

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Duke University Libraries

KLAAS KLIM'S

ONDERAARDSCHIE

R. E. I. S.

K. L. VAN S. K. L. M. S.

ONDERAANDE

R. E. I. S.

D E
O N D E R A A R D S C H E
R E I S
V A N
K L A A S K L I M.

Behelzende
E E N E N I E U W E B E S C H R Y V I N G
V A N D E N
A A R D K L O O T,
B E N E V E N S D E
H I S T O R I E D E R V Y F D E,
T O T N O G T O E O N B E K E N D E,
M O N A R C H Y.

Uit het Latyn van den Heere B A R O N
L O D E W Y K V A N H O L B E R G,
*Hoogleeraar in de Historiën en Philosophie, Lid
van de Koninglyke Maatschappye der Wee-
tenschappen, enz. te Koppenhagen.*

D E R D E, V E R B E T E R D E, E N M E T G E H E E L
N I E U W E P L A A T E N V E R S I E R D E, D R U K.

T e A M S T E R D A M,
B y d e W E D. v a n E S V E L D T e n H O L T R O P.
M D C C L X X V I I I.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1912

1912

1912

1912

1912

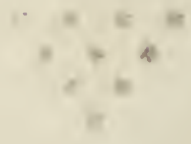
1912

1912

1270
1270
H 72394
Sp. 208

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331
FAX 733-8328
WWW.CHICAGO.EDU

KLAAS KLIM,
Keizer der Onderaazrosche Waereld,
en Koster van de Kruiskerk
te Bergen in Noorwegen.

Kalko jee

I N H O U D

D E R

H O O F D S T U K K E N .

E E R S T E H O O F D S T U K .

Inleiding, en begin deezcr Reize. . . . . . Bladz. 1

T W E E D E H O O F D S T U K .

Nederdaling op de Planeet Nazar. 19

D E R D E H O O F D S T U K .

Beschryving van de Stalt Keba. 42

V I E R D E H O O F D S T U K .

Van het Paleis des Vorsts van Potu. 65

V Y F D E H O O F D S T U K .

*Van den aart des Landschaps Potu, en van
den inborst der Natie.* 89

Z E S D E H O O F D S T U K .

Van den Godsdienst des Volks van Potu. 98

Z E V E N D E H O O F D S T U K .

Van deszelfs Staatkunde. 109

A G T S T E H O O F D S T U K .

Van de Hooge schoole aldaar. 140

N E G E N D E H O O F D S T U K .

Reis van KLIM om de Planeet Nazar. 157

T I E N D E H O O F D S T U K .

Reis naar 't Firmament. 267

*

E L F .

II INHOUD DER HOOFDSTUKKEN.

E L F D E H O O F D S T U K .

Togt naar vreemde Landen. . . . . . Bladz. 322

T W A A L F D E H O O F D S T U K .

Komst op den Kust van Quama. 367

D E R T I E N D E H O O F D S T U K .

Oorsprong der Vyfde Monarchy. 382

V E E R T I E N D E H O O F D S T U K .

KLIM Onderaardsch Monarchi. 435

V Y F T I E N D E H O O F D S T U K .

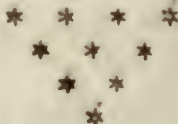
Droevige uitgang deezer Geschiedenis. 462

Z E S T I E N D E H O O F D S T U K .

*Wederkomst in 't Vaderland, en einde der
Vyfde Monarchy.* 482

Byvoegfel van ABELINUS. 505

D E
O N D E R A A R D S C H E
R E I Z E
V A N
K L A A S K L I M.

E E R S T E H O O F D S T U K.

Inleiding, en begin deezer Reize.

Na dat ik in het Jaar 1664. op de Hoo-
ge school te Koppenhagen een dubbel
Examen ondergaan, en aldaar met goedkeuring
van de Philosophische Faculteit had beko-
men het zoogenaamde *Loffelyke* character,
maakte ik my gereed om weder naar myn Va-
derland te keeren, en begaf my op een schip
dat zeilreê lag naar *Bergen in Noorwegen*,
pronkende met de heerlyke *Testimonia* van de
welgamelde Faculteit; dog met eenen le-
digen buidel. Myn noodlot was gemeen met
dat der overige Noorweegsche Studenten,
die doorgaans van de Markt der Geleerdheid

t'huis komen met eene schraale beurs. Dewyl wy eenen goeden wind hadden, zeilden wy, na eene voorspoedige reize van zes dagen, de haven van *Bergen* in. Dus wel geleerder, maar niet ryker, t'huis komende, bleef ik eenigen tyd myne goede Vrienden, wier hulp my ondersteunde, op den hals hangen; leidende juist voor 't overige geen lui of ledig leven. Want zynde nu gewyd en overgegeven aan de Natuurkunde, ondernam ik die wetenschap door waarnemingen op te helderen, en de natuur en ingewanden des Aardkloots en der *Bergen* te onderzoeken; doorkruipende ten dien einde de alerafgelegenste oorden van ons Gewest. Geene rots was zoo steil, welke ik niet trachtte te beklimmen, nog geen afgrond zoo diep of zo afschuwelyk, waarin ik niet zocht neder te daalen, om aldaar te doorsnuffelen of ik ook iets mogte ontdekken, waardig het onderzoek eens Natuurkundigen. Want daar zyn in ons Vaderland zeer veel zaken, die wy nooit gezien, of van welke wy nooit gehoord hebben; en indienze in Frankryk, Italië, Duitschland, of in eenig ander Gewest, vrugbaar in, en pochende op zyne zeldzaam-

he.

heden, gevonden wierden; wy zouden daar van gehoord, geleezen en die bezigtigt hebben. 't Gene my onder dezelve 't aanmerkenswaardigste voorkwam, was eene Spelonk met eene wyde en steile openinge boven op eenen Berg, welken de inlanders *Flöien* heeten. En wyl de opening van die Spelonk een zagt en gantsch geen onaangenaam windje by poofen uitgeeft, zoo egter, dat zy als door geduurige fnikken, nu haaren mond fchynt te openen, dan wederom dien te fluiten; dagten de Geleerde Bergenaars, en vooral de vermaarde *Abelinus*, en de Conrector der Schoolen aldaar, de Grootte *Eduard*, dat heldere licht beide in de *Sterren- en Natuurkunde*, dat dit eene zaak was waardig het onderzoek en de nafpeuringen der Wysgeeren; en hadden zelfs meenigmaal hunne Landsluiden, vermits zy zelve door hunne hooge jaaren daar in belet wierden, aangespoort, om de natuur en eigenschap deezer Spelonk wat nader te onderzoeken: voornamentlyk nadien dezelve, als op gezette tyden, en even als een mensch, die zyn adem haalt, den ingehaalden wind met geweld wederom uitgaf.

Ik dan, zoo door hunne redenen, als uit mynen eigen aart, aangespoord, ondernam in deezen afgrond neder te daalen, en gaf myn Voornemen aan eenige myner goede Vrienden te kennen. Dog myne onderneming mishagde hen ten hoogsten, en zy kreeten die uit voor den toeleg van een uitzinnig en wanhoopig mensch. Dog alle die vermaningen konden myne driften niet vertraagen, veel min afwenden, en 't geen de vuurigheid in myn ontsteken brein hadt moeten uitbluffen, diende niet anders, dan om dezelve nog des te meer te doen blaken; aangezien de brandende drift die ik had, om zaken in de Natuur te ontdekken, my aanzettede, om alle gevaren te ondergaan: waar by nog kwam, dat de schrale beurs de sporen gaf aan een paard dat van zelf op den loop was. 't Hammetje was tot mynent gekloven; en langer in myn Vaderland, alwaar my alle hoop van voort te komen was afgesneden, van eens anders brokken te leeven, was eene zaak, daar ik tegen op zag: ik scheen tot den bedelzak voor altoos verwezen, en de weg tot cerampten en goederen gesloten, ten ware ik door 't een

of

of 't ander helden-stuk beroemd wierd. Met een vast voornemen dan, en voorzien van al wat tot den aanslag noodig was, stapte ik, op eenen donderdag, met schoon en helder weêr, ter stad uit, in 't kriecken van den dag, op dat ik, myn werk verrigt hebbende, nog voor den donker, weder zoude kunnen binnen de poort komen: want weinig wetende wat my over 't hoofd hing, kon ik niet voorzien dat ik als een andere Phaëton nederwaards te tuimelen, en, na lang dwalens door de lugt-strecken, als in eene andere Waereld geschopt, niet dan na een tienjaurig omzwerven weder myn Vaderland en Vrienden stont te zien.

't Was dan in 't jaar 1665. dat ik deezen togt ondernam: geduurende 't Burgermecsterschap van *Johan Munte* en *Laurens Severini*: Raden zynde: *Christiern Bartholdi* en *Laurens Scandius*. Op myne reize wierd ik verzelt door vier, die daar toe gehoord waren, en die de touwen en haaken, welke my in 't afklimmen noodig waren, mede droegen. Wy namen den weg regt toe op *Sandwyk*, alwaar men gevoeglykft den berg opklimt: boven

op den top des bergs geklautert , en ter plaatze gekomen zynde alwaar dat noodfchikkelyk hol was, zaten wy, vermoeid zynde van de ongemakkelyke reis, wat ter neder, en namen het ontbyt. Toen begon my 't hart, als door een voorspook van het aanstaande ongeluk voor de eerste maal beklemt te worden. Keerende my derhalven naar myne Makkers, vraagde ik hen, of 'er iemand lust hadt, om op deezen togt de eerste te wezen? Dog wyl niemant daar op antwoordde, voelde ik myne verflaauwde drift op nieuw ontbranden: ik gebod hen het touw om myn lyf te binden, en dus reisvaerdig staande, beval ik myne ziel aan God. Staande nu gereed om neder te daalen in de Spelonk, onderrigtte ik myne makkers, wat zy vervolgens hadden te doen: namentlyk dat zy het touw maar hadden te laten fchieten, tot dat zy my zouden hooren roepen, op welk teeken zy het touw moesten ophouden, en, ingevalle ik bleef roepen, my fchielyk uit het hol ophaalen. Ik hield in myne rechterhand eenen haak, welken ik noodig had, om, zoo 'er in 't nederdaalen eenige beletzelen zig opdedden, die uit den weg te rui-

ruimen, en myn lichaam vlak in 't midden des hols te houden. Maar naauwelyks was ik tien of twaalf ellen nederwaards gedaalt, of het touw brak aan stukken. Dat ongeluk vernam ik door het daar op volgende gefchreeuw en gehuil der huurlingen; dog 't geen welhaaft verdween: want ik viel met eene ongehooflyke snelheid in die diepte, en even als een andere Pluto: alleen met dat onderscheid, dat myn haak my voor een scepter diende. Ik tuimelde dan nederwaarts, en de gefplete aarde baande my den weg ten afgrond.

Omtrent den tyd van een kwartier-uurs, voor zoo veel ik in die gemoeds-gesteltheit kon giften; had ik my bevonden in een dikke duisternisse en in eenen gestadigen nagt, wanneer eindelyk een flauw licht, niet ongelyk aan 't eerste schemerlicht des dags, begon te flikkeren, waar op terftont een heldere en klare lucht doorbrak. Ik beeldde my dan dwaaslyk in, dat ik, of door de wederstuiting der onderaardsche licht-deelen, of door de kragt eens tegenwinds te rug was geaatst, en dat die Spelonk my met verdubbeling haarer

A 4 adem-

ademhaaling als weder op den Aardbodem hadt uitgespogen. Dog zoo wel de Zon welke ik toen zag, als de Lugthemel en de overige Gesterten waren in myne oogen onbekende Verschynfelen, aangezien de gene welke ik thans beschouwde, kleinder waren, dan die zig aan ons uitspanfel vertoonen. Ik stelde derhalven vast, of dat het gantsche stelsel van dien nieuwen hemel bloote harffenschimmen waren, veroorzaakt door de zwymeling myns hoofds, of ik waande bereids dood te zyn, en tot de verblyfplaatsen der gelukzaligen overgedraagen te worden. Maar korts daar na ziende my zelven voorzien met eenen haak, en dat my de lange fletter van het touw nasleepte belachte ik dat laatste gevoelen; al te wel bewust zynde dat men op de reize naar 't Paradys geenen haak nog touw noodig heeft, en dat de hemellingen geen behagen konden scheppen in eenen opschik, waar mede ik, naar het voorbeeld der Reuzen, kon schynen den hemel te bestormen, en de goden van daar te willen verdryven. Eindelyk, na ernstige overweginge, viel ik in dat begrip, dat ik in den onderaardschen hemel was overgevoerd, en dat

niet

niet dan al te waar waren de giffingen der gener die stellen, dat de Aardkloot hol is, en dat 'er onder deszelfs korst eene andere Waereld, kleinder dan de onze; en eën andere Hémel, door eene Zonne, Sterren en mindere Planeten onderscheiden, gevonden worden. En de uitkomst deedt zien, dat ik den spyker op 't hooft had geslagen.

De geweldige aandrang, waar mede ik naar beneden wierd gevoert, hadt nu al eenigen tyd geduurt, wanneer ik eindelyk bespeurde: dat die allengskens verflaauwde, naar mate dat ik eene Planeet, ofte wel eenig ander hemelsch lichaam 't geen ik in 't neder daalen ontmoette, nader kwam. Die zelve Planeet begon allengskens zoo groot te worden, dat ik eindelyk door eenen dikken damp-kring, waar mede zy omringd was, in dezelve bergen, dâlen en zeeën zonder moeite konde onderkennen.

Gelyk de Zee-meeuw langs de baaren

De steile rots en 't bogtig strand

Gestadig om en om gaat waaren,

En leeft in zee en op het land;

*Zoo zweefd' ik tusschen aard' en hemel,
En zag zelfs 't onderaardsch gewemel.*

Toen bespeurde ik ook, niet alleen dat ik was hangende en als zwemmende in de lugt, maar ook dat de beweging van myn lichaam, die tot nog toe regt nedergaande was geweest, begon krings-gewys te worden. Hier over reezen my de hairen te berge, vreezende dat ik in eene Planeet ofte in eenen wagter van eene daar aan nabuurige Planeet zoude worden hervormt, om tot in alle eeuwigheid in eenen geduurigen kring te worden omgevoert. Maar toen ik bedagt, dat myne agtbaarheid door zoodanige gedaantverandering niets stont te verliezen, en dat dat hemelsch lichaam, of deszelfs wagter ten minsten in gelyke waardigheid zoude staan met die van eenen bedel-student in de Wysgeerte, schepte ik weder moed: vooral, wyl ik my zelven door de hulp van een gezuiverder en hemelscher lugt, waar in ik was zweevende, nog door dorst nog door honger gepraamd vond. Toen ik my egter te binnen bragt, dat 'er brood in mynen zak was

(de

(de Bergenaars noemen het *Bolken*, dat doorgaans langwerpig en van eene ei-ronde figuure is) nam ik voor, dat uit mynen zak te nemen, en te onderstaan, of 't my ook in dien toestand van zaken nog smaken zoude. Maar straks by de eerste beete ondervindende dat alle aardsch voedzel my eene walging veroorzaakte, wierp ik dat weg, als eene zake die nu nergens toe nut was. Dog't weggeworpen brood bleef, ô wonder! niet alleen in de lugt hangen; maar begon eenen kleinen kring rondsom my te maken. Zedert dien tyd begon ik te verstaan de waaragtige wetten der beweging, waar door alle zaken in evenwigt gesteld zynde overslaan tot eene krings-beweging. Dit bragt te weeg, dat, daar ik my zelve nog onlangs had aangemerkt als de speelpop der Luk-Godin, ik thans begon te zwellen van hoogmoed, ziende my zelve aan niet alleen als eene gemeene Dwaalsterre, maar wel als zodanig eene, die gestadig omringd was van haaren wachter, dermaten, dat ik onder de grootste Sterren of ten minsten onder de Planeten van den eersten rang konde worden gerekent. En
om

om myne zwakheid niet te verzwigen, ik wierd bevangen van zoodanig eenen hoogmoed, dat, byaldien ik alle de Burgermeesters en Raden van *Bergen* te gelyk was tegen gekomen, ik ze over schouder aangezien, voor verzeltjes gerekent, en niet waardig zoude hebben geoordeelt, dat ik ze gegroet, of mynen haak voor hen zoude hebben laten zakken.

In dien toestand bleef ik byna drie volle dagen. Want aangezien ik omtrent de Planeet die my de naaste was zonder ophouden zweefde, kon ik de dagen uit de nagten niet onderkennen, ziende de onderaardsche Zonne nu eens op dan weder ondergaan, en buiten myn gezigt verdwynen, schoon ik nooit nagt, zo als die by ons is, gewaar wierd. Want met het ondergaan der Zonne, vertoonde zig aller wegen het heldere en purperverwig uitspanfel, niet ongelyk aan 't schynfel der Maan, 't geen ik oordeelde de binnen-zyde der korst of des half-ronds van den onderaardschen Aardbodem te zyn, welke dat licht van de onderaardsche Zon, geplaatst

in

in 't middel-punt deezer Waereld, ontleende. Deeze veronderstelling maakte ik my, als een man die niet geheel en al onbedreven was in de kennisfe van de Natuur-kunde der hemelfche lichamen. Dog terwyl ik dagt, dat ik met dat geluk naby den staat der goden was, en my zelven beschouwde als een nieuw Gesternte, dat met deszelfs wagter, waar mede het omringd wierd, nu eerlang van de Sterrekykers der naaste Planct op de naamrolle der Sterren stondt te worden gestelt; zie daar! een nieuw gevleugeld wangedrogt, dat nu eens myne regter-, dan myne linker zyde, dan wederom myn hoofd dreigde. Met den eersten opslag dagt ik niets anders, of het was een uit de twaalf onderaardsche Hemelteekenen, wenschende daarom, zoo anders myne gissing waar was, dat het de Maagd mogte weezen, aangezien alleen dit teeken (te weten de Maagd) uit het gantsch zamenstelsel der twaalf teekenen in die eenzaamheid, eenige hulp en troost aan my konde toebrengen. Dog toen my dat lichaam wat nader by kwam, bevondt ik dat het een vervaarlyk groote Griffioen was. Toen
wierd

wierd ik met zoodanig eene vreeze bevangen, dat ik, vergetende my zelf en myne gesternde waardigheid waar toe ik onlangs was overgebracht; myn Academisch *Testimonie* 't welk ik by geval in mynen zak had, daar uit haalde; om het mynen vyand voor de neus te leggen, en hem te toonen, dat ik myne Academische *Examens* had ondergaan; dat ik een Student, en wel een *Baccalaureus* was, die, wat voor eene buitenparty my ook mogte bejegenen en aandoen, het regt had, deszelfs geregts-dwang als onbehoorlyk te verwerpen. Dog die eerste drift wat verkoeld zynde, en na dat ik tot my zelven was gekomen, belachte ik myne dwaasheid. Nu stondt het nog te bezien met wat oogmerk my die Griffioen verzelde: of hy vyand was, of vriend; dan of hy enkel en alleen vermaak scheppende in de ongewoonheid der zake, nader komende alleenlyk zyn oog wilde verlustigen. Want het gezigt van een menschelyk lichaam in de lugt rondom draaijende, en in de regterhand eenen haak houdende, en eenen langen slenter van een touw als eenen staart agternaslepende, was een verschynfel, 't geen ieder

onvernuftig dier tot deszelfs beschouwinge konde aanlokken: ja die ongewoone figuur, welke ik toen vertoonde, heeft, zoo als ik naderhand vernam, gelegenheid gegeven aan de bewoonders van den Aardbol, rondsom welken ik zweefde, tot verscheideredeneringen en gisfingen. Want de Wysgeeren en Wis-konstenaars meenden dat ik eene staarterre was, en namen het stuk touws voor den staart. Ook ontbraken 'er geene, die oordeelden dat met een zoo ongewoon hemelfchenyfel eene aanstaande plage, 't zy Pest, Hongersnood, of eenige andere aanmerkelyke veranderinge gedreigt wierdt. Eenige gingen nog verder, en teekenden myn lichaam, zoodanig als zy 't van verre hadden beschouwd, zeer naauwkeurig uit: invoegen ik al beschreven, omschreven, uitgeschildert en in 't koper gefneden was, eer ik nog eenen voet op dien aardbol gezet had. Dat alles heb ik niet zonder lachen en vermaak konnen aanhooren, zoo haast als ik, in deeze Waereld overgebracht, de onderaardsche taal geleert had.

Dog staat te letten, dat 'er ook onverwagt

op

opkomende Sterren zyn, by de onderaardlingen *Sciscifi*, dat is gehairde, geheeten, welke van hen beschreven worden schrikkelyk te zyn door haar bloedig hair, en op de borstelige kruin als een soort van lang hoofd hair te hebben: in voegen haar de maane op de wys van eenen langen haard overeind staat. Hier van daan wordenze aldaar niet minder dan in onze Waereld onder de hemelsche wondertekenen gerekent.

Dog, om 't weder op te vatten daar wy 't gelaten hebben, de Griffioen was my nu zoo na gekomen dat hy my al bereids met het slaan zyn'er wieken begon te raken en eindelyk verscheide neepen met zynen tek in myn been begon te geven. Dit was de reden, dat ik dat srydbaar dier gewapenderhand begon te bespringen; en nemende mynen haak met beide myne handen, bedwong ik myns vyands stoutheid, noodzakende hem ettelyke maalen te wyken; en eindelyk, toen hy voortging met my te farren, na een-en-andermaal te vergeefs op hem gestooten te hebben, dreef ik den vogel met zoodanig een geweld

den

Noorwegen.

Westerwoort.
Quana.

Martinus.

Onderaardsche Zon.

den haak tusfchen beide de wieken, dat ik 'er hem niet weder konde uittrekken. De vogel, zig gewond voelende, maakte een afgryffeljk gedruis, en stortte van boven neder op den Aard-bol: en ik, die nu al verdriet begon te krygen in mynen gesternden staat en nieuwe waardigheid, welke ik, gelyk het doorgaans gaat, had gezien te weezen bloot gestelt aan menigerlei gevallen en gevaaren

*Wierd weggesleept: en 't was des Vogels
welbehagen*

*My tot aan 't Sterr'-gewelf in zynen vlygt
te dragen:*

*En na dees verre reis rukt hy my naar een' grond,
Waar van men nooit iets las, en dien nooit ie-
mand vondt,*

*Niet anders was myn val, als die, wanneer
een' Sterre*

*Schynt uit het Hemel-dak te tuimelen van
verre,*

*En neer te storten op ons Aardryk: daar ver-
schiet*

*Een' Sterre, zegt het volk; maar 't weet
de reden niet.*

En aldus wierdt de kringswyze beweging, hier boven gemeld, in eene regtstandige beweginge verandert.

Aldus dan met eenen grooten aandrang voortgesleept en door de ontmoetende deeltjes van een verdikter lugt, welkers gehuil my de ooren deedt tuiten, als gestadig voortgezweept wordende, viel ik eindelyk zagtsjes, en zonder my te bezeeren, op dien Aardbol neder te gelyk met den vogel; dog die eerlang aan zyne wonde kwam te sterven. Het was nagt toen ik op deese Planeet kwam, 't geen ik alleenlyk konde afnemen uit de afwezigheid der Zonne; dog geenszins uit de duisternisse, vermits het aldaar nog zoo licht was, dat ik myn Academisch *Testimonie* duidelyk kon zien te leezen. Dit nagt-licht komt voort uit het uitspanfel of de binnenwaardsche korst der Aarde, welkers halfrond een schynfel van zig geeft, even als de Maan by ons doet: zulks, zo 't alleenlyk op 't licht aankomt, 'er alhier weinig onderscheid is tusschen dag en nagt, als alleenlyk dit, dat de Zon afwezig is, en dat door deszelfs afwezen, de nagten kouder zyn.

T W E E D E H O O F D S T U K.

Nederdaling op de Planeet Nazar.

Wanneer ik nu, deeze hemelsche Schipvaart aldus afgelegd hebbende, behouden en onbezeert op dien Aardbol was neergedaald (want de vaart welke de Griffioen in 't begin maakte, begon met het afnemen zyner kragten allengskens te minderen) lei ik eenen tyd lang als onbeweeglyk, afgagtende wat my, als 't dag geworden was, zoude mogen bejegenen. Toen bevond ik dat de voorige zwakheden my weder bykwamen, en dat ik zoo wel slaap als spyze nodig had: invoegen 't my begon te spyten dat ik het brood hadde weggeworpen. Een diepe slaap dan begon my, door verscheidene angstvalligheden en kwellingen afgemat zynde, te bekruipen. Nu had ik, naar giffinge, twee uurtjes leggen ronken, wanneer een affschuwelyk geloei, dat lang myn rust gestoort hadt, eindelyk my geheel en al den slaap verdreef. Veele wonderlyke gezigten hadden my bereids, terwyl ik nog sliep, in de zinnen leggen maa-

len. My dacht ik was in Noorwegen wedergekeerd, en verhaalde aldaar aan myne landslieden 't geene my bejagent was. Ik beelde my in, dat ik in de kerk te Fanoë niet wyd van de Stad af was, en dat ik aldaar den Diacon *Niclaas Andriesz* hoorende zingen, het gehuil zyner stemme, gantsch onaangenaam en als naar gewoonte, in myne ooren klonk: waarom ik wakker wordende geloofde, dat het gebalk van dien kaerel my in mynen slaap gestoort hadt. Maar toen ik niet wyd van my af eenen Bul zag staan, bevroedde ik wel, dat deszelfs gebulk myne rust had afgebroken. Slaande daarom al bevende myne oogen rondom, zag ik met het opgaan der Zonne allerwegen grazige velden en vrugtbare akkers. Daar deeden zig ook boomen op; maar, wonderlyk gezigt! zy waren beweegbaar, hoe zeer het ook zulk een stil weêr was, dat zelfs het allerligste veêrtje zig niet verroerde. Wanneer nu de loeiende Bul regt toe op my aankwam, zocht ik, al bevende, naar een goed heenkomen; en ziende in die bevreestheid eenen boom, niet verre van my afstaande, trachtte ik daar op te klauteren. Maar toen ik daar

mede

mede bezig was, begon hy een fyn stemmetje van zig te geven, dog ſcherp, en evenzodanig als dat van een gramftoorig wyf, en terftond daar op kreeg ik al met eenen uitder lengte zulk eene oorvyg, dat ik in zwymrakende op myn neus viel. Door deezen klap als door eenen donderſlag getroffen, en door vrees eenen tyd lang beteutert leggende, hoorde ik allerwegen gezons en geraas, even gelyk men doorgaans hoort in de Vleefchhal, of op de Beurſen der kooplieden, wanneer 't aldaar op zyn drukſte is. Na dat ik myne oogen geopent had, zag ik dat het ganſche boſch rondom my leevendig, en het veld met groote en kleine boomen beſlagen was, daar men 'er even te vooren ſlegts zes of zeven hadt konnen tellen. Het is byna onmogelyk uit te drukken, hoedanig alle deeze dingen my de harſſenen ontſtelden, en hoe zeer ik door alle deeze guichelaryen als in de ziel beroerd wierd. Nu dagt ik, wakker zynde, te droomen: dan, dat ik van de ſpooken geplagd, en door Heintje Pik bezeten wierd: dan wederom beeldde ik my nogiets wanſchikelykers in. Dog ik had den tyd niet om alle

deeze konst-werktuigen en derzelve oorzaken te onderzoeken: want een andere boom terfont toevliegende, stak eenen tak uit, welkers uiterste met zes botten, als met zo veele vingers was voorzien. Hier mede greep hy my, ligtte my op van de aarde, en voerde my, die niets deed dan schreeuwen, van daar weg, onder 't gezelschap van een onnoemelyk getal boomen van allerlei soort en grootte, die een geluit en gegons uitgaven, dat wel naar eene taal geleek, dog die egter vreemd was voor myne ooren; zoo dat ik daar van niets anders dan de woorden *Pikel Emi*, vermits dezelve dikwils herhaald wierden, hebbe konnen onthouden. Eerlang hoorde ik dat die woorden zeggen wilden: een Aap van eene ongewoone figuur: want uit de gedaante en opschik van myn lichaam gisten zy dat ik een Aap was, schoon in 't soort een weinig verschillende van de Meerkatten welke in dit Land vallen. Andere hielden my voor eenen inwoonder van het Firmament, welken zy dagten dat de Vogel door de lugt aldaar gebragt hadt; 't geen eertyds door de Jaarboeken van dien Aardbol bevestigd wierdt meer geschied te zyn. Dog alle die

din-

dingen vernam ik niet, dan eenige maanden daarna; en na dat ik de onderaardsche taal was magtig geworden: want in dezen tegenwoordigen toestand van zaaken had ik door vrees en gemoeds-onsteltenis my zelf vergeeten, geen bezef konnende maaken, wat ik van die levende en sprekende boomen had te denken, nog waar toe deeze omgang, die traag met eenen langzaamen tred voortging, dienen mogte: want die boom, op welken ik voor den Stier vlugtende had willen klimmen, was de huisvrouw van den Richter der Stad, die mede in de naaste Stad Richter was, en de waardigheid der beledigde perfoon verzwaarde de misdaad: want het scheen dat ik, niet een slegt vrouwsperfoon of van 't geringste slag, maar eene Matroone van den eersten rang opentlyk had willen zoeken tot myne *Devotie* te krygen. Dit was een ongemeen en afgrysfelyk s'chouwspel voor zulk eene zedige en eerbare Natie. Eindelyk kwamen wy in de Stad werwaards ik gevangen gebragt wierd. Dezelve pronkte niet minder door prachtige gebouwen dan door de fierlyke orde en evenredigheid der wyken, buurten en straaten. De

huizen waren zoo hoog en aanzienlyk datze naar toorens geleeken. De straaten waren vol wandelende boomen, welke door 't laten zakken haarer takken zig in 't ontmoeten onderling begroeteden, en hoe lager zy hunne takken lieten vallen, hoe grooter bewys zulks was van eerbied en onderwerpinge: invoegen dat een eike boom ter zelve tyd komende uit een aanzienlyk huis, op deszelfs gezigt, alle overige boomen hunne meestetakken hangen latende, agter uit gingen: waar uit men konde opmaken, dat die eik wat meer dan gemeen was. En 't leet niet lang of ik vernam dat hy de Richter der Stad was, en wel die zelve, wiens huisvrouw voorgaf door my beledigt te zyn. Terstont wierd ik naar boven in dezes Richters huis gebragt, alwaar van stonden aan de deur wierd agter my gesloten en gegrendelt, waarom ik my zelve begon aan te merken, als verwezen tot het rasphuis. 't Geen deeze vreeze kragtig in my vermeerderde was, dat 'er drie wagers als op schildwagt voor de deure wierden geplaatst, elk gewapent met zes bylen, naar 't getal haarer takken: want zo ve ele takken al zy hadden, waren

ren

Lillo. fec

Een Potuaansch Inwooner.

ren zoo veele armen, en zoo veele botten, zoo veele vingers. Ik bemerkte dat boven op de stammen hoofden stonden, niet ongelyk aan die der menschen, en in plaats van wortels zag ik twee voeten die zeer kort waren, waar door het komt, dat de Inwoonders deezer Planeet kroopen als slakken; zulks dat indien ik niet geboeid was geweest, het my ligt zoude hebben gevallen hen te ontsnappen, mits ik, vlugger ter been zynde, hen scheen te vliegen.

Om myn verhaal kort te maaken: ik kon nu klaar bespeuren dat de boomen de Inwoonders deezes Aardbols waren, en dat dezelve waren begaaft met redelyk verstant: en ik verwonderde my over de verscheidenheid, waar mede zig de Natuur in 't formeeren der bezielde wezens schynt te verlustigen. Deeze boomen komen in grootte geenszins by de onze, aangezien de meeste de gemeene lengte van een mensch niet overtreffen, en eenige nog zelfs daar onder waren; men zou die genomen hebben voor bloemen of planten, en ik zag dezelve aan voor kinderen. Wonder-

lyk is 't, in hoedanigen doolhof van gedagten my die verschynzelen vervoerden, hoe veele zugtingen zy my gekost, en hoedanig verlangen naar myn lieve Vaderland zy in my hebben doen opkomen. Want alhoewel my die boomen gezellig scheenen, 't geluk hadden, om zig van eene taal te bedienen, en met een foort van reden begaaft te zyn, zoo datze eenigermaten onder de redelyke Schepzelen konden worden gerekent; egter twyfelde ik, of zy met menschen konden worden gelyk gestelt, en ik kon niet zien dat de geregtigheid, de goedertierenheid, en andere zedelyke deugden onder hen gevonden wierden. Door deeze onrustige gedagten geflingert wordende, voelde ik dat myne ingewanden beefden; en uit de bronnen myner oogen vloten als rivieren van traanen over myn aangezicht. Dog terwyl ik aldus my overgaf aan de droefheid, en toen ik als een wyf stont te huilebalken, traden myne wagers in myne kamer, welke ik, uit hoofde der bylen die zy droegen, niet anders dan voor beulen konde aanzien. Deeze vooruitgaande wierd ik de Stad door naar een voornaam huis gebragt, staande

in

in 't midden der Stad. Ik beeldde my zelftoenter tyd in, dat ik Dictator geworden was, en hoger gezag had dan een Burgermeester van Rome: aangezien 'er slegts twaalf bondelbylen voor de Burgermeesters wierden gedragen, daar ik 'er met agttien omringd was. Aan de poort van het gebouw, werwaards ik gebragt wierd, stond het stantbeeld der Justitie uitgehouwen in de gedaante eens booms, houdende met een haarer takken eene Weegschaal. Het beeld zelf geleck eene Maagd, stuurs van aanzien, scherp van gezigt, aanzienlyk, niet door eene lafhartige of wrede, maar door eene zekere ontzachelyke somberheid. Dit deedt my klaar zien, dat hier de Raadsvergadering gehouden wierdt. Gebragt zynde op het Raad huis zelf, welkers vloeren met ingeleide marmersteen pronkten, zag ik aldaar eenen verhevenen boom in een verguld-gestoelte als op den Richterstoel, met twaalf bejaarde bygevoegde Raadsheeren, die in eene welgeschikte orde en in even zoo veele gestoeltens aan de rechter- en linker-hand des Presidents geplaatst waren. De President zelf was een Palmboom

boom van een middelmatige hoogte, welke de verscheidenheid zyner bladeren, die met allerlei kleuren geverft waren, boven de andere Richters aanzienlyk maakte. Aan beide zyne zyden stonden Deurwaarders, wel tot vierentwintig in getal, welke ieder gewaapent waren met zes bylen. Een schouwspel, dat schrikkelyk in myne oogen was, mits ik uit deezen gewapenden toefstel deeze Natie voor bloeddorstig hield. De Raadsheeren op myne inkomste opstaande, verheften hunne takken hemelwaards, welke Godsdienstige daad verrigt hebbende, gingen zy wederom zitten. Na dat zy alle nedergezetten waren, wierd ik in 't midden tusschen twee boomen voor de balie gebragt, welkers stammen met schapenvagten rondom bekleet waren. Ik zagze aan voor Advocaten; en zy waren 't ook inderdaad. Alvorens zy hunne pleidooijen begonnen, wierdt des Presidents hoofd met verscheide zwarte deekens bewonden. Daarop begon de aanlegger eene beknopte redenvoering te doen, welke hy tot drie maalen toe herhaalde, en wierd met gelyke korthed door den verweerder beantwoordt.

woordt. Op hunne pleidooijen volgde een stilzwygen van een half uur. Toen stont de President, na dat hem het deksel van 't hoofd was afgenomen, op, en andermaal zyne takken hemelwaards heffende, sprak hy eerbiediglyk eenige woorden, welke ik oordeelde myn vonnis te behelzen: want niet zoo haast hieldt hy op van spreken, of ik wierd weder te rug gebragt naar myn oude rasphuis, zulks ik my niet anders voorspelde, dan eerlang uit deeze bewaarplaats aan de geesfelpaal te zullen worden gezet. Aldaar alleen gelaten, na dat ik my al het voorgevallene had te binnen gebragt, belachte ik de dwaasheid dezer Natie: want het schein my toe, dat zy veel eer een tooneelspel hadden gespeelt, dan Justitie geoeffent, en alles 't geen ik had gezien, aangaande hunne gebaarden, opschik, wyze van procederen enz. geleek eerder naar openbaare spelen of klugten van Tooneelspeelers, dan naar staatige Gerichtsplaatzen. Toen was het ook dat ik het geluk onzer Waereld, en de voortreffelykheid der Europeische Natie boven dat van alle andere Volkeren roemde. Maar schoon ik de domheid

heid en dwaasheid deezer onderaardsche Natie veroordeelde, moest ik egter al met een bekennen, dat zy te onderscheiden waren van het onvernunftige Vee: want de schoonheid hunner Stad, de evenredigheid der gebouwen, en veele andere zaken gaven klaar te kennen, dat deeze boomen niet ontbloot waren van redelyk verstand, en niet geheel en al onbedreven in konsten en wetenschappen, vooral der konstwerktuigen. Dog ik was van gedagten, dat in dit land alle deugd en voortreffelykheid ophielden.

Terwyl ik aldus by my zelf sprak, kwam 'er een boom met een Lancet in de hand, welke my myne borst ontblootende, en mynen eenen arm opgestroopt hebbende, volmaaktelyk naar de konst aderliet. Na dat hy daar uit zo veel bloed getrokken hadt, als 'er schein vereischt te worden, leide hy, met geen minder handigheid, het verband. Dus zyn werk gedaan, en 't bloed naauwkeurig bekeeken hebbende, vertrok hy, zonder een woord te spreken, als opgetogen in verwondering. Alle deeze dingen versterk-

sterkten my in 't gevoelen 't geen ik wegens de dwaasheid deezes Volks had opgevat. Dog zoo haast was ik de onderaardsche taal niet magtig, en alles my nader beduid geworden, of de veragting veranderde in verwondering. De manier van procedeeeren welke ik onbedagtelyk veragt had, wierdt my aldus uitgelegt: uit de gedaante van myn lichaam hadden zy my aangezien voor een inwoonder des Firmaments. Ik was hen voorgelaten als zulk een die eene eerlyke Matroone van den eersten rang had willen geweld aandoen. Over deeze misdaad was ik als schuldig naar de Vierschaar geleept. De eene Advocaat had myne misdaad zeer verzwaard, en daar over straffe gevordert ingevolge de wet: dog de ander had juist wel de straf niet verbeden; maar aangeraden dezelve uit te stellen, tot dat het bekend was geworden, wie, hoedanig, en waar van daan ik was; en of ik een beest of redelyk scepzel was. Verders vernam ik dat het opsteeken der takken een gewoonlyk Godsdienstig bedryf was, eer men tot beslissing eener zaak overging. De Advocaten

waren met schapen-vagten bekleed, op dat zy gedagtig zouden zyn der onnozelheid en der opregtigheid in 't bedienen van hun beroep. En inderdaad zynze alle vroomen opregte luiden: waar uit het blykt, dat 'er in eenen welgestelden Staat vroomen en eerlyke Advocaten kunnen zyn. Tegen de gene die haaren pligt niet betragten, zyn zoodanige strenge wetten afgekondigt, dat 'er voor vitteren en bedrog geen dekmantel te vinden is, dat 'er geen afbidden van trouwloosheid, geen berging voor de lastertaal, geen huisvesting voor oneerbiedig spreekken, nog geen uitvlugt voor loopjes meer is overgebleven. De woorden driewerf te herhaalen plagt te geschieden om de traagheid in 't bevatten, waar in de Inwoonders deezes Aardskloots van alle andere Volkeren worden onderscheiden: want maar weinige was het gegeven te verstaan 't geen zy ter loops geleezen hadden, of te begrypen 't geen zy maar eens gehoord hadden. De gene die aanstonts een ding begreepen, wierden gehouden ontbloot te wesen van gezond oordeel, en daarom wierden dezelve zeer zelden toegelaten tot hooge en

ge-

gewichtige bedieningen: aangezien men aldaar op de proef hadt ondervonden, dat de Staat in gevaar was geweest onder 't bestier der gene, die van een zeer vaardig begrip waren, en die gemeenlyk schrandere geesten genoemd worden: maar dat de langzaame van begrip, en die, by veragtinge, domkoppen worden geheeten, weder te regt gebragt hadden, 't geen de eerstgemelde hadden in de war gesmeten. Alle deeze dingen waren my zo veele wonder spreuken, dog na ernstig onderzoek, scheenen ze my zoo vreemd niet. Maar allermeeft was ik verwondert over de voorval- len van die de Presidents plaats bekleedde: (want men moet weten dat die eene Maagd was, gebooren in die Stad, en van den Souve- rain aangesteld tot *Kaki* of Oppersten Richter in de Stad:) want by dit volk word geen onder- scheid altoos van kunne gemaakt in 't uitdeelen der eerampten, maar eene verkiezing gedaan zynde, worden de zaken, rakende het Gemeenebest, den waardigsten toebetrouwd. Om nu naar behooren van eens ieders bekwaamheden en gaven te oordeelen, zyn'er kweek-schoolen aangelegt, welker Opzienders of Bestierders

genoemd worden *Karatti*: ('t woord wil eigent-lyk te kennen geven Onderzoekers of Nafpeurders). Deezer werk is, de bekwaamheid en kragten van een iegelyk te onderzoeken, den aart en inborst der jeugd in den grond in te zien, en na gedaan onderzoek aan den Souverain jaarlyks op te leveren eene naam-lyst der gene, die tot Staats- ampten kunnen worden toegelaten; en daar by te kennen te geven in welke zaken een iegelyk het Vaderland meest ten nutte kan verstreken. Deeze naamrolle der Candidaten ontvangen hebbende, beveelt de Souverain dezelve te boek te stellen; op dat hy in zyn geheugen en als voor zyne oogen mag houden de gene welke hy met de openstaande bedieningen staat te bekleeken. De bovengemelde Maagd hadt vier jaren van te vooren van de *Karatti* een schoone *Attestatie* gekregen, en daar op was zy van den Souverain aangesteld tot Presidente van den Raad deezer Stad, waar in zy gebooren was. Deeze gewoonte wordt heilig en onschendbaar by de *Potuaners* onderhouden: vermits zy vaststellen, dat niemant de toestand der plaatze beter bekend is, dan de gene die aldaar geboore

ren en opgevoed zyn. *Palnka* (dus wierdt de Maagd geheeten) hadt met den allerhoogsten lof, geduurende den tyd van drie jaaren, deezen post bekleet, en wierdt gehouden voor den fchranderften boom der gantsche Stad: want de langzaamheid van haar begrip was zoo groot, dat zy eene zaak, zoo die niet drie- of vier-malen herhaalt wierdt, kwalyk konde begrypen. Dog 't geen zy eens begreep, verftont zy in den grond, en loste alle gefchilftukken met zoo veel oordeel op, dat haare uitspraken als zoo veele Godspraken wierden gehouden.

Zy wist waarin de grond der zaken was gelegen,

*En in de weeg-schaal van de billykheid te wegen
Het weif'lend regts-geding: zy wist het heilig
regt*

*Te schiften van 't bedrog aan fchyndeugd vast-
gehegt.*

*Geen zeldzaam toeval kon haar doorzigt ooit
verduist'ren,*

*Mits Themis zelv' altoos kwam haar verftant
opluist'ren.*

Hier by kwam het toe, dat zy in den tyd van vier jaaren geen vonnis heeft uitgesproken dat niet door het hoogste *Potuaansche* Gerichtshof bevestigd, en met loftuigingen is vereerd geworden. Derhalven kwam die inzetting ten voordeele van de vrouwelyke sexe, welke ik in 't begin veroordeelt hadt, my niet ongerymt voor, na dat ik de zaak nauwkeuriger had ingezien. Ik dagt by my zelf, wat zoude 't al zyn zoo de Vrouw van onsen *Bergschen* Richter in plaats van haaren Man eens in de regtbank zat? En wat zou men al zeggen, zoo de dogter van onzen Advocaat *Severini*, eene Maagd verliert met welspreekendheid en andere voortreffelyke gemoedsgaven, in plaats van haaren dommen Vader de Gerichtszaken in de Vierschaar bepleitte? Onze regtsgeleerdheid zou daar door weinig nadeel lyden, en mogelyk zou 't regt zoo dikwils niet gebogen worden. Voorts dagt ik, dat, vermits in de Europische Gerichtshoven de zaken zoo schielyk beslist worden, zoo de schielyk en onbedagtzame vonnissen tot een ryper onderzoek wierden gebragt, dezelve niet weinig berispinge zouden

onderhevig wezen. Maar om voort te gaan met myn verder verhaal: de reden van de aderlatinge zeide men my deeze te wezen. Wanneer iemand van misdaad overtuigd is, wordt hy, in plaats van eene geëffeling, verminking der leden, of den dood te ondergaan, verwezen tot eene aderlatinge, op dat het kome te blyken of de misdaad aan kwaadaardigheid, of aan bedorven bloed en sappen moet worden toegeschreven; en of hy door zodanig eene kuur kan worden verbeterd: invoegen deeze regtbanken meer verbetering dan straffe beöogen. Egter behelsde deeze verbetering eenigzins eene straffe, nademaal het eenigermaate eene schandvlekke veroorzaakte door vonnis van den Richter deeze operatie te moeten ondergaan. Zoo iemand zig ten tweedenmaale misging, wierdt hy de Stad onwaardig geoordeelt, en naar het Firmament, waar naar toe zy alle zonder onderscheid verwezen wierden, in ballingschap verzonden. Dog van die verbanning, en van de natuur derzelve zullen wy straks breeder spreken. En aangaande dat die Chirurgy, die my eene ader geopent hadt, op 't gezigt

van myn bloed als verflomt was geworden ; daar van was dit de oorzaak : dat namentlyk de inwoonders deezes Aardbols in plaats van bloed, een helder en wit vogt hebben, dat door hunne aders vloeit, en 't welk hoe witter het is, hoe het ook des te grooter teeken van deugtzaamheid te kennen geeft.

Dit alles vernam ik ten vollen, na dat ik de onderaardsche taale was magtig geworden, waar door ik een gunstiger gevoelen voor deze Natie begon op te vatten, welke ik al te roekeloos had veroordeelt. Dog hoe zeer ik deeze boomen voor dom en zot in den eersten opslag had gehouden ; had ik egter terstont daar na bespeurt, dat zy niet van alle menschelykheid waren ontbloot, en dat vervolgens myn leven geen gevaar liep: in welke hoop ik ook bevestigd wierd, toen ik zag dat my tweemaal daags spys gebragt wierdt, die gemeenlyk bestont in vrugten, groente en peulvrugten: — aangaande de drank die bestont in een klaar vogt, 't aangenaamste en smaakelykste dat men bedenken kon.

De Richter in wiens bewaringe ik was, liet den Vorst of Landheer, zig in eene nabygelegen Stad onthoudende, van stonden aan weten, dat hem by geval in handen was gekomen zeeker redelyk Dier, maar van eene ongewoone gedaante. De Vorst bewogen door die nieuwigheid, beval my in de taal te onderwyzen, en dat ik daar na zoude worden gezonden naar zyn Hof. Hierom wierdt my een taalmeester verzorgt, onder wiens onderwys ik in een half jaar tyds zo verre vorderde, dat ik met de inwoonders gemakkelyk genoeg konde praten. Na dat ik in de onderaardsche taal mynen eersten leertyd hadt doorgebracht, kwam 'er een nieuw bevel van 't Hof nopende myn verder onderwys, en ik wierd belast in de eerste beginzelen van 't kweekschool my te laten onderwyzen, ten einde dat de *Karatti* of Onderzoekers myn verstand zouden beproeven, en naspeuren in wat foort van wetenschap ik de meeste hoop van my gaf. Dit alles volbragten zy zeer zorgvuldiglyk: maar terwyl ik in deeze loopbaan liep, wierdt 'er geen mindere zorg voor myn lichaam dan voor myn verstand gedragen; en zy waren

wel voornamentlyk daar op uit , dat ik , zoo veel immer mogelyk was , mogte worden gevormt tot het fatsoen van eenen boom , ten welken einde eenige geleende takken aan myn lyf geschikt wierden.

Terwyl dit voorviel , onderhieldt my myn huiswaard 's avonds zoo dra als ik , schoon laat , uit het kweekschool kwam , met verscheide praatjes en vraagen. Hy hoorde my met een overgroot genoegen van al 't geene my in deeze onderaardsche Reize ontmoet was , redenkavelen ; dog niet weinig verwondert was hy over myne beschryving van onzen Aardkloot , en over den onmetelyken Lucht-hemel onderscheiden door oneindige Sterren , waar meede dezelve omringd was. Dit alles hoorde hy gretig en met oplettendheid aan ; dog hy wierdt eenigzins beschaamd op 't hooren van dat gene 't welk ik hem verhaalde van de boomen onzes Aardkloots , welke onbezield en onbeweeglyk met hunne wortels vast in den grond staan ; en eindelyk zag hy my niet zonder verontwaardiging aan , wanneer ik hem betuigde , dat onze boomen uitgehouwen zynde , dien-

dienden om de kachel te flooken en de pot te kookken. Dog na eene ernstige overweginge, bedaarde eindelyk zyne gramschap, en stekende vyf takken op naar den hemel (want zoo veele hadt hy 'er) verwonderde hy zig over de wysheid van den Schepper, welkers redenen menigvuldig en verborgen zyn; luisterende voor het overige naarstig toe naar myne verdere vertellingen. Zyne huisvrouw die tot nog toe van myne tegenwoordigheid eenen afkeer hadt gehad, vermits zy gehoord hadt, dat de oorzaak, waarom ik voor de regtbank was gebragt geweest, waaragtig was, en dat ik door de gedaante van eenen boom, welke wy in onze waereld plegen te beklimmen, bedrogen was geweest; maakte, haare agterdocht afgeleegt hebbende, met my peis. Maar ik, om niet in 't begin van eene getroffen verzoeninge het versche litteeken wederom opte krabben, wilde niet, dan in 't bywezen van haaren man en op zyn bevel, met haar aan het praaten komen.

DERDE HOOFDSTUK.

Beschryving van de Stad Keba.

Terwyl ik nog in myne leerjaaren was, leidde myn huiswaard my nu en dan eens door de Stad, om my te doen zien al 't geen daar in fraai en 't meest aanmerkelyk was. Wy wandelden zonder eenig beletzel, en 't geen my 't wonderlykste van allen voorkwam, zonder eenigen toeloop der inwoonders; geheel anders als by ons geschiedt, alwaar de menschen als met geheele troepen komen toevliegen, om te bezien al 't geen ongewoon is, en hunne nieuwsgierige oogen te verlustigen; daar integendeel de bewoonders deezer Planeet zig weinig laten gelegen leggen aan nieuwe snufjes, en alleenlyk ernstige zaaken betrachten. Deeze Stad wordt *Keba* geheeten, en is de tweede in rang van het *Potuaansche* Prinsdom. Deszelfs inwoonders zyn zoo deftig en schrander, dat men alle de burgers zoude groeten voor Raadsheeren. De ouderdom wordt aldaar boven maate in aanzien gehouden: want nergens bewyst men den bejaarden

lic-

lieden zoo veel eers, en nergens wordt de grysheid met meer agtinge bejegt: want men heeft 'er niet alleen ontzach voor hunne woorden, maar zelfs voor hunne wepken. Ik verwonderde my dat een volk zoo zedig en deftig, zig met spiegelgevegten, comedien en schouwspelen konde ophouden, aangezien die dingen daar zoo weinig overeenkomst mede hebben; 't welk myn huiswaard bemerkende, zeide: door dit geheele Vorstendom is jok en ernst beurtelings onze bezigheid.

*Saturnus zelf hoe stuursch en wreed hy is van aart,
Word door den zagten luim weer van Jupyn
bedaat.*

Onder andere loffelyke inzettingen deezes Vorstendoms was, dat de eerlyke vermaken, dienende om den geest te verlevendigen, en dien bekwaam te maken tot ernstige en moeiljke bezigheden, wierden toegelaten; aangezien zy vastelyk gelooven, dat de kwade luim en de zwaarmoedige gesteltheden, de bronnen van zo veele beroerten, opschuddingen en verkeerde raadgevingen, daar door uit den

weg

weg geruimt worden. Hier door is 't, dat zy hunne gewigtigste bezigheden met spel en boert mengen; parende egter zodanig de staa-
tigheid met de vriendelykheid, dat deeze niet
overflaat tot dartelheid, nog gene tot droef-
heid. Maar niet zonder verontwaardiging be-
merkte ik, dat onder de schouw-en-tooneel-
spelen ook wierden gerekent disputeerkonst-
oefeningen: aangezien 'er op zekere vastge-
felde tyden in 't jaar weddenschappen ge-
schiedden, en onder eene vastgestelde belooning
voor den overwinnaar, twistredenaars, even
als koppels van kampvegters, tegens elkaër ge-
feld wierden, byna op dezelve voorwaarden,
als by ons de kampgevechten der haanen of
andere feller dieren geschieden. Dit is de oor-
zaak, dat gegoede lieden twistredenaars on-
derhouden, even als by ons de jagt-honden
worden onderhouden, en dezelve onderrigten
in de *Dialectica* of konst van Zintwisten; ten
einde zy bekwamer en grooter snappers mo-
gen worden, tegen dat de tyd van 't jaar, tot
kakelen bestemd, aannadert. Hier door hadt
zeeker ryk burger, *Henochi* geheeten, in den
tyd van drie Jaaren groote rykdommen, en
wel

wel tot 4000. *Ricatu* toe, gewonnen uit den veroverden buit van een' eenigen twistrede-naar, welken hy ten dien einde onderhield; en het was al meer dan eens geschied, dat hem voor den zelve zeer groote sommen gelds waren aangeboden geworden van de gene die met diergelyke oefeningen gewoon waren winst te doen; dog hy wilde voor als nog dien schat, waar uit hy jaarlyks zoo veele inkomsten trok, niet verkoopen. Met eene verwonderlyke vaardigheid van tonge wist die kakelaar de redenen te ontzenuwen, te bekrachtigen en te verdraaijen, zynde een meester in verstrikkende kwinkslagen, en in de loopjes der *Dialectica* of Redeneerkunst: daarenboven was hy zo afgeregt op de konsttreken van door *distingueeren*, *subsumeeren*, en *limiteeren*, alle zyne tegenpartyders uit te stryken, dat hy ze op zyn gemak den mond konde stoppen. Meer dan eenmaal ben ik by schouw-spelen van die natuur, niet zonder de uiterste smerte, tegenwoordig geweest: want ik hield het voor onbetamelyk en verfoejelyk zoodanige heerlyke oefeningen, welke onze scholen zulken luister byzetten, tot tooneel-

spe-

spelen te maken: en wanneer ik my te binnen bragt, dat ik driemaal, met de grootste toejuichinge in 't openbaar gedisputeert, en daar door myne *Promotie* bekomen had; kon ik naauwelyks my van traanen onthouden. Voor de rest mishagde my de manier van disputeeren niet minder, dan de daad zelve: want daar wierden zekere aanhitzers gehoord, welke zy daar *Cabalcos* heeten, die, wanneer zy zien dat de drift der Redentwisters begint te verkoelen, dezelve met een soort van prikkelen in de zyden steeken, om ze weder vuurig te maken, en ze de afnemende krachten te doen hervatten. Andere dingen, en welke ik grootelyks in zulk een gesiepen volk veroordeelde, laat ik daar, want ik schaame het my dezelve te melden. Behalven deeze Redentwisters, welke de Onderaardlingen spottender wyze *Mafhakos*, dat is gezegt Krakkeelers, noemen, waren 'er ook andere gegeven van viervoetige zoo wilde als tamme beesten, en van roofvogels, welke men voor een stuk gelds, dat daar toe stont, zien kon. Ik vraagde mynen huiswaard, hoe 't mogelyk was, dat een volk van zoo veel oordeel zulke

voortreffelyke oefeningen , waar door men een talent van welsprekendheid krygt , de waarheid ontdekt , en het verstand gefcherpt wordt , naar de fchouwfpelen verwees. Hy gaf my ten antwoord , dat zoodanige kampgevegten eertyds in de Barbaarsche Eeuwen zeer in agtinge waren geweest ; dog dat , vermits zy eindelyk door de ondervindinge hadden geleert , dat de waarheid door redentwisten meer uitgedooft , de jeugd dertel gemaakt wierdt beroerten ontftonden en de allernuttigfte ftudien als 't ware boeijen wierden angeklonken , zy die oefeningen van de Academien tot de fchouwfpelen hadden overgebracht ; en dat ook de uitkomst geleert hadt , dat de leerlingen door ftilzwygen , leezen , en overdenken , veel eerder tot het Meesterschap geraakten. Met welk antwoord , hoe zeer ook het zelve fchyn van waarheid hadt , ik geen genoeg en nam. In deeze Stad was eene Academie of Hoogefchool , alwaar de vrye konften naar behooren en met zeer veel deftigheid geleerd wierden. Ik wierd van mynen huiswaard in de gehoorzaal deezer fchool ingeleid op eenen plegtigen dag , en op welken een

een *Madic* of Leeraar in de Philosophie verkooren wierdt. Dat geschiedde zonder eenige plegtigheid, behalven alleen dat de aanstaande Leeraar eene zeer geleerde en sierlyke redenvoeringe deedt over een geschilstuk in de Natuurkunde; waar na hy van de Bestiersders der schoole op de naamrolle der gene, welken het vergunt wordt opentlyk te leeren, wierdt aangetekent. Toen myn huiswaard my vraagde, hoe my die plegtigheid hadt aangestaan, gaf ik hem ten antwoord, dat my dezelve al te droog en te mager by onze *Promotien* was voorgekomen. Vervolgens deed ik hem verslag op wat wyze by ons Meesters en Leeraars worden gemaakt, te weten: na voorgaande proeffstukken te hebben gegeven van Disputatien. Hy hierop zyn hoofd met rimpels trekkende, vraagde my naar den aart en nature van die Disputatien, en waar in dezelve vandie der Onderaardlingen verschilden. Ik zeide hem, dat ze doorgaans waren over zeer geleerde en wetenswaardige zaaken: vooral aangaande de gewoonten, taalen, en kleedingen van twee oude Volkeren, die eertyds in Europa 't meest gebloeit hebben; be-
tuit-

tuigende hem, dat ik met drie geieerde Disputatien gehandelt had over derzelve wyze van schoeijen. Naauwlyks hadt hy dit gehoord, of hy barstte zodanig uit in lachen, dat 'er het gantsche huis van klonk. Zyn wyf, door dat geluid gaande gemaakt, kwam, schieelyk toegeloopen, vraagende naar de oorzaak van dat gelach. Dog ik was hier door zoodanig gestoord, dat ik my niet verwaardigde te antwoorden: want het schein my onbehoorlyk, dat zulke deftige en ernstige zaken, oorzaak tot lachen en spotten gaven. Dog zy eindelyk van haaren man vernomen hebbende wat van de zaak was, begon niet minder in lachen uit te barsten. Dit geval eerlang door de gantsche Stad verspreit zynde, gaf aanleidinge tot geduurige spotternyen: zoodanig dat de vrouw van zekeren Raadsheer, die uit haar zelve goed lachs was, door dit verhaal zoo zeer wierd aangezet, dat zy door gestadig lachen byna haaren reuzel scheurde. En vermits zy niet heel lang daar na, de koorts gekregen hebbende, kwam te overlyden, geloofde men, dat zy door dat onmatig lachen, waar in het al veel op de long was aangekomen, eene

D

ziek-

ziekte, die haar ook doodelyk was geweest, gekregen hadt. Het bleek egter niet klaar, waar aan zy gestorven was; en men verspreidde maar iets diergelyks onder den duim. Voor het overige was zy eene goedaartige vrouw, en de beste huismoeder van de waereld: want zy hadt zeven takken, dat voor die Sexe al iets zeldzaams is; waaromme ook allen boomen van fatzoen haar dood zeer ter harte ging. Zy wierdt by nacht begraven buiten de muuren der Stad, in dezelve kleederen, welke zy aan hadt tentyde haares overlydens: want binnen de Stad te begraven is by eene wet verboden, vermits zy vaststellen dat de lugt door de uitwaasfeming der doode lichamen wordt aangesteken. Voorts legt 'er een verbod tegen het begraven der lyken met groot gevolg, of prachtige lykstaatie; aangezien dezelve welhaast staan te worden tot voedsel voor de wormen. Alle welke dingen my als zeer voorzigtige inzettingen voorkwamen. Egter worden 'er doorgaans Lyk en Lof redenen gedaan: dog welke enkel en alleen bestaan in vermaningen om wel te leeven; en door welke den toehoorderen de sterfelykheid wordt af-

afgeschetst. Die het opzigt over de zeden hebben, zyn genoodzaakt zig daar by te laten vinden, om agt te slaan of de Lyk-redenaars de geheugenisse der overledenen meer of min dan naar behooren pryzen. Daar van daan is het, dat de Redenaars der Onderaardlingen zoo spaarzaam zyn in 't geven van loftuigingen, vermits 'er eene straf gestelt is op het geven van grooter lof, dan iemand toekomt. Niet lang daarna, wannecr ik by eene diergelyke Lyk-reden tegenwoordig geweest was, vraagde ik mynen huiswaard naar den staat en waardigheid des overledenen, wiens uitvaart geviert was. Hy antwoordde, dat hy was geweest een boer, dien de dood overvallen hadt, zoo als hy onder weg was naar de Stad. Toen begon ik, die nog zoo onlangs door de Onderaardlingen was uitgelachen, op myne beurt mede te schateren van lachen, kaatsende hen de pylen, die zy op die van Europa hadden geschoten, thans rykelyk weder toe. *Waarom dog worden,* zeide ik, *de Offen en Bullen, der boeren makers en spitsbroeders, niet mede met eene Lyk-reden vereert: vermits zy met de Landlieden in gelyke bedieninge zynde, ook dezelve stoffe tot Lyk-*

redenen komen uit te leveren? Dog myn huiswaard geboodt my myn lachen in te houden, zeggende, dat de Akkerlieden daar te Lande uittermate geagt wierden, om de voortrefelykheid huns beroeps, en dat generlei foort van levenswyze aldaar boven den Landbouw geschat wierdt; waar door het toekomt, dat een eerlyke boer, en die op zyne zaken wel agt sloeg, voor een verzorger en handhaver der Stad wierdt gehouden. Ten dien opzigte is 't ook aldaar eene gewoonte, dat de Landlieden, wanneer zy in de *Palmboom maand*, met een groot getal van wagens, geladen met koren, naar de Stad trokken, buiten de poort door de Magistraat wierden te gemoet gegaan, en met trompetten-geschal en 't geklank van musiek-instrumenten, zegepralender wyze, binnende Stad ingehaald. Ik stond versteld op het gehoor daar van, my te binnen brengende den staat onzer Landlieden, zigtende onder eene harde slaverny, en welker beroep wy meenen veragtelyk te zyn en verre beneden andere konsten, welke niet dan voor de wellust diens-tig zyn, gelyk als die der koks, pasteibakkers, parfumeerders, dansmeesters, enz. My-
nen

nen huiswaard gaf ik dat eenigen tyd daar na wel te kennen, dog onder belofte van stilzwygen, vreezende dat de Onderaardlingen een al te flegt gevoelen mogten opvatten van de menschen. Hy, stilzwygen beloofd hebbende, bragt my naar de gehoorzaal, alwaar de Lyk-reden stont te geschieden. Ik moet bekennen niets zakelyker, waaragtiger, en 't geen meer van allerlei vleijery ontgaan was, ooit gehoord te hebben: en deeze uitvaarts-viering scheen my een model te wezen, naar 't welk alle diergelyke redenvoeringen behoorden geschikt te wezen. Eerst gaf de Redenaar op een ontwerp der deugden van den overledenen: daar na telde hy op deszelfs zwakheden en gebreken, met vermaninge aan de Toehoorders, dat zy zig daar van hadden te wagten. Zoo als wy uit de gehoorzaal traden, kwam ons een misdadige te gemoet, verzelt van drie wagters. Dees hadt onlangs de straf aan den arm (dus noemende de aderlating) by vonnis van den Richter ondergaan, en wierdt thans naar het publyke dolhuis gebragt. Toen ik vraagde wat de reden was van zyn vonnis, wierdt my ge-

antwoord, dat hy in 't openbaar gedisputeert hadt over de eigenschappen en het wezen Gods; 't geen daar te lande verboden is, alwaar alle zulke neus-wyze zintwistingen voor zoo roekeloos en dwaas worden gehouden, dat zy in schepzelen van eenen bedaarden geest niet wel vallen kunnen. Daarom is aldaar de gewoonte, deeze scherpzinnige Redeneerders, na dat menze heeft adergelaten, als narren in 't publyke dolhuis te brengen, tot datze ophouden te kolderen. Toen zeide ik in my zelv': „ *Ach hoe zoude 't onze Godgeleerden hier*
 „ *vergaan!* welke men alle dag hoort twisten
 „ over de hoedanigheden en eigenschappen
 „ der Godheid, over de natuur der Geesten,
 „ en over meer andere diergelyke verborgen-
 „ heden. Wat lot was onze Overnatuurkun-
 „ digen hier beschooren, die, trots zynde
 „ op hunne hoogdravende geleertheid, mee-
 „ nen dat zy wyzer zyn dan 't gemeen, ja ge-
 „ looven dat zy 't naast aan de Goden ko-
 „ men. Zekerlyk in plaats van Lauwer kran-
 „ sen of Doctorale Mutsen, waar mede zy in
 „ ons Land worden opgepronkt, zouden zy
 „ zig den weg baanen naar 't dolhuis, of zy
 „ zou.

„ zouden fchrap staan, om in 't gasthuis te
„ geraken.”

Dit en andere zaken, die my fcheenen tegen de gezonde reden aan te loopen, merkte ik naauwkeurig op, geduurende den tyd van myn leerlingfchap. Eindelyk kwam de tyd, door 's Vorften bevel bepaald, waarop ik, uit het fchool naar 't Hof, met een *Testimonie*, moest vertrekken. Ik lei my niet anders toe dan op heerlyke lofzuigen en goedkeuringe, fleunende eensdeels op myne eigene bekwaamheden, vermits ik de Onderaardsche taale binnen zulken korten tyd, buiten verwagtinge, geleert had, anderdeels op de gunst mynes huiswaards, en der Opzigteren alom beroemde regtvaardigheid. Eindelyk kreeg ik myn *Testimonie*, 't welk ik van blydfchap al beevende opende, begeerig zynde mynen lof daar in te leezen, en daar uit af te neemen hoedanig myn nootlot ffont te wezen. Dog 't leezen daarvan, maakte my gram en wanhopig. De Brieven van voorfchryving waren vanden volgende inhoud.

„ Niet willende in gebreke blyven om uwer
 „ Doorlugtigheids bevel op te volgen, zen-
 „ den wy uwe Doorlugtigheid hier nevens toe
 „ het fchepfel dat onlangs tot ons uit eene an-
 „ dere waereld is overgebracht, en zig zelve
 „ een mensch noemt; na dat wy het zelve, met
 „ alle zorg en naarstigheid, in ons School heb-
 „ ben doen onderwyzen. Deszelfs aart en in-
 „ borst naauwkeurig nagespeurt, en deszelfs
 „ zeden onderzocht hebbende, hebben wy het-
 „ zelve van een redelyk goed begrip en van eene
 „ zeer vaardige bevattinge gevonden; dog van
 „ zulk een verkeerd oordeel, dat, vermits des-
 „ zelfs verstand al te vlug is, het naauwlyks
 „ onder de redelyke fchepzelen gerekent, laat
 „ staan tot eenige bediening van gewigt, behoort
 „ toegelaten te worden. Vermits het egter
 „ door de gezwindheid zyner voeten ons alle
 „ te boven gaat, zal het zeer bekwaam wezen
 „ om de bedieninge van Postlooper van 't Hof
 „ met lofte komen bekleeden. — Gegeven in 't
 „ Kweekfchool te *Keba*, in de *Doorn-maand*.”
 „ Uwer Doorlugtigheids gehoorzaamfte die-
 „ naars

Nehek. Jochtan. Rapafi. Chilac.”

Hier

Hier over liep ik al huilende naar mynen huis-
 waard , hem op 't nederigste biddende , dat
 het hem behagen mogte , zyn gezag aan te
 wenden om een gunstiger *Testimonie* van de
Karatti te verkrygen , en dat hy aan dezelve
 wilde vertoonen myn Academisch *Testimonie* ,
 waarin ik voor een verstandig man , en daar
 niets op te zeggen viel , vermeld stond . Dog
 hy voerde my te gemoet , dat dat *Testimonie*
 in onze waereld zyn waardy kon hebben , al-
 waar men mogelyk meer zag op de schaduwe
 dan op het lichaam , meer op de bast dan op
 het pit ; dog dat het hier , alwaar men de za-
 ken in haar binnenste beschouwde , van geen
 waardy altoos was : voorts vermaande hy my
 myn noodlot met gedult te draagen , vooral ,
 wyl het *Testimonie* nog vernietigd nog ver-
 andert konde worden : aangezien 'er hier
 geen zwaarder misdaad was , dan de loftui-
 gingen van onverdiende bekwaamheden . Wil-
 lende egter eene pleister op de wonde leggen ,

*Zeid' hy , om myne sinert een luttel te verzag-
 ten ,*

*En 't meerendeel myns druks my weinig te doer-
 agten ;*

O Zoon! hoe dus bedeed? een' edelaarte ziel
 Staat pal in tegenspoet, ofschoon de hemel viel.
 Ei! 'k bid u, stoor u, niet aan 't geen u doet
 verbaazen,

En daar uw' dwaaze drift u slaaflyk op doet
 aazen:

Wat magt was immermeer geborgen voor de Nyd?
 Zeg wat haar felle klaauw niet wreed aanflarden
 ryt?

Men zoud' een' gantsche lyst, was 't nood, u
 kunnen geven

Van Amptenaars van Staat, die jammerlyk om
 't leven

Gebragt zyn: en 't gaat vast, wie naar te hoo-
 gen staat

Staag reikhalst, en door 't goud zyn hart ver-
 meest' ren laat,

Die wordt als hemelwaards en uit 't gezigt ver-
 heven,

Om door te laager val rampzaliglyk te sneeven.

Hier voegde hy by, dat niets diergelyks, in
 eenen laagen of middelmatigen staat te vree-
 zen stont. Wat nu aanbelangde het Testimo-
 nie der Karatti, dat deed zien, dat zy zeer
 door-

doorzigtige en tegelyk zeer regtvaardige Richters zyn, die nog door geschenken omgekogt, nog door dreigementen afgeschrikt kunnen worden, om een hair breet van de billykheid af te gaan, waarom 'er ook in die zaak geen plaats tot kwaad vermoeden overig wierdt gelaten. Eindelyk beleedt hy gantsch openhartig, dat hem al van over lang gebleeken was, dat ik niet veel verstands had, en dat hy terstont uit myne sterke memorie en snedigheid van begrip hadt kunnen afnemen, dat ik wel hout, maar geen goed timmerhout was, en derhalven, om het weinig oordeels dat ik bezat, niet bekwaam was tot een gewigtig ampt: zeggende, dat hy uit de verhaalen en beschryving van de Europische Natie geleerd hadt, dat ik,

Gebooren in het Land der Narren,

Den invloed had der kwaade Starren.

Betuigende voorts met overvloed van woorden zyne genegenheid 't mywaards; my radende, dat ik zonder uitstel my vaardig zoude maken tot de reize. Ik volgde den raad dezès schranderen mans, vooral wyl de nood zulks

zulks vereifchte, en het my als eene roekelooze zaake voorkwam, om my tegens 't bevel van den Vorst te verzetten.

Ik begaf my dan op weg in 't gezelschap van eenige boomtjes, die te gelyk met my uit het Kweekfchool gezonden, ten zelve einde naar de Koninglyke Stad wierden gevoert. Onze Leidsman was een bejaard man uit het getal der *Karatti* of Bestierders, welke, door ouderdom verzwakt geworden, en niet wel ter been zynde, op eenen Stier reedt: want op eenen wagen te ryden is daar de manier niet, en dat voorregt hebben alleen de ftokoude Grysaarts, of de gene die ziek zyn, hoe zeer ook by ons de bewoonders dezer Planeet, om hunnen traagen en moeijelyken gang, daar in meer te verontschuldigen zouden zyn. Het staat my nog zeer wel voor, dat, wanneer ik hen eens eene beschryving onzer rytuigen had opgegeven, namentlyk onzer paarden, onzer viergespannen en koetsen, waarin wy, als gepakt zynde, door de Stad worden gevoert, de Onderaardlingen op 't hooren van myn verhaal grimlachten, en vooral toen zy hoorden

dat

dat zelfs gebuuren de een den anderen niet plegen te bezoeken, dan in eene koets of karosse zittende, en voortgetrokken worden- de door twee sterke viervoetige Dieren. Vermits deeze met reden begaafde boomen zeer traag van gang zyn, waren wy genoodzaakt drie dagen op deeze reize onder weg te zyn, schoon *Keba* van de hoofdstad naauwlyks vier uren aflegt: want zoo ik alleen geweest was, had ik op eenen dag die reize afgelegd. Het gaf my een zonderling vermaak dat ik vry wat beter ter been was dan de Onderaardlingen; dog 't smertte my al met een, dat ik om die uitnemendheid myns lichaams tot een slegte en veragte bedieninge verbannen zoude zyn. *Ik wenschte wel*, zeide ik, *dat ik dat zelve gebrek aan myne voeten had, 't geen de Onderaardlingen hebben: nadien ik alleen daar door zoude bevryd zyn van de slaafagtige en geringe bedieninge, daar men my nu toe geschikt heeft; 't welk onze Leidsman hoorende, my toebeet: ten ware de Natuur met deeze uitnemendheid des lichaams eenigermate hadt willen goedmaken 't gebrek in uwe ziele, wy alle zouden u daar voor houden, dat gy onnutte lyk de aarde vervulde: want om de*

vlug-

vlugheid uwes verstands ziet gy alleen de schil der noot en niet het pit en kern: en vermits gy slegts twee takken hebt, zyt gy in allerlei slag van handwerk verre beneden de Onderaardlingen. Wanneer ik dit alles hoorde, dankte ik God over de gezwindheid myner voeten, ziende dat ik, zonder die bekwaamheid, naauwlyks onder de redelyke Schepzelen zoude mogen gestelt worden.

Op reis zynde zag ik, niet zonder verwonderinge, dat de inwoonders zoodanig opletend omtrent hun werk zyn, dat niemant ophoudt met arbeiden op het zien der voorbygangers, of zig verwaardigt zyn gezigt daar naar te slaan, alſchoon daar omtrent iets ongewoons te zien mogt wezen. Dog de dag ten einde, en 't werk gedaan zynde, geven zy zig over aan ſpelen en allerhande uitſpanningen, met oogluikinge van de hooge Regeering, welke die uitſpanningen aanmerkende als zoo veele ſteunzels voor lichaam en geest, oordeelt, dat de Schepzelen daar door niet minder dan door ſpys en drank gevoed worden. Om deeze en andere redenen heb ik deeze reis

met

met groot genoeg afgelegd. De gedaante der Landstreek is, geheel en al aangenaam, verbeeld in een ronden schouwburg, en wel in zoodanig eenen als de Natuur alleen kan te voorschyn brengen. Overal daar de Natuur wat schaars was geweest, was de kunst der inwoonders toegeschoten, om 't gebrek te vervullen, en dezelve waren, door de belooningen van de Magistraat daar op gestelt, geflepen op het boeren-werk, en op de Landbou-wery; dog al wie aan zyn Land de hand niet hielt, wierd van zyn burgerregt verstootten, en in eene boete verwezen. Wy trokken verscheide aanzienelyke Gehugten door, welke, vermitsze zoo kort op malkanderen komen, het gezigt van eene doorgaans bebouwde en aaneengevoegde Stad opgeven, en wyd en zyds een onafgebroken gezigt uitleveren. Maar wy wierden egter eenigermate gekweld van een soort van Bosch-aapen, die hier en daar op de wegen warende, my, welken zy om de gelykheid van gedaante geloofden van hun geslagt te zyn, niet weinig met gestadige aanvallen plaagden. Dit maakte dat ik mynen toorn en verontwaardiging niet konde

be-

bedwingen, vooral toen ik bespeurde, dat deeze vertooning aan de boomen stoffe verschafte tot lachen: want men moet weten dat ik ten Hove gevoerd wierd, op bevel van den Vorst, met het zelve gewaad, waar mede ik op die Planeet was overgebracht, te weten: houdende mynen haak in de regterhand, op dat hy daar uit zoude zien, hoedanig de opschik onzer waereld was, en in hoedanige toerusting ik aldaar eerst was aangeland. En die haak kwam my toen zeer wel te stude, als waar mede ik de Aapen, die met geheele troepen op my afkwamen, van my trachtte af te weeren, schoon te vergeeffsch: want in de plaats der gevlugtte, kwamen steeds meer andere toeschieten, zoo dat ik ieder oogenblik eenen tred moest houden, als of ik op den vyand los ging.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het Paleis des Vorsts van Potu.

Nu kwamen wy aan de koninglyke Stad Potu. Deeze is eene pragtige en aanzienlyke Stad. De gebouwen zyn aldaar breeder en grooter dan te *Keba*, en de straten ruimer en gemakkelyker. De allereerste markt daar wy by kwamen, was opgepropt met een groot getal van kooplieden, en rondom bezet met winkels van konstenaars en handwerkslieden. Op 't midden der markt zag ik met verwondering eenen misdadigen staan met een strop om den hals, omringt van een grooten kring der deftigste boomen, dat een soort van raadsvergadering uitleverde. Toen ik vraagde, wat 'er te doen was, en om welke misdaad hy verdient hadt opgehangen te worden, daar 'er in dat land geen misdaad met den dood gestraft werdt; kreeg ik ten antwoord, dat de misdadige was een uitvinder (project-maker) die aangeraden hadt, eene oude gewoonte af te schaffen; en dat de omstanders Regtsgeleerden en Raadsheeren waren, die de nieuwe uitvinding naar ge-

woonte zouden onderzoeken, invoegen dat, zoo dezelve wel in orde gebragt, en voor het Gemeenebest heilzaam bevonden wierdt, de misdadige niet alleen ontslagen, maar zelfs beloond stont te worden; dog by aldien ze schadelyk voor den Staat, of de uitvinder, in 't afschaffen van die wet zyn eigen voordeel te hebben bedoelt, bevonden wierdt, hy alsdan den hals, als een verstoorder der gemeene rust, door den strop stont te worden gebroken. Zynde dit de reden, waarom 'er weinige gevonden worden, die dat gevaar willen ondergaan, of 't afschaffen eener wet durven aanraaden, ten ware de zaak zoo billyk en baarblykelyk was, dat men aan eenen goeden uitslag niet konde twyfelen. Zoo zeer zyn de Onderaardlingen van bevattinge, dat de oude wetten blyven, en de instellingen der voorouderen moeten onderhouden worden; want zy gelooven, dat de Staat geschud wordt, wanneer de wetten op iemants goeddunken verandert, of afgeschafft worden. Toen zeide ik in my zelv': O! wat zoude 't hier slegt staan met de uitvinders by ons, die, onder schyn van algemeen nut, dagelyks nieuwe wetten smeden, diens-

tig,

tig, niet voor het Gemeenebest, maar wel voor byzondere eigenbaat!

Wy wierden eindelyk gebragt in een zeer groot huis, de gewoonlyke intrek der gene die uit alle de kweekschoolen des gantschen Vorstendoms worden verzonden. Uit dat zelve huis worden ze gebragt om voor den Vorst gesteld te worden. Onze Leidsman of de *Karatti* beval ons, dat wy ons gereed zouden houden, terwyl hy heen ging om den Vorst van onze aankomst te verwittigen. Zoo dra was hy niet uitgegaan, wanneer wy een zeer groot geroep als dat van eene zegepraal hoorden; en 't leedt niet lang, of het geschal der trompetten en 't geraas der trommels klonk allerwegen. Door dit gerugt genoopt, en voor de deur gegaan zynde, zagen wy eenen boom aankomen, verzeld van eenen heerlyken stoet, en met een bloemkransje om het hoofd, en straks wierden wy gewaar, dat het die zelve burger was, dien wy op de markt hadden zien staan met den strop om den hals. De reden der zegepraal was 't goedkeuren der wet, welke hy, met gevaar zyns levens, hadt aangeraden. Dog

wat redenen hy tot afschaffing der oude wet mag hebben bygebragt, kon ik niet vernemen, en heb 'er nooit kunnen agter komen, door de diepe ftilzwygendheid der inwoonderen, waar door het gefchiedt. dat de allergeeringfte zaak, het Gemeenebest belangende, of in den Raad verhandelt wordende, nooit het gemeen ter ooren komt; geheel anders dan by ons pleeg te gefchieden, alwaar de Raads befluiten en Resolutien van Staat daags daar na, op de gemeene wegen en in de gaarkeukens, verhandelt en bedilt worden. Na een uur vertoevens kwam de *Karatti* wederom, en beval ons alle hem te volgen. Wy volgden onzen Leidsman op zyn bevel. Onder weg ontmoetten wy overal boomtjes, die van allerlei raare en gedenkwaardige zaaken, gedrukte boekjes te koop veilden. In die rommelzoô van boekjes ontdekte ik een werkje welks tytel was: *Van het nieuw en ongewoon hemelsteeken, of vliogenden Draak, die in 't voorleden jaar zig vertoont heeft.* Ik zag my zelv', zoodanig ik was, toen ik met mynen haak en den flenter van het touw rondom de Planeet wierdt gewentelt, in koper gefneden. Op dat gezigt kon ik my naauwlyks bedwingen

gen van lachen, en zei flilletjes in my zelv':

*O! welk een vreemd gezigt! een tronie zoo ver-
wildert,
Is waardig door Spell' te worden uitgeschildert!*

Hebbende niet te min het boekje gekogt voor drie *Kilac*, makende omtrent twee schellingen van ons geld uit, bedwong ik myn lachen: vervolgende stillekens mynen weg naar 't Paleis, een gebouw dat aanzienlyker is om deszelfs konst en nettigheid, dan door deszelfs kostelykheid.

*Geen voorhof pronkte alhier van koninglyke pragt,
Nog glinsterend' marmere, daar de schilderkunst in wragt
Verscheidenheid van kleur en verw' . . . . .*

Ik zag 'er maar weinige hovelingen of deurwaarders, want de spaarzaamheid der Vorsten hadt allen overvloed afgesneden. Ook heeft men hier niet noodig zoo veele dienaars, als 'er wel aan de Hoven by ons vereischt worden,

want zoo veele takken als deeze boomen hadden, waren zoo veele handen: zoo dat de handwerken en huislyke bezigheden drie of viermaalen rasfer alhier verrigt worden.

Het was juist op de maaltyd, toen wy's Vorsten Paleis intraden; en vernits'zyne Doorlugtigheid, alvorens dezelve aan tafel ging, met my afzonderlyk wilde spreken, wierd ik alleen in de eetzaal binnen gelaten. Dees Vorst bezat eene wonderlyke goedertierenheid en te gelyk deftigheid. Zoo groot was zyne standvastigheid, dat de deftigheid van zyn gelaat en wezen door geene de minste gestoordheid kon verdonkert worden. Op 't gezigt vanden Vorst viel ik terstond op myne knieën. Dog by die aanbidding stonden de omstanders als verstomt; en wanneer ik de reden van myn vallen op de knieën den Vorst te kennen gegeven had, beval hy my op te staan: zeggende dat zoodanig eene eerbewyzing niemand dan de Godheid toekwam: voegende vervolgens daar by, dat men aldaar alleenlyk door gehoorzaamheid, arbeid en vlyt, 's Vorsten gunst konde gewinnen. Na dat ik opgestaan was, wierden my

ver-

verscheidene vragen gedaan. En wel voor
eerst

Door welken weg ik daar te lande was gekomen?

Om welke reden ik die reis had ondernomen?

*In welken oord ik 't licht eerst zag : hoe 'k
wierd geheeten?*

*Waarop ik antwoord gaf : zoo gy myn' naam
wilt weten ,*

*Die heeft niet veel om 't lyf , K L A A S K L I M
word' ik genoemd ,*

En Berg' in Noorwege is (onnoodig hier geroemt)

*Myn Vaderland : 'k ben in een grooter Wae-
relddeel*

*Geboren , dan Gy Vorst , O ! dat scheelt al te
veel !*

*Myn' reis aangaande , daar valt vry wat van te
zeggen :*

*Ik liet daar toegeenschip , dat bruist door zee , aan-
leggen :*

*Ook reisde ik niet te land ; maar door het star-
ren-dak*

*Nam 'k herwaards mynen koers , en kwam 'er
met gemak .*

Vervolgens ondervraagde hy my over de dingen die my op myne reize bejagent waren, en te gelyk over de wetten en de zeeden onzer waereld.

Toen ging ik op eene zielroerende wyze ontvouwen de deugden der menschen, derzelver aart en inborst, de wyze van leven in de Steden, en andere zaken, waarop het menschdom meerendeels zynen roem pleeg te dragen. Dog hy nam myn verhaal geheel koeltjes op, en op verscheide zaken, welke myns oordeels grootelyks in hem verwondering hadden moeten verwekken, begon hy te geeuwen. Toen zeide ik in my zelv': *wat zyn ook de smaaken en verkiezingen der menschen verscheiden! daar wy de meeste aandoeninge van hebben, daar trekken deeze de neus van op.* Dog 't geen ik in den Vorst 't ergst van allen in de ooren hoorde klinken, was, 't geen ik hem verhaalde van de manier van procedeeren, van de welsprekendheid onzer Advocaten, en van de vaardigheid onzer Regters in 't vonnis uit te spreken. Ik trachtte hem dat wat nader te ontvouwen; dog hy my in de reden vallende, wendde het over een

een' anderen boeg, en begon eindelyk te vernemen naar onzen Godsdienst en de plegtigheden daar omtrent. Daar op leide ik hem kortelyk uit alle de Artikelen van 't Geloof, op welker meldinge hy eenigermate rimpels uit zyn voorhoofd trok: betuigende, dat hy gaerne elk van die zoude onderteekenen: zig alleenlyk verwonderende dat een Volk van zoo weinig oordeel, zulke gezonde gevoelens hadt van God en Godsdienst. Maar straks, toen hy hoorde, dat de Christenen in ontelbaare Secten verdeeld waren, en om die oneenigheid onderling het harnas aanschooten, zeide hy:

„ By ons zyn 'er ook verscheide gevoelens over
„ de zaken die den Godsdienst betreffen; dog
„ de een vervolgt daarom den anderen niet:
„ aangezien alle vervolgingen over zaken, rakende alleen de leere of dwaalingen, en
„ spruitende alleenlyk voort uit de verscheide
„ bevattingen, niet dan uit hoogmoed voortkomen, vermits de een dwaaslyk meent dat
„ hy meer doorzigt bezit dan de ander; welke
„ hoogmoed aan God, die ons de verdraagzaamheid en nederigheid beveelt, niet wel
„ behaaglyk kan wezen. Een iegelyk”, zeide

hy, „ die ter goeder trouw en in opregtigheid
 „ des harten van een aangenomen gevoelen in
 „ 't stuk der leere is afwykende, laten wy
 „ zyn cordeel vry, zoo hy maar in de prac-
 „ tyk, die eigenlyk den dienst Gods betreft,
 „ toestemt: en hierin volgen wy de voetstap-
 „ pen onzer voorzaten na, die 't voor eene
 „ onmenschlykheid hielden, het verstand der
 „ stervelingen de boeijen aan te doen, en over
 „ de conscientien te heerschen. Deezen regel
 „ bevelen wy ook in 't burgerlyke zeer zorg-
 „ vuldig te volgen: invoegen dat zoo de ge-
 „ voelens der onderdaanen, rakende de form
 „ onzer lichaamen, de manier van leven, de
 „ huishouding, en wat diergelyken meer is,
 „ verscheiden zyn, en egter dezelve my voor
 „ wettigen Vorst, welken zy gehoorzaamheid
 „ schuldig zyn, erkennen; ik ze alle met mal-
 „ kanderen voor goede onderdaanen houde.
 Hier op antwoordde ik: *Allerdoorlugtigste
 Vorst, dat wordt by ons voor Syncretismus (*)
 uitgekreten en ten uitersten van onze Godgeleer-
 den veroordeelt.* Meer liet hy my niet toe te
 sprec-

(*) Mengel-moes van gevoelens.

spreeken , maar ging gramstoorig weg : bevelende my te blyven tot dat hy zyn middagmaal gehouden hadt.

Aan de tafel zat de Vorst met zyne doorlugtige Gemalin , als mede de Prins zyn Zoon met den Groot - cancelier of *Kadoki*. Die zelve *Kadoki* was om zyne beleeftheid en bekende voorzigtigheid zeer onder de *Potuanen* gezien. Geduurende twintig jaaren agter een , hadt hy nooit zyn gevoelen in den Raad gezegt , of 't was van alle anderen toegeftemd geworden : ook hadt hy niets in den Staat vastgeftelt , 't geen niet onwrikbaar was fttaande gebleven ; en zyne woorden waren als zoo veele zetregels. Dog hy was te gelyk van zulk eene langzaame bevattinge , dat hy , om het allergeeringfte Placaat op te ftellen , den tyd van veertien dagen pleeg noodig te hebben : invoegen dat zoo hy op onzen Aardbol was overgebracht geweest , alwaar alle vertoef met den naam van luiheid en traagheid gedoopt wordt , hy daar zoude doorgaan voor een man van weinig bekwaamheid om zaken van gewigt waar te nemen. Maar om dat hy al 't

gene

gene hy bevattede in den grond verftont, en niets befloot, dan na een voorgaand en ernftig onderzoek, kon hy gezegt worden meer te hebben uitgevoerd, dan tien zulke die de zaken ras en fchielyk ten uitvoer brengen, en door de bank fchrandere verftanden genoemt worden; wier verrigtingen menigmaal verbeterd en verandert worden, ja niet zelden eene netter befchaavinge moeten ondergaan: zoo, dat by 't uitgaan hunner bedieninge bevonden wordt, dat zy niets onbezogt gelaten, maar ook teffens niets voltooit hebben; dierhalven onder de zinspreuken aan dat Hof deeze zeer aanmerklyk is, te weten: dat de gene die met al te groote vlugheid hun ampt bedienen, vergeleken kunnen worden by de ledige ftraatfypers, welke nu eens voortgaande, dan weder te rug tredende, op denzelven weg blyven hangen, en fchoon geftaadig in beweging zynde, egter niets vorderen.

Na dat het geheele Doorlugtige Huis was gaan aanzitten, tradt 'er eene dienstmaagd binnen die agt takken hadt, en met dezelve even zoo veele fchotelen en affietten droeg; invoegen

gen dat in eenen oogenblik de geheele tafel van geregten voorzien was. Aanstonts wierdt zy gevolgt van eenen anderen boom, dragende agt flessen, gevult met most van allerlei soorten van wyn, of andere vogten. Dees boom hadt negen takken, om welke redenen hy zeer bekwaam geoordeelt wierdt tot allerlei huiswerk. Dus wierdt alleen van twee bedienden zeer gevoeglyk verrigt al't gunt aan de Aardsche Hoven kwalyk van eenen geheelen troep van dienaars wordt te wege gebragt. Met dezelve vaardigheid daar zy mede opgebragt waren, wierden de geregten ook wederom afgenomen. Het middagmaal was sober, doch teffens zinnelyk. Onder alle de opgedischte geregten hadt de Vorst slegts van een, 't geen 't meest naar zynen mond was, gegeten; geheel anders dan onze Grooten, die 't daar voor houden, dat'er nietjwel opgeschapt is, tenzy de afgedragen geregten door grootere en betere worden vervangen. Over de maaltyd hadden ze verscheide discoursen over de deugden en ondeugden, als mede over zaken van Staat; zoo, dat het vermaak als met de letter-oeffeningen gefaust wierdt. Ook maakten ze geduurig gewag van my, welken zy geloof-

loof-

loofden om de vlugheid myns begrips nooit goed timmerhout te zullen wezen.

*Na dat de honger door het eeten was verdreven,
Wierdt tot het wegdoen van de tafel last gegeven.*

En toen was het, dat men my belastte myn *Testimonie* voor den dag te haalen. De Vorst dat gelezen hebbende, sloeg zyne oogen op myne voeten: zeggende, dat de *Karatti* regt hadden geoordeelt, en dat het ook zoo moest geschieden. Door dat antwoord als door eenen donderslag opgewekt, eischte ik niet zonder overvloedige traanen te storten, herzieninge van 't gewysde, vermits ik, myne bekwaamheden en gaven des geests een weinig nader onderzocht zynde, eenige verzagtinge in myn voanis verhoopte. De Vorst, gelyk hy een goedertieren en regtvaerdig Heer was, over dit moeilyk en ongewoon verzoek niet gram wordende, lei den tegenwoordig zynde *Karatti* op, myne zaake op nieuw en naauwkeuriger te onderzoeken. Geduurende die beproevinge hieldt hy zig wat aan eenen kant, om ook de overige *Testimonia* te leezen. De

Vorst

Vorst weggegaan zynde, stelden de *Karatti* my nieuwe vragen vóór om die te beantwoorden. Ik antwoordde daarop met myne gewoonlyke schielykheid: waar over hy, zig verwonderende, zeide: *Gy begrypt de zaake wel zeer gaauw; maar gy treedt geenszins tot in het binnenste derzelve; want uwe antwoorden geven klaarlyk te kennen, dat het geschilstuk veel eer vaardig bevat, dan wel en grondig begreepen is*. Na dat hy de proef genomen hadt, tradt hy in de eetzaal van den Vorst, en keerde straks wederom met een vonnis van deezen inhoud: Dat ik zeer kwalyk en onvoorzigtiglyk had gedaan, met het oordeel der *Karatti* in twyfel te trekken, en dat ik deswegen waardig was te draagen de straffe, by 't derde kleine Artikel van 't vierde grooter Artikel der wet, tegen de roekelooze Betigters vastgesteld; (door grootere en kleindere Artikels, anders gezegt *Skibal* en *Kibal*, verstaan zy Boeken en Hoofdstukken) en dat ik vervolgens verdient had, dat my op beide myne takken of armen een ader geopent wierdt, volgens het oude gebruik; en in het openbaare rasphuis vastgezet te worden. De woorden der wet in het 3. Hoofdstuk van het

IV. Loek van de valsche Betigting zyn deeze: *Spik. Anri. Flak. Skak. Mak. Tabu. Mihalatti. Silak.* Dog dat, schoon de zin klaar en duidelyk was, en dat de straffe, by de wet vastgesteld, geen uitzondering konde lyden; egter zyne Doorlugtigheid besloten hadt, dat deeze zwaare overtreding, zoo uit hoofde dat de misflag was begaan uit eene al te groote vluheid van geest, als uit onkunde der wet, my te vergeven was, aangezien de misdaad, begaan door eenen vreemdeling en uitlander, zonder de wet geweld aan te doen, eenigzins konde worden kwytgescholden. Einde: dat hy, om daar mede te meer gunst en genegenheid 't mywaarts te betoonen, my hadt beschonken met eene plaatse onder de gewoonlyke Hof-post-loopers, met welke gunst ik genoeg behoorde te nemen.

Dat vonnis uitgesproken zynde, wierdt de *Kina* of Secretaris ontboden, die my met de overige onlangs aangekomen Candidaten zoude stellen op de lyst der gene die gevordert stonden te worden. Die Secretaris was een man schoon van gedaante, hebbende elf armen,

men, waarom hy ook elf brieven te gelyk met hetzelfde gemak, waarmede wy 'er eenen schryven, konde ontwerpen; dog hy was van een middelmatig verstand, om welke reden hy ook niet hooger gevordert, maar in die bediening, welke hy byna dertig jaren bekleed hadt, oud en grys stont te worden. Dees was de man, met welken ik naderhand zeer gemeenzaam omging, en welken ik het meest had te ontzien, vermits hy de eerste ontwerpen der Placaten of Brieven opstelde, welke ik als Post-looper door de Provinciën stond om te brengen. Menigmaalen stond ik versteld, over de handigheid waarmede hy zyne bedieninge waarnam, vermits hy niet zelden elf voorschriften op eenen en denzelven tyd schreef, en op dezelve te gelyk ook zoo veele zegels drukte. Hier vandaan is het, dat onder de voordeeligste zaaken in de familien gerekent worden, de kinderen die gebooren worden met veele takken; en dat de kraamvrouwen, na dat zy gelukkig verlost zyn, aan haare buuren plegen bekend te maken, met hoe veele takken de kinderen ter waereld zyn gekomen. Men zeide aldaar dat

de Vader van onzen Secretaris twaalf takken gehad hadt; en zyn geheele geslagt is boven alle andere vermaard door de meerderheid van takken. Na dat ik, onder de gewoonlyke Post-loopers des Vorsts aangenomen was, ging ik naar bed. Dog hoe vermoeid ik ook wezen mogt, moest ik egter, niet konnende rusten, het meerendeel van den nagt, alle mocite doen tot slaapen: want geduuriglyk kwam my in de gedagten die verachte bediening, waar toe ik verwezen was, en 't scheen my gantsch onbetamelyk en schandelyk te zyn, dat een Proponent en Baccalaureus in de grooter Wacrelde, voor een slegt en veracht Post-looper zoude speelen in de onderaardsche. Met deeze droevige gedagten bragt ik een goed deel van den nagt zonder slaapen door; en in deezen drift las en herlas ik myn Academisch *Testimonie* 't geen ik had mede genomen, (want ik heb reeds boven gezegt, dat nagt en dag hier weinig verschillen.) Eindelyk afgemat zynde door deeze muizennesten en kommer, be kroop my een diepe slaap. Terwyl ik lag te rusten, waarden my verscheide droomen in den geest. My

dagt,

dagt, dat ik in myn Vaderland wedergekeert zynde, aan myne Landslieden al wat my op de Onderaardsche reize ontmoet was, tot het allergeeringste toe, verhaalde: straks daar op my de lugt-schipvaart verbeeldende, dagt my, dat ik met den wreeden Griffioen te doen had, die my zoo veel spel maakte, dat, terwyl ik my tegen hem verweerde, alle slaap van myne oogen week. Maar wakker wordende, zag ik, niet zonder schrik, eenen Aap van eene ongemeene grootte, die door de deur myner slaapkamer, welke door onagtzaamheid niet wel gesloten was, ingekomen, en in myn slaapvertrek gesloopen was, voor my staan. Dat onverwagt verschynzel joeg my zodanigen schrik op 't lyf, dat ik met een groot geroep, waar van de kamer weergalinde, om hulp schreeuwde. Eenige boomen, die op de kamers naast aan myn vertrek sliepen, op dit geroep wakker geworden zynde, traden binnen, schooten my, die reeds met den Aap aan 't worstelen was, te hulp, en slootten dat leelyk gedierte buiten de deur. Het leedt niet lang, of het kwam my ter ooren, dat deze klugt aan den Vorst veel stoffe tot lachen

hadt verschaft. Dog op dat dat zelve geval niet weer mogt voorkomen, beval hy terstont my op de Onderaardsche wyze te kleeden en met takken toe te takelen. — De Europische kleederen, welke ik tot nog toe gedraagen had, en die my waren ontnomen, waren in 't Kabinet of de Rariteit-kamer van den Vorst, om de ongewoonheid der zaake, opgehangen, met dit opschrift: OPSCHIK VAN EEN ROVENAARDSCH SCHEPZEL. Toen dagt ik by my zelv': byaldien de Bergsche snyder *Jan Andriesz*, die deeze kleederen 't fatsoen heeft gegeven, eens te weten kwam dat zyn handwerk onder de Onderaardsche rariteiten bewaart wierdt, zonder twyfel zoude hy van hoogmoed opzwellen, en na deezen naauwlyks voor de Burgermeesters of Kapiteins van de Stad willen zwigten.

Na dit voorval bragt ik het overige vanden nacht door, zonder een oog te kunnen toedoen, tot dat de Zon opging. Toen ik opstond wierdt my myne acte gebragt, waar by my gegeven wierdt de bedieninge van Post looper. Van stonden aan kreeg ik een on-

ein.

eindig werk, en was als een geduurig beweegrad, brengende Placaten en Brieven over, zoo naar de groote als kleine Steden. Op deeze myne togten den aart deezes volks wat naauwkeuriger onderzocht hebbende, ontdekte ik in de meeste eene verwonderlyke heuschheid en eene zeldzaame wysheid. Alleen de inwoonders van *Maholki*, die alle Doornboomen zyn, kwamen my voor niet zeer geslepen of beschaafd te wezen: want iedere Provincie heeft haare byzondere boomen of inwoonders, 't geen zeer klaar blykt in de Boeren of Landlieden, die alle inboorlingen zyn: want in de groote Steden, vooral in de Stad daar zig de Vorst ophoudt, was een mengelmoes van allerhande boomen. Het gevoelen dat ik van 't verstand der inwoonders deezes Vorstendoms opgevat had, nam toe, naar mate dat ik gelegenheid kreeg om hunne bekwaamheden wat dieper in te zien. De wetten en inzettingen, welke ik het meeste veroordeelt had, begon ik hooglyk te pryzen om derzelver billykheid en regtvaardigheid: zoo was de verachting in verwonderinge verkeert! 't Zoude my niet moeilyk vallen,

een geheele lyst op te geven van zaaken en gewoonten, die my, wanneer ik ze ter loops beschouwde, dwaas, maar als ik ze nader inzag, verstandig en voorzigtig voorkwamen. Uit een oneindig getal van voorbeelden zal ik alleenlyk dit bybrengen, 't welk den aart deezes volks zeer duidelyk uitdrukt. Toen eens een Student in de Litterature stont naar het Rectorfchap van zekere School, wierdt zyn verzoek ondersteunt met deeze aanpry- zing, te weten: de Burgery der Stad *Naha- mi* getuigde, dat hy, geduurende den tyd van vier jaaren, met een dertele en ontrouwe vrouw gerust en stil hadt geleefd, en een ge- willige hoorndrager was. Deeze Attestatie was byna met deeze of diergelyke woorden opgesteld:

„ Nademaal de zeer geleerde en eerwaar-
 „ dige Heer *Jochan Hu* van zyne Gebuuren
 „ verzogt heeft eene Attestatie, nopende zyn
 „ leven en gedrag, zoo verklaaren wy bur-
 „ gers, wonende in de wyk of in den oort
 „ der Stad *Posko*, dat dezelve geheele vier
 „ jaaren agter een met zyne huisvrouw, die
 „ ee-

„ eene ligtekooi is , zonder eenig huiskrakeel ,
 „ in den egt geleeft heeft : dat hy zyne hoor-
 „ nen geduldig heeft gedragen , en met zo-
 „ danige gematigdheid die ziels-smerte gele-
 „ den heeft , dat wy hem oordeelen te zullen
 „ wezen een waardig Rector der openstaan-
 „ de School , zoo anderszins zyne studien
 „ met zyn gedrag overeenkomstig zyn .”

„ Gegeven op den tienden dag der Palm-
 „ boommaand , in het jaar drie duizend , na den
 „ grooten Zundvloed .”

By deeze aanpryzing was gevoegd eene ver-
 klaaring van de *Karatti* van het Kweekschool ,
 aangaande deszelfs studien en geleerdheid ,
 t geen meer schein ter zake te zullen doen :
 want wat aanbelangde de verdiensten van
 dien gehoornden Schoolvos boven die andere
 leeraars , daarvan kon ik niet wel begrip vor-
 men . Maar van die klugtige Attestatie was
 dit de regte zin : Onder de deugden welke een
 leeraar 't meest aangenaam maken , is de
 gematigdheid : want , tenzy zulk een Jobs lyd-
 zaamheid bezitte , zal hy met den gantschen op-
 schik zyner geleerdheid weinig bekwaamheid

hebben om 't Schoolmeesters ampt waar te nemen, 't geen zonder strengheid en oploopenheid moet worden bedient, op dat, door zyne ontydige tugtgingen, de gemoederen der jeugd niet verbitterd worden. Nu gelyk 'er kwalyk een voorbeeld van grooter gematigdheid kan worden gegeven dan van die, waar mede de aanstaande Rector zoo een aanmerkelyk huis-kruis verdragen hadt, zoo trokken ook des Verzoekers gebuuren niet lang in twyfel, dat zy op deeze drangreden moesten aandringen, om daar mede aan te toonen, wat men van eenen Schoolmeester, die boven andere met deeze deugd pronkte, te wagten hadt. Men zegt dat de Vorst over die ongewoone aanpryzyng boven mate in lachen uitbarstte; dog wyl hy dezelve niet geheel en al ongerymd bevondt, begiftigde hy den Verzoeker met het openstaande Rectorfchap: en het is zeker dat dezelve dat ampt met zoo veel fnedigheid heeft bedient, en de leerlingen door verdraagzaamheid en goedertierenheid zoo zeer aan zig heeft verbonden, dat zy hem eerder voor eenen Vader, dan voor eenen Schoolmeester hielden, en zoodanige
 lief.

liefde voor de letter-oeffeningen, onder zulk eenen zagtzinnigen en gematigden bestierder, kreegen, dat 'er tegenwoordig weinige Schoolen in 't geheele Vorstendom zyn, waar uit zulke vermaarde, geleerde, en wel-opgevoedde boomen jaarlyks te voorschyn komen.

Vermits ik nu, geduurende den tyd van vier jaaren dat ik het ampt van Post looper bediende, gelegenheid had, zoo om den aart deezes lands, als om den inborst, zeden, staat-kunde, Godsdienst, wetten en letter-oeffeningen deezes volks na te speuren; hoop ik de Leezers niet onaangenaam te zullen wezen, als ik al het geen wyd en zyd in dit werk gevonden wordt, hier als in eenen bondel betrekke.

V Y F D E H O O F D S T U K .

Van den aart des Landschaps Potu; en van den inborst der Natie.

De Landpaalen des Vorstendoms *Potu* strekken zig niet wyd uit, en beslaan slegts een

tamelyken landstreek van dien Aardbol. De gantsche Bol Nazar behelst in zynen omtrek naauwlyks twee honderd Duitfche mylen. Elk reiziger kan dien gemakkelyk zonder Leidsman omreizen: want overal wordt eenerlei taal gefproken, hoe zeer ook die van *Potu* door wetten en gewoonten van de overige Vorstendommen en Staaten grootlyks verfchillen. En even gelyk in onze Waereld de Europeers boven andere Natien uitfteeken, zoo zyn ook die van *Potu* in bekwaamheid en fchranderheid verre boven de andere bewoonders deezes Aardbols teachten. De wegen worden doorgaans met fteenen, die de mylen te kennen geven, afgeteekent; en hebben of uitftekende handen, of andere teekenen die naar elke Stad of wyk het pad aanwyzen. Het geheele Vorstendom door, vindt men veele fchoone Steden en Gehugten. Voorzeker is dit verwonderlyk en merkwaardig, dat alle bewoonders dezes Aardbols eenerlei spraak hebben, fchoon elke Natie in staat, zeden, wetten en gaven des geests zoodanig verfchilt, dat dees Aardbol eene zeer klaare afbeeldinge verfchaft van de verfcheidenheden waar-

in zig de Natuur verlustigt: en ten dien opzichte kan zy gezegt worden de reizigers niet zoo zeer aandoeninge te geven, als wel te verbaazen, en ze als byna te brengen in eene verrukkinge van zinnen.

De landeryen worden afgescheiden door wateren, zoo door groote als door kleine, waar door schepen varen, die met riemen als door tooverkonst worden voortgedreven: want dezelve worden niet als by ons met handen voortgeroeit; maar door konst werktuigen, even als door zulke werktuigen die door zig zelv' bewegen, aangezet. Den aart en het maakzel deezer konstwerktuigen kan ik niet bepaalen, om dat ik my niet grondig versta op de Wiskonst: voeg hier by, dat deeze boomen zoo vernuftelyk alles uitvinden, dat niemant, ten ware hy nog meer oogen hadt dan Argus zelf, en met een byna Godlyk doorzigt begaafd was, ontdekken kan hoedanig het gemaakt en in een gezet is. Die Aardbol wordt even als de onze op drierlei wyzen bewogen, invoegen dat de tyden hier niet anders dan by ons worden onderscheiden in Dag en Nagt,
Zo.

Zomer en Herfst, Winter en Lente, en dat de oorden, gelegen aan de Poolen of Aspunten, kouder zyn dan de andere. Maar aangaande het licht is 'er weinig onderscheid tusschen dag en nagt, om redenen boven gemeld. Ook kan in eenige opzigten de nagt aldaar gezegt worden aangener te zyn dan de dag; want men kan niets heerlyker bedenken dan het licht dat van de Zon komende op deeze Planeet afstuit, en op het halfrond of 't verdikte Firmament te rug gekaatst wordende, als tot een soort van eene overgroote naby staande Maan, wyd en zyd te samen vergaderd wordt. De inwoonders bestaan uit boomen van verscheiden soort; te weten: uit Eiken, Linden, Populieren, Palm-boomen, Doornboomen, enzwaar uit zestien maanden haare naamen ontleenen, in welke het Onderaardsche Jaar omschreven wordt: want op elke zestiende maand, komt de Planeet *Nazar* weer op haar eerste loopspunt; dog egter niet op eenen vasten dag, om derzelve ongelyke beweginge, vermits zy, even als onze Maan, door veelerlei afwykingen de Verstande der lugtbewoonders genoeg te doen geeft. De Jaarrekeningen zyn

'er zeer verscheiden, en nemen haar begin van de meest gedenkwaardigste zaaken: voornamentlyk van eene groote Staartsterre, die men gelooft over drie duizend jaaren eenen algemeen Zundvloed te hebben veroorzaakt, waarin het gantsche geslagt der boomen, met al wat leven hadt en beziel was, versmoort is geworden, uitgezondert alleen eenige weinigen, die op de heuvelen en toppen der bergen den algemeenen Zundvloed zyn ontvloten; en waar uit de tegenwoordige inwoonders afkomstig zyn. De grond, die zeer vrugtbaar is in vrugten, kruiden en peulgewasfen, brengt byna dezelve vrugten voort, welke in Europa vallen; egter wast daar geen haver, ook is die daar niet noodig, wyl die Aardbol geen Paarden uitlevert. De Zeeën en staande waters verschaffen smakelyke Vis, en de gebouwen der Dorpen, die dan eens aan een grenzen, dan wederom door eenigen afstand van een gescheiden zyn, versieren de stranden en oevers door eene zeer aangename verscheidenheid. De drank die daar gedronken wordt, wordt geperst uit zekere kruiden, die, alle tyden van 't jaar door, groen zyn. Die deezen drank ver-

koo-

koopen worden gemeenlyk genaamt *Minhalpi*, dat is kruiden-kookers, waar van 'er in elke Stad een bepaald getal is, en welken alleen het vergund is kruiden te moogen kookken. Die met dit voorregt begiftigt zyn, zyn genoodzaakt van alle andere bedieningen, neeringen en handteeringen af te zien. Maar wel inzonderheid legt 'er een gebod, dat niemant der gene die ampten of bedieningen hebben en wedden van den Staat trekken, deeze neeringe zal mogen doen, en zulks om datze uit hoofde van het gezag waarmede zy in den Staat bekleed zyn, alle koopers tot zig trekken, en, om andere voordeelen welke zy genieten, de waaren beter koop kunnen geven: gelyk wy meenigmaalen in onze Waereld zien gebeuren, daar de gene die bedieningen hebben en jaarwedden trekken, door zoodanige middelen, binnen weinige jaren ryk worden van het zweet en bloed der andere handwerkslieden.

De veelheid der inwoonders wordt door de heilzaame wet, die op de voortteeling der kinderen gemaakt is, wonderlyk bevordert.

Want

Want naar het getal der kinderen worden de bedieningen of vryheden vermeerderd of vermindert, en die vader is van zes kinderen, wordt zoo wel van de gewoonlyke als van de ongewoonlyke fchattingen ontheven. Hier van daan is 't, dat de voortteeling en het getal der kinderen daar niet minder heilzaam wordt gerekent, dan dezelve in onze Waereld, alwaar op de hoofden der kinderen eene belastinge gesteld pleeg te worden, moeilyk valt en fchadelyk is. In dat land bedient niemant ooit twee ampten te gelyk, vermits men aldaar vaststelt, dat de minste bezigheid een geheel man vereischt. Om deeze reden (het zy met oorlof van de bewoonders onzes Aardbols gezegt) worden de ampten daar getrouwer en beter bedient dan by ons; en zoo heiliglyk wordt 'er die wet onderhouden, dat een Genees-heer aldaar zig niet inlaat in het onderzoek der geheele Geneeskunde; maar zig alleenlyk met alle naarftigheid uitlegt in het doorgronden van den aart van een eenige ziekte. Een Musicant oeffent zig niet dan maar op een eenig instrument; geheel anders dan in onze Waereld, alwaar door de verscheidenheid der bedieningen

die.

dieningen de infchikkelykheid gekrenkt, de koppigheid vermeerdert, en het waarnemen der bedieningen verfloft wordt; en waar door wy gemeenlyk nergens zyn, om dat wy overal zyn. En gelyk een Genees-heer, die terwyl hy de ziekten van het menfchelyk lichaam tracht te geneezen, ook te gelyk het Gemeenebest wil helpen, beide mist; even zoo is 'er van eenen Muficant, zoo hy te gelyk voor Muficant en Raadsheer wil fpeelen, geen harmonie te verwagten. Wy verwonderen ons over de gene, die niet fchroomen om verfcheide ampten te gelyk te bedienen, die zig zelf in zaken van 't uiterfte gewigt indringen, en meenen dat zy tot allerlei bedieningen bekwaam zyn; maar het is enkel roekeloosheid en zyne eigene kragten niet te kennen, daar wy ons dwaaslyk over verwonderen, aangezien dat, zoo zy de zwaarwigtheid der zaken wisten, en daarby hunne eigene zwakheden kenden, zy het aangeboden bewind uit eige beweginge afllaan zouden, en zidderen op het zelve te hooren noemen. Niemand dan neemt hier iets aan, daar hy geen bekwaamheid toe heeft. Het heugt my nog, dat ik over
dee.

deeze losse den vermaarden Wysgeer *Rakhazi* hebbe hooren redeneeren, en wel in deezer voegen : „ Elk moet zyne eigene bekwaamheid „ kennen, en een streng regter over zig zelve „ ven, over zyne mislagen en goederen zyn, „ op dat niet mischien een tooneel-speeler „ meer verstands en voorzigtigheids schyne te „ hebben dan wy; die kiezen nooit de beste, „ maar wel de voor hen best passende klugtspeelen uit. Zal een klugtspeeler op een „ tooneel dat gene zien, wat een wys man „ in zynen levensloop niet zal zien?”

De inwoonders deezes Vorstendoms zyn niet onderscheiden in Edelen en Gemeene. Voortyds hadt dat onderscheid van rang plaats; dog toen de Vorsten bespeurden dat daar door het zaad van tweedracht verspreid wierdt, namen zy voorzigtiglyk weg alle voorregt uit geboortefspruitende; zoo, dat de boomen thans geschat worden enkel en alleen naar mate dat zy deugd bezitten, en naar hunne bedieningen en bezigheden, waar van ik elders uitvoeriger zal spreken. 't Eenige, dat de geboorte voorheeft, bestaat in de veelheid van takken; want naar

mate dat de vrugt die geboren wordt , die min of meer heeft , wordt dezelve ook min of meer adelyk gerekent , aangezien de overvloed van takken den boomen bekwaamheid verschaft tot alle handwerken. Van den inborst en zeeden des volks heb ik boven , zoo hier en daar , al vry wat gemeld , waarom ik , den Lezer wyzende naar 't geen boven gezegt is , dit Hoofdstuk zal besluiten , en overgaan tot de verhandeling van andere zaaken.

Z E S D E H O O F D S T U K .

Van den Godsdienst des volks van Potu.

Het samenstelzel des Godsdiensts van die van Potu , kan onder menige Hoofddeelen worden begrepen , en behelst eene korte Geloofs-belydenisse , die een weinig breeder uitgestrekt is , dan onze Apostolische Geloofs belydenisse. 't Is hier verboden , op straffe van bannissement naar het Firmament , over de Heilige Boeken eenige aanmerkingen te maaken. En overzulks zoo iemand zig verftout te disputeeren over het Wezen en de Eigenschap-

fchappen van God, over de hoedanigheden der Geesten en Zielen, wordt hy verwezen tot de aderlatinge, en in het publyke Stads-dolhuis gezet. Want zy houden het voor dwaasheid dingen te willen fchryven en bepaalen, waarop ons verftand niet minder fchemert, dan de oogen van eenen nagt uii op het licht der Zonne. Alle ftemmen zy over een in het dienen en eeren van een Opperwezen, door wiens Almagt alle dingen gefchapen zyn, en door wiens Voorzienigheid dezelve worden onderhouden. Uitgenomen deeze dienst wordt niemand, om verfchillende gevoelens, belangende de maniere en wyze des dienfts, cenige mocilykheid aangedaan: alleenlyk worden de gene die in 't openbaar den Godsdienst, by de wetten vastgefteld, tegenspreeken, als verftoorders der gemeene rust geftraft. Uit deezen hoofde wierd ik in de oeffeninge mynes Godsdienfts niet gedwongen, nog van iemant geftoord. Die van *Potu* bidden weinig, maar zeer yverig: invoegen dat zy, zoo lang hunne gebeden duuren, fchynen als in verrukkinge van zinnen te zyn. Waarom dezelve, toen ik hen verhaalde dat wy onder ons huis-

werk gebeden deden; en zelfs onder ons handwerk heilige liederen zongen, ons dat tot eene misdaad rekenden, zeggende, dat een aardsch Prins het kwalyk zoude opneemen, zoo hem iemand iets willende verzoeken, naderde, en tegelyk in zyne tegenwoordigheid zyne kleederen af borstelde, of zyn hair kamde. Ook vonden zy geen meer smaak in onze heilige liederen: want zy hielden het daar voor, dat het belachenswaardig was met Musiektoon en finert en leedwezen uit te boezemen, vermits de toorn Gods door tranen en zugtingen, en niet door zangwyzen, fluiten of trompetten, gestilt wordt. Deeze en andere dingen hoorde ik niet zonder verontwaardiging: inzonderheid vermits myn Vader zaliger, eertyds Voorzanger van de kerk, verscheiden lofzangen, die nog heden ten dage gezongen worden, op noten hadt gestelt, en ik zelf besloten had te staan naar eene openstaande Voorzangers-plaats; maar ik trachtte myne gramfchap te bedwingen: want onze Onderaardlingen beweeren hunne gevoelens met zoo groote fcherpzinnigheid, en leggen alles zoo waarschynelyk uit, dat het gantsch niet gemakkelyk valt zelfs hunne allertastelykste dwa-

dwalingen te wederleggen. Daar zyn nog andere dwalingen in den Godsdienst, welke zy, met dezelve fnedigheid en fchyn van waarheid, fttaande houden: zoo, dat zy, wanneer ik aan eenige onder hen, waar mede ik gemeenzaam omging, menigmaalen gezegt had, dat 'er voor hen, als welke in de duisternisfe wandelden, na den dood, geen zaligheid te wagten was; my ten antwoord gaven; dat al wie strengelyk anderen verdoemt, zelf het meeste gevaar liep van verdoemt te worden: want dat een ander te veroordeelen doorgaans fpruit uit hoogmoed, welke God, die niets meer dan de nederigheid gebiedt, haat, en in't fchepzel niet verdraagen kan: dat ook eens anders gevoelen te verdoemen, en die van ons in gevoelen verfchillen, met geweld tot het onze te willen doen overgaan, even eens is, als of men zig zelve alle wysheid alleen wilde toeëigenen: 't geen 't werk van dwaazen is, die zig inbeelden, alleen wys te zyn. Voorts wanneer ik eens een gevoelen zullende verdedigen, mynen tegenftreever tegemoet voerde, dat ik in myn hart daarvan ten vollen overtuigd was; prees hy myne drangreden,

den, en beval my voort te gaan in 't licht myner confcientie te volgen; belovende, dat hy altoos het zelve zoude doen; aangezien dat, byaldien een iegelyk in de verschillen kwam op te volgen het voorschrift der confcientie, alle twist ter nedergelegt, en alle stoffe tot disputeeren zouden worden afgesneden. Onder andere dwalingen, die de inwoonders deezes Vorstendoms voorstonden, waren ook deeze volgende. Zy ontkenden wel niet dat de goede werken van God beloond en de kwaade gestraft zullen worden; dogzy oordeelden dat de gerichtsoeffening, bestaande in het toewyzen van belooning of straffe, eerst plaats zal hebben na dit leven. Ik bragt hierop verscheiden voorbeelden by der gene die om hunne misdaden en Godloosheden bereids in dit leven gestraft waren; dog zy bragten daar tegen in even zoo veele tegengestelde, namentlyk: van zeer ondeugende boomen, die te gelyk Godloos en zeer gelukkig waren geweest tot hunnen dood toe: zoo menigmaalen zeiden zy, als wy tegen de gene die van ons verschillen eene zaake verdedigen, vestigen wy onze redenen op het geen wy dagelyks

lyks zien gebeuren , en letten alleenlyk op zulke voorbeelden die ons van nuttigheid zyn , en onze stellingen gewigt byzetten , overflaande of voorby gaande alle die daar tegen stryden. Ik bragt een voorbeeld by van my selv' , doende zien , dat veele die my geweld en ongelijk hadden aangedaan , een rampzalig einde hadden gehad ; dog zy voerden my daar op te gemoet , dat dat alles voortkwam uit eigeliefde , terwyl ik geloofde , dat ik in de oogen Gods meer en beter was dan andere , welke , schoonze ten onregte groot ongelijk hadden geleden , hunne vervolgers egter hadden zien oud en grys worden in eenen ge-
duurigen voorspoed tot hunnen dood toe. Wanneer ik wyders eens aanprees , dat men God dagelyks moest bidden , antwoordden zy ; dat zy wel de noodzakelykheid des gebeds niet ontkenden , maar dat zy wel verzekerd waren , dat de Godsvrugt en waare Godsdienst meest bestonden in de onderhoudinge der Wet Gods. Om dit te bewyzen , ontleenden zy dusdanig argument van eenen Vorst of Wetgever : Een Vorst , zeiden zy , gebiedt over tweederlei slag van onderdanen.

Eenige zondigen dagelyks; en overtreden, 't zy uit zwakheid, 't zy uit kwaadaartigheid of halfstarrigheid, zyne geboden: dog zy staan ook dagelyks in den voorhof van zyn Paleis met Verzoek- en Smeek- schriften; biddende om vergevinge van misdaden, welke zy straks wederom staan te vernieuwen. De andere daarentegen komen zelden, en nooit dan verzoegt zynde, aan 't Hof; maar altyd t'huisblyvende, volgen zy de bevelen van den Vorst getrouwelyk en met allen yver op, betoonende aan hem hunne gehoorzaamheid door eene gestadige onderhouding zyner wet. Wie kan 'er aan twyfelen, of hy zal de laatstgemelde al zyne liefde waardig agten, daar hy de eerste voor booze, afkeerige, en teffens lastige onderdanen zal aanzien, zoo ten opzichte hunner overtredingen als hunner geduurige verzoeken.

Deeze en andere zintwistingen verschaften my dagelyksch werk; dog zonder vrugt: aanzien ik niemant konde overhaalen tot myn gevoelen. Waarom ik alle andere verschillen van Godsdienst daar latende, zal voortgaan met

met hunne andere algemeene en merkwaardigste leerstukken te verklaaren; aan 't oordeel des Lezers overlatende, of dezelve goed of kwaad gekeurd moeten worden.

De *Potuanen* gelooven in eenen God, die almachtig is, die alle dingen geschaapen heeft, en onderhoudt; en zy bewyzen deszelfs Almagt en Eeuwigheid uit de grootheid der geschaapen dingen, en uit derzelve overeenstemminge. En gelyk zy in de Sterre-en Natuurkunde zeer ervaren zyn, hebben ze zulke treffelyke gevoelens van het Wezen ende Eigenschappen Gods, dat zy het voor dwaasheid rekenen, dingen te willen bepaalen, die ons begrip te boven gaan. — Het jaar wordt 'er onderscheiden door vyf Feest-dagen, waar van de eerste zeer Godsdienstiglyk geviert wordt in donkere plaatsen, alwaar het daglicht niet kan doorbreken; en zulks om daar mede te kennen te geven, dat de Godheid, welke zy aanbidden, onbegrypelyk is. In die plaatsen blyven zy, als in den Geest opgetogen, onbeweeglyk van dat de Zon opkomt tot dat dezelve ondergaat. Dit Feest wordt

genoemt de *dag des Onbegrypelyken Gods*, en valt in op den eersten dag der *Eike-maand*. De overige vier Feesten worden geviert op de vier getyden des jaars, en zyn ingestelt ten einde God te danken voor zyne bewezene weldaden. Weinige zyn 'er in 't gantsche Vorstendom, die op deeze plegtige Feest-dagen niet verschynen. Die 'er egter niet komen, en geene wettige redenen hunner afwezigheid geven, worden voor kwaade onderdanen gehouden, en leeven in gestadige veragtinge. De Formulieren der openbaare gebeden zyn zoodanig ingerigt, dat ze niet op de bidders zelve, maar alleenlyk op den Vorst en op de gemeene welvaart betrekkelyk zyn. Hier van daan is het, dat niemant in 't openbaar voor zig zelve bidt. Het oogmerk deezer instellinge is, om de *Potuaners* in te prenten, dat de welvaart der byzondere lieden, zoo naauw verknogt is met die van 't Gemeenebest, dat zy daar van niet kan worden afgescheiden. Niemand wordt tot den dienst van God nog door geweld nog door geldboete genoodzaakt: want overmits zy oordeelen, dat de Godsvrugt voornamentlyk bestaat in liefde, en dat de

er-

ervarenheid leert , dat de liefde eer door geweld verkoelt , dan ontsteken wordt ; gelooven zy 't niet alleen onnut , maar ook schadelijk te zyn , de traage door dwang tot Godsvrugt aan te zetten. Deeze stelling bewyzen zy met dit voorbeeld : By aldien een man , zeggende , eene wederzydsche liefde van zyne egtgenooten begeerende , derzelve laauwheid of verkoeling met stokken- en vuistslagen daar tracht uit te dryven ; is het 'er zoo verre van daan , dat de liefde door die middelen zoude worden ontsteken , dat de verkoeling veel eertoeneemt , en eindelyk op haat en afkeer uitkomt.

Dit zyn de voornaamste Hoofdstukken der Godgeleerdheid in *Potu* , welke aan eenigen niet anders zal voorkomen , dan als een bloote natuurlyke Godsdienst , zoo als die ook my zelv' in den beginne voorkwam. Maar de *Potuaners* beweeren , dat hen alles door Goddelyke ingevingen geopenbaart , en daar benevens een boek , behelzende hun Geloof en Pligten , is ter hand gestelt. Hunne Voorouderen , zeggen zy , hebben eertyds alleen den natuur-

tuurlyken Godsdienst beleden; dog de ondervinding had hen geleerd, dat het licht der Natuur niet genoeg was, vermits door de onagtzaamheid en zorgeloosheid van sommigen de Wet der Natuur geheel en al verwaarloost wierdt, en door de al te spitsvinnige wysgeerte van anderen, vermits vryheid van denken geen bepalinge kent, alles verergerde: en dat hen daarom de geschreven Wet van God gegeven was. Daar uit blykt het ook, hoe grootelyks zy dwaalen, die halftarig ontkennen, dat 'er eene Openbaringe van nooden is. Ik wil wel bekennen, dat verscheiden Leerstukken der *Potuaansche* Godgeleerdheid, zoo dezelve al niet te pryzen zyn, egter niet geheel en al te verachten schynen; dog egter kan ik aan die alle myne toestemminge niet geven. Dit egter scheen my niet alleen loffelyk, maar zelfs verwonderenswaardig voor te komen, te weten: dat de gene, die by oorlogs-tyden als verwinnaars hunner vyanden t'huis komen, in plaats van vreugde en blydschap, waar mede wy over onze overwinningen vieren, en *Te Deum* zingen; ettelijke dagen in een bedrukt stilzwygen doorbrengen

gen, even als of zy zig schaamden van wegens het bloedvergieten in de overwinninge. Om deeze reden wordt 'er zelden in de Onderaardsche Geschiedenissen gewag gemaakt van Oorlogs-Zaaken; maar haare Jaarboeken behelzen alleen Burgerlyke Zaaken, Instellingen, Wetten en Geschriften.

Z E V E N D E H O O F D S T U K .

Van de Staatkunde.

In het Vorstendom *Potu* heeft de erflyke opvolging geheele duizend jaaren lang plaats gehad; en wordt 'er thans nog onderhouden. De Jaarboeken wyzen egter aan, dat de *Potuaners* eens van dien regel van opvolging zyn afgeweken: want vermits de gezonde reden schynt te leeren, dat zy die regeeren, boven andere begaaft moeten zyn met bekwaamheden, vonden eenige geraden, meer naar deugd dan naar geboorte te zien, en dat men den genen verkiezen moest, die de uitmuntendste der ingezetenen was. Hierom wierdt de oude opvolging afgeschaft,
en

en het Vorstendom aan zekeren Wysgeer, genaamd *Rabaku*, opgedragen. Dees bestierde in 't begin den Staat met zoo veel voorzigtigheid en rust, dat zyne regeering een voorbeeld scheen te wezen, om van anderen te worden nagevolgt. Dog dit was van korten duur: en die van *Pctu* bemerkten al te laat, dat de spreuk, die zegt, dat een Staat gelukkig is daar Wysgeeren aan 't roer zitten, onwaarsagtig was. Want nademaal de nieuwe Vorst, tot het toppunt van eer gesteegeen, uit eenen laagten stand was, waren zyne deugden en bekwaamheden tot de regeering alleen niet genoeg, om het ontzag en de majesteit, die in den Staat de kragt en den klem aan de zaaken geven, te verwekken en staande te houden. De gene die onlangs met hem in gelyke waardigheid hadden gestaan, of boven hem uitgesteeken hadden, konden bezwaarlyk daar toe worden gebragt, dat zy huns gelyken of die beneden hen geweest was, konden verdragen, en die gehoorzaamheid aan den nieuwen Vorst bewyzen, welke onderdanen hunnen Souverain schuldig zyn: en daar kwam het by toe, dat, zoo dikwils hen iets moeilyks of lastigs wierdt op-

opgelegd, zy doorgaans murmureerden; niet denkende, wie de Vorst nu was, maar wie hy voor zyne verheffing was geweest. Hier van daan was hy genoodzaakt, om, by wege van verzoek, hen alles met zagtheid af te vorderen. Maar weinig vorderde hy met streelingen: want zy, zig weinig kreunende aan zyne wetten en bevelen, toonden op 't afkondigen van elk Placaat hun ongenoegen. Waarom *Rabaku*, ziende dat 'er, om zyne onderdanen by hunnen pligt te houden, andere middelen vereischt wierden, van goedertierenheid en rekkelykheid tot strengheid oversloeg. Dog door dit andere uiterste barstten de vonken die onder den asch verborgen waren, tot eene lichte vlam uit; en de onderdanen stonden in 't openbaar tegen den Vorst op: ja zoo dra was de eene kwalyk gestilde beroerte niet over of de andere nam haaren aanvang: zoo, dat hy, eindelyk bespeurende dat de Staat niet konde behouden blyven, ten zy onder eenen Bestierder uit doorlugtigen bloede, en wiens geboorte het volk eenen indruk van eerbied pleeg te geven, zelf 't gebied neerleide; dragende de Vorstelyke waardigheid over aan

den

den Prins, welke dezelve door zyne geboorte toekwam. En op deeze wyze kwam de rust weder, en te gelyk het oude heerschende Huis op den thron; en de stormen die op den Staat, zoo lang gewoed hadden, geraakten tot bedaren. Zedert dien tyd wierdt op halsstraffe verboden in het toekomende eenige veranderinge te maken in de maniere van opvolginge.

Dit Vorstendom is dan erflyk, en het is waarschylyk dat de oude wyze van opvolginge altoos onwrikbaar zal blyven staan; zodanig dat men nooit dan by de alleruiterste noodzakelykheid den eerstgeboorenen Vorst daar in zal voorbygaan. Dit niet tegenstaande wordt 'er in de Jaarboeken van *Potu* gewag gemaakt van eenen Wysgeer, die, trachtende eene inbreuk te maken in die wet, eenen middelweg daar op uitdagt; aanradende het Koninglyke Stamhuis nooit voorby te gaan; maar na gedane verkiezing, uit de Zoonen van den overledenen Vorst, het gebied op te dragen aan den genen, die in verdiensten voorlag, en door de onderdanen bekwaam geoordeelt wierdt

wierdt om den last der regeeringe te kunnen torschen. Die Wysgeer deeze Wet in bedenken hebbende gegeven, onderwierp zig naar gewoonte aan derzelve onderzoek, staande, terwyl de stemmen wierden opgenomen of zyn raad goed was, met den strop om den hals. De Raadsvergadering gescheiden, en de stemmen opgenomen zynde, wierdt de voorstelling deezer Wet als roekeloos en verderfelyk voor den Staat verworpen: aangezien men oordeelde, dat dezelve een bron ader zoude zyn van veele opschuddingen, en eenen vrugtbaaren grond stondt te verstreken voor het zaad van tweedragt onder het Koninglyke kroost: en dat het derhalven beter zoude wezen, dat de oude gewoonte plaats hieldt; en veiliger, dat het regt tot het Vorstendom op den oudsten Prins overging, schoon de jongere Vorsten hem, in gaven des Verstands, kwamen te overtreffen. De Wet dan verworpen zynde, wierdt de uitvinder met de koorde gestraft. Want aan niemant wordt in dit Vorstendom de halsstraf geoeffent, dan alleen aan de uitvinders van nieuwe Wetten: aangezien de *Potuaners* vastelyk van gevoelen zyn, dat alle verande-

ring en hervorming, hoe wel ook dezelve mogen wezen geschikt, gelegenheid verschaffen tot opschuddingen en beroerten, en den gantschen Staat in gevaar stellen; dog kwalyk geschikt en ontydig zynde, dien naar zynen ondergang doen hellen, en eindelyk geheel en al ter neder storten.

't Gebied der *Potuaansche* Vorsten, hoe zeer ook het zelve door geene Wetten bepaald wordt, is veel eer eene Vaderlyke bestiering, dan Koninglyke regeering: want vermits zy naar verstand, niet naar wetten, Justitie oefenen; ziet men aldaar eene gestadige mengeling van heersching en vryheid: twee zaken die elders niet kunnen te samen gevoegd worden.

Onder andere Wetten deezes Vorstendoms is deeze niet minder heilzaam, waardoor de Vorsten de gelykheid, zoo veel 't Gemeenebest toelaat, onder hunne onderdanen trachten te houden. Daar van daan heeft men 'er geen hooger of laager rang in de bedieningen, wordende alleenlyk de mindere genoodzaakt de meerde-

re te gehoorzamen, en de jongere de gene die ouder zyn, allen eerbied te bewyzen. De Onderaardsche gedenkschriften melden wel dat dat onderscheid eenige eeuwen geleden, plaats hadt, en zelfs by de Wetten was vastgesteld; dog het blykt ook teffens, dat het zelve oorzaak gegeven heeft tot groote beroerten: nademaal het aan eenen ouderen broeder harden bitter schein, voor zynen jongeren broeder te moeten opstaan, en den Ouderen onverdraaglyk voorkwam, beneden hunne kinderen geacht te worden: zoo, dat de eene boom des anderen byzyn schuwde, en eindelyk alle byeenkomsten en gezelschappen geheel en al ophielden. Dit was het kwaad niet alleen; maar dat onderscheid bragt ook in vervolg van tyd te weeg, dat aan de uitneemendste en uitstekendste boomen, die door de natuur met de allergrootste bekwaamheden en met de meeste takken waren begiftigd, in de gastmaalen en gezelschappen, de laagste plaatzen wierden aangewezen. Want ieder boom, die iets uitsteekends bezat, en door deugd en verstand aanzienlyk was, kon van zig zelven niet verkrygen, dat hy den tytel en de hoo-

ger handiging bejagen: daar in tegendeel de ongeagte boomen, die niets waardig waren, om, ware 't mogelyk, hunne natuuriyke gebreken en onbekwaamheid met eenige grootfche eertytelen eenigzins te bedekken, den Vorst met hunne Verzoeken zoo lang het hoofd braken, tot dat zy hem deezen of genen tytel hadden afgeperst. Dit bragt te weeg, dat de tytels eindelyk doorgingen voor ken-en merkteekenen der waardigfte boomen. Derhalven verfchaften de staatelyke gezelfchappen en gastmaalen wonderlyke en belachelijke vertooningen aan de Vreemdelingen, wanneer zy zagen dat doornen en braambosfen de hoogere geftoelten toegewezen, en in tegendeel de Palm-boomen, de Cederen en aanzienlyke Eiken van tien of twaalf takken, agteraf geplaatst wierden: want geduurende deezen ftand van zaaken, waren 'er weinig doornen zonder deeze of gene waardigheid. Aan de Vrouwen wierdt de tytel gegeven van Raadvrouwen der huishouding, des bewinds, of des Hofs, en dit verwekte in die Sexe grooter opfchuddingen, dan onder de Mannen. De ydele Staatszugt van verfcheiden boomen

klom

klom tot die hoogte, dat, schoon zy van de natuur flegts begunstigd waren met twee of drie takken, zy egter de tytels van tien of twaalf takken bejaagden, en die maar doornen of braambosfen waren, Palm boomen wilden geheeten worden: 't geen al zoo belachelyk stondt, als of een leelyk wanschapen man, zig den tytel van welgemaakt (*welgebooren*) of een janhagel zig dien van doorlugtig (*edelgebooren*) toeschreef. Waarom ook, toen dat kwaad op zyn hoogst was geklommen, en het geheele Landschap als tot deszelfs eersten Bajert gebragt was, wyl iedereen naar ydele schimmen en namen zonder eer stondt; een inwoonder der Stad *Keba* de stoutheid hadt van eene Wet voor te stellen om die gewoonte af te schaffen. Dees wierdt met den strop om den hals, volgens 't aloud gebruik, naar de Vierschaar gesleept; dog de Raad vergadert en de stemmen opgenomen zynde, wierdt hetzelfde met eenparigheid van stemmen, en zonder tegenspreken van iemant, heilzaam voor den Staat geoordéeld: waarop zyn hoofd met bloemen bekranst, en hy zelf van al het volk met toejuichingen verzeld, als in zegepraal,

door de Stad geleid wierdt. En toen men in vervolg van tyd bemerkte hoe groote nuttigheid de afschaffing deezer gewoonte hadt te weeggebragt, wierdt hy *Kadoki* of Groot Zegelbewaarder gemaakt.

Zedert dien tyd is de Wet van de gelykheid onder de Burgery voor altoos te bewaren, heiliglyk onderhouden geweest. Egter heeft door 't afschaffen dier gewoonte niet alle naver opgehouden, maar heeft elk een getragt enkel en alleen door deugd en verdiensten den anderen te overtreffen; en het is klaar uit de Onderaardsche geschiedenissen, dat 'er zedert dien tyd maar één uitvinder van nieuwigheden is geweest, die de Wet van de Orde der Waardigheden tweemaal bedektelyk heeft trachten te doen intrekken; dog welke ook over zyne eerste poging met de ader latinge gestraft, en, toen hy beschuldigd wierdt in zyn voorneemen te volharden, eindelyk naar het Firmament in ballingschap wierdt verzonden. Dit is de reden dat 'er tegenwoordig in dat Vorstendom geen Orde van Waardigheden of Tytels altoos meer is: alleenlyk verklaart de hooge Regeering,

ring, door een foort van onderscheid te maken, eenige beroepen voortreffelyker te zyn dan andere; door welke verklaring egter aan niemant wordt toegestaan het regt om zig de eerste plaats toe te eigenen in de byeenkomsten. Dit onderscheid wordt gevonden in de Placaten of Bevel-brieven des Vorsts, welke gemeenlyk besloten worden met deeze woorden : WY GEBIEDEN ENDE BEVELEN ONZEN LANDLIEDEN , UITVINDERS VAN HANDWERKEN , KOOPLIEDEN , AMBAGTSLIEDEN , WYSGEEREN , KONSTENAARS , HOFBEDIENDEN ENZ. Ik ben 'er agter gekomen, dat 'er, onder de Staatschriften van den Vorst, zekere naamrolle van Waardigheden bewaard wordt van den volgenden inhoud.

ORDE DER WAARDIGHEDEN.

1. Die door hunne middelen den Staat in benaauwde tyden zyn te hulp gekomen.
2. Staatsdienaars, die om niet en zonder jaarwedde dienen.
3. Boeren en Land-lieden met agt takken en daar boven.

4. Land lieden met zeven takken en daar beneden.
5. Stichters van Handwerken en Ambagten.
6. Werkmeesters, die noodige werken maken.
7. Wysgeeren, en die met de Doctorale muts begiftigd zyn, zoo Mannen als Vrouwen.
8. Konstenaars.
9. Kooplieden.
10. Bedienden van 't Hof, die eene jaarwedde trekken van 500. Rupati.
11. Dezelve, welken jaarlyks eene wedde van 1000. Rupati wordt betaald.

Deeze naamlyst van Eer, als waarop in onze Waereld niemant zyne toestemming zoude geven, kwam my zeer belachelyk voor. Ik maakte wel eenige gisfingen over de redenen van die omgekeerde orde, waarop dezelve mogt geground zyn, en met welke bewyzen de Orderaardlingen die mogten staande houden; dog ik moet bekennen dat ze my tot nog toe voorkomt als eene wonderspreuke, welke ik niet kan begrypen.

Onder andere aanmerkelyke zaaken nam ik ook de volgende in agt, te weten: dat, hoe iemand meer bedieningen heeft, hoe hy zig zediger en onderdaniger aanstelt. Zoo zag ik meermalen dat *Bospolak*, een schatryk man onder de *Potuaners*, met zoo groote nederigheid, de hem ontmoetende Burgery bejegende, dat hy alle zyne takken ter aarde boog, en met het neigen zyns hoofds den allerge-meentsten boom zyn dankbaar hart betuigde. Toen ik daarvan de redenen vraagde, wierdt my geantwoord; dat zulks zoo behoorde, aangezien niemand met zoo veele bedieningen was begiftigd, en hy uit dien hoofde de grootste schuldenaar van 't Gemeenebest was geworden. Tot die plegtigheid wordt egter niemand door de Wet gedwongen; maar vermits die van *Potu* alles met een gezond oordeel overwegen, oeffenen zy die deugd uit zig selv', meenende dat zy tot eene beleeftheid, die voorkomt uit een dankbaar hart, verpligt zyn: voorwaar geheel anders dan by ons, alwaar de gene die met de hoogste eerampten en met de meeste inkomsten als opgehoopt zyn, de mindere over schouder aanzien en

met de uiterfte trotsheid veragten. Maar de meest aanzienlykfte Burgers, en welke elk een in eere en agtinge moet houden, zyn de Vaders van een talryk kroost. Deeze zyn de Onderaardsche Helden, en haare gedagtenis blyft by de nakomelingen in zegening. Ook zyn zy de eenige aan welke de naam van de Grooten wordt opgedragen: geheel anders dan by ons, alwaar met den naam van Grooten begroet worden de Verstoorders en Uitroei- jers van het menschelyk geslacht. Hier uit valt ligtelyk op te maken wat de Onderaard- lingen zouden oordeelen van Alexander den Grooten, of van Julius Cæsar, welke beide ettelyke duizenden van menschen om hals heb- ben gebragt, en zonder lyfs-erven gestorven zyn. Het staat my voor, binnen *Keba*, gezien te hebben het Graffchrift van eenen Landman, hebbende dit opschrift: HIER LEGT JOCHTAN DE GROOTE, VADER VAN DERTIG KINDEREN, DE HELD ZYNER EEUWE. Dit dient egter ge- weten, namentlyk: dat om dien roem te ver- krygen, het niet genoeg is slegts de kinderen geteelt te hebben; maar dat 'er ook vereischt wordt, dat zy behoorlyk worden opgevoed.

In het afkondigen der Wetten en Placaten gaat alles langzaam toe, wyl de Wetten gemeenlyk hier gemaakt worden byna op dezelve wyze als by de oude Romeinen. De voorstelling om eene nieuwe Wet te maken, wordt in alle karspels der Stad angeplakt. Als dan staat het der Burgerye vry die te toetsen, en haare aanmerkingen aan de vergadering der Rechtsgeleerden, tot dien einde in de Stad van *Potu* aangesteld, over te geven. Daar wordt alles, wat nopende de afkondiginge, tegenstellinge eener andere, afschaffinge, goedkeuringe, verbeteringe, bepalinge, of uitbreidinge der Wet bygebragt is, naauwkeurig overwogen. En wanneer nu alles naar behooren door de Rechtsgeleerden overlegt is, wordt de Wet die afgekondigt staat te worden, ter goedkeuringe en onderteekening van den Vorst gebragt. Deeze langzaamheid kan aan sommigen wel belachelyk voorkomen; dog daar uit ontstaat der Wetten eeuwige geduurzaamheid; en ik heb my laten zeggen, dat geen van de Wetten deezes Vorstendoms, gedurende den tyd van vyfhonderd jaren, eenige de minste verandering is onderhevig geweest.

De

De naamlyst der boomen, die voor de voortreffelykste worden gehouden, is onder 's Vorsten bewaringe, te gelyk met het getuigenisfe, zoo hunner geleerdheid, 't welk hen door de Onderzoekers of *Karatti* wordt gegeven, als hunnes gedrags, by hen van de gebuuren hunner wyk verworven. Hier door heeft de Staat geen gebrek aan bekwame Mannen, om de operstaande bedieningen te vervullen. Boven al is dit aanmerkelyk, dat niemant vergunt wordt het regt om in eenigen oord of wyk der Stad te mogen woonen, ten zy hy voorzien zy van eene verklaringe van den oord of wyk daar hy te voren gewoont heeft, en dat hy borg stelle voor zyn goed gedrag in 't toekomende.

Op eene Wet, eenmaal afgekondigt en met het publyk gezag bekragtigt, is het op halsstraffe verboden eenige aanmerkingen te maken: invoegen de vryheid aldaar meer bepaald is in Staats- dan in Kerkelyke zaaken. Van die inzettinge geven zy deeze reden, namentlyk: dat, zoo iemant komt te dwalen in zaaken aangaande Godsdienst of Geloof, hy enkel en alleen afdwaalt voor zig zelv'; dog dat, zoo iemant

mant in twyfel-trekt de Wetten, gestaaft door 't publyk gezag, of die door zyne uitleggingen in eenen anderen zin tracht te verdraaijen, hy den Burgerilaat komt te beroeren.

Van den staat des Hofs en deszelfs huishoudinge, heb ik boven al eenig gewag gemaakt, en aangetoont dat de *Kadoki* of Groot-Cancelier de eerste plaats bekleedt onder de Hofbedienden. Op hem volgt de *Smirian* of Groot-Thesaurier. Dat ampt wierdt toen ter tyd bekleed door eene Weduwe met zeven takken, *Rabagna* geheeten; om haare opregtheid en ongemeene geests-talenten, tot een ampt van zoo veel gewigts bevordert. Zy had langen tyd die bedieninge bekleed, en zelfs al eenige jaaren voor haars mans dood, die, schoon zelf in de zaaken, rakende het bestier der geld-middelen, zeer ervaren; egter gehouden was zig te schikken naar den raad en goed-dunken zyner egtgenooten, zoo, dat hy niets op zyn eigen gezag kon beschikken, en eer haar Stedehouder dan haar Man genoemd mogt worden. Hy schreef wel brieven op zynen eigenen naam, en deedt wel, eigener gezag,

zag, Placaten aanplakken, zoo dikwils zy in de kraam lag, of, door ziekte belet, geen zaaken kon waarnemen; dog niets wierdt voor vast en van waarde geoordeelt, voor dat het met zyns huisvrouws zegel of onderteekeninge bekrachtigt was. *Rabagna* hadt twee broeders; waar van de een Hof-keldermeester, en de andere Hof-slagter was, dog die uit hoofde, van hun gering verstand, hoe zeer ook hunne zuster in zulk eenen verhevenen post gestelt was, naar geen hooger ampt durfden staan. Met zoo veel regtmatigheid worden hier de ampten uitgedeeld!

Die zelve *Rabagna*, schoon zy zulke netelagtige zaaken by de hand hadt, zoogde egter zelve haaren zoon, die naar zyns Vadersdood gebooren was. Toen ik oordeelde dat zelve haar kind te zoogen, een al te lastig, en voor zulk eene aanzienlyke Vrouw onwaardig, werk was, gaven my de Onderaardlingen ten antwoord: „Geloofst gy dan dat de Natuur „aan de Vrouwen de tepels der borsten, als „geestige vlekjes tot versieringe haarer boesems, en niet om daar mede haare kinde- „ren

„ ten te voeden, gegeven heeft? In het in-
 „ enten der zeden komt het meerendeels aan
 „ op den inborst der Voedster en op de na-
 „ tuur van de melk: zy, die haare vrugt te
 „ zoogen, anderen toevertrouwen, snyden den
 „ band en vereeniging beide van liefde en in-
 „ borst af. Daarom voeden alle Vrouwen
 „ van aanzien in dit Vorstendom, haare kinde-
 „ ren op met haar eige melk.”

De Erfprins van *Potu* was een jongeling van zes jaaren, waar in men bereids eenen braven inborst, en beginselen van groote bekwaamheden bespeurde, hebbende al zestien takken; 't geen zeldzaam is in zulk een teedere jeugd: wyl niemant met meer dan vyf of zes takken gebooren wordt, de overige wasfen uit met de jaaren. Zyn Leermeester, de wysste boom in 't gantsche Vorstendom, onderwees zynen leerling in den Godsdienst, in de Geschiedenissen, in de Wiskunst, en in de zedelyke Wysgeerte. Ik heb dat zoo vermaarde samenstelzel of kort begrip der Staatkunde gezien, 't geen hy tot gebruik des Vorsts hadt opgesteld: het voert den naam van *Mabalda Libab Helik*, 't welk

in de O. eraardsche taal, zeggen wil: *Sleutel des Gemeenebests*. Hetzelve behelst alleszins gewigtige en heilzaame Leerstukken, waar van ik 'er eenige nog heb onthouden, die de volgende zyn.

1. Niet ligtelyk geloof te slaan aan beschuldigingen of loftuitingen; maar zyn oordeel op te schorten, tot dat men ryper kennisfe van zaaken verkregen heeft.

2. Zoo iemand over eene misdaad aangeklaagd en daar van overtuigt is; moet onderzocht worden, of de schuldige voormaals iets goeds gedaan heeft; op dat aldus een overflag zyner goede en kwaade verrigtingen gemaakt, en, dezelve tegen elkanderen opgewogen zynde, het vonnis eindelyk gevelt worde.

3. Op de Raaden die geen Ja-broêrs, maar gestadig Tegenspreekers zyn, kan zig de Souverein, als op de omzigtigste onderdanen, 't allerbest verlaaten: aangezien niemant zig in de waagschaal zal willen stellen om de waarheid te spreken, ten zy hem de welstand
van

van 't Vaderland meer dan zyn eigen welvaren ter harte gaa.

4. Dat 'er in den Raad geen andere worden gebragt, dan welgehuisde en gehoofde Liedden: aangezien derzelver welwezen met dat des Gemeenebests verknogt is: daar in tegendeel de gene die geen vaste goederen bezitten het Land niet voor hun Vaderland; maar, even als de reizigers, voor hunne herberg en optrek houden.

5. Men kan wel den dienst van eenen Man, die niet eerlyk is, voor eenen tyd gebruiken, zoo hy anderzins tot zekere zaaken bekwaamheid heeft; dog dien ryk te maaken of te begunstigen, is gantsch ongeraaden; nademaal een oncerlyk of gehaat man onder 's Vorsten gunstelingen aangenoomen zynde, onder deszelfs bescherminge zig komen op te doen kwade ingezetenen, die zig indringen in Staatsbedieningen.

6. Die dikwils ten Hove komen, en zig gestadig in 's Vorsten Paleis laten zien, zyn

grootelyks verdagt te houden; want de gene die al te dikwils, en zonder aldaar geroepen te zyn, den drempel van't Hof betreden, zyn zulke, die of bereids een schelmstuk begaan hebben, of die 't zoeken te doen.

7. Die met de allerbrandendste begeerte naar eer-ampten staan, moeten niet dan met het geringste ampt begiftigd worden: want gelyk niemand eenen duit eifcht, dan die arm is en gebrek lydt; zoo staat ook niemand vieriglyk naar eerampten, ten zy de geen die zig door deugd en verdiensten geen agtinge heeft weeten te verkrygen.

8. Het agtste leerstuk is van zeer groot nut; dog waar aan ik egter myn zegel niet kon hangen, om het hatelyk voorbeeld, waar mede het zelve bekragtigt wordt. Geen Burger moet geheel en al onnut geoordeeld worden: want niemand is zoo bot of plomp, die niet, zoo 'er anderzins eene goede verkiezinge gedaan wordt, ergens toe nuttig is: ja zelfs in deeze of geene zaak zal uitmunten. By voorbeeld: de een heeft een schrander oordeel,

deel, de andere heeft veel vernuft: een derde munt uit in verstand, een vierde in lichaams-kragten: dees is bekwaam om Rechter, gene om Beamptfchryver te zyn; die is fcherpzinnig in iets uit te vinden, of iets te ontdekken, een ander wederom kloekmoedig om zaaken ter uitvoer te brengen: hierom zyn 'er weinige, die gezegt kunnen worden nergens toe te deugen: want dat 'er zoo veele fchepzelen zoo fchynen te zyn, is niet den Schepper te wyten, maar aan de gene, die niet genoeg naar behooren eens ieders kragten weten te onderkennen, en 'er daarom niet naar derzelver bekwaamheden van weten te oordeelen. Deze felling bewyst hy met myn voorbeeld, in deeze woorden: in onze dagen hebben wy gezien een Bovernaardsch fchepzel, dat naar iedereens gevoelen, om deszelfs voorbarig vernuft, gehouden is geweest als onnutelyk de aarde beflaande, daar 't egter, vermids het snel in 't gaan en rap ter been was, ons van groot nut is geweest. Niet zoo haast had ik dit Artikel gelezen, of ik zeide by my zelv': *de voorreden is van een eerlyk man; dog het befluit en 't einde is van een fchobbejak.*

9. In de konst van regeering make men zyn voornaamste werk, dat de Vorst den Erfprins van een bekwaam Leermeester voorzie, en daar toe verkieze den geleerdsten en deugdzaamsten, vermids van 't onderwys van den aanstaanden Opvolger het heil van den Staat afhangt: want 't geen wy in onze tedere jeugd leeren, gaat als tot de natuur over. Hier van daan is het noodzakelyk dat de Leermeester van den Vorstelyken Jongeling, een liefhebber van zyn Vaderland zy, en den Prins liefde tot zyne onderdanen inboezeme: want daar op moeten alle lesfen, die hy zynen leerling geeft, doelen en uitloopen.

10. Zeer noodig is 't, dat de Vorst den aart en inborst zyner onderdanen wel en te regt doorgronde, zig daar naar schikke, en zoo hy hunne mislagen tracht te verbeteren, dat hy zulks liever doe door voorbeelden dan door wetten.

*Gebreken zullen ras tot ondeugd ons verwekken;
Doorlugte daaden haast een spoor ter deugd ver-
strekken,*

*Als we in ons Vaderland die steeds in zwang
zien gaan:*

't Gedrag der grooten kleeft altyd de mind'ren aan.

11. Ledig-gangers en straat-flypers zyn in den Staat niet te dulden: nademaal de gene die niets te doen hebben, 't Gemeenebest slegts tot een last zyn: want door naarstigheit en gestadige bezigheit neemt de Staat toe in magt, en de kwaade raadslagen en listige onderneemingen worden verstroot, en verdwynen. Hierom is het voor eenen Staat raadza-mer, dat de onderdanen met onnutte zaaken, beuzelingen en spelen zig ophouden, dan dat zy zig aan de ledigheid, bronader van kwaade aanslagen, overgeven.

12. De pligt van den Vorst is, dat hy de eendragt bewaare onder zyne onderdanen; schoon hy niet kwalyk doet, wanneer hy eenigen nayver onder zyne Raaden voedt: aangezien op die wyze de waarheid menigmaalen ontdekt wordt: even gelyk een Rechter de waare gelegenheid des gedings ontwaar wordt uit het krakkeel der Advocaten.

13. Voorzigtiglyk handelt een Vorst, zoo hy in zaaken van belang het oordeel van alle zyne Raaden aanhoort: veiliger is het egter elk een zyner Raaden afzonderlyk te ondertasten, dan op een en den zelve tyd de gevoelens van den vollen Raad te overwegen: want in den vollen Raad, en daar een iegelyk zyn gevoelen opentlyk te kennen geeft, gebeurt het meestentyds, dat een welspreekend Raadsheer als door den stroom zyner welspreekendheid de anderen medesleept, en aldus de Vorst, in plaats van veele, niet dan een eenig gevoelen komt te hooren.

14. Niet minder noodzakelyk zyn de straffen dan de belooningen: want door gene wordt het kwaad gestuit, door deeze het goede aangekweekt. Hierom moet men een slegt kareel, zoo hy iets heilzaams verrigt heeft, met belooningen aanwakkeren, op dat andere beoorlyk aangezet worden om hunne bedieningen wel waar te nemen.

15. In't bevorderen tot eer ampten en staatsbedieningen wil hy dat men voornamentlyk
let-

lette op de snedigheid: want schoon vroomheid en opregtigheid deugden zyn die zig zelve aanpryzen, zyn 't egter dezelve door welker schyn wy dikwils bedrogen worden: want elk een waant vroom te zyn, om dat hy weet dat door zulk voorgeven van deugd hem de weg gebaant wordt tot eer-ampten. Met dat zelve oogmerk waant elk een ook eerlyk en opregt te zyn. Voeg hier by, dat men van eenes mans vroomheid en opregtigheid niet ligt een vonnis kan stryken, alvorens hy gevorderd is tot eene bedieninge, waar in hy, als op een openbaar tooneel, proeven zyner deugd staat te geven. Maar snedigheid kan men door een voorafgaand onderzoek, gemakkelyk ontdekken: want eenen domkop en weetniet, valt het zwaarder zyne domheid en onkunde te bedekken, dan eenen veinzer zyne ondeugendheid, of eenen guit zyne schelmery. Wyders zyn bekwaamheid en eerlykheid niet altyd tegenstrydige deugden: ja zy worden beide ligtelyk in een en 't zelve mensch gevonden, even gelyk de domheid met de vroomheid niet altoos gepaard gaat. Maar indien een bekwaam man te gelyk vroom is, is hy

in alle opzigten volmaakt. Een man die dom is, is of goed of kwaad: indien kwaad, zoo is het bekend, hoe veele wanschepzels de orkonde aankweekt, wanneer dezelve met boosaartigheid gepaart gaat; maar is hy goed, zoo kan hy om zyn domheid zyne deugden niet te pas brengen. En al is 't, dat hy zelf nog kan nog durft een schelmstuk ondernemen, zoo zal egter zyn slaaf of knecht, waar van hy zig bedient, dat ligtelyk bestaan: want een heer van een land goed, die een kwast is, heeft gemeenlyk een pagter die een looze vos is, en een domme Rechter heeft doorgaans eenen snedigen Beamptschryver, die zonder vrees zyne schalkheid oeffent, nadien al zyn misbedryf op zyns meesters rekening wordt gestelt. Daarom moet 'er voornamentlyk in 't uitdeelen der bedieningen op de snedigheid worden agt geslagen.

16. Niemand moet als eerzugtig ligtvaardiglyk veroordeelt, nog om die reden alleen uit eer-ampten gehouden worden, om dat hy naar eene bedieninge staat, waar toe hy oordeelt bekwaamheid te hebben. Want zoo de Vorst
 zig

zig in 't uitdeelen der ampten te zeer bindt aan dien regel, zal de eerzugtigste zelf het mom-aangezicht van nederigheid aandoen; verzekert zynde, dat hy door dien weg te ligter zyn oogmerk zal bereiken; en de Vorst zal, tegen zyn voornemen, de alleryverigste bejagers van eer-ampten daar mede voorzien, om dat hy niet dan allerwege schyn-nederige beschouwt; dat is zulke, die, wanneer 'er een ampt openvalt, dat schynen te vlieden, en zig te versteeken: ja die door hunne vrienden overal uitstrooijen, dat zy van alle waardigheden en staats-bedieningen eenen afkeer hebben. Hier brengt hy by het voorbeeld van een zeker man, die by 't open vallen van een aanzienlyk ampt, en 't geen hem de tanden niet weinig waterig hadt gemaakt, den Vorst met eenen brief deedt weten; Dat hem ter ooren gekoomen was, hoe zyne Doorlugtigheid besloten hadt, met de waardigheid, waar naar andere zoo zeer haakten, hem te bekleeden; waarom hy die aanzienlyke bediening, waar toe hy bekende geen bekwaamheid te hebben, van de hand wees: ootmoedig verzoekende, dat een ander, die meer bekwaamheid hadt, daar

mede werde begiftigt, vooral, wyl hy met zynen staat vergenoegt zynde, naar geen hooger zaaken stondt. Door welke betuiginge van nederigheid de Vorst zodanig bewogen wierdt, dat hy, tegen zyn voornemen, met die waardigheid begiftigde den genen die ze affloeg. Dog 't leet niet lang, of hy ondervondt, dat hy door schyn van nederigheid om den tuin geleid was: naardien die nieuwe Amptenaar door hoogmoed en trotsheid alle andere verre te boven ging.

17. Eenen armen Raadsheer of Ontvanger, die meer schuldig is, dan hy betaalen kan, het bewind over de Schatkist te vertrouwen, is even zoo veel, als aan eenen uitgehongerden hond de spyskamer te bevelen. Het zelve heeft plaats in eenen ryken vrek: want gene heeft niets; en deeze nooit genoeg.

18. Geen Legaten of Stichtingen te bekragtigen, welke alleen dienen om luijen boomen den kost te verschaffen, of derzelve onkunde te koesteren. Hier van daan worden in alle Kloosters deezes Vorstendoms, en teffens in alle

Col.

Collegien , niet anders aangenomen dan naarstige en spaarzame boomen ; te weten zulke die door eenig handwerk het Gemeenebest ondersteunen , of door Studien en Letter-oeffeningen de Maatschappy , waarvan zy leden zyn , versieren kunnen. Uitgezonderd alleen eenige weinige Kloosters , die onderhoud geven aan boomen die uitgedragen , of door ouderdom verdort zyn : want die zyn , om hunnes ouderdoms wille , van allen arbeid ontslagen.

19. Wanneer 't met de ondeugden zoo verre gekomen is , dat zy eene verbeteringe van den Staat vereisfchen , moet men als kruipende daar toe overgaan. Want alle verouderde gebreken eensklaps te willen uitroeijen , is even zoo veel , als of men eenen zieken een braakmiddel , eene buikzuivering en eene aderlatinge , op een en den zelve tyd , voorschreef.

20. Die alles stoutelyk belooven , en veele zaaken te gelyk op zig nemen , zyn of gekken , die hunne eigene kragten niet kennen , en het gewigt der zaaken niet beseffen , of kwade en verbasterde burgers , die zig zelve en niet
het

het Gemeenebest ten dienst staan. Een voorzigtig man meet zyne kragten af eer hy den last op zig neemt, en een regtaartig onderdaan, welken de welvaart des Vaderlands ter harte gaat, weet al te wel, dat geen paard al loopende beslagen moet worden.

AGTSTE HOOFDSTUK.

Van de Hooge School.

In dit Vorstendom zyn drie Hooge Scholen of Academien, waar van de eerste is *Potu*, de tweede *Keba*, en de derde *Nahami*. De Wetenschappen die aldaar aangekweekt worden, zyn de Geschiedkunde, de Landbouw, de Wiskunde en de Rechtsgeleerdheid. Aangaande de Godgeleerdheid: dewyl dezelve zoo besnoeit en beknopt is, dat zy byna in twee bladzyden vervat en opgesteld kan worden, en nademaal dezelve alleen deeze Leerstukken bevat, dat wy liefde en eerbied voor God hebben, die de Schepper en Bestierder van al het geschapene is, die in het toekomstige leven de deugd beloonen en de ondeugd zal straffen; zoo is 'er geen Academische Stu-

Studie, nog zy kan 'er ook niet wezen, vermits by de wetten stiptelyk bevolen is, dat niemant over het Wezen of de Eigenschappen Gods zal hebben te disputeeren. Ook wordt de Geneeskunde hier onder de Academische Letter-oeffeningen niet gerekent: want overmits deeze boomen soberlyk leeven, zyn 'er de inwendige ziekten voor het meerder gedeelte onbekend. Van de Overnatuurkunde en van de hoogdravende Studien zal ik niet spreken, nademaal ik boven hebbe aange-toont, dat alle de gene die over de natuur des Goddelyken Wezens, over de hoedanigheid der Engelen, en over 't bestaan der Ziele disputeeren, na voorafgaande aderlatinge, in het publyke dol- of tugt-huis worden gezet.

De Academische Oeffeningen bestaan hier in: De jonge Studenten zyn gehouden in 't begin haarer Letter-oeffeningen over te geeven eene ontleding van die moeijelyke en fraaije geschilstukken. De zwarigheden die zy daar in staan op te losfen, worden hen op gezette tyden voorgestelt, zekere belooning gestelt zynde voor den genen, die 't allergeleerdst en 't allerfraaist het raadzel weet op
te

te losfen. Door deeze middelen wordt een iegelyk inderdaad aangefpoort tot vordering, en fpeuren de Opzigters der Letter-oeffeningen na, hoe verre eens iegelyks bekwaamheid gaat, en in welke Wetenfchap hy wat groots belooft. Niemand legt zig meer dan op eene Wetenfchap uit: want zig in die alle te willen oeffenen, wordt by hen voor 't werk van een zwak en onbestendig vernuft gehouden: en om deeze redenen is het, dat de Studien aldaar, vermits dezelve zoo eng bepaalt zyn, binnen korten tyd tot rypheid worden gebragt. De Leermeesters zelfs zyn gehouden jaarlyks proeven hunner geleerdheid te geven. Aan eenen Leeraar in de Zedekundige-Wysgeerte wordt bevolen, het een of 't ander moeiljyk gefchilftuk te verklaren: die in de Gefchiedkunde, eene Historie of een gedeelte daar van op te ftellen: den Huisman en Wiskundigen wordt opgelegd duistere zaaken na te fpeuren, en hunne wetenfchappen door nieuwe uitvindingen licht by te zetten. De proefftukken der Rechtsgeleerden beftaan in welgepaste en verftandig opgeftelde redenvoeringen: want deeze alleen zyn genoodzaakt in

in de *Rhetorica* of Redeneerkunde zig te oefenen; aangezien zy het alleenzyn, welken deeze oefeningen in 't vervolg te pasfe komen, en tot het ampt van Advocaat, 't geen in kragt en klem van welspreekendheid bestaat, bekwaam maken. Hierom was het, dat toen ik hen zeide, dat alle Academifche Proefftukken by ons in 't doen van eene redenvoeringe gefchiedden, zy dat gebruik geheel en al verwierpen, zeggende; dat zoo alle handwerkslieden eene proef moesten geven met fchoenen te maken, de meeste proefftukken onvoltooit en onbefchaaft voor den dag komen, en de fchoenmakers alleen den prys zouden wegdragen. Ik maakte maar alleen gewag van de redenvoeringen, niet durvende reppen van zintwistingen, vermits dezelve aldaar onder de Schouwfpelen worden gerekent. De openbaare Leeraars onderwyzen aldaar op geen ftrenge of heerschagtige wyze, in zaaken die noodig zyn vermaant of geweten te worden, even gelyk het de manier is onder onze Wysgeeren; maar geestige en aangename gelykenifen uitgedagt hebbende, geeven zy als door een foort van betovering eenen

in-

indruk van de zaaken, die zy nuttiglyk hebben opgemerkt.

Het is verwonderlyk met welk eene deftigheid en luister de Academifche Handelingen verrigt worden, en de Promotien hier gefchieden: want men draagt 'er de alleruiterfte zorg, dat 'er niets in de Academifche Handelingen gevonden worde, 't geen oorzaak tot lachen geeven, of tot een foort van Schouwfpel verftrekken kan: immers zy houden het daar voor, dat alle Academifche Plegtigheden, van de Tooneelfpelen te onderscheiden zyn in deftigheid en aanzienlykheid, ten einde de Wetenfchappen, door op eene onbetamelyke wyze behandeld te worden, niet in veragtinge komen. Hierom durfde ik geen gewag maken van de Plegtigheden, waar mede in onze Waereld de Promotien gefchiedden, nademaal 'er uit 't geen my te *Keba* was overkomen, toen ik onze Doctoraale Promotien befchreef, reden genoeg was, om 'er voor altoos van te zwygen.

Behalven deeze Academien hebben alle andere Steden haare hooge Kweek-fchoolen, en mindere Schoolen, alwaar op de neigingen der

der vernuften naauwkeurig gelet wordt, om al vroeg te kunnen zien, waar naar een iegelyk het hoofd staat te hangen, of in wat foort van Letter-oeffeningen hy de grootſte hoop zal geven. Terwyl ik myne leerjaaren in het Kweek-ſchool te *Keba* doorbragt, had ik tot myne makkers vier jongelingen, zoonen van den Opper-priester, welke alle in de Krygskunde; vier andere van een Raadsheers geſlagt, die in handwerken en ambagten; en twee jonge Dogters die in den Scheep-vaart onderwezen wierden: want hier wordt enkel en alleen op der leerlingen geneigdheid, zonder onderscheid van ſtaat of kunne, agt geſlagen. De Beſtierders der Kweek-ſchoolen, de vernuften grondig ondertast hebbende, geven een iegelyk een getuigeniſſe naar waarheid, gelyk wy boven vermeld hebben. Die getuigeniſſen worden gehouden voor zeer opregtelyk, en zonder aanzien van perſoon verleent te zyn, ſchoon 't my anders voorkwam: aangezien ik het getuigeniſſe dat my van het Kweek-ſchool te *Keba* gegeven was, voor gek, onbetamelyk en onbillyk hield.

Niemant staat het hier vry Boeken te schryven, voor dat hy dertig jaaren oud, en van de Bestierders der Letter-oeffeningen bekwaam daar toe geoordeelt is. Hierom komen 'er weinige, maar geleerde en zeer wel doorwrogte, schriften in 't licht: waarom ik ook, hebbende beneden myne jaaren van onderscheid vyf of zes verhandelingen geschreven, dat aan niemant durfde zeggen, uit vreeze van uitgelachen te zullen worden.

Dit zy genoeg gezegt van den Inborst, Godsdienst, Staatskunde en Letter-oeffeningen deezes Volks. Daar is nóg overig van eenige merkwaardige zaaken, en die deeze Natie eigen zyn, iets te melden.

Wanneer de eene boom den anderen tot een tweegevegt uitdaagt, wordt aan den uitdager voor altoos het gebruik der wapenen ontzegt, daarenboven wordt hem bevolén om als een kind onder voogdy te staan, vermids hy zyne driften geen meester is: geheel anders dan by ons, alwaar zoodanige uitdagingen bekend, en voor teekenen van eenen heldenmoed ge-
hou-

houden worden, voornamentlyk in onze Noord-
sche Landen, in welke deeze kwaade gewoon-
ten geboren zyn; nademaal de uitdagingen on-
der de Grieken, Romeinen, en andere oude
Volkeren ten eenemaal onbekent zyn geweest.

In de *Potuaansche* Rechtsgeleerdheid heb ik dit
zeldzaame stuk aangeteekent. De namen der
gene die in een onderling rechtsgeding zyn, bly-
ven voor de Rechters verborgen, en het ge-
ding zelf wordt niet beslist in de plaats alwaar
het zynen oorsprong heeft gekregen; maar
wordt naar de afgelegenste Provinciën ter be-
flissinge verzonden. De reden deezer vreemde
gewoonte is deeze: de ondervinding leert, dat
veele Rechters zig door vereeringen laten
omkoopen, of dat zy door eenzydigheid ver-
voert worden. Derhalven meenen zy dat
tegen zoodanige bekoringen 't allerbest voor-
zien wordt, wanneer de namen der gene
die in geding zyn, verzwegen worden, en
als de Aanlegger en Verweerder, te gelyk met
de zaaken, haave of erve waar over geschil
is, onbekent blyven. Alleen worden de be-
wysstukken voor en tegen aan scheidsman-

nen, naar 's Vorsten goeddunken, met eenige verkortingen en letters verzonden: by voorbeeld: *of A. die in 't bezit is, de zaak, door hem in bezit genomen, behoort weder te geven aan B. die dezelye eischt, en hem daar over in rechten vervolgt.* Het ware te wenschen dat die manier by ons was ingevoert, nademaal wy menigmaal ondervonden hebben wat partyfchap of andere aanlokzelen op het gemoed der Rechters kunnen te weeg brengen.

Het recht wordt onbedwongen en zonder aanzien van Perfoon geoeffent. De Vorst alleen is ongehouden voor de Rechtbank te verschynen. Maar zoo haast is hy niet dood, of de publyke aanklagers, anders gezegt 's Lands-Advocaten, zenden den Overledenen eene dagvaarding t'huis. Als dan worden in den volen Raad de verrigtingen des afgestorven Vorsts onderzocht, en eindelyk een vonnis geveld, 't welk naar gelang van des Overledens verdiensten uit zekerè bekortingen onderscheiden wordt. Die bekortingen zyn ten naasten by de volgende. *Loffelyk; niet onloffelyk; wel; niet kwalyk; duldeelyk; tamelyk.* Welke af-

afgebroken; woorden op de markt aan het volk door den openbaaren uitroeper worden voorgelezen; en dat gedaan zynde op des Overledens graf-tombe uitgehouwen. Van deze gewoonte geven de *Potuaners* deeze reden: dat namentlyk de Vorst, zoo lang hy in leven is, niet voor 't recht kan gedaagd worden, zonder opschuddingen en beroerten, aangezien men hem, zoo lang hy leeft, schuldig is eene blinde gehoorzaamheid, en eene geduurige eerbied, waar door een Staat staande gehouden wordt; dog dat dat verband, waar mede de Onderdanen aan hunne Souverainen verbonden zyn, ophoudt, zoo dra de Vorst komt aflyvig te worden, en dat ze om die reden, als eenigermaten hun eigen meester geworden zynde, ook zig zelven kunnen bestieren. Door deeze heilzaame, schoon zeer zeldzaame, Wet, wordt 's Vorsten veiligheid gehandhaaft, de hoogheid des oppergezags niet benadeelt, en egter teffens betracht het welvaren van den Staat: want die characters, hoe zeer ook op den Overledenen toegepast, zyn egter prikkels tot de deugd voor de levenden; en het blykt uit de Geschiedenissen van *Potu*, dat 'er in den tyd

van geheele vierhonderd jaaren agter een, slegts twee Vorsten zyn geweest, welke alleenlyk het laatste character, te weten dat van *tame-lyk*, hebben weggedragen. Byna alle de andere hebben dat van *loffelyk*, of *niet onloffelyk* verdient, gelyk de opschriften hunner tomben aantoonen, die nog gaaf en ongeschonden, en van den alverflindenden tyd bewaard zyn. Het character van *tame-lyk*, dat in de *Potuaansche* taal door *Rip-fac-si* wordt uitgedrukt, verwekt zoodanige droefheid in de Vorstelyke Familie, dat de Opvolger van den overledenen Prins, en te gelyk zyn gantsche Huis, zes volle maanden daar over in den rouw gekleed gaan. En het is 'er zoo verre vandaan, dat de opvolgende Vorsten op de Rechters, over derzelyver onaangename vonnissen, eenigzins vertoornt zouden zyn, dat dezelve hen veel eer tot prikkels zyn, om loffelyk te regeeren; en om door deugd, voorzigtigheid, gerechtigheid en bescheidenheid, de vlekke, waar mede de Vorstelyke Familie besmet is, uit te wischen.

De reden, waarom een van die twee Prin-
cen

cen met dat character getekent geweest is, was deeze: dat, hoe zeer ook die van *Potu* ervaren zyn in 't stuk der krygskunde, zy eger niemand den oorlog aandoen; maar zig dapper verweeren, wanneer zy aangetast worden: waar door het ook geschied is, dat zy tusfchen andere die in den oorlog zaten, fcheidsmannen geworden zyn, en dat verfcheide volkeren deezes Aardbols zig aan het regtmatig en vreedzaame gebied dezer Natie onderworpen hebben. Dog de Vorst *Mekleta*, de palen zyns gebieds willende uitbreiden, deedt zyne nabuuren den oorlog aan, en bragt ze eerlang te onder. Maar zoo veel die van *Potu* door den aanwasch van die overwonnen volkeren in magt toenamen, even zoo veel verlooren zy ook, wyl de genegenheid hunner nabuuren tot fchrik en afgunst oversloeg: en die overgroote agtinge van regtmatigheid en billykheid, waar door de Staat van *Potu* was magtig geworden en ftaande gebleven, zedert aan 't waggelen was geraakt: om welke redenen ook de *Potuaners*, om wederom de toegenegenheid van andere volkeren tot zig te trekken, de geheugenisse van den overleden

Vorst met deeze vlekke gebrändmerkt hebben. Waar in nu de misflag van den anderen Vorst, mede met zodanig character beteekent, bestondt, is my niet gebleken.

De openbaare Leeraars zyn de gene die bereids den derden ouderdom hebben bereikt. Om dit wat nader te verklaaren, moet men weten, dat het leeven der boomen verdeeld wordt in drie soorten van ouderdom. De eerste is der gene die in landszaaken onderwezen worden. In den tweeden ouderdom stellen zy die zaaken te werk welke zy geleerd hebben; en in den derden, op eene eerlyke wyze van 's Lands dienst ontslagen zynde, onderwyzen zy wederom andere. Hierom heeft niemant het recht om in 't openbaar te leeren, ten zy hy in landszaaken bejaard geworden is: wyl niemant geoordeeld wordt leerstukken te kunnen opgeven die op hunne beenen staan, ten zy alleen de gene die, door ondervinding, eene bondige kennisfe daar van gekregen heeft.

Wanneer iemand, wegens een ergerlyk levens-
ge-

gedrag gefchandvlekt zynde, eenen treffelyken en voor den Staat heilzamen raad heeft opgegeven, wordt deszelfs naam verzwegen, op dat een goede raad niet bevlekt worde door den fchandelyken raadgever; en men beveelt dien te ftellen op den naam van eenen man van eere: aldus blyft de goede raad in ftand, alleen met veranderinge van den fchandelyken raadgever.

In het ftuk des Godsdienfts heb ik ondervonden, dat het verboden is over de grondftukken des Geloofs, en vooral over 't Wezen en de Eigenschappen Gods te zintwisten; dog nopende andere zaaken zyn oordeel op te geven, en byzondere gevoelens in overweginge voor te ftellen, ftaat elk een vry. De *Potuanen* zeggen, dat het nadeel dat uit zodanige twistredenen ontftaat, vergeleken kan worden by de onweders die huizen en boomen om verre werpen; dog te gelyk de lugt zuiveren, bederfvinge daar in voorkomen, en verhoeden, dat zy door al te lange ftilte niet verrotte. De reden waarom zy zoo weinige feestdagen hebben, is op dat het geflacht der boomen door

Iedigheid niet vadzig worde: want de *Potua-*
nen stellen vast, dat de Godsdienst meer be-
 staat in noodzaakelyke werken te verrigten,
 dan in bidden en geloften te doen. Van de Poëzy
 wordt 'er niet veel werk gemaakt, schoon het
 Vorstendom niet geheel en al van Dichters ont-
 bloot is. Dog de Onderaardsche Poëzy verschilt
 van Onrym alleen in hoogdravendheid der taal:
 waarom zy ook als iets kinderlyks belachten,
 't geen ik hen verhaalde van de voeten en het
 rym onzer Vaarsen.

Onder de Leeraars van *Potū* zyn 'er, die
 Hoogleeraars van goeden smaak genoemt wor-
 den. Deezen is opgelegd te bezorgen dat de
 jeugd zig niet ophoude met wisjewasjes, of
 zaaken van weinig belang, op dat 'er geen on-
 gezoute of straatgeschriften, die den goeden
 smaak bederven, voor den dag komen; en
 dat uit de Boeken, die gedrukt staan te wor-
 den, al 't geen tegen de gezonde reden aan-
 loopt, uitgeligt worde. Om welke redenen
 alleen aldaar een gebod legt, dat de Boeken
 moeten onderzocht en nagezien worden; ge-
 heel anders dan in onze Waereld, alwaar zelfs
 van

van de allerbeste Onderzoekers de Boeken enkel en alleen opgehouden plegen te worden, om dat ze in de kraam der Regeering niet dienen, of om dat ze eenigzins afwyken van den aangenomen spraak-styl, of om dat 'er de menschelyke gebreken, al schertfende en naar waarheid, in worden doorgehaalt: waar door het geschiedt, dat de Letter-oeffeningen gesluit, en de welopgestelde geschriften geen licht konnen geven. Maar vermits die van *Potu* eenen vryen koophandel met hunne nabuuren hebben, sluipen 'er dikwils prulfschriften, of die naar den smaak van 't slegt volkje opgesteld zyn, binnen. Hierom zyn 'er Onderzoekers aangesteld, die zig dagelyks in de Boekwinkels laten vinden. Zy worden *Sylamacatie*, dat is Boekeryveegers, genaamt: want gelyk 'er in onze Waereld een soort van volk is, die de schoorsteen en vuur-ovens jaarlyks vegen, zoo zoeken ook deeze Onderzoekers, na dat zy de Boeken, die te koop geveilt worden, doorsnuffelt hebben, 'er naauwkeuriglyk de prullen uit, en werpen al 't geen zy vinden lorren en vodden te zyn, alleen dienende om den goeden smaak te bederven,

in

in de riolen. Hierom zeide ik in my zelv':
 6! wat zou dat eene slagtinge maaken onder
 de Boeken, zoo die instellinge in onze Wae-
 reld plaats hadt!

Maar boven al is te pryzen het toevorzigt
 der gene, die uit den inborst der jeugd af-
 neemen, welken levensloop dezelve te ver-
 kiezen staa: want gelyk het gehoor der Mu-
 sikanten de allerminste ongelykluidendheid der
 snaaren gewaar wordt; zoo weten ook deeze
 Kenners en Opzienders der deugden en gebre-
 ken, dikwils uit het star-oogen, uit het strak-
 houden of zamentrekken der wenkbrauwen,
 uit de somberheid, uit het vrolyk gelaat, uit
 den lach, uit de spraak, uit de agterhoudinge,
 en uit diergelyke zaaken, ligtelyk te oor-
 deelen, wat een iegelyk dienstig, of tegen
 deszelfs natuur strydig is.

Maar om weer van my zelv' te spreken. Ik
 flect myren tyd gantsch niet genoeglyk met
 deeze wonderbaarlyke boomen, welke ik ten
 spot en veragtinge verstrekte, om dat men
 my nagaf dat ik van een vlug verstand was:

ook

ook nam ik zeer kwalyk op de schampfcheuten die my deswegens wierden toegeworpen: want door de bank heetten zy my *Skabba*, dat is te zeggen, den gaauwert of den fchielykaart. Maar 't meest van allen ftak my in den krop, dat zelfs myne waschvrouw zoodanig vonnis over my ftreek, die, schoon zy van het uitrekzel van 't janbagel, en een rampzalige Lindeboom, geen penning waardig, was, egter geen zwaarigheid maakte om my met dien haatelyken naam te noemen.

N E G E N D E H O O F D S T U K .

Reize van KLIM om de Planeet Nazar.

Na dat ik twee jaaren lang de moeijelyke bedieninge van Postlooper had waargenomen, en, belast met bevel-brieven, het geheele Landschap had doorgelooopen, kreeg ik eindelijk verdriet in myn moeijelyk en te gelyk onwaardig ampt: waarom ik met sineekingen op sineekingen den doorlugtigen Vorst om myn

ontslag lastig viel, verzoekende teffens eene aanzienlyker bedieninge. Dog ik liep gestadig een blaauwen schcen, wyl de Vorst van gedagten was, dat myne schouderen te zwak waren om een ampt van gewigt te torschen. Ook haalde hy eenige wetten en gewoonten aan, regelregt strydig met myn verzoek, en welke tot hooge en gewigtige bedieningen alleen bekwame mannen vereischten: waarom hy zeide noodig te zyn, dat ik myn eenmaal aanvaardde ampt bleef bedienen, tot dat ik door verdiensten my den weg baande tot icts grooters; beslütende zyne redenen met deeze vermaning:

Die naar wat groots wil slaan, die dient vooral te weten,

Dat hy zig zelf steeds heeft met eigen maat te meten.

*Men wil dat van de Goon het groote KEN
U ZELF*

Zy eertyds neêrgedaalt: ook pronkte Apoll's gewelf.

Weleer met deeze spreuk. Gy dan wilt dit gedenken,

Betrachtend' uwen pligt . . . . .

Dit

Dit dubbel blaauwtje deedt my een stout en wanhoopig besluit nemen. Zedert dien tyd trachtte ik wat nieuws uit te vinden, waar door ik de voortreffelykheid van myn verstand mogt toonen, en teffens den sinaad, my opgelegd, wegnemen. Ik had my byna een geheel jaar lang uitgelegt in 't doorsnuffelen der wetten en gewoonten deezes Vorstendoms, zullende onderstaan, of ik niet by geval eenige gebreken, die verbetering noodig hadden, zoude kunnen ontdekken. Ik had myn voornemen aan zekeren Braambosch, waar mede ik zeer gemeenzaam omging, en met welken ik van jok en ernst pleeg te praten, geopenbaart. Dees vondt myne uitvindinge juist zoo vreemd niet; dog maakte veel zwarigheid of dezelve wel heilzaam voor den Staat zoude zyn. Het was, zeide hy, de pligt van een Verbeteraar, den aart en gesteldheid van het Land, dat hy trachtte te verbeteren, zig zelv' voor oogen te stellen: want een en dezelve zaak is van eenen gantsch verscheiden uitslag, naar gelang van den inborst van verscheiden volkeren, even gelyk een en het zelve geneesmiddel, waar door het eene lichaam herstelt

wordt,

wordt, gantsch fchadelyk is aan 't andere. Voorts deedt hy my zien, aan hoe groot een gevaar ik my bloot gaf met deeze kans te wagen; dat de Raad ftondt te vergaderen over myn leven of dood, en dat het met my gedaan was, zoo myn aanraden van de Onderzoekers verworpen wierdt. Derhalyen badt hy my zeer, dat ik alles ryper wilde overwegen, fchoon hy my van myn voornemen niet geheel en al wilde affchrikken, nademaal het mogelyk was, dat ik, na ryp overleg, iets heilzaams, zoo voor my-zelv', als voor den Staat, kwam te ontdekken: volgende dan den raad van mynen Vriend, rekte ik den tyd; en zedert myn Postloopers-ampt met geduld waarnemende, doorliep ik, naar gewoonte, Landen en Steden. En op dat my niet uit de geheugenis ginge, 't geen ik op reis had opgemerkt, gaf ik, alles in zoo goeden ftyl, als 't in myne magt was, aangetekent hebbende, den Vorst een Boek over dat niet klein was. Hoe zeer dit werk naar 's Vorsten fmaak was, bleek terftont daar uit, dat hy mynen arbeid in den Raad met eene openbaare loftuitinge verhefte, en 't Boek naarstig hebbende doorgelezen, befloot, zig van
 my

my te bedienen in 't ontdekken van de geheele Planeet *Nazar*. Ik had eene andere belooning voor mynen arbeid gewagt; waarom ik stillkens met den Digter zeide

*De deugd wordt wel geprezen;
Maar zelden loon bewezen.*

Dog vermids ik gaarne van staat veranderē had, en na myne wederkomst, van 's Vorsten milddadigheid belooning wagtte, was ik niet geheel en al onwillig om mynen dienst toe te zeggen.

De Planeet *Nazar*, schoonze in haaren omtrek naauwlyks twee honderd Duitfche mylen beflaat, fchynt egter van eene groote uitgeftektheid te zyn, wegens der inwoonderen langzaamheid van gang. Hier van daan is het; dat de meeste Gewesten, vōoral die wat afgelegener zyn, deeze Onderaardlingen nog onbekent zyn: want geen een *Potuaan* is in flaat om in den tyd van twee jaaren dien I ol te voet om te reizen: daar ik het, wyl ik zeer wel ter been was, binnen den tyd van eene

L

maand

maand konde doen. Maar daar ik het meest benaauwt voor was, was, zoo als ik my inbeeldde, de verscheidenheid van taal. Dog eenige gaven my moed, betuigende dat alle de bewoonders der Planeet, hoe zeer ze kragtig verschilden in zeden, egter alle een en dezelve uitspraak hadden; en dat ook het geheele boomgeslacht opregt, vriendelyk, en goeder-tieren was, zulks ik, zonder eenig gevaar, de gantsche Planeet zoude kunnen omwandelen. Dit was een gewillig paard de sporen geven, en ik begaf my op reis met het begin van de *Populier-Maand*.

De dingen die staan te volgen, zyn zoo verbazende, dat ze veel eer naar de versierfels der Digtters, of zuivere harsfenschimmen schynen te gelyken: vooral wyl die verscheidenheid zoo in lichaam als in geest, welke ik op myne reize ondervonden hebbe, zelfs niet onder de onderling allerafgelegenste Volkeren, en die onder eene andere lugtfreek leeven, te wagten is. Dog men moet weten, dat de meeste Volkeren deezes Aardbols door zeeën en zee-engtens van malkanderen zyn gescheiden; en dat deeze Planeet een soort van Archipel
ver-

vertoont. Zelden vaart men deeze zee-eng- tens over, en de veerluiden, die aan de oe- vers op de wagt staan, worden alleenlyk op die posten geplaatst om der reizigers wille: want de inwoonders zetten byna nooit hunne voeten buiten de grenzen hunner geboorte- plaats, en zoo zy door den nood gedwongen zyn die zee engtens over te vaaren, keeren zy welhaast weder te rugge, als hebbende van stonden aan eene tegenheid in een vreemd ge- west. Hier van daan is het, dat zoo veele Natien als men 'er heeft, men ook zoo veele nieuwe Waerelden vindt. Dog de voornaam- ste reden deezer ongelijkheid spruit uit den verscheiden aart des gronds, 't welk te zien is uit de verscheide kleuren der landeryen en der akkers, en uit de doorslaande ongelijkheid der planten, vrugten, en peulvrugten; zoo dat het geen wonder is dat in die verscheidenheid van landeryen en vrugten, ook zoo veel ver- scheidenheid in den inborst der inwoonders, en zoo veele verscheidene natuuren in dezel- ve te vinden zyn. In onze waereld is 'er wei- nig onderscheid van zeden, studien, kleuren, lichaamsform, zelfs in de Volkeren die onder-

ling 't verst-afgelegen zyn. Want mitsdien de aart des gronds byna overal dezelve is, behalven alleen dat de eene aarde vrugtbaarder is dan de andere, en dat ook de natuur der vrugten, der kruïden en des waters dezelve is, kunnen 'er niet zoo veele Schepzelen van zoo verscheiden geslagt voortgebracht worden, als 'er op dien Onderaardschen Bol geboren worden, alwaar ieder stuk lands zyne byzondere hoedanigheid heeft. Den vreemdelingen wordt 'er wel vergunt te reizen en koopmanschap te bedryven; dog geenzins daar te wonen: ook kan het hen om den verscheiden en tegenstrydigen aart der landstreeken niet toegestaan worden. Daar door komt het, dat alle vreemdelingen die men op den weg ontmoet, of reizigers zyn of kooplieden. De landstreeken egter, die aan 't Vorstendom *Potu* grenzen, zyn byna alle van denzelven aart. Derzelve inwoonders hebben eertyds zeer zwaare oorlogen gevoert met die van *Potu*; dog thans staan zy, of met dezelve in onderling verbond, of t' ondergebracht zynde, houden zy zig stil onder derzelve zagte regeeringe. Dog wanneer men eene groote zee engte,
die

die den geheelen Bol klieft, oversteeft; ziet men nieuwe Waerelden; nieuwe en den *Potuanen* onbekende fchepzelen. Dit alleen hebben zy gemeen met dat Vorstendom, dat alle de creaturen van dien geheelen Aardkloot, boomen zyn met verftand en reden begaafd, en ten naasten by eene en dezelve uitspraak hebben. Daarom valt de reize niet moeijelyk, voornamentlyk, nademaal zy, om de veelheid der kooplieden of reizigers, die gewestten doortrekkende, gewoon zyn, allerlei creaturen van verscheiden geflagt, en die in 't geheel niet naar hen gelyken, te ontmoeten. Ik heb gemeent dit vooral niet te moeten vergeten: op dat niemand het volgende verhaal kome te verveelen, nog de verhaaler om zyne opgepronkte leugenen in regten worde betrokken.

Het zou te lang vallen, en 't is niet der moeite waard, alles, wat my op deeze reize gebeurt is, in 't byzonder, en volgens den draad der geschiedenisfe, op te halen: myn voornemen is alleenlyk te beschryven de meest verwonderlyke Volkeren, in welker zeden en ge-

woonten ik niet weinige zaaken gevonden heb, die zoo ongewoon en verbaazende zyn, dat de Planeet *Nazar* uit dien hoofde onder de wonderwerken der waereld gerekent mag worden. Ik heb opgemerkt dat het geheele boom-geflagt in beschaafdheid, in verstand, en in deftigheid, weinig verschilt van de *Potuanen*; dog in gewoonten, geneigdheden en form van lighaam zoo zeer verschillend is, dat elk gewest my voorkwam als eene nieuwe waereld op zig zelve.

In de Provincie *Quamso*, welke 't eerste Landschap is over de zee-engte, zyn de inwoonders aan geen ziekten of lichaamskwaa-
len onderhevig, maar leven in eene gestadige gezondheid tot dat ze oud en grys zyn. Om die reden hield ik hen voor de gelukkigste aller schezelen: dog uit den korten omgang dien ik met hen had, bespeurde ik, dat ik zeer in myne meeninge bedrogen was geweest: aangezien gelyk ik onder de ingezetenen deezer Provincie niemant ooit droevig gezien heb, ik 'er ook niemant vergenoegt, laat staan blyde, vond: want gelyk wy geen
aan-

aandoening hebben van eene heldere en getemperde lugt, ten zy wy bevorens storm en onweder hebben uitgestaan; zoo hebben ook deeze boomen geen bezef van hun geluk, om dat het altoosduurende en onafgebrooken is, niet wetende dat zy gezond zyn, om dat hen de ziekten onbekent zyn: invoegen zy hun leven doorbrengen in eene gestadige gezondheid, en te gelyk in eene geduurige laauwheid: want voorspoed zonder tegenspoed geraakt aan 't kwynen door zatheid, en 't allergenoeglykste leven is, daar het zoet met zuur getempert wordt. Ik kan betuigen in geene Natie onaangenaamer manieren, of kouder en onbeschaafder omgang ooit te hebben gevonden. Het is waar, de lieden zyn 'er opregt; dog egter zoo, dat ze nog uwe toegenegenheid, nog uwen afkeer waardig zyn: gy hebt 'er voor niemants belediging te vreezen, nog iemants haat te wagten: kort om, gy zult hier niets vinden dat u mishaaft, nog iets dat u aanstaat. En nademaal die gestadige gezondheid des lichaams nooit het afbeeldzel van den dood onder 't oog brengt, of eenig medelyden met de elendigen en bedrukten

verwekt; zoo brengen zy ook gantsch laauw en zorgeloos, en zonder eenige hartelykheid of ontferminge, hun geheele leven door: waarom 'er ook onder dat volk geen voetstap van Godvrugt, van teêrhartigheid of mcêdoogen te vinden is. Want gelyk de ziekten ons de sterfelykheid herinneren, zoo spooren zy ons ook aan tot wel te leeven, en beveelen ons op onze hoede te zyn, en reisvaardig te staan; en gelyk zy ons smerten aandoen, zoo leeren zy ons te gelyk ons te ontfermen over de gene die bezogt zyn. Hier door bespeurde ik ligtelyk, hoe zeer ons de ziekten en doodsgevaaren tot alle betragtinge van Godvrugt en onderlinge hulpe aanzetten: ja hoe onwaardiglyk wy ons vergrammen tegen den Schep- per, wyl wy schynen als geboren te zyn tot bezoekingē, die ons egter heilzaam en noodig zyn. Het staat egter te letten dat deeze Eiken, op andere plaatzen overgebragt zynde, zoo wel als andere boomen, aan ziekten en zwakheden onderhevig zyn: waarom ik oordeele, dat dat groote gezondheids-voorregt, zoo 't anders daar voor gerekent mag worden, enkel en alleen aan de lugtstreek en 't voedzel moet worden toegeschreeven.

De

De Provincie van *Lalac*, die ook den naam van *Mascatta*, dat is de gelukkige, genoemd wordt, schynt met regt haaren naam te dragen; want alles komt daar van zelf voort.

De bloemen die van zelf uit d'aarde geurig sproten.

*De klei teelde ongebouwt, gewillig, onverdrotten,
Het weelig veld-gewas: het veld schonk, onvermoeit,
De zwang're kooren-aar: de melk en nektar vloeit
Als water: d'Eik in't wild' scheen honingdauw te
geven.*

Maar dit uitsteekend voorregt maakt de inwoonders niet boven andere gelukkig. Want gelyk zy voor de kost niet behoeven te werken, worden ook de meeste van hen, vadzig zynde door ledigheid en luiheid, geduurig met ziekten gekweld. Hier van daan sterven de meesten voor hunnen tyd, wyl zy door wormen en verrottinge bedorven zyn. De natuur deezer Landstreek verschaftte my geen geringe stoffe tot Wysgeerige overdenkingen, en het bleek klaar uit den stand en gelegentheid deezes volks, dat handwerks-lieden en

de gene die dienstbaar zyn, in veele opzigten gelukkiger leeven, dan de gene die, nooit bekommert om hunnen leeftogt, hunne dagen in ledigheid en wellusten slyten.

*De honger pleeg altyd de beste saus te wezen;
En zelfs geringe spys van d'eet-lust wordt ge-
prezen:*

*Een hongerige maag is haast de kost bereid,
Die slegts aan d'overdaad verstrekt tot bitterheid:
Het Koninglyk geregt naauw brasser kon beha-
gen,
Wiens zwakke voet ontzegt 't bedorven lyf te
dragen.*

Hier van daan zoo veele booze raadslagen, wanhoopige pogingen, en geweldigen dood. Want de overvloed waar in zy leeven, hen alle aandoeningen van smaak en geneugte benemende, verstrekt hen tot walging, en doet hen verdriet in hun leven krygen; zulks dat Land, 't geen ik my verbeeldde te zyn de woonstede der Gelukzaligen, my niet anders voorkwam dan eene sombere verblyfplaats der dooden, waardiger beklagt dan benydt te worden.

Dit

*Dit kwam in my den lust verwekken
Om haastig uit dit land te trekken.*

Naast aan dit Landschap grenst het Gewest *Mardak* geheeten, bewoond wordende van Cypresfenboomen, hebbende alle dezelve lichaams gedaante, en alleenlyk onderling onderscheiden door den ongelyken form hunner oogen: want sommige hebben dezelve langwerpig, andere vierkant: deeze hebben die zeer klein, gene wederom zeer groot; zodanig, dat ze byna hun geheele voorhoofd beslaan. Eenige worden met twee, andere met drie, en andere wederom met vier oogen geboren. Daar zyn 'er ook die maar één oog hebben; en welke men voor afzettels van Polyphemus zoude groeten, ten ware zy hun oog in 'tagterhoofd niet hadden. Hier van daan is het, dat zy naar gelang der verscheidenheid hunner oogen in even zoo veele Stammen worden verdeelt.

De Namen der Stammen zyn deeze navolgende.

1. *Nagiri*: dat is der gene die de oogen lang-

langwerpig hebben, en aan welke om die reden alle voorwerpen langwerpig voorkomen.

2. *Naquiri*, welker oogen vierkantig zyn.
3. *Talampi*. Deeze hebben kleine oogen.
4. *Iaraku*, met twee oogen, van welke het een wat schuins staat.
5. *Mehanki*. Deeze hebben drie oogen.
6. *Tarrasuki*. Deeze hebben 'er vier.
7. *Harramba*. Welker oogen hun geheele voorhoofd beslaan.
8. *Skadolki*. Deeze zyn 't die één oog in 't agterhoofd hebben.

Van alle deeze is de Stam der *Nagiri*, of der gene die langwerpige oogen hebben, en welken daarom alle voorwerpen ook langwerpig voorkomen, de talrykste, en by gevolg de magtigste. Uit deezen Stam alleen worden de Staats-regeerders, de Raadsheeren en de Priesters verkooren. Deeze alleen hebben alle bewind in handen, en laten niemant uit eenen anderen Stam toe Staats-ampten toe, ten zy hy betuige, dat zekere ronde schyf, de Zon toegewyd, en op eene verheven plaats

des

des Tempels gestelt, hem ook langwerpig voorkomt, en dat hy die belydenisse met eede bevestige. Deze gewyde schyf is het voornaamste voorwerp van den *Marlakaanschen* Godsdienst. Hier van daan is 't, dat de eerlykste onderdanen, die zig niet willen besmetten met de misdaad van meinedigheid, van alle Staatsbedieningen geweert, en voor geduurige spotteryen en vervolgingen blootgesteld worden; en hoe zeer zy betuigen dat zy gelooven moeten 't geen zy met hunne oogen zien, worden zy egter aangeklaagt, en 't geen een gebrek in de natuur is, wordt hen als kwaadaartigheid of koppigheid aangetegen.

Het Formulier van eedzweering, 't welk een iegelyk die tot bedieningen of eerampten staat toegelaten te worden, onderteekenen moet, is byna van den volgenden inhoud:

*Kaki Manasca Quilompu Miriac Jacku Mesi-
brii Caphani Crukkia Manaskar Quebriac Kru-
sundora.*

Dat is: ik zweere dat de gewyde Zon-schyf
my

my langwerpig voorkomt, belovende in dat gevoelen tot mynen laatsten levens-snik te zullen volharden.

Deezen eed afgelegd hebbende, worden zy verkieslyk verklaard tot bedieningen, en onder den Stam der *Nagiri* aangenomen.

Daags na myne aankomste, terwyl ik; niets te verzuimen hebbende, over de markt ging wandelen, zag ik eenen ouden man wegbrengen om gegeesfelt te worden, verzelt zynde van eenen grooten troep Cypresfenboomen die hem de huid vol scholden. Vragende wat 'er te doen was, wierdt my geantwoort; dat hy een ketter was, en in 't openbaar geleert hadt, dat de Zon-schyf hem vierkant voorkwam; welk verderfelyk gevoelen hy, niettegenstaande veelvuldige aanmaningen, halfstarrig was blyven aankleven,

Om deeze reden, eene kans willende wagen, of ik ook regtzinnige oogen had, en binnen den Tempel der Zonne getreden zynde, alwaar my de gewyde schyf ook vierkant
scheen

scheen te zyn; gaf ik mynen Huiswaard, die onlangs tot het fabryk-meesterschap der Stad verheven was, zulks openhartiglyk tekennen. Hy, myn zeggen met een diep gezugt aanhoorende, betuigde my dat dezelve hem ook vierkant voorkwam; dog dat hy zulks aan niemant hadt durven ontdekken, ten einde hem de regeerende Stam geen spel mogte maken, en hem zyne bedieninge afnemen.

Al beevende dan, en ter sluip, ging ik de Stad uit, vreezende dat ik mischien de misdaad myner oogen met den rug zoude moeten boeten, of, met den haatlyken tytel van Ketter gebrandmerkt, op een schadelyke wyze daar uit gezet worden. Waarlyk, nooit kwamen my eenige wetten zoo schrikkelyk voor, of eenige inzettingen meer barbaarsch en onredelyk; wyl ik zag, dat men enkel en alleen door veinzery en meineedigheid zig eenen weg tot eerampten baande. Waarom ik ook, in 't Vorstendom *Potu* wedergekeert zynde, zoo menigmaal ik gelegenheid had, myne gal uitbraakte op die barbaarsche Republyk. Dog toen ik op zekeren tyd mynen
moed

moed daar aan koelende, aan eenen Jeneverboom, waar mede ik zeer gemeenzaam omging, myne gramschap deswegen openbaarde, begon dezelve aldus te spreken: „ Voorze-
 „ ker zullen aan ons de inzettingen der *Na-*
 „ *giri* dwaas en onbillyk voorkomen; dog
 „ laat het u niet vreemd schynen, dat 'er om
 „ die verscheidenheid van oogen zulk eene
 „ groote strengheid geoeffent wordt; nadien
 „ 't my te binnen schiet u te hebben hooren
 „ zeggen, dat 'er in de meeste Staaten van
 „ Europa heerschende Familien gevonden
 „ worden, die uit hoofde van het gebrek des
 „ gezigts of des verstands, de andere te vuur
 „ en te zwaard vervolgen; en dat gy zooda-
 „ nig bedwang, als Godvrugtig, en heil-
 „ zaam voor den Staat, hooglyk kwam te
 „ roemen”. Aanstonds begreep ik waar die
 doortrapte man met dat zeggen heen wilde;
 waarom ik beschaamt zynde, van daar ging,
 en zedert dien tyd altoos de verdraagzaam-
 heid voorstaande; stryke ik een veel zagter
 vonnis over de gene die niet regtzinnig zyn.

Het Prinsdom *Kimal* wordt, om de ryk-
 dom-

dommen die het bezit, voor 't magtigste van alle gehouden. Want behalven de Zilvermynen, waar van 'er daar veele gevonden worden, wordt 'er eene groote menigte Gouds uit het zand der rivieren gehaalt: ook levert de nabuurige zee zeer veele Peerlen uit; dog dat in schatten alleen geen geluk gelegen is, heb ik, met dit volk wat naauwer te onder- tasten, op de proef bevonden. Want zoo veele inwoonders als 'er zyn, zoo veele myn- gravers en duikelaars zyn 'er byna, die op winst uit zynde, tot eene geduurige slaverny, en tot den allerhardsten arbeid schynen ver- wezen te zyn. De gene die van deezen ar- beid bevryd zyn, staan altoos op schildwagt om hunne schatten te bewaren; en het geheele landschap is zoodanig onveilig door roovers, dat niemant zig op reis durft begeven zonder eene lyfwagt.

*Geen dag zoo heilig meer, dat 't steelen wordt
verschooven.*

Verraad, bedrog, geweld en gierigheid staan boven.

Men leeft alleen op roof: de huiswaart is in last,

En aan zyn eigen haart niet veilig voor den gast.

*Geen schoonvaër voor den zoon: getrouwe broeder-
liefde*

*Is zeldzaam: want de haat den eigen broeder-
griefde.*

*De man verhaast zyn vrouws, de vrouw haar
egaës d'od.*

De booze stiefmoër mengt vergift in ekelbrood.

De zoon t'ontyde staat den Vader naar het leven.

*Godyrugtigheid heeft uit. Astrea wordt verdre-
ven.*

De leste van de Goën, die angstig en bedugt,

*De waereld, rood van moord, ter naauwer nood
ontylugt.*

Hier door is dat volk, dat van zyne nabuuren met nydige oogen wordt aangezien, meer te beklagen, dan te benyden. Want vrees, agterdogt, wantrouwen en afgunst houden de gemoederen voor altoos gevangen, en de een ziet den anderen niet dan als eenen vyand en belager zyner goederen aan, zoo dat vrees, kommer, nagtbraken en een bleek wezen de vrugten en de cogst van dien gelukstaat zyn, waarop het Prinsdom *Kimal* zynen roem draagt. Dit was de reden, dat ik dat gewest
niet

niet zonder vrees en moeilykheid doorreisde; want op alle wegen en grensfcheidingen wierd ik genoodzaakt aan de weg-wagters te zeggen, de oorzaak van myne reize, mynen naam, vaderland en diergelyke; en ik zag my bloot gestelt aan alle die kwellingen, welke de reizigers pleegen te ondervinden in zulke plaatsen, daar men uit agterdocht naauw onderzoek doet. In dat Land is een brandende berg, waar uit als met gestadige golven onderaardsche vuuren worden uitgeworpen.

Na dat ik dit Prinsdom, 't ergste dat ik in mynen gantschen togt ontmoet heb, doorgetrokken was, zettede ik gestadig Oostwaards aan myne reize voort. Ik ontmoette allerwegen wellevende en beschaafde Volkèren, dog ook teffens zeer zeldzaame. Maar daar ik 't meest van allen over verwondert was, waren de inwoonders van het kleine Koningryk *Quamboia*, welke de natuur met averegtsche zeden gevormt heeft, en wel zodanig, dat hoe iemand ouder wordt, hoe hy ook te gelyk darter en wellustiger wordt, zulks de baldadigheid, geilheid en andere ondeugden, die

elders in de bloeiendste jeugd doorgaans gevonden worden, aldaar met de jaaren toenemen. Derhalven wordt aldaar niemant eene staatsbediening toebetrouwt, dan die nog tot zyn veertigste jaar niet gekomen is: want niet zoo haast heeft hy dat bereikt, of men houdt hem voor eenen baldadigen jongen.

*Die onder 's moeders hard bedwang
Geweest is, al zyn leven lang.*

Ik zag 'er die grys van ouderdom waren, overal langs de straat loopen rinkelrooijen, en hunnen tyd met kinderspel doorbrengen.

Ik zag 'er eenige die maakten poppenhuisjes:

*Bespanden 't wagentje met tweepaar kleine
muisjes:*

En 't paar of onpaar's spel was anderer tydverdrijf,

Die niet te paard reên op een rietje onder 't lyf.

Ik zag ook dat dezelve menigmaalen van kinderen daar over berispt, ja zelfs met zweepen

pen naar huis gedreven wierden. Ik zag eenen afgeleefden grysaart openlyk op de markt eenen dryftol voortzweepen, of met eenen hoepel speelen; en die zelve perfoon was voortyds een zeer deftig man, en Prefident van den Grooten Raad geweest. Deeze verkeertheid hebbe ik zoo wel in de vrouwelyke als manlyke Sexe gevonden: en daar van daan komt het, dat een jongeling een oud besje trouwende, zelfs het lot van Acteon van allen man voorspelt wordt, 't geen regelregt strydig is met het geen by ons voorvalt, alwaar een grysaart een piep jonge vryster trouwende, bang is, dat hem hoorns opgezet zullen worden. Ik ontmoette eens twee stok-oude mannen die al kaal waren, t' zamen vegtende op de markt; my verwonderende over hunne hevigheid, zoo ongewoon in dien ouderdom, en vragende naar de oorzaak van dat tweegevegt, wierdt my geantwoord, dat 'er kraakel tusfchen hen gerezen was over eene hoer, welke zy beide in een hoerhuis tot hunne devotie gehad hadden. Die my dat verhaalden voegden 'er by, dat men hen strengelyk met roeden de billen zoude geesfelen, zoo haast

hunne voogden en bestierders die baldadigheid zoude ter ooren zyn gekomen. Nog dien zelve avond kwam my ter ooren dat eene oude Matroone zig verhangen hadt, om dat zy aan eenen jongen Beukeboom, waarop zy smoorlyk verliefd was, een blaauwtje gelopen hadt.

Deeze averegtsche levenswyze vereischt ook averegtsche Wetten: daarom wordt 'er in dat Kapittel der Wet, die van de voogdyen handelt, aan niemant de beheering zyner goederen toegestaan, ten zy hy beneden de veertig jaaren oud zy. Wyders worden geene handelingen, aangegaan by de gene die boven de veertig jaaren zyn, voor wettig gehouden, ten zy dezelve door hunne kinderen of voogden bekragtigt zyn. In het Kapittel van de afhankelykheid worden deeze woorden gevonden: *Dat Grysaarts en oude Besjes gehoorzaam zyn aan het bevel hunner kinderen.* Hier door is het, dat de gene die in bedieningen zyn, even voor hun veertigste jaar pleegen afgedankt te worden.

Hen wordt van hoogerhand en magt en regt benomen.

't Bestier der Ouden moet aan jongelingen komen

Die hen de naaste zyn in maagschap. . . .

Ik dagt, dat het niet raadzaam voor my was, langer in dat Land te verblyven, alwaar ik, zoo ik anders nog tien jaaren levens had, door 't bevel der Wet, zoude gedwongen zyn, weder kinds te worden.

In 't Landschap *Cocklecu* wierdt eene gewoonte, die niet minder verkeert is, en by de Europeische Volkeren grootelyks afgekeurt wordt, onderhouden. Die averegtsche levenswyze spruit niet uit de Natuur, maar alleen uit de Wetten voort. Alle inwoonders deezes Lands, zoo mannen als vrouwen, zyn Jeneverboomen; dog de mannen alleen zyn verwezen tot huiswerk, en alle andere geringe bezigheden. In oorlogs-tyden worden zy wel tot den krygsdienst opgeschreven; dog bereiken daar in zelden hooger trap, dan dien van slegt Soldaat; vermits 'er weinige zyn, die tot

een Vaandel geraken: ook is het Vaandrigh-
 ampt de hoogste waardigheid in den krygs-
 dienst, daar een manboom naar staan kan.
 Daarentegen worden de vrouwen de zwaar-
 wigtigste zaaken, zoo in het burgerlyke als in
 het geestelyke, mitsgaders in het geen den
 kryg betreft, aanbevolen. Ik lachte onlangs
 met die van *Potu*, dat zy in 't uitdeelen der
 bedieningen geen onderscheid van Kunne ma-
 ken; dog dit Volk schein my met den kop ge-
 kwelt te zyn, en tegen de Natuur te handelen.
 Om de waarheid te zeggen, ik kon de toege-
 vendheid der mannen in myn hoofd niet kry-
 gen, welke, daar zy in lichaams-kragten
 verre voor leggen, zig egter zulk een onwaar-
 dig jok lieten opleggen, en zoo veele eeuwen
 lang dien smaat hebben moeten opkroppen;
 daar het zeer ligt zoude vallen dat jok af te
 schudden, zoo zy die vrouwelyke Tyranny
 slegts wilden of durfden ontzenuwen. Dog die
 verouderde gewoonte hadt zoo zeer hunne ge-
 moederen verblindt, dat het niemant in de ge-
 dagten kwam, eene kans te wagen om dien
 smaat weg te nemen: ja dat zy zelfs van mee-
 ninge waren, dat het de Natuur zoo beschikt
 hadt,

hadt, dat de wyven baas moesten wezen, en dat de mannen maar moesten weven, by-
 fpanen, fspinnen, het huis fchrobben, en wat
 rug-op krygen. De bewysredenen, waar me-
 de het vrouwvolk dit gebruik tracht goed te
 maken, zyn deeze: overmits de Natuur het
 manvolk met lichaamskrachten begaaft, en
 hunne ledematen tot zwaaren arbeid bekwaam
 gemaakt heeft, is 't zeer waarfchynlyk, dat
 zy alleen het geflagt der mannen tot geringen
 en zwaaren arbeid gefchikt heeft, 't Verbaas-
 de de Vreemdelingen, wanneer zy in een huis
 komende, aldaar de vrouw van 't huis zagen,
 zittende in haar boek-vertrek met eenen fchryf-
 priem en een handboekje; dog den man door
 de keuken warend, en potten en pannen
 fchuurend. En zeker, in wat huis ik ook
 kwam, om met den man te fpreken, ik wierd
 naar de keuken gewezen: alwaar

*De een het zilver wascht, en d'andere fchuurt den
 pot:*

*Een derde reinigt zelfs het honde- en varkens-
 kot;*

*Terwyl 't heerschezugtig wyf al bulderende den
vroomen*

*Hals met een' bullepees, vast dreigt op 't lyf te
komen.*

Van deeze averegtsche levenswyze zag ik zeer gevaarlyke gewrochten. Want gelyk men in andere Landen baldadige en geile snollen vindt, die voor een fluivertje haar lichaam ten besten geven, en haare kuischheid te koop dragen, zoo verhuuren zig ook hier de jongelingen, en 't manvolk voor een nagtje, en huuren ten dien einde bordeelen, welke, door opschriften en hoeragtige uithangborden bovendeurden, bekend zyn. Die zelve, wanneer zy al te openbaar en onbeschaamdelyk hunnen hoeren-handel dryven, worden vastgezet, en, even als oude hoeren in 't openbaar met roeden gegeesfelt. Daarentegen vrouwen van aanzien en jonge dogters zien het manvolk op straat onder de oogen, knikken die toe, wenen hen, schuiffelen die na, schelden hen, roepen ze, vallen ze lastig, schryven lofgedigtjes boven hunne deuren; en belydende openlyk haare Venusjankeryen, zyn 'er als op

zoo veele overwinningen moedig op, even gelyk by ons de dertele jongelingen al pochen- de pleegen op te tellen hoe veele vrysters en vrouwen zy al onder de knie gehad hebben. Wyders wordt het nog vrouwen nog dogters voor oneer gerekent, dat zy den jongelingen eenige verliefde gedigtjes of kleine presentjes aanbieden; dog deeze veinzen koel en zedig te zyn, daar het integendeel den jongelingen fraai staat, wanneer dezelve, op de driftige aanzoekingen der jonge dogters, terstont gereed zyn. Niet weinig beweging was 'er ter zelve tyd over eens Raadsheers zoon, die door een jonge dogter onteert was. Men sprak van dat meisje om dat stuk overal zeer kwalyk; en ik hoorde dat de vrienden des jongelings onder zig mompelden, dat men de jonge dogter zonder uifstel in rechten stondt te vervolgen, en dat zy in de naaste zittinge zoude gevonnist worden hem te moeten trouwen en zyne eere op te leggen: vooral, wyl geene wettige getuigen ontbraken, dat de jongeling, welken de vryster tot ongeoorloofden minnehandel vervoert hadt, bevo-rens was geweest van een onbesproken levensgedrag. Terwyl ik met deeze Jenever-boomen

men omging, dorst ik deeze averegtsche levenswyze niet openlyk tegenspreken. Maar toen ik uit de voornaamste Stad vertrok, zeide ik tegen eenige, dat men aldaar tegen de Natuur te werk ging, vermids het volgens het algemeen regt, en naar het gevoelen van alle Volkeren, vastging, dat de mannelyke Sexe geschapen was tot hooge en gewigtige bezigheden. Waar op zy my te gemoet voerden, dat ik de gewoonte en de inzettingen met de Natuur vermengde, nademaal de zwakheden, die men in de vrouwelyke Sexe gewaar wordt, alleen voortvloeyen uit de opvoedinge, 't geen wel 't meest bleek uit de gesteltheid en wyze van dat Gemeenebest, alwaar men in 't vrouwvolk zoodanige deugden en gemoedsgaven zag uitblinken, welke de mannen elders zig zelven alleen toeëigenen. Want de *Coclekuaansche* vrouwen zyn zedig, deftig, verstandig, standvastig, en stilzwygende; daar het manvolk in tegendeel ligtvaardig, schielyk en snapagtig is; waarom ook, wanneer 'er iets vreemds verhaalt wordt, men aldaar het spreekwoord gebruikt, *dat het mansgrollen zyn*; en wanneer 'er iets schielyk en onbedagtelyk uit-

gevoert is, zeggen de inwoonders, dat men der *mannelyke zwakheid* iet moet toegeven. Dog met deeze bewysredenen nam ik geen genoegen; maar oordeelde dat deeze *averegtfche wyze* van leven, wanhebbelyk, en geheel en al *strydig* was tegen de Natuur. De *verontwaardiging*, welke my de trotschheid van't vrouwvolk in 't hart als ingedrukt hadt, was oorzaak van het ongelukkig voornemen, 't welk ik nam een weinig tyds na mynewederkomst: een voornemen, 't geen my zoo veele moeilykheden veroorzaakt heeft, zoo als ik te zyner plaatse zal melden.

Onder de pragtigste gebouwen deezer Stad was het *Koninglyke Vrouwen-getimmer*, voorzien met driehonderd zoo mannen als jongelingen, van de allerschoonste gedaante en jeest, welke alle gehouden wierden op kosten der Koningin, en tot haaren wellust dienden. Hoorende dat de gestalte myns lichaams van eenige zeer geprezen wierdt, en vreezende door de *Oploopers* in dat *Vrouwen-getimmer* te zullen gebragt worden, verhaaste ik myn ver-
trek, en

.... De

*. . . . De vrees scheen, onder 't rekken,
Aan myne voeten nog voor vleugels te verstrekken*

Aan dit Vorstendom grenst het Landschap der *Philosophen*, aldus genoemd van deszelfs inwoonders die in de wysgeerte en andere spitsvinnige wetenschappen als geheel en al verzopen liggen. Ik brandde van ongeduld om dat land te zien, wyl ik my het zelve verbeeldde als het middelpunt aller wetenschappen en de waare verblyfplaats der Zang-godinnen. Hier dagt ik niet te vinden akkers en weilanden, maar wel aaneengeschakelde tuinen,

*Versiert en flonkerende met allerlei bloemen,
Zoo schoon dat Flora zely' daar op zou mogen roemen.*

En geheel met dit denkbeeld ingenomen, stapte ik wakker aan, tellende op myne vingers de uren en oogenblikken. De paden waar langs ik ging, waren steenagtig en moeilyk door gragten en kuilen, zoo dat ik nu eens langs steilten, dan wederom door moerasfen,
en

en overzulks tot myn middel toenat, vermits 'er geen bruggen waren, gekwetst en bemodert voortsukkelde. Dog tegen deeze moeilykheden was ik wel gehard, wetende dat men langs ruuwe en ongebaande wegen naar het gestarnte klimt. Na dat ik dan een gantsch uur lang met deeze moeilykheden geworstelt had, kwam my een boer te gemoet, welken ik beleeft aansprekende vraagde, hoe verre ik nog van *Mascattia*, of't Landschap der Philosophen was. Zyn antwoord was: *dat ik liever vraagen zoude, hoe veel wegs ik nog hadde af te leggen, aangezien ik bereids midden in dat gewest was.* Verbaast zynde door dit antwoord: *hoe komt het, hernam ik, dat een Land, alleen door Philosophen bewoont, eer de gedaante van afschuwelyke kreupelboschen, dan van een welbebouwd gewest heeft?* Daar op antwoordde hy, dat de gedaante van dat land binnen korten tyd beter zoude wezen, zoo haast de inwoonders den tyd zouden hebben, om zig met diergelyke kleinigheden op te houden; maar dat zy thans alle alleenlyk bezig waren met boven-maansche zaaken, en wel inzonderheid om eenen weg naar de Zonne uit te vinden: en dat men

der-

derhalven behoorde door de vingeren te zien dat zy het land voor eenigen tyd onbebouwd lieten: want dat het niet gemakkelyk viel te gelyk te blaazen en te florpen. Aanstonds begreep ik waar de redenen van dien doorslepen boer op doelden; en, mynen weg vervolgende kwam ik eindelyk aan de Hoofdstad *Caskam*. In de poorten der Stad zag ik dat 'er, in plaats van eene wagt, gansen, hoenderen, vogel-nesten en spinnewebben waren. Door de straten der Stad waarden allerwegen Philosophen en Varkens, waar van de eerstgemelde alleen door hunne lichaams-gedaante onderscheiden waren van de Varkens, zynde anderszins door morsigheid en ontyigheid aan dezelve gantsch gelyk. Alle de Philosophen droegen het zelve foort van mantels; dog van wat kleur die waren, viel my onmogelyk te onderkennen, wyl dezelve met stof en slyk bedekt waren. Eenen derzelve, welken ik, gantsch opgetogen in zyne gedagten, regt toe op my zag aankomen, sprak ik aldus aan: *Ik bidu, Meester, zeg my tog hoe deeze Stad genoemd wordt.* Maar hy bleef onbeweeglyk staan als een paal; en niet eens zyn gezigt verdraaijende, als of

hem

hem de ziel uit het lichaam verhuist was, stondt hy lang zonder zig te verroeren; dog eindelyk zyne oogen naar den hemel slaande, antwoordde hy my: *wy zyn niet verre van den middag.* Zulk een gekkelyk antwoord, te kennen gevende eene wonderlyke verftrooijing van gedagten, deedt my zien, dat het beter is matelyk te ftudeeren, dan door al te groote geleerdheid te kolderen. Daarop ftapte ik naar binnen de Stad, willende zien of 'er behalven de Philofophen, ook menfchen of redelyke fchepzelen te vinden waren. De markt der Stad, die zeer groot was, pronkte met ftandbeelden en pilaaren, onderscheiden door tytels en opfchriften. Ik wendde my derwaards, om te zien of ik eenige puntdigten daar onder leezen konde. Dog terwyl ik al myn verftand daar aan te kosten lag, voelde ik dat myn rug warm en vogtig wierdt. Waarom ik, agterwaards ziende, om den oorprong van dien warmen vloed te ontdekken, gewaar wierd dat een Philofooph my 't geheele agterlyf be-
pifte; want hy, in gedagten opgetogen zyn-
de, nam my voor een ftandbeeld, waar tegen
hy gewoon was zyne blaas te onlasten. Ik,

N

dien

dien fmaad niet konnende verdragen, vooral wyl die Philofooph daar over luidkeels begon te lachen, gaf hem eene lustige muilpeer; waarop hy, zwellende van gramfchap, my in de lokken vloog, en my al fchreeuwende de geheele markt over fleepte. Dog toen ik zag dat hy niet tot bedaren te brengen was, ftelde ik my in postuur, en betaalde hem met gelyke munt, invoegen wy malkanderen niets fchuldig bleeven. Eindelyk, en na een fcherp gevegt, geraakten beide de kâmpvegters onder den voet. Op dat gezigt fchoten onnoemlyk veel Philofophen toe, en als verwoed aanvallende, fleepen zy my, met vuisten en ftokkendeerlyk van lid tot lid afgerost en byna zieltogend' zynde, by 't hâir over de geheele markt. Eindelyk moede, maar niet verzadigt, van flaan zynde, bragten zy my naar een groot huis, en toen ik my met de voeten tegen de deur tegenhield, halftarrig weigerende daar binnen te treden, trokken zy my hals over kop als een fchreeuwend varken daar binnen, leggende my midden op den vloer op mynen rugge. Alles lag in dat huis overhoop en 't onderfte boven, en 't was 'er niet anders gefelt, dan

wan.

Wanneer het by ons naar St. Michiel of Paasfchen gaat, wanneer alle meubelen en huisraad, staande om naar een ander huis overgevoert te worden, hol over bol onder een geworpen worden. Toen was 't, dat ik onze wysaarts ootmoedig begon te bidden, dat zy tog hunnen toorn wilden matigen, en zig laten bewegen tot barmhartigheid, hen vertoonende, hoe onbetaamelyk het was voor wysgeeren en menschen die verstand wilden hebben, als wilde dieren te woeden, en de hartsogten, waarop zy 't zoo pleegen geladen te hebben, den al te ruimen teugel te vieren. Dog ik klopte voor een doov'mans deur: want de Philosooph die my den rug zoo bepist hadt, begon wederom het gevegt, en sloeg en beukte my zoo ellendig, als of hy een aambeeld hadt voorgehad, zodanig dat hy niet schein te kunnen bevredigt worden dan door mynen dood. Toen ondervond ik dat 'er geen verwoeder dier is, dan een vergramde Philosooph, en dat de gene die 't allermeest van deugd schreeuwen, dezelve 't minst betrachten.

Want dit uitzinnig dier, ó schrik! van geen beledigen

Meer wist; maar woedde al voort: 't bloed kookt hem in zyn' aëren.

Ten lange laatsten kwamen 'er vier Philosophen binnen treden, welker mantels te kennen gaven dat zy van eene byzondere gezinte waren. Deeze de dreigementen der woedende menigte met hand en mond ter nederzettende, scheenen met mynen staat medelyden te hebben; en na dat zy met de andere ter zyde afgesproken hadden, bragten zy my over in een ander huis. Ik was blyde dat ik verlost was uit de klauwen van die struikroovers, en eerlyke lieden ontmoet had; en lag hen op hun verzoek de oorzaak deezer opschuddingen in 't breede uit. Zy, grimlachende op 't hooren van zulk een klugtig voorval, zeiden, dat de Philosophen gewoon waren, als zy op de markt wandelden, tegen die standbeelden te pisen, en dat het waarschynelyk was, dat myn bespringer, staroogende op zyne Philosophische bespiegelingen, my voor zulk een standbeeld genomen hadt. Voorts zeiden zy dat hy een

zeer

zeer vermaard Sterrekyker was, en dat de overige, die myne schouders zoo toegedekt hadden, Leeraars in de zedelyke Wysgeerte waren. Nu dagt ik in eene behouden haven en alle gevaar ontkomen te zyn, luisterende met groot vermaak naar die en andere hunner vertellingen. Dog het al te naauwkeurig beschouwen myner gestalte, gaf my eenigzins kwaad vermoeden. Wyders waren de dikwils herhaalde ondervragingen, die zy my deden, naar mynen staat, naar de oorzaak myner reizc, en naar myn vaderland, mitsgaders de stille rug-spraak, my zoo veele voortekenen van een aanstaande ongeluk. Dog ik stierf byna van schrik, wanneer ik in een soort van eene Snykamer wierd gestooten, alwaar ik eenen overgrooten hoop doodsbeenderen en lyken opgestapelt zag, die dat gantsche vertrek vervulden met eenen afschuwelyken stank. Ik dagt in 't eerst niet anders dan dat het eene spelonke van moordenaars was; maar de Anatomische instrumenten, die tegen de muuren hingen, verminderden allengskens dien schrik, vermits het daar uit bleek, dat myn huiswaard een Geneesheer of Chirurgyn was. Na dat ik in

dit rasphuis een half uur lang alleen gezeten had, en zonder my te durven verroeren, tradt 'er eene aanzienelyke vrouw binnen met het middagmaal, 't geen zy voor my bereid hadt. Zy scheen zeer vriendelyk te wezen; dog met bedaardheid my aanziende, zughtte zy zomtyds zeer zwaar; en toen ik naar de oorzaak haarer droefheid vraagde, antwoordde zy, dat myn aanstaande lot haar dit zugten afpers- te. Gy zyt, sprak zy, *in een fatsoenlyk huis gekomen; want myn man, die Heer van dit Eiland is, is alhier tot openbaar Stads Natuurkundige (*) en Leeraar in de Geneeskunde aangesteld, en de andere die gy gezien hebt, zyn zyne amptgenoten. Dog deeze, verwondert over de ongewoone gestalte uwes lichaams, hebben besloten, het onderstel van het zelve, en daar benevens uwe ingewanden, naauwkeurig te onderzoeken en, uw lichaam ontledigende, te zien, of zy daar in iets nieuws, tot opheldering der Ontleedkunde, kunnen ontdekken. Deeze woorden deden myn hart en ziel trillen, waarom ik eenen vervaarlyken schreeuw gevende, uitriep: wel! Mevrouw, hoe kan men hen braave lieden noemen, die een*

on-

(*) *Publicus Civitatis Physicus.*

onnozél en eerlyk man niet schromen den buik op te snyden? Waarop zy wederom zeide:

*Hadt g'uwen vinger eerst hier in den grond gesteken,
Wel honderd mylen verr' waart gy van hier geweken.*

Dit niet tegenstaande zyt gy onder de handen van fatsoenlyke lieden, die niets ter kwaader trouw zullen ondernemen; maar enkel en alleen, uit liefde om de Ontleedkunde op te helderen, besloten hebben dat stuk werks aan u te onderstaan. Hierop antwoordde ik, dat ik liever had van moordenaars vrygelaten, dan van fatsoenlyke lieden aan stukken te worden gesneden; en terstond voor haar op myne knieën vallende, niet zonder overvloedige traanen te storten, bad ik haar voor my ten besten te willen spreken. Haar antwoord was: *weinig zal u myn ten besten spreken helpen tegen 't besluit der Faculteit, 't geen onwederroepelyk pleeg te zyn; dog ik zal door een ander middel trachten u den dood te ontrukken.* Dit zeggende nam zy my by de hand, en leidende my, die beefde als een juffers hondtje, door eene agter-deur, vergezelschapte zy my

tot aan de poort der Stad. Daar trachtte ik, van myne behoudster afscheid zullende nemen, met de welspreekendste taal die ik ooit geleerd had, myn dankbaar hart, zoo als 't behoorde, te betuigen; dog zy viel my al in den beginne in myne woorden, betuigende dat zy niet zoude weggaan, alvorens zy my in alle veiligheid zag, en voer voort my op zyde te blyven, hoe zeer ik my daar tegen stelde. Terwyl wy t'zamen voortgingen, hadden wy verscheide discoursen over den staat van dat gewest, en ik luisterde met opene ooren toe. Dog eindelyk viel zy op 't verhaal, dat my weinig aangenaam was, vermits ik daar uit afnam, dat zy voor haaren bewezen dienst iets verzogt, 't geen my zedelyker wyze onmogelyk was haar toe te staan. Want zy vertoonde my op eene zielroerende wyze, hoe ongelukkig het lot der aanzienlyke vrouwen in dat gewest was, nadeemaal deeze Philosophische Schoolmeesters, verzopen leggende in de studien, geheel en al de huwelyks pligten verzuimden. „ Ik kan, „ zeide zy, onder eede betuigen, dat wy 'er „ om koud waren, zoo niet dees en gere „ eerlyke en mededogende vreemdeling onze „ el-

„ ellenden verzagtte, en aan dekwalen, waar
 „ aan wy jammerlyk gaan kwynen, fomtyds
 „ de hand tot genezinge floeg”. Ik hield my
 als gek, en al niet te kunnen verstaan waar zy
 met die stigtelyke praatjes heen wilde: ja ik
 begon braaf aan te stappen; dog myne koel-
 heid deedt haaren brand des te meer ontvlam-
 men. Waarom,

*Na zy my langen tyd haar lyden had vertelt:
 Is 't smeeken te vergeefs? zo dient 'er dan geweld.
 Dus boezemdz' uit, en komt, met ongebonden vlegten
 En opgestroopten arm, myn' tronie straks bevegten.*

Daar benevens verweet zy my myne on-
 dankbaarheid. Dog vermits ik egter niet na-
 liet mynen weg te vervorderen, vatte zy de
 slip van mynen rok, en trachtte my, die 'er
 tegen worstelde, staande te houden. Ik toen
 't geweld te baat nemende, maakte Mevrouw
 uit de handen te komen, en wyl ik gaauwer
 ter been was, was ik in 't kort uit haar gezigt.
 Hoedanig zy toen in razerny op my ontsteken
 wierd, kon ik uit de woorden *kaki spolaki*,
 dat is, *gy ondankbaare hond*, welke zy my ge-

ftadig nafchreeuwde , gemakkelyk afnemen. Maar haare fcheldwoorden met eene Spartaanfche edelmoedigheid opkroppende , was ik blyde , dat ik uit dit land der Wyzen , waar aan ik niet zonder fchrik kan denken , genoegzaam heels huids ontkomen was.

Het naast aangrenzende gewest is de Provincie *Nakir* , hebbende eene Stad of overgroot Dorp dat eveneens genoemt wordt , en waar van ik niet veel zeggen kan , vermits ik met zoo grooten haast als my mogelyk was , alle Landschappen , grenzende aan dat der Philofophen , voorby liep , haastende my naar zulke volkeren die weinig werks maakten van de Philofophie en vooral van de Ontleedkunde. Want zoodanig zat 'er my de fchrik van in de leden , dat ik al wie my maar op den weg ontmoette , vraágde , of hy een Philofooph was ; ook waarden my die lyken en Anatomifche instrumenten nog langen tyd in de gedagten. De inwoonders van het Dorp *Nakir* fcheenen my zeer gefpraakzaam : want alle die my tegenkwamen , boden my hunnen dienst , hoe zeer ongevraagd , aan , met eene breede betuiginge
van

van haare eerlykheid. Om de waarheid te zeggen, ik vond die betuigingen gantsch belachelyk, wyl ik hen geen teeken altoos van kwaad vermoeden had laten blyken, of niemants opregtheid ooit of ooit in twyfel had getrokken. Dog toen ik aan eenige had te kennen gegeven dat ik niet konde begrypen, waar toe zy alle die zelve betuigingen, met bygevoegden eede, zoo dikwils herhaalden; ontmoette ik, zoo als ik het Dorp uitgetreden was, eenen reiziger, langzaam voortgaande en zugtende onder den last van zyn pak. Zoo haast als hy my zag, stondt hy stil, vragende, waar ik van daan kwam; maar toen ik hem zeide, dat ik onlangs het dorp *Nakir* was doorgegaan, wenschte hy my geluk dat ik 'er zonder kleerscheuren uitgekomen was, vermits de inwoners, bekent door hunne dieve-streken, de reizigers niet dan naakt en bloot pleegen te laten vertrekken. Ik gaf daar op ten antwoord, dat, zoo hunne daden met hunne woorden overeenkwamen, zy zeer opregte lieden moesten zyn, vermits ieder een, hoe zeer ongevraagd, op zyne eerlykheid, met duure eeden, pochte. Waar op hy, lachende, my zeide: *wagt u, dat*

gy u niet te veel vertrouwt op de gene die zoobreekt afgeven van hunne eige eerlykheid; maar vooral op zulke, die den Duivel tot getuigen daar van nemen. Deeze vermaning heb ik lang in myn hart bewaart, en op de proef ondervonden dat die Onderaardling my wel te regt gewaarschuwt hadt: waarom ik ook, wanneer een schuldenaar my op zyne eer zweert, de onderhandelinge afbreeke en 't geleende weder-eische.

Aan de landpalen van dit gewest gekomen, zag ik een water, ros van kleur, aan welks oever eene roeifchuit die te huur was, gereed lag om af te kunnen varen, en waar mede men voor een prysje naar het *Land der Reden* kon oversteken. Over de vragt afgesproken hebbende, stapte ik in de schuit, en nam met het meeste genoegen der waereld de reis aan: want de Onderaardsche schepen worden door verborgen werktuigen zonder eenig toedoen des bootsvolks voortgedreven, en klieven het water met eene ongelooflyke snelheid. Aan land gezet zynde, zag ik naar eenen kruijer, en ging onder deszelfs geleide naar de *Stad der Reden*.

Onder weg zynde , wierd ik door mynen reisbroeder van de gelegenheid derzelve , en van den aart der inwoonders genoegzaam onderrigt: ik vernam dat alle de burgers, niemand uitgezonderd, Reden-konstenaars (*) waren, en dat deeze Stad de waare zitplaats der *Reden* was, en daar van den naam ontleent hadt. Binnen de Stad getreden, ondervond ik waaraagtig te wezen, 't geen hy my daar van gezegt hadt: aangezien ieder burger, om de spitsvinnigheid van zyn verstand, om zyne deftigheid en gemaakte staatigheid, my een Raadsheer scheen te zyn: waarom ik, myne handen hemelwaards heffende, uitriep: ô drie-ja vierwerf gelukkig land, daar niet dan Catoos geboren worden! Maar toen ik de gelegenheid der Stad wat naauwkeuriger bezigtigde, wierd ik gewaar, dat veele dingen aldaar slordig behandelt wierden, en dat het Gemeenebest, door gebrek aan gekken, als ging kwynen. Want nademaal de ingezetenen alles in de schaal der Reden opwegen, en door geene schoone beloften, glimpende redenen, of aanlokzelen zig omzetten laten; zyn de beweegredenen,

waar

(*) *Logicos.*

waar door de gemoederen der onderdanen tot die doorlugtige , en , voor het Gemeenebest heilzame , poogingen , met gemak , en zonder kosten van 't Gemeen aangespoort worden , aldaar verre te zoeken.

De onheilen in den Staat ; voortvloeiende uit dat naauwkeurig onderzoek , wierden my , op eene hartbrekende wyze , door eenen bedienden der Finantien , aangetoont met deeze woorden : *bier verschilt de eene boom niets van den anderen , dan alleen in naam en in gestalte des lichaams . Men vindt hier geen nayver onder de Burgery , vermits 'er geen kans is , om eenigken teeken van onderscheid te krygen , en niemant schynt wys te zyn , vermits zy 't alle zyn . 't Is waar , de gekheid is eene ondeugd ; maar egter niet te wenschen , dat ze 'er in 't geheel niet gevonden worde . Dat is genoeg voor eenen Staat , dat 'er zoo veele Verstandige als Staats-ampten in zyn . Dat 'er dan Regenten zyn ; maar laten 'er ook teffens zyn die geregeert worden . 't Geen de Regeerders van andere Staaten door enkele beuzelingen en speelpoppen weten te krygen , kunnen de onze niet meester worden dan door waaragtige beloo-*

nin-

ningen, die doorgaans de schatkist ledig maaken. Want voor den dienst aan 't Vaderland bewezen, eischten de Verstandige het pit; daar de gekken zig met den dop laten paaien. Zoo brengt, by voorbeeld, het uitdeelen der eerampten en tytels, waar aan de gekken als aan zoo veel verlokking aas hangen blyven, en tot het ondernemen der zwaarste zaken aangeziet worden; weinig te weeg by eene Burgery die zig laat voorstaan, dat de waare agting en de regte eer niet dan alleen door deugd en innerlyke waardy verkregen kan worden; en die zig derhalven door glimpende beloften nooit by den neus laten leiden. Wyders wordt by u het Krygsvolk aangeziet om alle gevaren voor 't Vaderland te ondergaan, op hoop dat, na hunnen dood, hunne namen in de Jaarboeken zullen leeven; maar by ons rekenen zy dat voor gehoorstreelingen, wyl hen de spreekwyze, te weten: inderdaad te sterfen, dog in de geschiedenissen te leeven, t'eenemaal onbekend is; 't enkel ydelheid agtende voor de gene die 't niet meer hooren kunnen, dat hun lof opgehaalt wordt. Ik ga voorby zeer veele andere onheilen, welke uit een al te naauw onderzoek van zaken voortkomen, en welke genoegzaam aantoonen, dat het in eenen welgestelden Staat

noodig is, dat ten minsten de helft der ingezetenen met den kop gekwelt zy: want daar door wordt in den Burgerstaat het zelve te weeg gebragt, 't geen het zuur in de maag doet, waar van wy, ziek zynde, te weinig of te veel hebben.

Terwyl hy dit zeide, hoorde ik hem niet zonder de uiterste verwondering aan; maar toen hy my uit naam vanden Raad het Burgerfchap aanbodt, en my aldaar neêr te zetten een en andermaal verzogt, wierd ik beschaamt, vermoedende dat dat verzoek voortkwam uit eene opgevatte meeninge van myne gekheid, en dat hy my voor 't zuur nam, 't geen een Staat, kwynende door al te veel wyshoofden, zoo noodig heeft: en ik wierd in dat vermoeden versterkt, toen ik verstond dat de Raad besloten hadt een groot getal Burgers naar de Volkplantingen te zenden, en, om het zelve wederom vol te maken, even zoo veele gekken van de nabuurige Volkeren te ontleenen. Hierom vertrok ik gestoort uit die redeneerende Stad. Dog lang maalde my in het hoofd die Onderaardsche zetregel, onzen Staatkundigen

gen voor als nog onbekent, te weten: dat het in eenen welgestelden Staat noodig is, dat ten minsten de helft der ingezetenen met den kop gekwelt zy. Ik verwonderde my, dat zulk eene heilzaame lesse aan de Philosophen van onzen Aardbol zoo lang onbekent was gebleven. Maar mogelyk is ze aan eenige bekend geweest; dog die dezelve onder de Staatkundige lesfen niet hebben willen brengen, nadien de gekken by ons het meeste brood eten, en 'er (t' zy zonder iemant te beledigen gezegt) geen Dorp of Stad is, die aan dat heilzaame zuur gebrek heeft.

Na dat ik een weinig uitgerust had, begaf ik my wederom op reis, doorlopende verscheide Gewesten, welke ik met stilzwygen voorbygaâ, nademaal my aldaar niets vreemds, of 't geen men ook elders niet vindt, ontmoette. Toen dagt ik dat 'er voortaan op de Planeet *Nazar* niets wonderlyks meer zoude te vinden zyn; dog toen ik in 't land, *Cabak* geheeten, myne voeten zettede, ontdekte ik nieuwe wanschepzels, en wel zoodanige die alle geloof schynen te boventegaan. Onder

der de inwoonders deezes Landschaps zyn 'er eenige die hoofdeloos, en ook zonder hoofd geboren zyn. Zy spreekten door eenen mond; die midden op hunne borst staat: om welke reden, en uit hoofde van welk natuurlyk gebrek, zy zig ook onthouden van alle moeilijke bedieningen en daar harsfenen toe vereischt worden; want zwaare zaaken kunnen niet wel vertrouwt worden als aan zulke daar een hoofd op staat. De bedieningen waartoe zy gebruikt worden, zyn meerendeels Ampten aan 't Hof. Hierom worden de Kamerlingen, Hofmeesters, Bewaarders der Vrouwen-timmers, en de Deurwaarders meestentyds genomen uit de bende der hoofdeloozen. Daar uit worden ook gekooren de Pedellen, Kosters, en met een woord alle zulke, welker bedieningen eenigermate zonder harsfenen verrigt kunnen worden. Ook worden 'er wel eenige van hen, door eene byzondere gunst der Magistraat, en om de verdiensten hunner Voorouders, in de Reggeringe genomen, 't geen zonder gevaar van het Gemeenebest ook al kan geschieden, nademaal de ondervinding leert, dat de gantsche klem en het gezag van den

den Raad alleenlyk berust in weinige Raadsheeren, en dat de rest maar byloopers zyn, en alleen nuttig om 't geen door de andere befloten is, te ondertekenen. Zoo waren in de Vroedschap der Stad, ter deezer tyd, twee hoofdelooze Leden; dog welke daarom niet te min hunne bezoldinge trokken. Want schoon ze om hun natuurlyk gebrek harsfenloos zyn, zoo kunnenze egter *ja* zeggen, en te gelyk met de andere hunne stemmen geven; hier in gelukkiger zynde dan hunne Amptgenoten, dat niemant die zyn proces verliest, zulks de hoofdeloozen wyt, maar alle zyne gal op de anderen komt uit te braaken. Hier uit bleek het ook, dat het menigmaal 't veiligst is zonder hoofd geboren te worden. Deeze Stad behoeft in pragt en nuttigheid voor weinige andere van dien Aardbol te wyken. Zy heeft een Hof, eene Universiteit, en pragtige Tempels.

In beide de andere Provincien, waarin ik naderhand kwam, te weten in *Cambara* en in *Spelek*, zyn alle de inwoonders Lindeboomen. Dog zy verschillen daar in, dat de eerstge-

noemde niet boven de vier jaaren levens hebben, daar de laatste zeer oud worden: want zy bereiken gemeenlyk boven de vierhonderd jaaren. Hier van daan komt het, dat gy aldaar veele Groot-vaêrs, Oud-groot-vaêrs, Over-oud-groot-vaêrs en Bet-over-oud-groot-vaêrs ziet; dat gy 'er oude vertellingjes en verhalen van den ouden tyd hoort; en dat gy daar komende, meenen zoudt, dat gy al voor eenige eeuwen gebooren waart. Zoo zeer ik nu 't lot der eersten beklagde, zoo zeer agtte ik deeze gelukkig. Dog na dat ik de gelegenheid dier beide volkeren wat nader beschouwt had, zag ik, dat ik in myn oordeel bedrogen was. Dusdanig was de staat van de Provincie *Cambara*. Ieder inwoonder komt binnen weinige maanden na zyne geboorte tot den volkomen wasdom, zoo zyns lichaams als zyns verstands; invoegen het eerste jaar tot deszelfs vorming genoeg zoude zyn, en hem de andere niet, dan om zig ter dood te bereiden, schynen vergunt te wezen. En vermits het aldus met de zaaken gelegen was, vertoonde dat Landschap als 't ware een soort van een waaragtig Platonisch Gemeenebest,

waar-

waarin alle deugden tot volkomen rypheid gebragt zyn. Want gelyk zy, uit hoofde van de kortheid des levens, als geduurig reisvaardig staande, dit leven niet anders aanmerken, dan als de deur, waar door zy schielyk tot het andere leven overgaan; zoo zweeft hen ook de beeldtenis van den staat des toekomstigen levens meer voor oogen, dan die van het tegenwoordige; waarom 'er ook een ieder voor een waaragtig Wysgeer kon gehouden worden, die, zig niet bekommerende met aardfche zaaken, alleenlyk trachtte naar den schat die duurzaam en onverganklyk is, bestaande in deugd, Godvrugt, en eenen goeden naam. Kortom, dit scheen het Land der Engelen, of de verblyfplaats der Heiligen, en de waare school, waar in deugd en Godvrugt 't allerbest geleerd wierden. Hier uit blykt, hoe onbillyk de klagten der gene zyn, die klagen over de kortheid des levens; en uit dien hoofde met God als in geding komen. Want ons leven kan kort genoemd worden, om dat wy 't meerder gedeelte daar van in ledigheid en wellust doorbrengen: en het zelve zoude langduurig genoeg wezen, zoo anders de tyd beter besteed wierdt.

Maar in dat andere Gewest, alwaar de leeftyd boven vier eeuwen haalen kon, zag ik alle gebreken, die onder 't menschelyk geslagt bekend zyn, op den troon zitten. Alleenlyk hielden zy het tegenwoordige, als ware het zelve eeuwig en onvergankelyk, voor oogen. Waarom ook

*De Schaamte, Waarheid, Trouw en Eerbaarheid
verstooven.*

*Verraad, Geweld, Bedrog en Gierigheid staan
boven.*

Voorts brengt die langduurigheid des levens nog een ander doodlyk gewrogt voort. Want de gene die door 't verlies hunner goederen schade geleden hadden, of in hunne leden verminkt, of ook wel die in ongeneeslyke ziekten vervallen waren, pleegen, met eene bevende stemme, den levensloop voor lang en van te traagen voortgang te beschuldigen, en eindelyk de handen aan zig zelf te leggen; vermits zy, om de langduurigheid des levens, geen uitkomst van smerte zagen: want de kortheid des levens is voor
de

de ellendige en moedeloze de allerkragtigste troost. Beide die Gewesten gaven my stoffe tot verwonderinge; en ik vertrok daar niet uit, dan overstelpt met Philosophische bespiegelingen.

Ik vervolgde myne reize langs steilten en woeste plaatsen, waar langs men naar het Gewest der onnozelheid gaat, dat gemeenlyk *Spalank* geheten wordt. Dit Landfchap wierdt aldus genaamt van de eenvoudigheid en vreedzamen inborst der Ingezetenen. Alle waren zy breedbladige Eiken, en wierden voor de gelukkigste aller Stervelingen gehouden: want zy waren aan geen driften, of hartstogten onderhevig, en vervolgens bevryd van alle gebreken.

..... *Elk gezint*

Ter deugd, uit zynen aart regtvaardigheid bemint:

Ook zonder dwang van wet. Men wist van vrees, nog straffen:

Men hadt met halsgerecht of boeijen niet te schaffen.

Het volk ontzag versagt des Regters opzigt niet;

Maar leefde veilig, vry van vierschaar en verdriet.

*Men hoorde geen trompet nog krommen hoorn
steeken:*

*Men voerde helm nog zwaard: het volk, in alle
streeken,*

Zat vreedzaam, zonder kryg. . . . .

In dit Land gekomen, bevond ik dat alles waar was, wat my by gerugte daar van ter ooren gekomen was, te weten: dat de deugden door de geneigtheden der menschen, en niet door de wetten aangekweekt worden. Hier zag ik Nyd, Begeerlykheid, Gramschap, Haat, Hoogmoed, Eerzugt, Tweedragt, en verder alle ondeugden, onder de menschen bekend, verbannen. Dog te gelyk met de ondeugden ontbraken 'er veele andere dingen, welke geagt worden Stervelingen grootelyks te versieren, en de redelyke scheapzelen van het onvernuftig vee te onderscheiden. Behalven de Godgeleerdheid, Natuurkunde en Sterrekunde, waren ook alle Konsten en Weetenschappen onbekent. De Regtsgeleerdheid, Staatskunde, Geschiedenissen, Zedekunde, Wiskunde, en veele andere Wetenschappen waren hen zelfs niet met

met den naam bekennt. En nademaal de Nyd en Eerzugt onder hen niet gevonden werden, was 'er ook geen nayver die tot alle groote en voortreffelyke zaaken een spoor pleeg te zyn. Hier waren geen Paleizen nog pragtige Gebouwen, geen Raadkamers, geen Markten nog Rykdommen: en vermits 'er geen Magistraten waren, waren 'er ook geen Procesfen: ja zelfs was 'er de heb-lust niet. Om niet veele woorden te gebruiken, daar waren geen ondeugden, en te gelyk waren 'er geen sieraaden, geen konsten, geen luister, en oneindige andere zaaken, die, onder den naam van deugden voorkomende, de Burgerlyke samenlevinge aangenaam, en de menschen beschaaft en geslepen maken: invoegen ik veel meer in eene warande van breedbladige Eikenboomen, dan in een Burgerstaat scheente zyn. Hierom stond ik lang in twyfel, wat ik van dat volk maken zoude, en of deeze Natuurstaat den mensch wel wenschelyk was. Eindelyk nogtans overwegende dat het beter was een onbeschaafd dan ondeugend leven te leiden, en dat, met de onbedreevenheid in sommige wetenschappen, ook te gelyk niet gevonden

wierden ftroperyen, dieftallen, doodflagen, en andere euvel daden, die dikwils ziel en lichaam beide verderven; agtte ik dezen ftaat gelukkig. Terwyl ik op myn gemak en zonder zorg dit Gewest doorwandelde, ftootte ik met den enkel van myn linker-been, tegen eenen fteen, waar door ik 'er eene zwaare wonde en groote zwellling aan kreeg. Zeker huisman dit ziende, kwam terftont toegelopen, en lag 'er een zeker kruid, dat hy met de hand geplukt hadt, op, waar door de pyn fchielyk verzagtte, ende zwellling begon te flinken. Daar uit kon ik afnemen dat dit volk ervaren was in de Geneeskunde: ook bedroog my myne gifting niet; want overmits de Letter-oeffeningen der *Spalankers* zoo naauw bepaalt zyn, zyn zy niet te vreden met den bast, zoo als wel onze geleerden in allerlei foort van wetenfchappen (*) zyn; maar zy doorzoeken alles ten naauwften. Toen ik mynen Geneesheer, over zyne hulp aan my bewezen, bedankte, zeggende, dat God het aan hem zoude vergelden; antwoordde hy my zoo zakelyk, zoo geleerd, en zoo Godvrugtig, fchoon met een-

vou.

(*) *Polybistoros.*

voudige en boersche bewoording, dat ik my verbeeldde eenen Goddelyken man of eenen Engel in de gedaante van eenen boom te zien. Hier uit bleek, hoe zeer wy ten onregte gestoort worden op de gene die belydenis van onverschilligheid doen, welke wy, terwyl zy niets verlangen, nergens smerte over hebben, nergens over gestoort of verblyd zyn; maar alle pligten, voortkomende uit de hartstogten, besnoeit en afgelegd hebben, — gelooven oud en grys te worden met een vadzig, uitgeleefd, en als ontzenuwt lichaam. Dog nog veel meer bleek het hoe zeer zy dwalen, die den stervelingen als eene noodzakelykheid van ondeugden aantygen, die de gramfchap de wetsteen der dapperheid, den nayver het spoor der naarftigheid, en het wantrouwen de voedster der voorzigtigheid stellen te zyn; aangezien uit kwade eijeren niet dan kwade kuikens voortkomen, en de meeste deugden, waarop de menschen trots zyn, en die wy met lofgezangen verbreiden, eer schandvlekken dan sieraden zyn, wanneer wy dezelve met wysgeerige oogen beschouwen.

Uit dit Land vertrekkende, nam ik myne reize door de Provincie *Kiliac*, alwaar de inwoonders geboren worden met zekere teekenen op het voorhoofd gedrukt, te kennen gevende 't getal der jaaren welke zy te leeven hebben. Deeze agtte ik al mede gelukkig: aangezien 'er niemand in 't bedryf der zonde onverhoeds door den dood overvallen wordt. Maar aangezien ieder een de vastgestelde sterfdag bekennt was, stelden zy de bekeering uit tot op den laatsten tyd huns levens. Alwaarom ook, wanneer men onder hen een vroom en eerlyk man zag, dezelve zodanig een was, welken de tekenen te kennen gaven, dat het tyd was om den aftogt te blaazen. Ik zag 'er eenige allerwege met hangende hoofden door de Stad! gaan; welke alle naby den dood waren, tellende de dagen en oogenblikken op hunne vingers, en 't aannaderend' laatste uurtje met verschrikkinge te gemoet ziende. Dit deedt my zien, dat de Schepper ook wyslyk daar in voorzien hadt: en ik oordeelde 't voor de schepzelen best te wezen, dat hen de uure des doods onbekent was.

Dit Gewest al mede doorreisid hebbende, stak ik eene zee-engte, welkers kleur zwart was, met eene boot over, en kwam in het Land van *Askarak*. Hier deeden zig nieuwe wanschepzels aan myn gezigt op: want gelyk het land *Cabak* s'chepzelen zonder hoofd uitlevert, zoo komen ook eenige inwoonders dezies Gewests met zeven hoofden voor den dag. Deeze zyn by uitnemenheid in allerlei wetenschappen ervaren, en wierden eertyds door de andere burgers, om zulke groote natuur-gaven byna met Goddelyke eere geëert, dermate dat uit hunne bende alleen de Veld-Oversten, de Burgemeesters, de Raadsheeren en de Regters gekoren wierden. Dog vermits dezelve, zoo veele hoofden zy hadden, ook van zoo veele verscheide inbors-ten waren, namen zy wel wakker en kloekmoedig verscheide bedieningen te gelyk waar, en lieten, zoo lang zy de teugels der regeering in handen hadden, niets onbezogt; maar om dat zy zoo veele zaaken te gelyk by de hand hadden, en om die zoo vershillende, en in een eenigen ingezeteten zoo strydige, denkbeelden, begonnen zyn alles overhoop te werpen;

en

en daar kwam, by vervolg van tyd, zoogroote verwarring van zaaken, dat 'er eene geheele eeuw noodig was, om de beroerten, welke die, alles kundig zynde, Magistraat verwekt hadt, ten eenemaal te stillen. Daarom wierdt 'er by eene wet vastgesteld, dat de zevenkoppige ten eeuwige dage van alle gewigtige en van alle Staatszaken zig hadden te onthouden; en dat het Gemeenebest in 't vervolg van eenvoudiger lieden, dat is van zulke die niet meer dan een eenig hoofd hadden, zoude geregeert worden. Hierom is 't, dat de gene die eertyds voor zulke bekwame mannen, en zelfs den Goden byna gelyk, gerekent wierden, tegenwoordig byna in denzelven staat zyn, als de hoofdelooze in 't Landschap *Cabak*. Want gelyk deeze, in 't geheel geen hoofd hebbende, niets konnen uitregten; zoo doen ook gene, om hunne veelhoofdigheid, alles verkeert; en om deeze redenen worden onze zevenhoofdige, uit alle Staats-amp-ten gezet zynde, oud en grys, zonder ergens toe in bedenken te komen. Zy dienen egter eenigermate tot een sieraad van 't Gemeenebest, aangezien zy, even als tooneel-
spee-

speelers , allerwege omgevoert worden om haare konsten te toonen , en te doen zien hoe mild de Natuur geweest is in hen toe te stellen ; dog zoo dezelve zoo kwistig niet was geweest , en hen alleen een eenig hoofd gegeven hadt , zoude men die veel goedertiereener konnen noemen. Uit het geheele geslagt der zevenhoofdige waren 'er toen ter tyd niet meer dan drie in bedieningen ; dog zy waren ook daar toe niet toegelaaten dan na 't afhouden van zes hoofden , waar door het gebeurt , dat 'er maar een hoofd overblyvende , de verwarde denkbeelden , waar aan zy onderhevig waren , verdwynen , en zy wederom tot redelyk verstand gebragt worden , even gelyk de boomfnoeijers dikwils eenige takken afkappen , waardoor de nog overblyvende sterker en gezonder worden. Egter staan zeer weinige onder de zevenhoofdige deeze proef uit , zoo om de geweldige pyn , als om 't doodsgevaar. Dit deedt my zien , dat al wat te veel is niet dan schade aanbrengt ; en dat het regte verstand in de eenvoudigheid der harsfenen en de welgeschiktheid van den geest gelegen is.

Uit dit Landschap gaat men door woeste plaatsen naar 't Vorstendom *Bostanki*, welks ingezetenen, zoo veel betreft de uiterlyke lichaams-gestalte, weinig verschillen van de *Potuaners*; dog inwendig hebben zy dat byzondere, dat hen 't hart geplaatst is in de regterdye, zulks zy wel te regt kunnen gezegt worden hun hart in hunne dyen te dragen. Hier van daan worden zy onder de ingezetenen dezes Aardbols voor de vreesagtigste en tot den oorlog minst bekwaamste gehouden. Toen ik, gemelyk zynde om de moeielyke reis, in eene herberg, naby de poort der Stadt, trad, voer ik niet weinig uit tegen den langzaamen en het futzelboek zoekenden waard. Dog hy op zyne knien vallende, verzogt my met tranen, erbarming met hem te willen hebben; biedende my aan, zyne regterdye te betasten, waar uit ik het kloppen van zyn hart gewaar zoude kunnen worden. Hierom, myne gramfchap in lachen verandert zynde, wischte ik de traanen des smee-kenden waards af; gebiedende hem goedsmoeds te zyn. Hy, opstaande, kuschte my de hand, en ging 't avondmaal gereedmaken. Dog niet lang daar na weergalinde de keuken van zugtingen

gen en van een verschrikkelyk gehuil. Ik daarop toelopende zag onzen vreesagtigen waard, woedende met vuist- en geesfel slagen tegen zyn Wyf en Dienstmaagden. Zoo haast zag hy my niet, of hy begaf zig terstond op den loop en koos het hazenpad. Hierom my k eerende naar de schreiende Vrouw en Dienstmaagden vraagde ik, door welke schade of misdaad zy eenen man, die zoo zagtzinnig was, zoodanig tot toorn verwekt hadden? Dog zy de oogen naar de aarde slaande, stonden langen tyd zonder spreken, niet durvende hunne smert te kennen geven; maar toen ik voortging met haar te vragen, en by myn verzoek ook bedreigingen voegde, begon de Vrouw aldus te spreken: „ U schynt niet genoeg bekend te zyn, Vreemdeling, de aart en inborst der stervelingen. De inwoonders deezes Vortonds, die geenen gewapenden vyand onder de oogen durven zien, en die op het minste gerugt buiten 's huis van angst plegen te beeven, speelen den dwingeland in de keukens, en woeden als wreedaards tegen hunne weerlooze huisgezinnen: vermits zy met de gewapende geenen oorlog voeren, moe-

„ ten 't weerlooze zyn daar zy 't tegen hebben.
 „ Daarom is deeze Staat bloot gestelt voor de
 „ plunderingen en bespottingen van de nabuu-
 „ rige volkeren. Maar in een Landschap aan
 „ 't onze grenzende, en waar aan wy cyns-
 „ baar zyn, is 't manvolk van eenen gantsch
 „ anderen aart: die worden nooit handgemeen
 „ dan met den gewapenden vyand: buiten zyn
 „ zy baazen; maar t'huis hebben zy niets te
 „ zeggen". Ik stond verwondert over 't ver-
 stand van die Vrouw, welke ik oordeelde een
 beter lot waardig te zyn. En na dat ik de
 reden en inborst der menschen een weinig na-
 der beschouwd had, vond ik, dat die vrouw
 de waarheid gesproken hadt, nademaal 't uit
 zeer veele voorbeelden blykt, dat het Hercu-
 les niet alleen is, die voor de tabbert zyn-
 huisvrouw heeft moeten zwigten; maar dat
 het gemeenlyk het lot der braafste mannen is,
 dat zy hunne halsen gewilliglyk moeten onder-
 werpen aan 't jok hunner wyven, daar integen-
 deel de allervreesagtigste, en die met de in-
 gezetenen van *Bostanki* het hart in de dye ge-
 plaatst hebben, helden in de keukens zyn. Dit
 volk leeft in gestadige afhankelykheid en onder-

de

de bescherming van een naburig volk, waar aan zy cynsbaar zyn.

Uit dit Land vertrekkende, stapte ik in eene andere boot, die my overbragt in 't Land *Mikolac*; en terwyl ik in de boot zat, wierdt my myn mantel ontfutzelt. Na lang twistens met den Veerman, die den dieffstal hardnekkig loogchende, nam ik mynen toevlugt tot den Regter van de plaats, te kennen gevende, dat de Veerman ten minsten gehouden was tot de enkele wedergeving des gestolen goeds, uit hoofde van misdaad door wetduiding, zoo 't my al mogt geweigert worden hem over bewaargeving of dieffstal te dagvaarden. Dog hy bleef 't niet alleen hardnekkig ontkennen, maar deedt my nog daar en boven een Proces van *injurie* aan. In eene zoo twyffelagtige zaak eischte de Raad getuigen; dog, wyl ik die niet konde voortbrengen, stelde ik mynen tegendinger voor, zig onder eede daar van te zuiveren. Op dat woord van eed begon de Regter te grimlachen, zeggende: „Gy moet „ wecten, Vreemdeling, dat wy hier door „ geenen Gódsdienst altoos verbonden zyn:

„ wy hebben geen andere Goden dan de Va-
„ derlandfche Wetten. Derhalven moeten
„ zodanige bewyzen volgens de Wetten ge-
„ daan worden; 't zy door eene rekeninge der
„ uitgefchoten kosten, wiffels-aanneeming,
„ overlegging van een handschrift, ondertee-
„ kend extract uit een fchuldboek, of tus-
„ fchenkomst van getuigen. Al wie van zoo-
„ danige bewyzen niet voorzien is, moet niet
„ alleen zyn proces verliezen, maar daar en
„ boven verwezen worden in de boete over
„ valsche betigting. Bewyst de zaak door ge-
„ tuigen, en men zal u het goed, in bewa-
„ ring gegeven, ter hand doen ftellen”. Al-
dus door gebrek van getuigen myn proces ver-
liezende, beklagde ik niet zoo zeer myn ei-
gen dan wel deezes Gemeenenbests ongeluk:
aangezien hier uit bleek, hoe zwak en onver-
mogende zoodanig een Burgerftaat is, wanneer
dezelve alleenlyk gegrondvest is op menfche-
lyke Wetten; en van hoe korten duur zoda-
nige Staatsgebouwen zyn, ten zy dezelve met
den Godsdienst betrast zyn. Hier hield ik my
drie dagen op, leevende, geduurende al dien
tyd, in gefladige vrees: want hoe heilzame

Wet-

Wetten ook een Staat moge hebben, en hoe zwaar ook de misdaden aldaar gestraft mogen worden; kan men egter geen zekerheid altoos wagten onder een volk dat zonder God leeft, en ontslagen is van alle banden van Godsdienst: vermits 'er geen schelmstuk zoo groot is, 't geen zy niet zullen uitvoeren, kan 't anders bedekt blyven.

Vertrekkende dan uit dit Land der Ongodisten, kwam ik, een steil gebergte overgetrokken zynde, in de Stad *Bracmat*, gelegen in eene vlakte aan den voet van eenen berg. De inwoonders aldaar zyn Jeneverboomen. De eerste dien ik ontmoette, viel met zyn geheele ligchaam boven op my, en smeet my tegen den grond; en toen ik naar de redenen van die welkomst vraagde, verontschuldigde hy zig geheel fyntjes. Dog straks daar aankwam een ander en lag my eenen paal, dien hy in zyne regterhand hadt, zoodanig over de lendenen, dat hy my byna ontheupt hadt. Dees verzogt mede dat ik zyne onvoorzigtigheid tog niet kwalyk wilde duiden, en badt om vergiffenis met eenen langen sleep van woorden. Ik

beeldde my in, dat het volk aldaar scheel zag, en vermydde zorgvuldiglyk de voorbygangers te ontmoeten. Dog dat gebrek spruit uit het al te scherpe gezigt van sommige, waar door het geschiedt, dat zy de afgelegene voorwerpen, die andere niet eens zien, zeer klaar onderkennen, en dat zy integendeel zaken die dicht by, en hen als voor den neus staan, door hun al te scherp gezigt geheel niet zien kunnen. Deeze worden door de bank *Makatti* geheeten, zig meerendeels toeliggende op de hoogdravende Studiën, en op de Sterrekunde: want in aardsehe zaken hebben zy, om hunne al te scherpziende oogen, byna geen gezigt altoos; aangezien zy alle kleinigheden met de uiterste naauwkeurigheid waarneemende, in 't zakelyke blind zyn. Egter zyn zy den Staat van nut in het onderzoeken der Bergwerken; want de oppervlakte der aarde niet zien konnende, dringen zy met hun gezigt door tot het geene onder derzelve korst verborgen is. Dit leerde my, dat 'er lieden gevonden worden, die door hun al te scherp gezigt blind zynde, meer zouden zien, zoo zy min scherp zagen.

Na eenen steilen berg, en die zeer moeilyk te beklimmen was, overgetrokken te hebben, kwam ik in het Landschap *Mutak*, welkers hoofdstad zig als een Wilgen-bosch ver- toont, vermits 'er de inwoonders Wilgen- boomen zyn. Op de markt komende, zag ik aldaar een sterk jongeling, zittende op eenen Patrocliaanschen-stoel, en smeekende den Raad om ontferminge. Vragende wat 'er te doen was wierdt my gezegt, dat hy een booswigt was, welken men heden voor de vyfdemaal gences- middelen stondt in te geven. Verwondert zyn- de over dit antwoord, stapte ik wat te rug, om mynen huiswaard uitlegging van dit raad- zel te vragen; welke aldus begon: „ Gees- „ selen, brandmerken, hangen en diergelyke „ straffen, zeide hy, waar door onze nabuu- „ ren de misdaden beteugelen, zyn by ons „ te eenemaal onbekend; mits wy meer toe- „ leggen op 't verbeteren der booswigten, „ dan op 't straffen der misdaden. De mis- „ dadige welken gy daar zoo even hebt zien „ zitten op den Stads stoel, is een Schryver „ van gekke boeken, die om zynen schryf- „ lust, welken de Raad nog door wetten, f

„ nog door vermaningen in hem heeft kunnen
 „ beteugelen; thans de openbaare straffe of het
 „ inneemen van genees middelen daar tegen
 „ heeft moeten ondergaan; en de Stads-on-
 „ derzoekers, die alle Geneesheeren zyn,
 „ gaan voort met hem door gestadige purga-
 „ tiën af te matten, tot dat, de wortel der
 „ schryf-lust in hem verstorven zynde, hy
 „ ophoudt met boeken uit te geven.” Naauw-
 lyks had hy dit gezegt, of ik wierd in den
 Stads-apotheek gebragt, alwaar ik met de
 uiterste verbaasdheid de doozen netjes geschikt
 en met deeze opschriften beplakt zag: **POEDER
 TEGEN DE GIERIGHEID. PILLEN TEGEN DE
 WELLUST. TINCTUUR OF INFUSIE**, dienende
 om de **EERZUGT** te temperen. **SCHILLETJES**
 tegen de **GEILHEID**, enz. Ik kan 't niet uit-
 drukken wat draaijngen in myn hoofd ver-
 wekt wierden door deeze kneepen. Dog ik
 viel byna in verrukking van zinnen, wanneer
 ik geheele bondels van geschriften zag met
 deeze tytels: **GESPREK VAN MEESTER PISAG,**
'T WELK 'SMORGENS GELEZEN WORDENDE, ZES
AFGANGEN OF BUIKZUIVERINGEN VERWEKT.
BEDENKINGEN VAN DEN GENEESHEER JUKES,
 WEL-

WELKE BY DE GEENE DIE NIET SLAPEN KUNNEN, OVERDAGT MOETEN WORDEN. Hier uit bespeurde ik, dat dit een zeer vreemd slag van volk was, en, om de kragt deezer geneesmiddelen wat naauwer te onderzoeken, sloeg ik het eerste boek open. Dog 't was zoo gekkelyk geschreven, dat ik onder 't leezen van 't eerste hoofdstuk al begon te geeuwen, en toen ik voortvoer met leezen, myne ingewanden begonnen te rommelen, en ik terstond buikpyn gevoelde. Waarop ik, frisch en gezond zynde, en geen purgatie noodig hebbende, het boek neerlei en my weg pakte. Dog dit deedt my zien, dat niets in de waereld te eenemaal onnut is, en dat men zelfs van de allergekste boeken eenig gebruik kan maaken. Wyders bespeurde ik, dat, hoe vreemd dit volk ook wezen mogt, het egter niet te eenemaal zot was. Myn huiswaard betuigde, dat hy, eenen langen tyd niet hebbende kunnen slapen, alleenlyk door 't leezen van Doctor *Jukes* boek gezond was geworden; en dat 'er zoo veel in dat boek stak, dat het de waakzaamheid zelve deedt ronken. Deeze en dier-

gelyke dingen hoorende, wierd ik wonderlyk van myne gedagten geslingert. Dog om niet te cenemaal van myne oude Wysgeerte af te geraken, verliet ik schielyk dit Land; 'tgeen my zeker zeer wel te pas kwam: want nieuwe zeldzaamheden onder andere Volkeren, en de verschynzelen die my allerwegen ontmoetten, lieten my niet toe langer by deeze gedagten te blyven. Maar toen ik myne reize door deeze Planeet voltrokken had, en de *Mutaciaansche* Philosophie wat naauwkeuriger onderzocht; oordeelde ik, dat de Geneeskunst deezes volks niet geheel en al te verwerpen was: want ik dikwils in ons Europa ondervonden heb, dat 'er boeken zyn, die de Leezers doen braken, of slapen. Dog wat aangaat de zielsgebreken, kan ik aan de grondbeginzelen van die van *Mutak* geenszins myn zegel hangen, hoe zeer ik bekennen moet, dat 'er eenige ligchaams-zwakheden zyn, welke wy met de zielsgebreken verwarren, gelyk zeker Digter van onze wereld, met dit volgende vers voorzigtiglyk waarschuwt.

Gy hebt, ó Sextus! lang nu met my ziek
gelegen

In 't zelve Gasthuis. 't Heugt my dat wy
leide kregen

De scherpe vogten, die ons pyn'gen lyf en ziel;
En waar van, voor als nog, aan ons geen hel-
pen viel.

Dog wyl myn' kwaal bestaat, (ik moet het u
eens klagen,)

In eene ziekte die my is om 't hart geslagen,
En daar halstarrig blyft; word ik van elk ge-
laakt:

Voor knorpot, grommer, en kwaadaarden uit-
gemaakt;

Daar gy beklaagd, beschreid wordt van uw
goede vrienden,

Om dat kwanswys de kwaal zig in uw' voet
laat vinden.

Als gy niet dansen wilt, hoe zeer daar toe
verzogt,

Ontschuldigt m'u van zelfs: ach! vergt hem
dat niet, 't mogt

Hem schaad'lyk zyn, en pyn verwekken, is
het zeggen.

De

*De man wil graag; maar kan byna geen voet
verleggen,*

*Laat staan verzetten. Is 't nog onlangs niet
geschied,*

*Dat hy een' Passepied zou dansen? maar hy
liet*

*Dat werk haast steeken: zoo zit 't Pootje
hem in de beenen!*

*Maar my rampzalige, (wat of zy daar mee
meenen?)*

*Schoon dat ik kerm van pyn; beklaagt byna
geen mensch:*

*Myn' ziekte is niet geagt; en, ging het naar
hunn' wensch,*

*'k Zou op een gastmaal nog een deuntje moeten
neuren,*

*Al moest myn krank gestel dat met den dood
betreuren.*

*'t Is: zing eens; wil ik niet, straks gaat het
schelden aan.*

*Ik ben een buffel, die met niemant om kan gaan.
En zulks, ó Sextus! daar een halven dag te
springen*

*U nooit zoo moeilyk viel, als my een uur te
zingen.*

Dat

Dat Land verlatende, en een stillstaand water, welks kleur ros was, overgevaren zynde, kwam ik in 't Landschap *Mikrok*. Dog toen ik stond om de stad, die denzelven naam voert, binnen te treden, vond ik de poort voor mynen neus gesloten. Dierhalve moest ik eene wyle wagten, tot dat ze, wel gegrendelt en gesloten zynde, van den slaperigen Pootier geopend wierdt. 't Was alles binnen de stad in eene diepe rust, behalven alleen dat 't geronk der slapenden my de ooren doof maakte; invoegen ik als in de waare verblyfplaats des slaaps, zodanig als dezelve door de Poëten versierd wordt, schein overgebracht te zyn. Dit deedt my stillekens zeggen: Ach! mogt het eenige Burgermeesters, Raadsheeren en andere eerlyke burgers in myn Vaderland gebeurd zyn, dat ze hier geboren waren, die, vermits zy zeer vredelievende menschen zyn, in deeze gelukkige stad, in rust en vrede hun leven zouden doorbrengen. Uit de uithangborden en opschriften aan de huizen, bleek het egter, dat aldaar konsten en handwerken, mitsgaders Regtsplegingen in zwang gingen. Door deeze opschriften ontdekte ik

eene

eene herberge, alwaar ik egter geen en ingang kon vinden, nademaal de deuren gesloten en gegrendelt waren: want schoon het al over den middag was, zoo was 't egter nagt by de inwoonders. Eindelyk, na dat ik door gestadig kloppen niet weinig op de deur gebonst had, wierd ik binnen gelaten. De dag wordt hier in drie-en-twintig uren verdeeld, waarvan 'er eerst negentien voor den slaap geschikt zyn, en de overige met waken doorgebracht worden. Hierom denkende, dat hier zoo wel de Lands- als byzondere zaken wonderlyk verzuimt wierden, deed ik my van 't geen voor de hand was, ras wat te eeten geven, vermits ik dughte dat de nagt onzen kok in 't gereed maken der spys mogte overvallen. Dog, wyl alles hier by verkorting geschiedt, en al wat overtollig is nagelaten wordt, is een *Mikrokiaansch* dagje lang genoeg, om te doen dat gedaan dient te worden. Na 't middagmaal, 't geen my rasfer dan ik verwacht had, wierdt opgedischt, wierd ik van mynen huiswaard door de stad gebracht. Wy kwamen in eenen Tempel, alwaar eene leerrede wierdt gedaan, die wel kort was,

te rekenen naar den tyl; dog lang genoeg als men op 't zakelyke zag. Want de Leeraar kwam terstond tot de zaak, zonder omwegen te gebruiken, zonder ééne zaak tweemaal te zeggen, of zonder daar iets by te hangen, dat 'er niet te passe kwam, zoo dat, wanneer ik deeze Onderaardsche leerrede zoude willen vergelyken met de langdradige fermocnen van Meester *Petri*, die my zoo dikwils hebben doen walgen, dezelve my wel tweemaal zoo zakelyk voorkwam. Met dezelve beknoptheid worden de Regts-zaken behandelt. De Advocaten zeggen veel zaken met weinig woorden, en brengen terstond hunne getuigen voor, om gehoord te worden. My heugt aldaar gezien te hebben een Verbonds-tractaät, korts te voren met een nabuurig volk gesloten, bestaande in deeze woorden. *Daar zal eene eeuwige vriendschap zyn tussehen het volk van Mikrok en die van Splendik. De Vloed Klimak met het gebergte Zaber zullen de grenscheiden der beide Ryken zyn. Was geteekent, enz. enz.* Dus was aldaar in drie regels vervat, 't geen by ons geheele boeken vereischt. Hier nit blykt, dat men met minder omslag, en in veel

kor-

korter tyd, eene zaak kan afdoen, als men 't overtollige van de hand wyst, even gelyk den reizigers de wegen veel korter zouden vallen, zoo zy regt uit regt aan gaan konden. De inwoonders deezer Stad zyn alle Cypresfenboomen, door verheven voorhoofden van de andere boomen onderscheiden. Dog die verhevenheid der voorhoofden zwelt en flinkt naar mate van haaren bepaalden aanwas of afgang. En wanneer de voorhoofden beginnen te zwellen, geeft de toevloeiende zinking, vermits de vogten van 't gezwel des voorhoofds tot op de ooggen vallen, te kennen, dat de nagt aanstaande is.

Omtrent eenen dag reizens van dit Land, is gelegen het Gewest *Makrok*, anders gezegt der wakers: want mitsdien 'er de inwoonders nooit slapen, brengen zy hunnen leeftyd dóór in een gestadig waken. Zoo als ik de Stad inkwam, sprak ik eenen jongeling, die grooten haast maakte, aan; verzoekende hem zeer vriendelyk, dat hy van de goedheid wilde wizen, van my eene goede herberg aan te wyzen; dog hy, zeggende veele bezigheden te hebben,

ver-

vervolgde met dezelfde drift zynen weg: En zoo groot was de haast, dien ieder een daar maakte, dat zy door de wyken en straaten der Stad niet scheenen te wandelen, maar te loopen, of, om beter te zeggen, te vliegen; even als of zy vreesden te laat te zullen komen. Hierom dagt ik dat'er brand in de Stad, of dat de Burgery door 't een of 't ander onverwagt toeval verschrikt was, en dwaalde lang alleen, tot dat ik aan eene herberg kwam, welke ik gewaar wierd aan het uithangbord dat boven de deur hing. Hier zag ik deeze uitgaan, gene naar boven klimmen, andere, door al te grooten haast te maken, struikelen; invoegen ik byna een kwartier-uurs in 't voorhuis moest blyven staan, eer ik binnen gelaten wierd. Terstond wierden my oneindige en onnutte vragen voorgesteld. Dees vraagde my waar ik van daan was, waar myne reize naar toe lag, en hoe lang ik in die Stad stond te verblyven; gene of ik alleen, of aan de gemeene tafel wilde eeten; of ik in de roode, groene, witte of zwarte kamer myn verblyf houden, en of ik een vertrek op de bovenste of onderste verdieping hebben wilde, en honder-

den van diergelyke grollen. Myn huiswaard, die te gelyk Clerq van eene zekere laage Regtbank was, eerst zynde gaan eeten, kwam straks daar na weêrom, en verhaalde my met eenen langen sleep van woorden, een Proces, dat tien jaren geduurt, en thans al voor de veertiende Regtbank hing: zeggende, dat hy hoopte, dat het zelve binnen twee jaren tydszoude worden uitgesproken, vermits 'er nog maar twee hooger Regtbanken waren, waar na 'er geen hooger beroep meer plaats hadt. Niet weinig maakte my zyn zeggen verwondert, en daar uit bleek het, dat dit volk zeer naarstig bezig is, in niets met allen uit teregten. Terwyl myn huiswaard afwezig was, ontdekte ik, 't huis overal eens doorsnuffelende, een soort van eene Bibliotheek, die redelyk groot en wel voorzien was, ten aanzien van 't getal der boeken; dog geheel schraal, zoo men naar derzelve waarde te werk ging. Onder die zelve boeken, die alle net gebonden waren, vond ik deeze volgende.

1. Beschryving der Hoofdkerk, in 24 deelen.
2. Belegering des Kasteels Pehunc, in 36 deelen.
3. Van

3. Van het gebruik des Kruids Slac, in 13 deelen.
4. Lyk-redenen over 't afsterven des Raadsheers Jacksi, in 12 deelen.

Myn huiswaard wederom gekomen zynde, deedt my een verhaal van de gelegenheid der Stad, waar uit ik kon afnemen, dat 'er meer zaken verrigt worden, door de slapende *Mikrokianen*, dan door de altydwakende *Makrokianen*; aangezien de eerstgemelde tot in het pit en kern der zaken indringen, daar de laatste zig alleenlyk de schors en bast in de hand laten stoppen. De inwoonders deezes Landschaps zyn mede Cypresfen-boomen, en in't uiterlyk gelaat, uitgenomen de verhevenheid der voorhoofden, weinig van de *Mikrokianen* verschillende. Zy hebben egter geen bloed nog sappen, gelyk als de andere bezielde boomen deezes Aardbols. Dog in plaats van bloed, vloeit door hunne aderen een soort van verdikter vogt, dat den aart van 't kwikzilver heeft. Zelfs meenen eenige, dat het regt en onvervalscht kwikzilver is, nademaal het in de Weêrglazen het zelve gewrogt veroorzaakt.

Twee dagen reizens van dit Landschap, legt de Republyk *Siklok*, welke intwee verbonden ligchamen van Staat, dog onder verschillende en zelfs tegenstrydende wetten levende, verdeelt wordt. Het eerste wordt genaamt *Miho*, zynde gestigt door zekeren *Mihac*, eertyds een vermaard Wetgever, dog die onder de Onderaardlingen voor eenen anderen Lyncurgus gehouden wordt. Dees, zullende den Staat met goede wetten, vooral met die tegen 't maken van onnoodige kosten, onderschragen, heeft allen pragt en overdaad strengelyk beteugelt. Hierom zoude men dien Staat, om de ingetogenheid en spaarzaamheid aldaar, met regt het nieuwe *Sparte* mogen noemen. Dog ik verwonderde my zeer, dat in eenen zeer welgestelden Staat, en die trots was op zyne voortreffelyke wetten, zoo veele bedelaars wierden gevonden; want alwaar men zyne oogen sloeg, zag men eenen boom, vragende om eene aalmoesfe, zoo dat men geen moeilyker weg voor eenen reiziger bedenken kan. Den Staat deezer Republyk wat nader overwogen hebbende, ondervond ik, dat deeze ongelegenheden voortkwamen zelfs uit de spaarzaamheid

heid der ingezetenen : want alle overdaad verboden zynde , en de ryken zelve hunne natuur te kort doende , leidt het slegt volkje een lui , ledig en arm leven , wyl zy niets by de hand hebben , om iets mede te winnen. Dit leerde my dat de vasthoudendheid en spaarzaamheid in het burgerlyke , even het zelve uitwerken , 't geen de stilstand des bloeds in 't menschelyke ligchaam te weeg brengt.

In 't ander ligchaam van Staat, *Lihō* geheeten , wordt ruim en rykelyk geleefd , en geen kosten ontzien. Hier van daan komt het , dat de Konsten en Wetenschappen daar allerwege bloeiende , zy tot den arbeid , waar door zy niet alleen de armoede verdryven , maar zelfs de Burgery ryk wordt , worden aangespoort. En zoo 'er al iemand gevonden mogt worden , die door armoede gedrukt wordt , mag hy zyn gebrek aan zyne eigen luiheid toeschryven ; aangezien 'er gelegenheid genoeg is om winst te doen. Dus bezielt de verkwisting der Grootten als den geheelen Staat , niet anders , dan gelyk de omloop des bloeds alle de leden des ligchaams versterkt , en frisch en gezond maakt.

Aan dit Landschap is het Gewest *Lama* gelegen, de zoo zeer vermaarde zetel der Geneesheeren. Daar wordt de Geneeskunde met zoo veel vlyt geoëffent, dat niemant een regtschapen Geneesheer geagt wordt, ten zy hy op de vermaarde Hoogeschoole te *Lama* gelegen heeft. Daarom is de Stad zodanig vervult met Geneesheeren, dat men veel gemakkelijker eenen Geneesheer, dan een mensch kan vinden. De Apothekers-winkels, en de gene die Anatomische instrumenten verkoopen, beslaan 'er ook geheele straaften. Terwyl ik eens, niet veel te verrigten hebbende, eene wandeling door de Stad ging doen, kwam my een vrouw-boomtje tegen, dat my de lyst der overledenen van dat jaar te koop aanbodt. Ik zag niet zonder verbaasdheid, dat in het voorleden jaar honderd-en-vyftig boomen geboren waren; dog dat 'er wel zeshonderd waren gestorven. Om de waarheid te zeggen, ik kon 'er niet wel begrip van maken, dat 'er in de verblyfplaats van Apollo, jaarlyks, zulk eene slagtinge onder de Burgers voorviel: vervolgens vraagde ik eenen Boekverkooper, of 'er ook de eene of de andere ongewoone plaag

of

of pest, het voorleden jaar de Stad aangegrepen en ontvolkt mogt hebben? Dog hy gaf my ten antwoord, dat 'er twee jaren tevoren nog vry wat meer waren gestorven, en dat dit eene gewoonlyke proportie was tussehen de gene die sterven en geboren wierden: ja dat het getal der eersten doorgaans driemaal grooter was; nademaal de inwoonders van die Stad onderhevig waren aan geduurige ziekten, en die hun den dood verhaastten, zodanig, dat, ten ware 'er niet jaarlyks toevloed uit de aangrenzende gewesten kwam, de Stad eerlang ontvolkt zoude wezen. Dit deedt my myne reize verhaasten; het niet geraden agtende hier lang my zelven op te houden: vooral, wyl de naam van Geneesheer, en het zien der Anatomische instrumenten, na 't genemy in 't land der Philosophen was overgekomen, my nog niet uit het geheugen was. Derhalven, uit dit Land vertrekkende, liet ik geen gras onder myne voeten wasfen, tot dat ik aan een gehugt, vier duizend treden daar vandaan leggende, gekomen was, alwaar de inwoonders zonder Geneesheeren, en te gelyk zonder ziekten leeven.

Na eene reize van twee dagen, kwam ik in 't vrye Land. Daar is een iegelyk zyn eigen meester, en de inwoonders bestaan uit afzonderlyke huisgezinnen, die nog onder wetten, nog onder eenig gebied staan, behoudende eger een soort van Burgerstaat. Over zaken, 't Gemeenebest aangaande, hebben de oudsten toeverzigt, die altoos voor de vrede en eendragt zyn, gestadig aanradende dat voornaamste gebod der Natuur, te weten: dat gy niét wilt, dat u geschiede, doe dat aan een ander niet. Aan den ingang van alle Steden en Dorpen, stondt het uitgehouwen Beeld der Vryheid; banden en boeijen met voeten tredende, met dit opschrift: GULDEN VRYHEID. In de eerste Stad, daar ik binnen tradt, zag ik alles genoegzaam in stilte en rust; dog de burgers waren onderscheiden aan zekere gordels, welke kenteekenen en leuzen waren van de partyschappen, waar in de Stad toen ter tyd verdeelt was. De toegangen der voornaamste huizen waren bezet met gewapende Wagten, vermits de stilstand van wapenengeeindigt zynde, 's anderendaags de oorlog wederom stondt te beginnen. Hierom koos ik,

be.

bevreest zynde , het haazenpad , niet geloovende dat ik vry was , alvorens ik my zelve buiten 't gezigt van het vrye Land geborgen had.

Naast aan dit Land is 't Landschap *Jochtana* gelegen , op welks beschryving ik met schrik bevangen wierd , nademaal ik aldaar alles meer overhoop , onveilig en verwart oordeelde te zyn , dan in 't vrye Land ; aangezien dit Gewest zoo veel als de vergadering en stinkkolk aller Godsdiensten was , en alle de leerstukken , die over deeze geheele Planeet verspreid waren , hier , als in hun middelpunt zynde , openlyk geleert wierden . My derhalven te binnen brengende , hoe veele opschuddingen de verscheidenheid van Godsdiensten , in de meeste Staaten van Europa plegen te veroorzaken , durfde ik naauwlyks binnen de Hoofdstad van *Jochtana* treden , alwaar even zoo veele Tempelen van verscheide en tegenstrydige gezindheden wierden gevonden , als oorden , wyken en straaten . Dog myne vrees verdween wel haast , zoo dra ik zag , dat aldaar de grootste eendragt , en die door geen

twist gestoort wierdt, op den throon zat. Men kon aldaar niet het minste onderscheid in den Burgerstaat bespeuren: alle waren zy eensgezint, alle vreedzaam en gerust, en ieder een aan zyn werk. Want vermits het onderhalsstraffe verboden was, iemants Godsdienst te stooren, of dat de een den anderen, om de verscheidenheid der leerstukken, eenige moeilijkheid zoude aandoen; waren alle verschillen, zonder vyandelykheden, alle zintwistingen, zonder krakkeel, en daar kon geen haat stand grypen, daar geen vervolginge plaats hadt. Alleenlyk was 'er eene gestadige, schoon zedige, yverzugt onder de verschillende; nademaal elke gezindheid haaren Godsdienst, door een heilig leven en gedrag, eenen luister poogde by te zetten. Derhalven hadt de zorg der Overigheid te weeg gebragt, dat het verschil in de leere hier geen meerder beroerte verwekte, dan de verscheide kramen der kooplieden, of de winkels der handwerkslieden op de markten plegen te doen, alwaar alleen de deugdzaamheid der waaren, of de gemaakte dingen, de koopers tot zig trekken, zonder dat 'er bedrog, geweld, of afgunst by komt, waar

waar door het geschiedt, dat alle zaad van tweedragt, dat anders zoude kunnen opschieten, gesmoort wordt, en alleen eene eerlyke en voor 't Gemeenebest heilzame yverzigt wordt aangekweekt. Hier uit blykt het, dat de opschuddingen, die elders plegen in zwang te gaan, niet door verscheidenheid van Godsdienst, maar alleenlyk uit vervolgingen voortkomen. Zeker geleerd *Fochtaner* heeft my breeder de levenswyze deezes volks, den aart van deszelfs regeeringe, en de redenen van hunnen gerusten staat, in 't breede uitgelegt, en ik, zeer naarstig toeluisterende naar zyn verhaal, bewaarde dat in myn geheugen. Ik sprak hem met myne tegenwerpingen wel eenen geruimen tyd tegen, dog eindelyk wierd ik genoodzaakt het hem gewonnen te geven, wyl hy zyne stellingen met klare proeven bewees; waarom ik ook, gelooven moetende, 't geen ik met myne oogen zag, en niet kunvende halstarrig ontkennen, 't geen met 'er daad bewezen wierdt; erkende, dat vryheid in 't stuk des geloofs, de eenige en waaragtige bronader van die rust en eendragt was. Maar mynen tegenstreever aan eene andere zyde aanklam-

klampende, zeide ik, dat het der Wetgeveren pligt was, om in 't stigten van Gemeenebesten, meer agt te slaan op het toekomende, dan op het tegenwoordige, heil der menschën, en zoo zeer niet te zien naar het gene hen in dit leven gelukkig maakt, als op het welbehagen des Scheppers; waar op hy my in deezer voegen antwoordde: „ Gy bedriegt u, Vreemde-
 „ ling! zeide hy, zoo gy gelooft dat God,
 „ die de Fontein der waarheid is, met eenen
 „ geblanketten Godsdienst, of met huiche-
 „ laary gedient is. Wanneer onder andere
 „ Volkeren iedereen door hoog gezag genood-
 „ zaakt wordt, volgens een zeker bepaald
 „ rigtsnoer te gelooven, zien wy dat 'er eene
 „ deur geopent wordt voor de onwetenheid,
 „ of voor de geveinsdheid; nademaal niemant
 „ de waare gevoelens van zyn hart wil of
 „ durft te kennen geeven; maar de meeste an-
 „ ders met den mond belyden, en anders in
 „ hun hart gelooven. Daar komt het van
 „ daan, dat 'er zig zoo weinige in de God-
 „ geleerdheid oeffnen, en zoo weinig werks
 „ gemaakt wordt van de waarheid te ontdek-
 „ ken: ja daar door komt het, dat 'er aan an-
 „ de.

„ dere Wetenschappen meer tyd besteed
 „ wordt, vermits zelfs de Geestelyken,
 „ vreezende met den schandelyken naam van
 „ Ketter gebrandmerkt te worden, zig ont-
 „ houden van stichtlyke overwegingen, en tot
 „ andere letter-oeffeningen, in welke zy met
 „ minder gevaar zig oeffenen kunnen, en
 „ welke de vryheid niet zoo zeer in boeijen
 „ klinken, overgaan. De gene die van eeni-
 „ ge leere, welke de teugels der Regeering in
 „ handen heeft, afwyken, worden doorgaans
 „ veroordeelt. Dog God is verre van hui-
 „ chelaars en veinzers; en eene dwalende op-
 „ regtigheid is hem aangenamer, dan de ge-
 „ veinsde belydenisse des waren geloofs”.
 Naauwlyks had ik dit geleert, of ik hield
 den mond toe, niet bestaan durvende te zin-
 twisten met een volk dat daar in zoo zeer be-
 dreven was.

Ik had byna eenen tyd van twee maanden
 met deeze reize doorgebracht, wanneer ik ein-
 delyk te *Tumbac* kwam, zynde een Gewest
 grenzende aan het Prinsdom *Potu*, en 't welk
 ik als myn Vaderland aanzag, toen ik zag dat
 ik

Ik die moeilijke reize nu byna afgelegd had. De inwoonders deezes Landfchaps zyn voor 't meerdergedeelte wilde Olyf-boomen, en eene Natie, zoo Godsdienstig als streng. In de eerste herberg daar ik binnen trad, was ik genoodzaakt byna twee uren te blyven staan, zonder my te kunnen ontnugteren, wagtende op het ontbyt, waarom ik dikmaals te vergeefs verzocht had. De ontydige Godsdienstigheid van mynen huiswaard, was de oorzaak van dat vertoef, vermits hy geen hand aan 't werk begeerde te slaan, eer hy zyn morgenbed voleindigt hadt. Na dat hy zig dan van zynen gewoonlyken Godvrugts - pligt hadt gekwetent,

Zoo komt hy eindlyk, bleek van bcoshed, binnen treden,

En biedt my brood aan, daar ik lang om had gebeden,

*Niet zonder knorren: daar benevens discht hy op,
Aan my ellendigen, een stinkend koolen-sop.*

Dog dit ontbyt stondt my duur, en ik kan betuigen, dat ik nooit schynheiliger en teffens

onbermhartiger waard ontmoet heb; waarom ik by my zelven zeide, dat het beter was, wat minder te bidden, en wat meer Godvrugtige werken te betrachten. Ik ontveinsde egter myn hartzeer, wetende dat het gevaarlyk is den fynen te tergen. Zoo veele burgers als 'er in deeze Stad waren, zoo veele strenge Catoos, tugtmeesters der zeden, waren 'er ook. Zy gaan alle door de Stad, met hangenden hoofde, en neêrgebogen takken, hebbende het geduurig geladen op de ydelheid der waereld, en veroordeelende zelfs geoorloofde vermaken; want zy berispen alles ten strengsten, zelfs tot gebaarden en lachen toe, en trachten door geduurige berispingen, en de lieden blaauwbloemtjes op den mouw te spellen, den naam van heiligen te verkrygen. En wanneer ik, vermoeit en afgemat zynde, door zoo veel ongemakken, door 't een of 't ander spel, daar niets in stak, myne geesten wat zocht op te scherpen; wierd ik daar om over den hekel gehaalt, zodanig, dat elk huis my een strengen Biegt-stoel schein te zyn, waar voor men genoodzaakt wierdt belydenis zyner zonden te doen. -- Maar ik scheide 'er af

met

met my verder uit te laten over 't karakter dezes volks; en zal alleen één voorbeeld bybrengen, 't geen den inborst der *Tumbackers* naar 't leven uitdrukt, en waar uit men 't overige gemakkelyk zal kunnen afnemen. Zeker wilde Olyf-boom, die eertyds, toen wy beide in *Potu* waren, my een zeer goed vriend was, zag my by geval voorby eene herberge gaan, en verzogt my daar binnen te treden. En nademaal hy gehoord hadt, dat ik fomtyds wel eens uit de borst konde vrolyk zyn, begon hy myn leven en bedryf zoo dapper over den hekel te haalen, dat my de haren te berge reezen, en alie de leden begonnen te schudden. Dog terwyl onze Cato in diervoegen afgaf, dronken wy 'er al een steevig glaasje onder, tot dat wy eindelyk beide vol en zoet op den grond vielen, en, door de gene die daar op aan kwamen, half dood naar huis gebragt wierden. Na dat de dronk uitgeslapen, en ik wakker geworden zynde, weder tot my zelf gekomen was, liet ik myne gedagten ernstiglyk gaan over deezen Godsdienst, wanneer het my klaar bleek, dat de yver deezer Natie eer uit zwarte gal en bedorven sappen,

dan

dan uit beweging van Godvrugtigheid voortvloeide. Egter zeide ik aan niemant myne gedagten , maar pakte my kort naderhand stillekens weg.

Na eene tusfchenpoozing van twee maanden , kwam ik eindelyk t'huis , zeer vermoeit ; want myne beenen , door 't gefladig te voet reizen verzwakt , konden naauwlyks myn ligchaam ophouden. Tredende binnen de Stad *Potu* , den tienden der Eikemaand , bood ik myn dagregister terftond den Vorst op het nederigst aan ; en zyne Doorlugtigheid beval hetzelfde terftond te doen drukken , (want men moet weten , dat de Druk-konst , waarvan die van Europa en de Indianen zeggen de uitvinders te zyn , hier veel eer bekend geweest is). Myne reis-befchryving was zedanig in den fmaak der *Potuaners* , dat zy zig niet ver zadigen konden in dezelve te leezen. Daar liepen door alle oorden en wyken der Stad , boomtjes , met deeze dagregisters , roepende : REISBESCHRYVING VAN DEN HOF-POSTLOOPER SCABBA , RONDOM DE GEHEELE WAERELD. Ik , moedig op dien

uitslag, begon naar grooter zaken te staan, belovende my zelf 't een of 't ander ampt van aangelegenheid. Maar toen ik zag, dat ik in myne hoop bedrogen was, deed ik een nieuw verzoek aan den Vorst, waar in ik, myne verrigtingen zeer hoog verheffende, de schuldige vergelding voor myne verdiensten affmeekte. De Vorst, gelyk hy opregt en goeddoende was, wierdt bewogen door myne smeekingen, en zeide my op eene gunstige wyze, dat hy zorg voor my zoude dragen: hy hieldt ook zyn woord wel; dog die geheele gunstbewyzing kwam uit op eene vermeerdering myner jaarwedde. Ik had, om de waarheid te zeggen, eene gantsch andere belooninge voor myne verrigtingen verwacht. Waarom ik met die gunst geen genoegen konde neemen. Dog vermits ik den Vorst met geduurige verzoeken het hoofd niet kon breken, gaf ik aan den Groot-cancelier het verdriet, dat my op 't harte lag, te kennen. Die verstandige man nam myne klagten op met zyne gewoonlyke beleeftheid, belovende my te zullen behulpzaam zyn, vermanende my egter te gelyk, dat ik zoude afstaan van zulken ongerymden eisch,

en my bevelende myne eigene kragten te kennen, en op de geringheid van myn oordeel agt te slaan. „ De Natuur, zeide hy, is u eene „ stiefmoeder geweest, en gy hebt geen be- „ gaaftheden, waar door u de weg tot Staats- „ bedieningen van belang geopent moge wor- „ den. Gy moet niet naloopen 't geen gy „ nooit bekomen kunt, of, den aart van an- „ dere willende navolgen, uwen eigenen ver- „ geten. Wyders zeide hy, indien gy, 't „ geen gy dwaaslyk eischt, al eens mogt be- „ komen, zoo zoude 'er de Vorst om gelas- „ tert, en de Wetten door verkracht worden. „ Zyt dan te vreden met uw Lot, en werpt „ de hoop van u, daar uwe Natuur tegen „ strydt”. Hy erkende wel myne verdiensten, en prees myne verrigtingen, die ik in de laat- ste reize gedaan had; dog hy zeide, dat ze niet zodanig waren, dat ze my den weg konden baanen tot bedieningen van Staat; want zoo om iedere verrigtinge, om elke verdienste, men zoude moeten worden bevordert tot de hoogste eerampten, zoo zoude een ieder werk- man, een Schilder of Beeldhouwer om zyne snedigheid in een stuk Schildery te maken, of

Beeld uit te houwen, eens Raadsheers bediening, als eenen prys en belooning hem toekomende, vorderen kunnen; dat de verdiensten wel konden beloont worden, dog dat welgepaste belooningen moesten gegeven worden aan de gene die ze verdient hadden, op dat het Gemeenebest geen schade leede, of aan bespottinge wierde bloot gestelt. Door deeze vermaningen overtuigt zynde, hield ik my wederom eenigen tyd stil. Dog vermits het my al te hard en bitter voorkwam, in zulk gering beroep oud en grys te worden, hernam ik dat wanhopig voornemen, waarvan ik al had afgezien: namentlyk ik lei my toe om eenige verbetering in den burgerstaat te maken, op dat ik, door eene nieuwe uitvindinge, dienst aan 't Gemeen, en my zelf voordeel zoude toebrengen.

Even voor myne laatste reize, had ik myne gedagten naauwkeurig laten gaan over den Staat dezes Vorstendoms, om te zien of ik eenige gebreken, die daar wel 't meest in zwang gingen, konde ontdekken, en teffens de hulpmiddelen daar tegen uitvinden. Uit
den

den Staat der Provincie *Cocleku*, was ik ontwaar geworden, dat een Staat naar zynen ondergang helde, wanneer aldaar vrouwen tot Staatsbedieningen wierden toegelaten: aangezien dezelve, uit den aart heerschzugtig zynde, haare magt en gezag onbepaalt trachten te maken, en nooit rusten, alvorens zy een volstrekte en onbepaalde magt verkregen hebben. Hierom besloot ik voor te stellen, dat 'er eene Wet gemaakt mogte worden, om de wyven uit te sluiten van alle bedieningen van Staat, hopende dat ik 'er niet weinige zoude krygen, die my zouden toevallen, vermits ik de zaak klaar aantoonen, en in hoe grooten gevaar het man-volk konde worden ingewikkelt, ten ware de magt van het vrouw-volk by tyds ontzenuwt wierde, my niet zwaar zoude vallen iedereen voor oogen te stellen. En byaldien eene geheele afschaffing deezer gewoonte aan eenige wat te hachelijk mogte voorkomen, stond ik te beweeren, dat de magt der wyven ten minsten beteugelt, en meer bepaalt moest worden. Het aanraden deezer Wet hadt drierlei oogmerken, 1. Ik zoude 'er door schynen te willen genezen een gebrek,

waar aan 't Gemeenebest onderhevig was. 2. Door eene edelmoedige en verstandige uitvindinge een proeffstuk van myn oordeel en vernuft gevende, stond ik mynen staat wat te verbeteren. 3. Ik zoude my wreken over 't ongelyk, dat my van de vrouwen was aangedaan, en den smaad, my menigmaalen door dezelve aangewreven, uitwischen; want ik wil gaarne bekennen, dat eige voordeel of wraaklust de voornaamste beweegredenen van deeze raadgevinge waren. Ik wist egter myn voornemen fyntjes te ontveinzen, op dat ik, onder den dekmantel van 't algemeen nut, niet mogt schynen alleen myn eigen voordeel te bevorderen, en andere uitvinders op het spoor te volgen, wier raadgevingen dikwils breed opgeven van het algemeen nut, schoon het, wanneer dezelve met een naauwkeurig oog beschouwd worden, terstond blykt, dat eige voordeel de voornaamste beweegreden is, die hen daar toe aanzet.

Die raadgevingen dan, zoo fraai als ik kon opgesteld, en met de doordringenste redenen bekragtigt hebbende, bood ik op het nederigste

ste den Vorst aan. Hy, my altyd eene byzondere gunste hebbende toegedragen, stondt verbaast over zulk een stout en roekeloos voorne-
men, voorspellende daar uit mynen ondergang en verderf; waarom hy my door bidden en smeeken van die poogingen trachtte te doen afzien, voegende, op eene Vorstelyke wyze, dreigementen by zyne gebeden. Dog ik, steunende niet minder op de nuttigheid myner uitvindinge, dan op de gunst van het geheele man-geslagt, welk ik vertrouwde de hand te zullen houden aan eene zaak die hen alle aanging; bleef onwankelbaar by myn voorne-
men: invoegen myne hardnekkigheid door geen vermaningen kon bewogen worden. Om deeze reden dan wierd ik, volgens gebruik, met den strop om den hals naar de markt gebragt, om aldaar het besluit van den Raad af te wagten. De Raad vergadert en de stemmen opgenomen zynde, wierdt het vonnis aan den Vorst gezonden, om dat te bekragtigen, en, van denzelven te rug gezonden zynde, door den uitroeper, met de volgende woorden afgekondigt.

„ Na rype overweginge oordeelen wy dat de
 „ wet door D. Scabba , voornaamsten Postloo-
 „ per van 't Hof , voorgestelt , ten einde om de
 „ Vrouwen van alle Staatsbedieningen uit te
 „ sluiten , niet door den beugel kan , ten zy' me-
 „ het uiterste nadeel des Gemeenenbests , nade-
 „ maal de helft der Natie , uit de vrouwelyke Sexe
 „ bestaande , deeze inbreuk zeer hoog zoude op-
 „ nemen , en ten dien opzigte den Staat lastig val-
 „ len en vyandig zoude worden . Wyders mee-
 „ nen wy , dat het de onbillykheid zelve is ,
 „ de braave Vrouwenboomen van de eeramp-
 „ ten , welke zy zig waardig maken , geheel
 „ en al uit te sluiten : vooral , vermits het
 „ zeker is , dat dezelve door de Natuur , die
 „ niets roekeloos doet , niet te vergeefsch met
 „ zoo veele uitnemende gemoeds-gaven ver-
 „ siert zyn . Ook gelooven wy dat de wel-
 „ vaart van den Staat vereischt , dat men in
 „ 't bevorderen tot eeramp ten meer agt slaâ
 „ op de verstanden zelve , dan op den naam .
 „ En aangezien het Land meenigmaalen ge-
 „ brek heeft aan kloekmoedige boomen , vin-
 „ den wy dat het dwaasheid zoude zyn , door
 „ een eenig Placcaat of Raadsbesluit , de
 „ gant-

„ gantsche helft des Gemeenenbests, enkel
 „ en alleen om 't lot der geboorte, tot de
 „ bedieningen onbekwaam en onwaardig te
 „ verklaren. Al waaromme wy, de zaak erns-
 „ tig en rypelyk overwogen hebbende, den
 „ voornoemden Scabba, om zyne dwaaze
 „ en roekelooze raadgevingen, oordeelen straf-
 „ baar te zyn, naar ouder gewoonte?

Boven mate trof dit geval den Vorst; dog mits hy nooit gewoon was een Raadsbesluit te niet te doen, onderteekende hy het vonnis met eigen hand; bekragtigde het met zyn gewoon zegel, en gaf bevel dat af te kondigen; alleenlyk daarby voegende deeze bepaling: dat aangezien ik een vreemdeling was, gebooren in eene nieuwe en onbekende Waereld, alwaar een vlüg verstand onder de zielsbegaaftheden gerekent wordt, ik uit dien hoofde de halfstraffe konde ontgaan. Dog op dat door kwytsceldinge van straffe, de wetten niet kragteloos mogten worden gemaakt, zoude men my in 't gevangenhuis bewaren, tot het ingaan der Berkenboommaand, en als dan, tegelyk met alle andere overtreders der wetten, naar 't Firmament verzenden.

Het vonnis afgekondigt zynde, wierd ik in hegtenisfe gebragt. Eenige myner goede vrienden raadden my toen aan, dat ik tegen dit vonnis zoude protesteeren, nademaal'er onder myne Regters zoo veele getrouwde Vrouwen en jonge Dogters waren geweest, die in haare eigene zaak Regters geweest waren. Dog anderen kwam het veiliger vóór, dat ik schuld bekende, en dat ik de daad, als begaan uit eene dwaasheid die aangeboren en met myn Geslagt gemeen was, verontschuldigde. Dog dien raad wees ik standvastig van de hand: en zulks ten aanzien van de Opper-aardlingen, welker agtinge door zodanige bekentenisfe geen geringe vlek zoude worden aangewreven.

Kort daar na verstond ik dat de Vorst beslooten hadt my van alle straffe te ontheffen, had ik slegts eenvoudiglyk zyne gunst, en kwyt-schelding der misdaad verzogt, hoe zeer ook *Rabagna*, die het ampt van Thesaurier bekleedde, hemel en aarde bewoog, dat ik niet op vrye voeten mogte worden gestelt. Maar, om de waarheid te zeggen, ik nam dat vonnis

nis niet kwalyk. Want de bediening die ik bekleedde, was my bitterer dan de dood, en het smertte my länger met deeze boomen, die gezwollen waren van al te grooten hoogmoed, om te gaan. Ook hoopte ik op beter lot in 't Firmament, alwaar ik verstaan had, dat alle vreemdelingen, zonder onderscheid, gunstiglyk wierden ontvangen.

T I E N D E H O O F D S T U K.

Reize naar 't Firmament.

Tot hier toe heb ik geen woord gesproken van die verbazende verbanning naar 't Firmament; waarom ik hier, als zynde de bekwaamste plaatze, een afbeeldzel van die reize zal geven. Zeker slag van vogels, van eene ongewoone grootte, zyn gewoon alle jaar zig hier te vertoonen: zy worden *Cupac* of Postvogels gencemt, die op gezette tyden komen en wederom vertrekken. Met het naspouwen der oorzaaken van deeze gezette komst en vertrek, hebben de Onderaardsche Natuur-

kun-

kundigen lang hun hoofd gebroken Eenige zyn van gedagten, dat die vogels, derwaards gelokt door eenige bloedeloze diertjes, of door zekere groote vliegen, waar van 'er op deezen tyd des jaars eene groote menigte te zien is, en waar naar dezelve zeer begeerig zyn, op deeze Planeet nederdalen; en ik heb niets tegen dat gevoelen. Zy meenen dat de zaak hierom te klaarder is; nademaal die vliegen verdwynende, ook die vogels weder terstond te rug vliegen naar 't Firmament. Dat dit door zeker ingeven der Natuur kan geschieden, blykt uit het voorbeeld van andere vogels, welke op gezette tyden in zekere Landen, buiten twyfel om dezelve redenen, zig vertoonen. Andere willen, dat deeze vogels van de inwoonders des Firmaments zodanig onderwezen en gcoeffent zyn, dat zy van dezelve kunnen worden uitgelaten even als Valken, of Jagt-vogels, om een roof van elders over te brengen. Deeze stelling is gegrond op die groote zorg en snedigheid, welke zy vertoonen, na dat zy die reis afgelegd hebben, wanneer zy hunnen buit, of de gene welke zy overgebracht hebben, ter neder zetten. Ook
doen

doen deeze vogels uit andere omftandigheden blyken, of dat zy voorbedagtelyk daar op geleert, of met reden begaaft zyn; want wanneer de tyd dat zy vertrekken, aanftaande is, worden zy zoo mak en tam, dat zy zig netten of ftrikken laten aandoen, waar onder zy eenige dagen lang, ftill en gerust blyven leggen; en in dien tufchen-tyd van de inwoonders als met de hand gevoed worden met bloedelooze diertjes, waar van men 'er ten dien einde eene groote menigte verzamelt heeft: En met dat aas moet men ze daar houden, tot dat al het noodwendige voor de op reis gaande ballingen vervaardigt is. De toefstel van dat vertrek pleeg aldus gemaakt te worden: Een klein hutje of kistje wordt aan de ftrikken, waar aan de vogels leggen, met touwen vastgemaakt. In ieder hutje kan niet meer dan een boom of mensch te gelyk zyn. Wanneer nu de tyd van hun vertrek aanftaande, en het aas der bloedelooze diertjes, waar mede de vogels gefpyst worden, op is, vliegen de vogels op, en neemen de te rugreis aan, door de lugt. Zodanig was deeze wonderlyke overvoering, welke ik met de

andere gevangenen naar de nieuwe Waereld moest ondergaan. Toen ter tyd stonden met my reisvaardig twee Burgers van *Petu*, welke om andere misdaden in ballingschap waren verwezen. Een van die was een Oyernatuurkundige, die de Wet hadt overtreden, door te disputeeren over het Wezen Gods, en over de Natuur der Geesten. Die stoutheid hadt hy met de aderlating moeten boeten, en wanneer hy kort daarna bevonden werd in zyn voornemen voort te varen, werd hy tot ballingschap naar 't Firmament verwezen. De ander was een Geestdryver, die twyfelingen omtrent den Godsdienst en 't regt van heerschappy in den Burgerstaat maakende, de gronden van beide schein te ondermynen. Dees wilde aan de Wetten van den Staat niet gehoorzamen, voorwendende dat alle Burgerlyke onderwerping tegen zyn gemoed streedt. Zyne Vrienden ondernamen om hem met de bondigste bewyzen deeze kregelheid uit den kop te krygen, doende hem zien, aan hoe veele bespottingen die gemoeds-voorschriften en ingebeelde inblazingen onderhevig waren; zeggende menigmalen, dat de yver,

conscientie, of inblazinge met zwaarmoedigheid of bedorven lichaams - vogten vermengd wierden; en toonden wyders aan, hoe dwaas het is zig te beroepen op het aanporren der conscientie, en hoe onbillyk het is te beweerren, dat de bewegingen zyns gemoeds het rigtsnoer zouden zyn van eens anders geloof; die zig van dezelve bewysrede bedienen, en de eene conscientie tegen de andere kan zetten. Eindelyk vertoonden zy hem, dat niemand die deeze beginselen halstarriglyk vasthieldt, bezwagtelende zyne koppigheid met den dekmantel der conscientie, in den Burgerstaat geduld konde worden; aangezien de pligt van een goed ingezeten vereischt, dat hy de Wetten van den Staat blindelings gehoorzame; en dat een Geestdryver zodanige onderdanigheid nog wil nog kan bewyzen, nademaal in 't burgerlyke het voorschrift zynner conscientie zyn eenige rigtsnoer is. Dog, aangezien beweegredenen of bewyzen op de Geestdryvers weinig vat hebben, wierdt hy als hardnekkig en onverbeterlyk gebannen, en naar het Firmament verwezen. Wy waren dan ter dezer tyd met ons drieën, die deeze rei-

ze stonden te doen, namenlyk een Uitvinder van Nieuwigheden, een Over-natuurkundige, en een Geestdryver:

Omtrent het einde der Berkenboomnaand, wierden wy elk uit het Gevangenhuis naar eene byzondere plaats gebragt. Wat myne makkers naderhand overgekomen is, is my onbekend: want voor my zelf alleen zorgende, moeide ik my nergens anders mede. Ter bestemder plaats gebragt zynde, werd ik terstond in 't kistje of hutje gesteken, en met spyze, zoo veel voor eenige dagen genoeg was, voorzien. Niet lang daar na, wanneer de vogels gewaar wierden dat men hen geen aas meer aanbragt, even als of zy voelden dat het tyd van vertrekken was, verlieten zy dien Aardbol, klievende de lugt met eene ongelooflyke snelheid. Men geloofst gemeenlyk onder de Onderaardlingen, dat de afstand van de Planct *Nazar* omtrent honderd mylen van 't Firmament is. Dog in hoe veel tyds ik die reize afgelegt hebbe, kan ik niet wel zeggen; maar wel dat my dunkt met deeze hemelsche schipvaart vier-en-twintig uren onder weg

geweest te zyn. Na een langwylig stilzwygen kwam my eindelyk een verward geroep ter ooren, waar uit ik gissinge maakte niet ver van land af te zyn. Toen bleek het my, dat deeze vogels wel dégelyk met voordagt hier op geleert en geoeffent waren, want zy zetteden zoo konstiglyk en zoo zorgvuldiglyk het hutje op den grond neer, dat 'er niets aan beschadigt wierdt. Terstond wierd ik omringt door een groot getal van Aapen, op weiker gezigt ik met geen geringe vrees bevangen wierd, nademaal ik op de Planeet *Nazar* van die dieren magtig gekwelt was geweest. Myn opgevatte schrik vermeerderde, wanneer ik deeze Aapen met malkanderen hoorde praten, en wanneer ik zag dat zy kleederen van verscheide kleuren aan hadden, en met geregelde stappen voortgingen. Toen giste ik dat zy de bewoonders deezes Lands waren. Dog vermits my in dat menigelmoës van zeldzaamheden, waar aan ik al zedert eenen geruimen tyd was gewoon geworden, niets nieuw of ongewoon meer kon schynen, schepte ik weder moed, vooral toen ik zag, dat die Aapen met eene wonderlyke gemaniërtheid nader kwa-

S

men,

men, en my, hunnen nieuwen gast, op eene beleefde wyze, uit het hutje haalden: want naauwlyks wordt in onze geheele Waereld een Ambassadeur met meer statie ingehaalt, Elk op zynen rang naar my toe komende, sprak my aldus aan: *Pul Asfer*. Na dat zy deeze welkomst dikwils herhaalt hadden, en ik eindelyk die woorden hen had nagezegt, begonnen zy uittermate te lachen, en gaven met koddige gebaarden te kennen, dat zy veel vermaak schepten in die woorden te hooren nazeggen. Aanitonds bemerkte ik dat deeze inwoonders ligtveerdig, liefhebbers van nieuwigheden, en groote snappers waren. Als zy spraken zou men gezworen hebben dat de trommel geroert wierdt, met zulk eene labberheid en vlugheid bragten zy de woorden als in eenen adem uit. Om kort te zyn, zy waren in opschik, manieren, spraak en ligchaams-gedaante geheel en al verscheiden van de *Potuanen*. Op 't eerste gezigt van myne gestalte, scheenen zy gantsch verbaasd, en de voornaamste reden daar van was, dat ik geen staart had: want gelyk 'er onder alle schepzelen geen beesten zyn, die meer de

figuur

figuur van een mensch verbeelden dan de Aapen, zoo zouden zy my, had ik anders eenen staart gehad, voor een dier van hun geslagt gegroet hebben: vooral, vermits zy alle de gene die tot nog toe uit de Planeet *Nazar* herwaards overgevoert waren, zig zeer ongelijk hadden bevonden. Ter zelve tyd toen ik in dat Land kwam, was de Zee overal onstuimig, om de nabyheid der Planeet *Nazar*: want even gelyk by ons de vloed der Zee overeenkomt met den loop der Maan, zoo vloeit en ebt ook de Zee van dit Firmament te gelyk met dezelve, als zynde in denzelven zwaai-kring met de Planeet *Nazar*.

Terstond wierd ik naar een groot huis gebracht, dat met pylaren, vensters, marmer, kostelyken huisraad en tapitzeryen zeer fraai opgepronkt was. Aan de deur stonden wagtters, waar uit ik besloot dat dit geen huis was van eenen gemeenen Aap. Hy zelf, verlangende om met my te spreken, huurde eenige meesters, die my in de taal zouden onderwyzen. Omtrent drie maanden wierden met dit onderwijs doorgebracht, welke verstreken zynde,

ik, vermits ik redelyk prompt spreken kon, geloofde, dat ik om de vlugheid myns geests, en snedige memorie, de verwondering van alle verdient had. Dog myne meesters hielden my voor eenen domkopen plomp-aard, zoo, dat zy telkens van hunnen discipel dreigden af te zien. Hierom, gelyk ik op de Planeet *Nazar* om de vlugheid myns verstands, al spottende *Scabba* of den gaauwert was genoemd geweest, zoo gaven my deeze Aapen, om myne domheid, den naam van *Kakidoran*, dat is gezegt plomp-aard of traag-aard. Want deeze alleen worden daar geagt, die eene zaak vaardig begrypen, bezwagtzelen in den zin, verdraaijingen in de woorden, en streeken in't spreken gebruiken. Terwyl ik in de Aapen-taal onderwezen wierd, bragt myn huiswaard my dikwils door de Stad, welke ik zag dat in allerlei foort van weelde en pragt verdronken lag: want door het groot getal van wagens, koetzen, lakeijen en de menigte des volks, dat van alle kanten toevloede, en ginds en herwaards liep, gedrongen en gestoten wordende; wierden wy genoodzaakt met geweld opening te maken, en ons den weg te baanen. Dog dat kwam in
 geen

geen vergelyking by de pragt in de hoofdstad, alwaar men als in zyn middelpunt byeen gebragt zag al wat de menschelyke verwaandheid bedenken kan. Toen ik de taal verstond, geleidde my myn huiswaard naar de hoofdstad, als hoopende door deeze nieuwe en ongewoone gifte, ligtelyk de gunst van een zeker Raadsheer te zullen verkrygen: want men heeft hier eene Volks-regeering, invoegen dat het hoogste gezag in de Republyk by den Grootten Raad berust, en dat alle de Raadsheeren van 't geslagt der Patricen zyn: want die uit het volk zyn, kunnen niet hoopen verder dan tot een hopman, of tot een bevelhebber in de Provinciën of mindere steden aangestelt te worden. Somtyds worden zy nog wel tot Burgemeesters aangestelt; dog deeze bevoordering pleeg niet te geschieden, dan na voorgaande verdiensten. En uit dien hoofde was myn huiswaard Burgemeester geweest: want die had zulken snedigen vernuft, dat hy binnen den tyd van eene maand, agt-en-twintig nieuwe Wetten of Placcaten (*Projecten*) hadt uitgevonden. En schoon deeze nieuwigheden, welke hy uitgevonden hadt, zodanig waren, dat

zy met het algemeene welzyn niet hadden konnen bestaan; waren 't egter proeffstukken van een vrugtbaar verftand, waar door hy zig agtinge hadt verkregen: want in de geheele Onderaardsche waereld zyn de uitvinders van nieuwigheden nergens zoo gezien, als in deeze Republyk. De hoofdstad deezer Republyk wordt genaamt *Martinia*, waarvan ook het gantsche Landschap den naam gekregen heeft. De Stad is zeer wel gelegen en zeer vermaart door treffelyke gebouwen, kennisfe in de Zeevaart, en 't uitrusten van Oorlogfchepen. Ik geloof niet dat dezelve in grootte en in 't getal haarer inwoonderen voor *Parys* behoeft te wyken; zynde de ftraaten aldaar zodanig opgepropt met volk, dat wy met vuisten en stokken ons eenen weg moesten maken, om ter plaatfe te geraken, daar de Vice-President van den Grooten Raad woonde: want dit was de man aan welken myn huiswaard my tot eene vereering dagt te geven.

Wanneer wy digt by des Vice-Prefidents huis waren gekomen, tradt myn huiswaard in eene herberg, om aldaar zyne kleederen wat
in

in orde te schikken, vermits hy wel en zindelyk gekleed by den Vice-President voor den dag wilde komen. Terstond kwamen met geheele troepen eenige huurlingen toeschieten, gemeenlyk *Maskatti* of opschickers geheeten, welke iedereen gewoon is te gebruiken, alvorens hy het Paleis van een Raadsheer ingaat. Deeze borstelen de kleederen, doen 'er de vlakken uit, en herstellen met een wonderbaarlyke zorg en handigheid al wat 'er aan ontbreëkt, zelfs tot de allerminste vouwtjes toe. Een deezer *Maskatti* des Burgemeesters degen genomen hebbende, maakte dien schoon en polyste hem. Een ander bondt hem eenen bos linten van allerlei kleuren op den staart: want niets is 'er daar deeze Aapen zoo zeer mede vermaakt zyn dan met den opschik haarer staarten. Daar waren Raadsheeren en vooral Raadsheers vrouwen, welker staarten op heilige dagen naauwlyks met de onkosten van duizend daalders, onzer munte, naar behooren konden opgeschikt worden. De derde deezer *Maskatti* of opschickers kwam met een instrument van de Landmeetkunde, waar mede hy de kleederen mat, om te zien of alles naar

behooren en evenredig geschikt was. Een vierde kwam gelopen met een flesje blanketzel, waar mede hy hem 't aangezicht opfierde. Een vyfde sloeg naauwkeurig agt op de voeten, nemende met eene uitstekende gaauwigheid het vuilnis van tusfchen de teenen en nagelen weg. Een zesde bragt riekend water aan, waar mede hy de handen en voeten des Burgemeesters besproeide. Kort om, dees boodt eenen fcheerdock aan om te fcheeren, die eene kam om te krullen, een ander eenen spiegel voor 't gezigt, en dit alles wierdt met geen minder zorg en vlyt verrigt, dan de Landmeeters by ons de Landkaarten gewoon zyn na te zien en te verbeteren. Dit deedt my in my zelven zeggen: „Wat tyd en kosten zal „de opfchik der vrouwen niet vereifchen, „daar 'er met het verfieren, oppoetzen, blan- „ketten, en kammen van 't man-volk, zoo „veel werks gemaakt wordt!” En zeker de *Martiniaanfche* Vrouwen gaan alle paalen te buiten, en weeten zodanig de gebreken aan haare ligchamen door bedrog te bedekken, dat zy door al te groote nettigheid vuil zyn. Want wanneer zig het zweet met de welrie-

ken-

kende zalven komt te vermengen, rieken zy terstond daar naar, even als wanneer een kok allerhande sop onder een giet. Waar zy naar rieken weet men niet: dit alleen weet men, dat men ondervindt datze zeer kwalyk rieken.

Myn huiswaard dan aldus geschooren, geschildert, gehult, en glad gemaakt, stapte naar het Paleis van den Vice-Président, alleen verzelt van drie knechts. Zoo dra hy in 't voorhuis kwam, trok hy zyne schoenen uit, om den marmeren vloer niet beslykt of bestoeyen te maken. Hier moest hy byna een geheel uur lang blyven staan, eer men den Vice-Président van zyne komste konde verwittigen: ook wierdt hy niet binnen gelaten, dan na dat 'er eenige kleinigheden, waarmede men in dit Land gewoon is de gunst der deurwagters te koopen, waren voorafgegaan. De Vice-Président, zittende op een verheven verguld gestoelte, hadt my met mynen huiswaard niet zoo dra zien binnen komen, of hy barstte uit in overmatig lachen, en deedt my terstond veele gekke en ydele vragen.

Zoodanig dat my 't zweet afguste langs de be-
 nen ,
 Waar van een gantsche plas lei op de marmèr-
 steenen.

En op ieder antwoord

Berst hy, al bevende, gestaag in lachen uit,
 Dat de omgekrulde neus hem tegen 't voorhoofd
 stuit.

Ik dagt dat zig aan te stellen als een tooneel-
 speeler, hier onder de deugden gerekent wierdt,
 vermits de Republyk eenen man, die zulk een
 potzenmaker was, tot Vice-Président, dat is
 eenen die de tweede plaats in den Raad be-
 kleedt, hadt aangestelt; en ik zei myne ge-
 dagten daar over terstond aan mynen huiswaard:
 Dog die betuigde my, dat het een man was
 ten uitersten aanzienlyk door de gaven zyns
 Geests. Want hoe groot zyne schranderheid
 was, bleek uit het groot getal van allerlei
 zaken, welke hy, zelfs in zyne aankomende
 jeugd, hadt uitgevoerd; aangezien hy van zul-
 ken snedigen begrip was, dat hy, al was 't

onder een glaasje, zaken van 't uiterste gewigt konde verrigten: ja zelfs onder 't avond- of middagmaal, tusfchen elk geregt, eene Ordonnantie of een Placcaat konde fchryven. Hier op vraagde ik van hoe langen duur die Placcaaten plegen te zyn, die zoo ter loops beflagen waren? Waarop my geantwoord wierdt, dat ze gemeenlyk zoo lang duurden, tot dat het den Raad behaagde dezelve te niete te doen, of af te fchaffen.

Na dat de Vice-Préfident een half uur lang met my gepraat, en met dezelve fnapagtigheid, als onze Europifche baardscheerders, veele woorden den hals gebroken hadt; keerde hy zig naar mynen huiswaard, tegen hem zeggende, dat hy my onder zyne dienaarsaannam, fchoon hy befpeurde uit de traagheid van mynen geest, dat ik

*In een verdikte lugt, of in het Varkens-land
Geboren, nooit zou zyn een man van goed ver-
ftand,*

en dat ik vervolgens tot eene bedieninge van
aan-

aangelegenheid naauwlyks bekwaam was. *Ik heb ook, zei myn huiswaard, bespeurt, dat 'er eene aangebooren vadzigheid in hem is; dog wanneer men hem tyd geeft, om de zaak wat langer te overwegen, oordeelt hy 'er niet kwalyk over.* Hier op antwoordde de Vice-President. „Hier heeft „men prompte en vaardige dienaars van no- „den, vermits de veelheid der zaken geen „draalen kan lyden”. Dit gezegt hebbende, begon hy ernstig op de sterkte myns ligchaams te letten, en geboodt my een zwaar gewigt van den grond op te heffen; dit zonder moeite gedaan hebbende, zeide hy: „De Natuur, welke hy in zielsbegaaf- „heden tot eene Stiefmoeder gehad heeft, „heeft dat gebrek eenigzins door de sterkte „zyns ligchaams vergoedt”. Toen wierdt my bevolen een weinig aan eenen kant en naar eene andere plaats te gaan, alwaar ik van de dienaars en slaven met eene wonderlyke be- leeftheid ontvangen, maar ook te gelyk door haare overgroote snapagtigheid en potzen ellendiglyk geplaagt wierd. Zy vraagden my zoe menigvuldige vraagen aangaande onzen Aardkloot, dat ik niet meer wist wat ik zou-

de

de' zeggen, zodanig dat ik eindelyk genoodzaakt zynde leugenen onder waarheid te mengen, egter nog hunne nieuwsgierigheid niet konde voldoen. Myn huiswaard eindelyk by my komende, gaf my te kennen, dat ik onder de hovelingen van zyne Excellentie eene plaats had gekregen. Uit het voorgaande praatje van den Vice-President had ik eenigzints kunnen afnemen, dat de bediening die my toegeschikt wierdt, niet veel byzonders stondt te wezen. Ik giste dat het die van Poortier of Hofmeester zoude wezen, waar mede men my stondt te begiftigen; dog vragende aan mynen huiswaard wat het voor eene bediening was, gaf hy ten antwoord: *Zyne Excellentie heeft u allergenaadigst aangestelt tot eersten drager (Porteur) van zynen draagstoel, met eene jaarlyksche wedde van vyf-en-twintig Stercolaten. (Iedere Martiaansche Stercolaat wordt gerekent op twee daalders onzer munte.)* Daarenboven heeft hy beloofd dat gy dien dienst aan niemant zult moeten doen, dan aan hem zelv' en aan zyne edele Gemalinne. Door dit antwoord als door een bliksem getroffen, gaf ik, zonder doekjes daar om te winden, te kennen, hoe onwaardig

dig zulks was voor een vrygebooren man, en die van goeden huize was. Dog terwyl ik sprak, vielen my de hovelingen in de reden, komende by troepen toelopen, en met haare snapperyen my, die bereids half dood was, voorts vermoorden: want de *Martinianen* zyn altemaal ligt volkje, ydele snappers en lastige babbelaars, die op geen zaken van gewigt altoos gevat zyn, en alleen veele woorden den hals breeken. Eindelyk wierd ik naar myne slaapplaats gebragt, alwaar het avondmaal gereed stondt, en na dat ik matelyk gegeten had, wierdt my myne slaapsteê aangewezen om te rusten.

Ik ging terstond naar bed; dog in die gemoedsgisting kon ik niet in slaap geraken. De hoogmoed, waar mede ik van deeze Aapen ontvangen was, hadt my byna razend gemaakt; en waarlyk ik had Jobs lydzaamheid van noden om zulk eenen doorslaanden smaad op te kropen. Ik beschreide myn noodlot, 't welk ik bespeurde wreeder in dit Land te zyn, dan 't in de Planeet *Nazar* was geweest, en begon aldus in my zelf te spreken: Wat zou 't zyn

zoo de groote *Kadokus* van het Vorstendom *Potu*, die volmaakte man, en wiens waardy tegen geen goud is optewegen, eens in deze Gewesten was overgevoert? Waarlyk men zou 'er weinig werks maken van eenen man, die eene geheele maand noodig heeft om een Placcaat op te stellen! Wat zoude *Palmka* in dit Land beschooren staan, alwaar de Raadsheeren over 't avondmaal zittende, Placcaten opstellen en die te gelyk schryven? Na ernstige overweginge bespeurde ik dat ik uit het Land der wyzen was overgebracht in de verblyfplaats der tooneelspeelers. Eindelyk afgemat zynde door deeze zorgen, be kroop my de slaap. Ik zou met geen zekerheid zeggen kunnen hoe lang ik sliep; nademaal 'er in dat Land geen onderscheid is tusfchen dag en nagt: want men heeft 'er geen duisternis dan die op eenen gezetten tyd voorvalt, wanneer het, door tusfchenkomste van de Planeet *Nazar*, Eclipsis is in de Onderaardsche Zon. Dog die Eclipsis is zeer aanmerkelyk, nademaal de Planeet *Nazar*, die niet ver van 't Firmament dobbert, met haare schaduwe de Zon geheel verduistert.

Men

Men heeft 'er ook om de gestadige nabyheid van dat gestarnte, 't geheele jaar door, eenerlei weêr. Hier om verdryven de inwoonders, door verscheide uitvindingen, als door de lommer der boschen, koele wandelwegen en onderaardsche kelders, de ongemakken der hitte.

Naauwlyks was ik wakker geworden, wanneer een zekere Meerkat in myne kamer tradt, zeggende myn amptgenoot te zyn, en by zig hebbende eenige touwen met eenen loozen slaart, welken hy vast maakte aan myne billen, ten einde ik zoude schynen te zyn van dezelve figure als de overige Aapen. Dit gedaan zynde, beval hy dat ik my zoude gereed houden, nadien de Vice-President binnen een uur tyds naar een school, alwaar hy door schriftelyk bevel uit den Raad met de andere Raadsheeren verzogt was, moest overgebracht worden. Daar was eene Doctorale Promotie te doen, tegen veertien uren voor den middag. Hier staat te letten, dat, schoon, om het gestadige licht, de dag van den nacht niet kan worden onderscheiden, de dagen eg-

ter

ter omschreven zyn in zekere uuren, half-uuren, en quartier-uuren; en zulks door 't gebruik der Horologien, en Zandloopers, invoegen dat de dag met den nagt in twee-en-twintig *Martiniaansche* uuren worden begrepen. Waaron het ook, byaldien alle de Stads-horologien te gelyk stil stonden, den Stedelingen onmogelyk zoude zyn de uuren wederom te regt te brengen, alvorens zy door de Horologien der nabuurige plaatsen het stilstaan der hunne hadden verholpen: want daar zyn geen Zonnewyzers, nog zy kunnen 'er wezen, omdat 'er nooit schaduwten zyn, vermits de Zon aldaar juist boven het hoofd staat, en haare stralen lynregt nederwaards schiet. Hier vandaan is het, dat als men eenen put graaft, dezelve geheel en al befehenen wordt. En aangaande het jaar, dat wordt aldaar geregelt en geschikt naar den loop der Planeet *Nazar*, die eens zoo ras als het Onderaardsche Firmament haaren loop om de Zon aflegt.

Ten veertien uuren eenen vergulden draagstoel op de schouderen nemende, droegen wy zyne Excellentie naar het school. Komende

T

in

in de gehoorplaats, zagen wy aldaar naar rang zitten de Leeraars en Meesters, welke alle voor eenen voorbygaanden Raadsheer opreezen en hem den staart toekeerden. Dit is een teeken van eerbiedigheid; en daarom verfiereu zy zoo zorgvuldiglyk hunne staarten. Dog my kwamen die averegtsche groetingen gekkelyk en belachelyk voor. Want iemant den rug toe te keeren is by ons een teeken, of van verkoeling of van veragting; dog ieder Land heeft zynen eigenen smaak. De gemelde Leeraars en Meesters zaten aan weërszyden der gehoorplaats; en aan 't einde van de gehoorplaats was een gestoelte gestelt, 't welk bekleed wierdt door den genen die Doctor stondt te worden. Eer de Promotie aanging wierdt 'er over een twistschrift gehandeld, waar van dit de tytel was. *Inwyings-Natuurkundig verhoog, waar in onderzocht wordt en beslist, het zwaarwigtig vraagstuk: of het geluid, 't welk de vliegen en andere bloedeloze diertjes maken, hen door den mond, of door 't agterste uitgaat.* De Præses hadt op zig genomen het eerste gevoelen te verdedigen, welk met zoodanigen yver van de tegenpartyders befreeden wierdt,

wierdt, dat men vreesde dat dat krakkeel op een bloedig krabbelvuiſtje zoude uitkomen. En waarlyk men zoude handgemeen zyn ge worden, ten ware de Raad, opryzende, de hevigheid niet hadt doen bedaaren. Zoo lang het diſpuut duurde, wierdt 'er op de fluit geſpeelt: Want daar was een fluitspeeler aan welken 't beſtier des ſtryds was opgedragen, die dan eens met ſtreelende, dan met hevige toonen, de verſlaauwende zintwist opbeuren, of wanneer dezelve tot oploopenheid en woede overfloeg, zoude bedwingen. Dog door deeze en andere middelen wierdt 'er dikwils niet veel uitgerecht: want het is moeilyk maat te houden wanneer 'er over zwaarwigtige zaken gehandelt wordt; 't geen wy in onze waereld dikwils hebben ondervonden, alwaar met geen mindere gemoeds bewegingen, het zintwisten over een geſchil dat veelerlei is, en veele omwegen heeft, dikwils onſtuimig wordt. Dog dit krakkeel, dat bloedvergieten en doodslag ſcheen te dreigen, wierdt ſchielyk geëindigt door onderlinge loſtuitingen en dankzeggingen; niet anders dan op onze Academien, alwaar, volgens eene doorgaans

aangenomene gewoonte, de Præses overwinnaar uit het gestoelte komt.

Het disputeeren geëindigt zynde, ging de Promotie zelve op deze wyze voort: hy die gepromoveert stondt te worden, wierdt te midden in de gehoorplaats gestelt, alwaar drie Pedellen of dienaars der Academie met eenen statigen tred naar hem toegaan, en hem een geheel mud koud water over 't hoofd gieten: straks daar op berookten zy hem met wierook, en bieden hem eenen spuwdrank aan te drinken. Dit met de uiterste eerbied en buiging haarer hoofden verrigt hebbende, kondigen zy af, dat hy tot Leeraar verkoren is. Ik stond verbaasd over zulke wonderbaarlyke en nooit gehoorde plegtigheden, en vraagde aan zeke- ren geleerden Aap, die by my stondt, wat dat alles te beduiden hadt. Dees, medelyden hebbende met myne onwetendheid, zeide, dat door 't water, den wierook, en den braakdrank te kennen gegeven wierdt, dat de vlekken der oude gebreken moesten uitgewischt, en nieuwe zeden, onderscheiden van die van 't gemeen, aangenomen worden. Dit verstaan heb.

hebbende , beschuldigde ik myne domheid , en vol van verwondering zynde , vraagde ik niet verder , om niet door te gaan voor eenen die nooit onder fatsoenlyke Lieden verkeert hadt.

Eindelyk wierdt alles vervult door het ge-
raas van trommels , fluiten en trompetten , en die
nieuwe Leeraar , uit de gehoorplaats gaande , ge-
lauwriert , en met eenen riem omgord , wierdt
door de gantsche vergadering der Geleerden
tot in zyn huis toe verzeld . Dog vermits hy
maar van een burgerlyk geslacht was , wierdt
hy in geen stoel gedragen ; maar slegts op een
wagentje met de hand voortgetrokken , eeni-
ge getabberde loopers , vooruitlopende . De
plegtigheid , zoo als doorgaans pleeg te geschie-
den , wierdt besloten met een pragtig gast-
maal , en een brave roes der gasten : want daar
wierdt zoo rykelyk wyn geschonken , dat de
meeste vol en zoet naar huis wierden gebragt ,
en , niet zonder behulp van geneesmiddelen ,
eerst na eenige dagen weder tot hun zelve
kwamen , invoegen dat in die geheele verrig-
tinge , van 't begin af tot het einde toe , niets

te vinden was, dat niet met de uiterste plegtigheid toeging; en ik moet bekennen dat ik in onze waereld nooit eene Promotie gezien heb, die meer was naar den trant van de Academie, nog geen Candidaat, die met meer regt Doctor gemaakt is.

In de Geregts-hoven worden de zaken met eene wonderlyke vaardigheid afgedaan, zoo, dat ik my niet genoeg kan verwonderen over de vlugheid en de gemaklyke bevattinge die dat volk zoo byzonder eigen is: want eer de Advocaten hunne pleidoijen geeindigt hebben, staan de Regters menigmaal op om hunne stemmen, die niet minder vaardig als fraai zyn, te geven. Ik heb my menigmaal in deeze Geregts-hoven laten vinden, om de wyze van Procedereen by de *Martiniänen* te hooren. De Vonnissen kwamen my in 't begin zeer zake-lyk voor; en scheenen gegrond op het natuurlyk regt; maar toen ik die wat grondiger onderzocht, vond ik die onregtvaardig, gekkelyk en vol van tegenstrydigheden, zoo dat ik het beter oordeelde te wezen, de zaken aan 't lotgeval te betrouwen, dan een geding te onderwer-

wer-

werpen aan het Vonnis der *Martiniaansche* Regters. Van de wetten deezer Natie kan ik niets zeggen om de groote wisselvalligheid welke dezelve onderworpen zyn: want wetten en regten worden hier alle jaren even als kleederen verandert. Om deeze redenen worden 'er veele om misdaden geltraft, die geen misdaden waren toen ze bedreven wierden: Veele verliezen ook daarom alleenlyk hun Proces, om dat hunne Actie, welke volgens de wetten geoorlooft was, naderhand door eene nieuwe wet ongeoorlooft wordt. Ten dien opzichte beroepen zy zig ook alle van lager Regtbanken tot de hooge, hopende — dat, hangende het geding, de eerste wet zal worden afgeschaft. Dit gebrek wordt geboren uit het al te vaardig ontwerp der wetten. Voeg hier by dat deeze Natie, al te zeer hakende naar nieuwigheden, afkeerig is van de allerbeste wetten en gewoonten, alleen om dat ze oud zyn. Geen mindere ligtvaardigheid bespeurde ik ook in den opschik des ligchaams en in de kleederen. De Advocaten zyn hier in groote agtinge om hunne spitsvinnigheid in 't zintwisten, en daar zyn 'er onder dezelve, die, ge-

lyk men zegt, doornaait als eens bedelaars huik, geen zaak aannemen te verdedigen, ten zy dezelve twyfelagtig en onregtvaardig zy: en zulks om aan te toonen hoe zeer zy geslepen zyn in 't haarklooven, en hoe konstig zy van zwart wit kunnen maken. Om deezer geslepenheids wille begunstigen de Regters meenigmaal eenen voorstander van eene onregtvaardige zaak, nadien 't hen genoeg is dat de zaak bepleit, en volgens de Practyk behandelt zy. Hierom zyn zy gewoon te zeggen: „ Wy „ zien zeer wel de onbillykheid der zake; dog „ aangezien dezelve met zoo veel behendig- „ heid, en volgens de Practyk beweert is, „ kunnen wy niet nalaten, om de snedigheid „ des Advocaats, een weinig van 't regt „ af te zien”. De regten worden hier van de Leeraars, voor verscheide pryzen, naar de natuur der zaken, geleert: by voorbeeld die hunne leerlingen onderrigten om eene kwade en onbillyke zaak voor te staan, of, gelyk de Grieken zeggen, τὸν ἕτερον λόγον κρείττω ποιῆειν, (*) eischten twintig stercolaten; dog die eene bil-

(*) van krom regt te maken.

Iyke zaak leeren beweerē, vorderen slegst tien stercolaten. 't Geen tot het Regt vereischt wordt, is zoo veel en zoo groot, dat in dien onmetelyken hoop van wetten, de eene op de andere gestapelt, geen einde te zien is: want gelyk de *Martinianen* van een zeer spitsvinnig en fyn vernuft zyn, en daar by eene zeer gaauwe bevattinge hebben, walgen zy van alles wat klaar en eenvoudig is, niets aanzien willende dan 't geen doortrapt, kwastig en verdraait is.

Eveneens is 't met den Godsdienst gelegen, welke geenszins in betrachtinge, maar slegst alleen in ydele bespiegelingen bestaat. Zoo zyn 'er tweehonderd en dertig verscheide gepelens over de gedaante welke God moet worden toegeschreven, en driehonderd zes en negentig over de natuur en hoedanigheid der Ziele. De Tempelen of heilige gehoorplaatfen alwaar de Godskennis geleert wordt, worden door de *Martinianen* niet bezogt, om aldaar te leeren wat hun te betrachten staat, of waar naar zy zig in leven en sterven te rigten hebben; maar slegst om te hooren, hoe ge-

leerd en met welk eene fynheid van verstand de heilige Redenaars zig uitdrukken, welke ook hoe zy duisterder spreekten, hoe zy te meer toejuichinge krygen, invoegen de *Martinianen* ongaarne iets hooren, dan 't geen zy niet verstaan. Men let 'er meer op de woorden dan op de zaken, vermits de Redenaaren zig meer toeleggen op de uitgezogte spreekwyzen en welgeschikten zin, dan op het gewigt der bewyzen of beschaaftheid des oordeels, en de toehoorders niet dan op vleijende redenen en welluidende woorden agt geven. Hierom durfde ik van den Christelyken Godsdienst, die eenvoudig en niet opgetooid, maar op de waarheid gegrond is, geen woord reppen.

Nergens worden de Uitvinders van nieuwigheden meer dan in deeze Republyk geagt: hoe moeilyker en ongerymder de uitvinding is, hoe meer dezelve aangenaam is. Toen ik aan zekeren Meerkat eens uitgelegt had de natuur van onzen Aardbol, en hem aangetoond had, dat deszelfs oppervlakte bewoond was, stelde hy terstond voor om de korst der aarde te doorgraven en eenen weg te banen naar de

Bovenaardlingen. Die uitvinding wierdt terstond van allen toegejuicht en daar wierdt eene *maatschappy*, of *genootschap* van den *bovenaardschen handel* aangestelt, waar naar de inwoonders terstond met geheele troepen liepen; en de biljetten nagezien hebbende, *Actien*; gelyk de *Kooplieden* zeggen, gingen koopen. Dog toen door deeze bewegingen het gantsche *Landschap* te onderste boven geraakte, en verscheide *Familien* door deeze *Actien* tot den bedelzak vervielen, begrepen zy eindelyk de dwaasheid deezer uitvindinge; en lieten 't werk steecken. Egter is den *Uitvinder* om deeze dwaasheid, die den *Staat* zoo duur hadt gestaan, niets kwaads overkomen: ja hy wierdt zelfs, om de voortreffelykheid van 't werk, van iedereen geprezen, zoo dat de *Martinianen* plegen te zeggen: dat schoon zyne pogingen hem niet gelukt waren, hy egter als een andere *Phaëton*

den *Zonnewagen*

mende,

En, schoon hy stortte, stout voorby den stoutsten rende.

Den

Den aart deezes volks nauwkeurig onderzocht hebbende, trachtte ik door dezelve middelen my eenige agtinge by de *Martinianen* te verkrygen, en door eenige uitvindinge mynen staat wat te verbeteren. Derhalven na dat ik den staat deezer Republyk ondertast hadt, vond ik 'er zeer veele gebreken in. Ik zag dat alles vervult was met konstenaars, en dat dit Land gebrek hadt aan handwerks-lieden. Hierom stelde ik eene wet voor, van verscheiden handwerks-lieden ten nutte des Gemeenenbests aan te stellen. Dog alle uitvindingen van dit slag verwekten niet dan gelach en veragtinge by dat verwaand volk, dat alleen met poppegoed in zynen schik is. Derhalven begon ik met deeze woorden tegen mync eige domheid uit te varen: *Gy zyt een domkop en een weetniet, waardig dat gy in 't veragte genootschap der stoeldragers oud en grys word.* Ik verloor egter den moed niet geheel en al; en toen ik zag dat ik met heilzamen raad te geven niets vorderde, besloot ik te onderstaan of ik met eene dwaze en ydele uitvinding die moeilykheid niet konde te boven komen. Ik openbaarde myn voornemen aan een doorslepen Aap,

die

die myn paard dat van zelf liep, nog met deeze spoooren aanwakkerde :

*Wilt gy dat u 't geluk zal dragen,
Zoo moet g' 'er galg en rad op wagen.*

En wanneer hy my aantoonde, dat 'er hier veele geweest waren, die alleenlyk door wisjewasjes en kinderspel, zig roemwaardig gemaakt hadden; en vooral door eenige nieuwe fatsoenen van kleederen; dat ik wel zoude doen met de gekken uitzinnig te zyn. Derhalven alle zeilen byzettende, liet ik alle gekke uitvindingen in Europa door myne gedagten gaan, en eene keuze daar uit gedaan hebbende, besloot ik de optooizelen des hoofds, welke wy *Parruiken* noemen, hier aan te pryzen. Ik zag dat 'er in dit Gewest eene groote menigte Geiten was, van welker hair eenigermaten *Paruiken* konden toegestelt worden. En nademaal myn Voogd zaliger, dit handwerk lang hadt by de hand gehad, was ik in die konst niet geheel en al onbedreven. Hebbende dan eenig geiten-hair gekregen, stelde ik daar van eene *Paruik* toe, die my zeer wel

pas.

paste; en dus opgeschikt zynde, vertoonde ik my aan den Vice-President. Hy verbaast staande over dit nieuw en ongewoon verschynzel, vraagde wat het was, en dezelve van myn hoofd aflightende, zettede die op het zyne, loopende metter haast naar den spiegel, om zig zelve in dat optooizel te zien; en hy kreeg met dat nieuwe hoofddekzel zulk een welbehagen in zig zelve, dat hy van vreugde luidkeels uitriep: *Ik ben byna den Goden gelyk!* Terstond deed hy zyne huisvrouw haalen, om dezelve zyne vreugde deelagtig te maken. Zy, niet minder dan hy van vreugde opspringende, vloog haaren man om den hals, betuigende niets geestigers, en dat haar meer beviel, ooit gezien te hebben, waar aan ook het gantsche Huisgezin zyn zegel hing. De Vice-President zig daar op naar my keerende zeide: *O Kakidoran!* zoo deeze uwe uitvinding den Raad zoo wel als ons aanstaat, kunt gy u zelve de hoogste bedieningen in onze Republyk be-
 looven. Ik, zyne Excellentie zeer ootmoedig bedankende, droeg hem een verzoek-schrift op, om het zelve den Raad aan te bieden. In dit verzoek-schrift mat ik de voortreffelykheid
 my-

myner uitvindinge zeer breed uit , met deeze woorden :

Zeer Voortreffelyke , Edelmoedigste , Doorlugtigste , Roemrugtigste en Allerschranderste Raaden.

„ De natuurlyke zugt , waar door ik ge-
 „ noopt word om het algemeen welzyn te
 „ bevorderen , heeft my aangezet om uit te
 „ vinden en toe te stellen dit nieuwe en nooit
 „ voorheen bekende hoofddeksel , 't geen ik
 „ hier op 't nederigste aanbied , en ten on-
 „ derzoek aan de allerschranderste Regtbank
 „ onderwerpe ; niet twyfelende , of het zelve
 „ zal gunstiglyk worden aangenomen , vooral
 „ nademaal die uitvinding tot roem en sie-
 „ raad der Natie strekt , en te weeg brengt ,
 „ dat het , de geheele waereld door , bekend zal
 „ worden , dat gelyk de *Martinianen* in dap-
 „ perheid en gemoedsgaven onder alle volke-
 „ ren uitblinken ; dezelve ook alzoo in opschik
 „ en zwier van kleederen , die het ligchaam
 „ een soort van eerbied en majesteit byzet-
 „ ten , onderscheiden zyn. Ik betuige hei-
 „ „ lig-

„ liglyk, dat ik hierin myn eigen belang geens-
 „ zins beooge, en derhalven niet den aller-
 „ minsten loon voor mynen arbeid eifche:
 „ zullende my genoeg zyn, dat ik naar myne
 „ geringe kragten 't algemeen nut en de glorie
 „ der Natie hebbe mogen bevorderen. By-
 „ aldien egter de Doorlugtigste Raad, deeze
 „ myne moeite eenige vereering oordeelt waar-
 „ dig te zyn, zal ik die gunst met een dank-
 „ baar hart aannemen, op dat daar door aan
 „ de geheele waereld deszelfs mildheid open-
 „ baar zy, en andere om diergelyke of grooter
 „ zaken uit te voeren, aangezet mogen wor-
 „ den. En het is ten dien opzichte alleen,
 „ dat ik de milddadigheid van den Raad en 't
 „ Volk van *Martinia* niet zal afstaan; my voor
 „ 't overige bevelende aan de goedgunstigheit
 „ uwer Voortreffelykheden.”

Des zeer Doorlugtigen Raads

Ootmoedigste Dienaar

Kakidoran.

In *Martinia* den 7den
der maand Astral.

De

De Vice-President stak myn Smeekfchrift te gelyk met het hoofddekzel in zynen zak, om dat aan den Raad te behandigen. 't Is my ter ooren gekomen dat op dien zelven dag alle Geregts-zaken stil stonden, zoo zeer was een iegelyk ingenomen om deeze uitvindinge te onderzoeken. Toen nu de stemmen opgenomen wierden, wierdt het proeffstuk geprezen, de werkmeester geroemt, de gift aangenomen, en besloten hem te beloonen. In den geheelen Raad waren alleenlyk drie Raadsheeren, die dit gevoelen tegenspraken; dog zy wierden ten dien opzichte niet weinig over den hekel gehaalt, en voor onwetende, en lieden die niet wisten te leven, ja die onwaardig waren een Raadsheers-ampt te bekleden, te boek gestelt.

Na dat de Raad een besluit genomen hadt, wierd ik op 't Raadhuis ontboden, alwaar een oude Aap, opryzende, na dat hy uit den naam van den gantschen Staat my bedankt en tefens bekent gemaakt had, dat myne moeite naar verdiensten beloont zoude worden; vraagde, hoe langen tyd ik wel noodig had om

cen diergelyk hoofdekfel toe te stellen. Ik gaf ten antwoord, dat het my loons genoeg was, dat myn werkstuk de goedkeuring van zulke treffelyke Heeren, en de toejuichinge des geheelen Raads hadt mogen verdienen: ik beloofde eene andere *Paruik* binnen twee dagen te zullen opmaken, met toezegginge, dat, byaldien de andere Aapen, die geoeffende handwerkslieden waren, en welke ik de konst zoude leeren, my wierden toegevoegt, ik binnen den tyd van eene maand zoo veele *Paruikers* zoude afmaaken, dat 'er genoeg zouden zyn om de geheele Stad te voorzien. Dog de Vice-President, door dit antwoord ontzet, barstte in deeze woorden uit: „ Dat zy verre, „ *Kakidoran*, dat dit optooizel voor iedereen „ in de gantsche Stad zoude zyn, en, by allen „ man gebruikt wordende, in veragtinge komen; daar het noodig is dat de Adel daar „ door van den gemeenen man worde onderscheiden. ” Het gevoelen deezes voortreffelyken mans wierdt van allen toegestemt, en de Schatmeesters van Staat aangezegt, dat zy hadden toe te zien, dat het Besluit des Raads niet overtreden wierde, nog, door eenen

al-

Een Inwooner van Martinia,
met eene Paruik.

Fokke, sc.

algemeen en dragt der *Paruiken*, de Adel eenigen nadeel mogte lyden; of dat zulk een uitstekend sieraad, door 't gebruik van 't Jan Hagel, in waardye verminderde. Dog dat Placcaat bragt niet anders te weeg, dan 't gene alle de voorige wetten op den pragt, met het maken van onderscheid tusfchen de Burgery, hadden uitgewerkt; want daar door verwekte het in 't Gemeen des te meer lust om de wet te overtreden. En overmits dees opfchik elkeen wonderlyk wel aanftondt, kogten de gegoedste uit de Burgery, met geld of door aanpryzyng hunner goede Vrienden, den tytel en brieven van Adeldom van den Raad, invoegen de helft der Stad binnen korten tyd veradelt wierdt. Eindelyk, nademaal 'er ook uit de Provinciën smeekfchriften wierden ingebragt, vondt de Raad goed het Placcaat te vernietigen, en 't gebruik der *Paruiken* aan iedereen toe te ftaan, zoo dat ik met het meeste genoegen der waereld de geheele Natie (met verlof gezegt) *geparuikt* zag, eer ik uit *Martinia* ging: En om de waarheid te zeggen, het was een koddig fchouwfpel deeze *geparuikte* Aapen te zien: Ja zoo zeer behaagde

de uitvinding de geheele Natie, dat zy eene nieuwe Tydrekeninge in de waereld bragt, en de *gepariikte* Eeuw daar door in de Jaarboeken der *Martinianen* is bekend geworden. Dog om weder tot my zelven te komen. Opgeschoot met loftuitingen en met eenen purperen mantel omhangen, wierd ik met den draagstoel des Vice-Presidents naar huis gebragt, zoo, dat die drager die nog onlangs myn amptgenoot was geweest, my thans den dienst van een paard bewees: ook spysde ik zedert dien tyd aan des Vice-Presidents eigen tafel. Na die blyde dageraat van myn geluk, begon ik myn ondernomen werk voort te zetten, en maakte door hulp van myn bygevoegde werkvolk, in 't kort zoo veele *Paruiken*, als 'er voor den gantschen Raad noodig waren: en na dat ik eene geheele maand met dat werk had doorgebracht, wierden my de Brieven van Adeldom ter hand gestelt, welker inhoud was als volgt:

„ Om de voortreffelyke, en voor den Staat
 „ heilzame, uitvinding, waar door *Kakidoran*,
 „ van geboorte uit Europa, de gantsche *Mar-*

„ *ti-*

„ *tiniaansche* Natie aan zig verplicht heeft,
 „ hebben wy befloten, denzelven met den
 „ Adeldom te begiftigen; invoegen dat hy
 „ en zyne Nakomelingen, van nu afaan voor
 „ goede Edellieden zullen worden gehouden,
 „ en alle voorregten, regten en vryheden, den
 „ *Martiniaanschen* Adel toekomende, genieten:
 „ willende wyders, dat de Uitvinder met ee-
 „ nen anderen naam vereert, en, in plaats van
 „ *Kakidoran*, *Kikidorian* worde genoemd.
 „ Voorts, nademaal zyn gemelde staat hem
 „ noodzaakt met eenigen luister te leeven, leg-
 „ gen wy hem toe eene jaarwedde van 200.
 „ Pataren, tot steunfel zyner nieuwe waardig-
 „ heid. Gegeven in de Raadkamer te *Marti-*
 „ *nia*, op den 4 den der maand *Merian*, onder
 „ 't groot Zegel van den Raad.”

Dus van eenen gemeenen lastdrager in ee-
 nen Edelman gevormt, leefde ik eenigen tyd
 in groot aanzien en geluk. En toen de *Mar-*
tinianen zagen dat ik by den Vice-President
 in een goed blaadje stond, zогten zy allen my-
 ne vriendschap en gunste. De vleijery myner
 opwagters ging zoo verre, dat zy my als om

stryd lofdigten aanboden, en my hoedanighe-
den toefchreven die my onbekent waren. Eenige, hoe zeer zy wel wisten dat ik uit een onbekent Land geboortig was, maakten geen zwaarigheid eenen langen reeks myner Voorouderen op te tellen, en myn Geslagt-register byna van de scheppinge der waereld af te leiden. Dog zoodanige optellingen waren my niet zeer aangenaam, vermits ik 'er weinig eer in stelde uit het Aapen-geslagt afkomstig te zyn. Wyders nadien de *Martinianen* gewoon zyn ter eere van de staarten der Grooten, lof-redenen te doen, byna op dezelvè wyze als onze Poëeten de schoonheid der jonge dogters gewoon zyn te pryzen; maakten ook eenige Digters de fraaiheid van myn staart, hoe zeer ik 'er geenen had, met lof-digten vermaart. Kortom, hunne vleijery ging zoo verre, dat zeker man, die nog al van 't geringste soort niet was, dog welken ik egter om zyns Geslagts wille niet zal noemen, zig niet schaamde my aan te bieden dat ik zyne huisvrrouwe konde bezigen en genieten, of zy de myne was, bedingende voor die mildheid, voor hem een goed woord by den Vice-President te

te doen. Die slaafsche toegevenheid, waar mede die geheele Natie vervuld is, is de oorzaak dat de *Martiniaansche* Geschiedenisfen naauwlyks waardig zyn gelezen te worden, ten aanzien van de stoffe, die niet anders behelst dan een laf en ongezouten mengmoes van loftuitingen, hoe zeer ook de styl doorgaans fraai en zuiver is. Om deeze reden vindt men daar te lande beter Poëeten dan Historie-schryvers: en het is zeker dat men nergens hoogdravender Poëeten vindt, 't geen aan de levendige verbeeldinge der *Martinianen* moet toegeschreven worden.

Ik was in dat Land eenen langen tyd genoegzaam welvarende, alhoewel de hitte, welke men daar, vermits 'er de Zon nooit ondergaat, gestadig heeft, my zeer moeilyk viel. Ik was wel eens door eenen buikloop, waarby eene schielyke koorts kwam, bedlegerig; dog dat was van korten duur; en ik kan betuigen, dat de Medicyn-meester dien ik toen gebruikte, om zyne snapagtigheid, welke aan deze Natie zoo eigen is, my lastiger viel dan de koorts zelve. Vermits ik in dien staat eenen

Medicyn - meester noodig had , boodt zeker Leeraar in de Geneeskunde my zynen dienst aan. Ik kon my op 't gezigt van denzelven byna niet van lachen onthouden , vermits hy dezelve man was , die my nog onlangs den baard geschooren hadt. Toen ik hem vraagde , hoe hy zoo schielyk in een Medicinæ Doctor hadt kunnen hervormd worden , antwoordde hy my , dat hy met beide die wetenschappen zyn voordeel deedt. Ik dat gehoord hebbende , en in twyfel staande , of ik myne gezondheid wel wilde toevertrouwen aan zulk eenen Weet-al , en zeggende , dat ik liever eenen Medicyn-meester had , die alleen zyn werk van de Geneeskunde maakte ; zwoer hy heiliglyk dat 'er zodanig een Geneesheer in de geheele Stad niet wierdt gevonden. Hierom wierd ik genoodzaakt hem myne genezinge toe te vertrouwen. De haast dien de Medicyn-meester maakte , vermeerderde zeer myne verwonderinge : want my een drankje om in te nemen voorgeschreven hebbende , vertrok hy te gelyk zeer schie-lyk , zeggende niet langer by my te kunnen blyven , vermits hy door andere zaken , waarmede hy ter zelve tyd bezig was , wierdt af-
ge-

geroepen. Toen ik hem vraagde, wat het tog voor zaken waren die zulken schielyken haast vereischten, gaf hy ten antwoord, dat het uur aanstaande was, waar op hy zyne gewoone bedieninge in een lager Regtbank in de Stad moest waarnemen, terwyl hy teffens Beëamt-schryver of Klerk was. Ik zag dat die gaauwheid van geest doorgaans in dit Land in zwang ging, alwaar niemant zwarigheid maakte, om veele tegenstrydige bedieningen te gelyk op zig te neemen. Die groote laatlunkenheid wordt in hen geboren door die wonderlyke vlugheid van geest, waar mede zy de zaken zoo schielyk afdoen. Dog door verscheide mislagen en wanordes die hier gepleegt worden, heb ik geleerd, dat deeze vlugge vernuften den Staat meer tot sieraad dan tot nut verstrekken.

Na dat ik twee volle jaaren, zoo als lastdrager, als in den staat van Edelman, in dit Gewest had doorgebracht, kwam my een gantsch onverwagt geval te voor, 't welk my byna het leven hadt gekost. In 't Paleis van zyne Excellentie had ik tot nog toe zeer veel gunst

genooten, en de Gemalin vanden Vice-President hadt my wonderlyk wel mogen zetten, zodanig dat ik onder haare Vrienden de eerste schein te wezen. Dikwils zelfs hadt zy met my onder vier oogen gesproken, en schoon zy met myne tegenwoordigheid wonderlyk veel schein op te hebben, hadt ze my egter altyd toegesproken met eerbaarheid, zoo dat ik haare goede diensten niet dan in de beste vouw konde schikken, engeenszins bevroeden, dat de wortel deezer toegenegenheid eene geile drift was; vooral in eene Vrouw van aanzien, welke onder de Aapen niet min om haar voornaam geslagt aanzienlyk was. Dog in vervolg van tyd begon ik uit haare dubbelzinnige taal eenig vermoeden op te vatten, En dit werdt vermeerdert door

*Haar verw', haar magerheid, gelaat, betraan-
de oogen*

*En zugten, zonder reên uit haare borst getoo-
gen.*

Eindelyk wierden myne oogen verlicht,
toen

toen eene jonge dogter my eenen brief van den volgenden inhoud bragt,

Allerliefste Kikidorian!

„ Myne hooge geboorte, en de schaamte
 „ onze Kunne aangeboren, hebben de vonken
 „ der liefde, die langen tyd in myn hart ver-
 „ borgen geweest zyn, tot nog toe belet in eene
 „ ligte vlam uit te barsten. Dog thans daar
 „ door overwonnen zynde, kan ik het geweld
 „ der liefde niet langer wederstaan.”

. . . . . *Hebt tog meêdogen met my, arme krol-
 sche kat!*

*Die 't u niet vragen zou, ten waar' ze 'er spel
 mee hadt,*

Ptarnusa.

Ik kan 't niet zeggen welk eene onstui-
 migheid die onverwagte liefde-betuiging in
 my verwekte. Dog vermits ik beter oordeelde aan de wraak deezer razende Vrouw bloot gestelt te zyn, dan, door my te vermen-

mengen met een schepfel van een ongelyk geslagt, de natuur te verkragten, antwoordde ik byna in deezer voegen:

Allergenadigste Vrouwe!

De gestadige gunst met welke my de zeer
 „ voortreffelyke Vice - President heeft beje-
 „ gent, de groote weldaden waar mede hy
 „ my onverdiend heeft opgehoopt, de zede-
 „ lyke onmogelykheid van uw verzoek, en
 „ zeer veele andere zaken, welke ik daar zal
 „ laten, vereischen, dat ik my liever zal on-
 „ derwerpen aan de gramschappen verontwaar-
 „ diging van Mevrouw, dan dat ik myne
 „ toestemminge zoude geven aan eene zaak
 „ die my den onwaardigsten en schelmag-
 „ tigsten aller tweevoetige dieren zoude ma-
 „ ken. Men vergt my 't geen my harder
 „ dan de dood zoude vallen; en men eischt
 „ van my eenen dienst, dien ik, zonder de door-
 „ lugtigste Familie te brandmerken, nooit be-
 „ wyzen kan: want het is een dienst die zelfs
 „ nadeelig is voor de gene die ze gebiedt. Des
 „ betuig ik heiliglyk, u, Mevrouw, in dit
 „ ver-

„verzoek niet te kunnen te wille zyn, hoe
 „zeer ik in alle andere zaken eene blinde ge-
 „hoorzaamheid beloove”

Kikidorian.

Aan het einde des Briefs voegde ik deeze
 vermaninge:

. . . . . *Beschouwt, Mevrouw!*

beschouwt

*De leelykheid des stuks dat ge ondernemen
 zoudt.*

*Dog wyl die misdaad nog door u niet is
 bedreven,*

*Zoo laat de billykheid u staag voor oogen
 zweyen.*

*Al wie ooit eerbaarheid en trouw hadt in
 den zin.*

*Stondt pal, onkwestbaar, voor den pyl der
 wufte Min.*

Dit antwoord, bezegeld met mynen ring,
 gaf ik diezelve jonge dogter over om aan haare
 Mevrouw te behandigen. De zaak viel juist
 uit

uit gelyk ik ze begrepen had, te weten, dat de liefde oversloeg tot den allerbittersten haat:

. . . . . de smert sluit haar den
mond,

En niet een cenig woord welt op uit 's har-
ten grond,

Dat haar schynt scherp genoeg, om naar den
eisch te melden

Den bitt'ren haat, dien zy my toedroeg:
Traanen stelden

Nooit 't woedend wyf ter neêr. De felle wraak
alleen

Die zy te nemen denkt, stelt haar een poos te
vreên:

Zy troost zig met de straf die zy my zal
doen lyden;

't Zy regt of onregt: dit alleen kan haar
verblyden.

Zy stelde egter eenigen tyd haare wraak uit,
tot dat zy den minnebrief, welken zy my ge-
schreven hadt, weder in handen hadt gekre-
gen. Dog zoo dra hadt zy dien in haare
magt

magt niet, of zy bestelde valsche Getuigen, die onder eede zouden verklaren, dat ik, terwyl de Vice-President van huis was, zyn bed had willen bevleeken. Dees leugen was met zoo veel snedigheit en waarschynelykheid belegt, dat de Vice-President, niet twyfelende aan de waarheid der zake, beval, my in hegte-nisfe te zetten. In dat gewrigt van zaken bestondt myn enig behoud in de misdaad te bekennen, en mynen Heer om genade te smeeken, waar mede ik hoopte, of zynen toorn te stillen, of de straffe te zullen matigen: want in 't regt te treden met een Huis, dat zoo veel magts hadt, vooral in zulk een Land, alwaar nooit op de regtvaardigheid der Zaak, maar alleen op de hoedanigheid der Perfoonen wordt agt geslagen, scheen my loutere dwaasheid te zyn. Hierom, alle verdediging varen latende, nam ik mynen toevlugt tot traanen en ootmoedige gebeden; niet afbid-dende de straffe, maar alleen smeekende om verzagtinge.

Dus door 't belyden eener misdaad, welke ik nooit begaan had, van de halsstraffe ver-

verlost zynde, wierd ik verwezen tot eene eeuwige gevangenisfe. De Brieven van Adeldom wierden my terftond ontnomen en door den Scherp-regter aan stukken gefcheurt, en ik zelf naa een Zee-rasphuis, de Galei namenlyk, gefleept, om aldaar tot het flaven-werk ingewyd te worden. Het was een Landsfchip 't geen zeilreë lag naar de *Mezendorcs*, of vreemde Landen, 't geen op eenen gezetten tyd, namenlyk in de maand *Radir*, gewoon was de reize aan te nemen. Uit die Landen worden goederen overgebracht, die in *Martinia* niet vallen, invoegen de *Mezendorifche* Landen aan die van *Martinia* voor *Indiën* verftrekken. De Maatschappy des *Mezendorifchen* handels beftaat uit Kooplieden, zoo Adelyke als Burgerlyke, onder welke de goederen van het t'huis-komende Schip, naar gelang of naar 't getal hunner *Actien* of aandeel, worden verdeelt. De Schepen gebruiken riemen en zeilen, en een tweegespan misdadigen wordt aan elke riem gezet. Tot zodanig werk was ik op deeze reize verwezen. Hoe ik te moede was in dat jok te ondergaan, is gemakkelyk te giften, vooral wyl ik door geen misdaad altoos verdient

dient had, onder schelmen en met geesfslaggen, aan eenen slaaffchen arbeid gezet te worden.

Onder de *Martinianen* waren over dit geval, naar mate dat de gemoederen verscheiden waren, ook verscheide gevoelens. Eenige geloofden wel dat ik straf verdient had; dog die om 't gewigt der misdaad te beschuldigen was, vondt ook verdediging uit ontferming over 't gevelde vonnis. Andere meenden, men hadt eenigen aanschouw op myne verdiensten moeten nemen, en oordeelden dat de straffe uit dien hoofde had behooren verzagt te worden. Dog de allereerlykste Aapen geloofden onder elkanderen dat ik valschelyk beschuldigt was; maar niemant durfde openbaar myne zaak voorfpreken, uit vreeze voor de magtige beschuldigers. Ik besloot derhalven het ongeval geduldig te dragen, en in myne verflagenheid gaf my de aanstaande reis de grootste troost, wyl ik, een groot liefhebber van nieuwigheden zynde, hoopte op deeze reize wonderlyke en verbaazende dingen te zullen zien, schoon ik egter aan alle, welke

my van het Bootsvolk verhaalt wierden, geen geloof sloeg, nog in myne gedagten kon krygen dat 'er zoo veele en zoo groote zeldzaamheden in de Natuur gevonden wierden. Op ons Schip waren verscheiden folken, welken van de *Mexendorische* Maatschappy op deeze togten wierden gebruikt: want door middel van hunnen dienst wierden de handelingen van koop en verkoop verrigt.

E L F D E H O O F D S T U K .

Togt naar vreemde Landen.

Alvoorens tot het beschryven van deezen togt toe te treden, wil ik de grynige en straffe Vitters gewaarschuwt hebben, dat zy niet al te zeer den neus optrekken van een verhaal van zaken, welke schynen tegen de natuur te stryden, en bygevolg alle geloof te boven te gaan.

*Ik heb niet vóór myn boek met grollen op
te schikken;*

*Veel miñ dit treflyk werk met leugens te
verdikken.*

*Neen: dat 's myn toeleg niet; maar wel de
zaak in 't licht*

*Te stellen; en 't verhaal te geven zyn ge-
wigt.*

't Zyn ongelooflyke dingen die ik verhaal;
dog egter waaragtige, en waar van ik zelf
ooggetuige ben geweest. Plompers en Onge-
leerden, die nooit buiten hun moeders keuken
geweest zyn, achten alles voor fabelen, 't
geen hun in hunne pap niet te eten gegeven is;
dog de Geleerden, en vooral de Natuurkun-
digen die door ondervindinge geleerd hebben,
hoe vrugtbaar de Natuur is in 't voortbrengen
van allerlei fchepfelen, vellen een veel bil-
lyker oordeel van de verhaalde zaken, hoe
vreemd die ook mogen fchynen.

*Wie is verwondert in de ftaag befneeuwde
Alpen,*

*Daar nimmer froom, ten zy met ys ver-
mengd, komt zwalpen,*

Den Berg-bewooner met zyn dik-gezwollen
krop

Te zien? En wie gaf ooit voor 't agtste
wonder op

Dat 't Vrouwvolk aan den Nyl de borsten
dikker zwellen

Dan 't kind is, dat ze zuigt? Of zal men
gaan vertellen,

Als iets dat zeldzaam is; dat men nooit
Duitscher vondt

Wiens oog niet hemelsblauw in zynen hoof-
de stondt:

Wiens hair niet blond is, en wiens lang-
gekrulde lokken,

Van geur'gen balzem-reuk geheel als zyn
doortrokken?

Daar steekt niets zeldzaams in: de bezige
Natuur

Heeft hen aldus gevormt, bezielt met he-
mels-vuur.

Men ziet in Thracie byna geheele wolken

Van Kraanen snorren, en straks storten
op de Volken

Van dat Gewest, Pygmeen geheeten; die
verbaast

Hunn'

Hunn' souden vyand nooit ontvlugten; maar
wel haast

In 't harnas loopen, en, gewapent tot de
tanden,

Met t' zaamgevoegde magt den dapp'ren
Kraan aanranden

Met ongelyken kans: want de getergde Kraan

Grypt met zyn kromme klaauw de zwakke
Dwergen aan,

En voert ze door de lugt. Zoo dit by ons
gebeurde,

Wie lachte niet dat hem byna de reuzel
scheurde!

Maar daar, vermits die slag al meer dan eens
geschiedt,

En dikwils dat gevegt gebeurt, zoo lacht men
niet

Om een gewone zaak; schoon niemand, in
die bende,

Een krygsman immer, meer dan twaalf
duim lang, kende.

Men heeft eertyds in Scytië menschen
gevonden die een oog midden in 't voorhoofd
hadden, en *Arimaspi* geheeten wierden. An-

dere in dat zelve gewest, gingen altoos agterwaards uit. In Albanië zyn menschen geweest die in hunne kindsheid grys waren. De *Sauromaten* waren gewoon altoos op den derden dag te eeten, en in dien tusschentyd zig van alle spys te onthouden. Men zegt dat 'er in Africa zekere Geslagten van menschen zyn, die iemant met hunne stem en woorden be-
tooveren. In Illyrië zyn 'er geweest, die de gene welke zy in hunne gramschap lang aan-
keeken, met hun gezigt doodden, en die zelve hadden twee oog-appels in elk oog. In de Indiaansche gebergten heeft men menschen gevonden met hondenkoppen, en blaf-
fende; en teffens andere die de oogen in de schouders hadden. Op de uiterste grenzen van Indiën heeft men 'er ontdekt, welker lichaamen geheel met hair waren bewasfen, en die even als de vogelen veêren kregen, geen spys altoos nuttigende, maar alleen van den reuk der bloemen, door den neus opgehaald, levende. Wie zou deeze en diergelyke dingen ooit geloëft hebben, ten ware *Plinius*, een zeer deftig Schryver, niet heilig betuigde, dat hy van alle die dingen niet alleen gehoord of gele-

zen,

zen, maar ook dat hy ze gezien hadt? Eindelyk, wie zou ooit gelooft hebben, dat de Aardkloot hol, en in deszelfs binnenste een Zon en Planeeten waren, ten zy die verborgenheid door myne ondervindinge niet ontdekt was? Wie zou gelooft hebben, dat 'er een Land gevonden wierdt, door wandelende en met reden be- gaafde boomen bewoont, zoo niet die zelve ondervinding elkeen belette daar aan te twyfelen? Ik zal evenwel niemant om zyne ongeloovigheid eene dagvaarding t'huis zenden; want ik moet bekennen dat ik zelf, eer ik deeze reis ondernomen had, daar aan twyfelde; meenende dat het verdigtte fabelen en enkele grollen waren, 't geen ons van het varende volkje verhaald wordt.

Met het ingaan der maand *Radir*,

Na 't anker was geligt, de zeilen van de ree

Gevallen, zagen w' ons eerlange in volle zee.

Eenige dagen lang, was de wind ons guns-

tig, zoo, dat wy roeijers niets te doen hadden, wyl, alle zeilen rond staande, wy geen riemen te boord behoefden te leggen. Dog op den vierden dag was het aldus gesteld:

De wind gaat leggen, 't zeil hangt labberend' voor den mast;

De wakkere Bootsgezel, die op zyn pligt staag past,

Legt fluks den riem te boord, rukt 't vaartuig door de baaren,

Die hol en schuimende niet wisten van be- daaren.

Wanneer nu de Schipper zag dat my die arbeid zeer zwaar viel; liet hy my toe somtyds wat te rusten, en ontsloeg my eindelyk geheel en al van dien last. Waarom hy zig zoo rekkelyk tegen my aanstelde, 't zy dat hy my geloofde onschuldig te wezen, of wel dat hy, om de uitstekende uitvinding der *Paruiken*, my oordeelde beter lot waardig te zyn, kan ik niet wel zeggen. Hy zelf hadt drie *Paruiken* mede genomen, welke hy my liet kammen en in de krul zetten, invoegen ik van een

een Galeiboef ſchielyk in eenen Paruik-opmaker hervormd was. Door die beleeftheid des Schippers tegen my, kwam 't ook toe, dat, zoo menigmaal wy eene haven aandeeden, ik meestentyds onder de gene was die naar land gingen, waar door ik gelegenheid kreeg, om myne nieuwsgierigheid volkomenlyk te voldoen.

Terwyl wy hier en daar kruisten, kwam 'er eene wyle tyds ons niets vreemds te voren. Dog toen wy zoo diep in zee gesteken waren, dat wy nog land nog zand meer zagen,

Kwam in een oogenblik, uit deezen gryzen kolk,

Opbarsten, rontom 't Schip, een woesten onguur volk.

Het waren Sirenen, die, zoo dra de wind ging leggen, en de zee bedaart was, tot aan ons Schip kwamen zwemmen, eischende eene aalmoes.

*Van boven leek 't gestel een' maagd van
frische leden*

*Tot aan den navel toe; maar verder naar
beneden*

Een Zeevisch, onbeschoft van lengte en dikte . . .

Haare taal kwam zeer na by die van *Martinia*; zoo, dat eenige matroozen, zonder tolk te gebruiken, met dezelve konden spreken. Wanneer ik aan eene derzelve op haar verzoek een stuk vleesch gegeven hadt, keek zy my met aandacht aan, uitroepende :

*Hou moed! gy zult in 't kort, door heldendaên
vermaard,*

Regeeren wyd en zyd. . . . .

Dog op die voorspelling begon ik als over eene ydele vleijery te grimlachen, schoon 't scheeps-volk heiliglyk betuigde dat de Sirenen in haare voorzeggingen zelden misten. Na eene reize van agt dagen, zagen wy eindelyk 't Land, dat by de varende luiden *Picardania* geheeten wordt. Terwyl wy de haven inliepen, vloog 'er een Exter, welken zy den *Com-*
mis-

nis-Generaal van den Tol, en een deftig man zeiden te wezen, rondom ons Schip. Naauwlyks kon ik my van lachen onthouden, wanneer ik hoorde dat een Exter een ampt van dat gewigt bekleedde, en wanneer ik zag dat een bedienaar der Geldmiddelen

*Met snelle schagten zig durst over Zee
begeven,*

*En, moedig op zyn' vlugt, komt door de
lugt aanstreven.*

Uit de gestalte van den *Commis-Generaal*, oordeelde ik, dat de vliegen zyne lyfstaffieren en dienaars van den Tol zouden zyn. Na dat hy driemaal rondom ons Schip gevlogen, en zig daar na weder naar land begeven hadt, keerde hy terstond met drie kleinere Exters wederom, en ging zitten op de voorstevan van 't Schip. Ik meende byna myne reuzel te scheuren, wanneer ik zag dat een onzer Tolken eerbiediglyk deeze Exters naderde, en een lang praatje met hen hielt. De oorzaak hunner komste was om de koopmans-waaren

te doorsnuffelen; want volgens 't gebruik waren zy gehouden te onderzoeken of 'er ook eenige verboden waaren, vooral zeker kruid, *Slak* geheeten, onder de pakgoederen verborgen waren. Om naar dit kruid te zoeken, zyn zy gewoon alle hoeken en gaten van 't Schip te doorsnuffelen, en pakken en zakken te doen uitschudden, vermits de invoer daar van zeer streng door de Magistraat verboden is; want voor dit kruid zyn de Inwoonders gewoon zeer fraaije en noodzakelyke waaren te veruilen, waar door het komt dat de *Picardaanfche* kruiden, die egter van 't zelfde gebruik zyn, zeer in prys afflaan; zoo, dat de *Picardanen* in dit stuk onze Europeanen niet ongelijk zyn, die alleenlyk daarom de dingen willen hebben, om dat ze uit verre landen komen, en onder eene andere lugfstreek gegroeit zyn. Na dat de *Commis-Generaal* langen tyd met onze tolken gepraat hadt; ging hy met zyne byhebbende *Exters* naar om laag, en weder boven komende, zag hy ons zeer barsch aan, te kennen gevende dat ons de handel met de *Picardanen* stondt verboden te

wor-

worden, vermits wy tegen de Tractaaten handelden; brengende verboden waaren aan. Dog de Schipper, zulke zaken meermaals by de hand gehad hebbende, en wetende waar mede de Tol-bedienden ter neêrgezet worden, vereerde den grommer eenige ponden van het kruid *Slak*, waar door zyne gramschap gestilt, en ons vryheid vergund wierdt om 't Schip te ontladen.

Dit aldus verrigt zynde, kwam 'er eene zeer groote menigte Exters aangevlogen. Deeze alle waren Kooplieden. Dog de Schipper aan land willende gaan, beval my met eenige anderen hem te volgen, zoo, dat wy vier ingetal waren die van boord afgingen, te weten de Schipper, ik, en twee Aapen, van welke de een de Opperkoopman was, en de ander een tolk. Wy wierden van den *Commis-Generaal* van den Tol te gast genoodigt; dog daar wierdt geen tafel gedekt, vermits de *Picardanen* geen stoelen kunnen gebruiken; alwaarom ook het tafel-laken op den vloer wierdt uitgespreit. Daar wierdt rykelyk en kostelyk opgedischt, dog in zeer kleine scho-

te-

telen: en wyl de keuken op de allerbovenste verdiepinge van het huis was, kwam 'er met elk geregt een vierspan van Exters, als door eene gemeene hang-goot, nederdalen. De maaltyd geëindigt zynde, bragt ons de Op-per-tollenaar naar zyne Bibliotheek. Daar was eene groote menigte van boeken, dog altemaal kleine, zoo dat de allergrootste exemplaa-ren, enzelfs de *Folianten*. 't naauwlyks in grootte tegen onze Almanachen konden ophaalen. Ik kon my byna niet van lachen onthouden, toen ik zag dat de Opzigter deezer Boekery naar de bovenste der kassen vloog, om de boeken in *Octavo* en *Diodecimo* van daar te haalen. Voor het overige waren de huizen der *Picardanen*, belangende het gebouw en den opschik, weinig van de onze verschillende, dog de slaapsteden onder 't dak hangende, waren als vogelnesten. Men zal mogelyk vragen, hoe 't mogelyk zy, dat Exters, die onder 't geringe slag der vogels zyn, zulke groote gebouwen kunnen maken? Dog 't bleek uit een huis, waar van toen juist de fondamenten wierden gelegd, dat de zaak mogelyk was; want ettelyke duizenden van werklieden te gelyk,

zet-

zетteden dat werk voort, invoegen dat de menigte en de ligtheid in 't vliegen, 't gebrek van kragten eenigzins te hulp kwamen. En om deze redenen worden de huizen der *Picardanen* byna zoo vaardig opgebouwt als de onze. De Vrouw des Oppertollenaars kwam niet voor den dag, vermits zy in de kraam lag: want de kraamvrouwen gaan aldaar niet uit zoo lang de jongen niet vliegen kunnen; dog haar man zeide dat ze eerlang zoude uitgaan, overmits de kuikens alle dag stonden veêren te krygen.

Wy bleeven niet lang in dit gewest, waarom ik ook den staat van dat land, nog den aart en zeden der inwoonders niet kan beschryven. Daar was toen ter tyd eene geweldige beweging onder de geïmoëderen, om dat 'er onlangs een oorlog was ontstaan tusschen de *Picardanen* en de Kramsvogels, hunne nabuuren: vooral vermits 'er daags na onze aankomst, een gerugt liep, dat de *Picardanen*, in eenen grooten lugt-stryd, door de Kramsvogels waren geslagen; waarom ook de Veld-overste des legers, na ryp overleg
van

van raade, gevonnist wierdt, dat hy eene vleugel-klieving zoude ondergaan, welke straf aldaar voor zeer zwaar wordt gehouden, en weinig van de halsstraffe verschilt. Na dat wy onze waaren verruilt hadden, staken wy in zee. Niet ver van strand, zagen wy het water als met veëren overdekt, en uit de pennen, welke wy in zee zagen dobberen, gisten wy dat dat de plaats was, alwaar de slag tusfchen de Exters en Kramsvogels was voorgevallen.

Na eene voorfpoedige reize van drie dagen, kwamen wy aan 't Mufiek-land. Ons anker uitgeworpen hebbende, ftapten wy aan den wal; gaande onze tolk vooruit met een Mufiek-instrument, 't geen wy doorgaans een *Bas* noemen. Dit fcheen my zeer belachelyk, vermits ik niet raden konde tot wat einde hy zig met dit pak beladen hadde. Nadien wy 't overal woest vonden, en nergens een voetftap van menfchen te vinden was, gaf de Schipper bevel, onze aankomst door Mufiek-geluid aan de inwoonders bekend te maken; en dadelyk kwamen, op 't gefchal des trompets, omtrent dertig Mufiek-instrumenten

ten of basfen met éénen voet, toelooopen. Dit fcheen my waarlyk toovery te zyn, vermits ik niets verbaazénder op myne reis gezien had. Deeze *Basfiolen*, welke ik vernam de inwoonders deezes gewests te zyn, waren van dusdanig een maakfel: Van boven was de hals langwerpig, met een klein hoofd, het ligchaam zelf naauw en gedrongen, met een gladgemaakt deksel bedekt; invoegen dat 'er tusfchen het deksel en 't ligchaam eene tusfchenwydte was overgelaten. Boven den navel des buiks hadt de Natuur eene kam of gestoelte met vier snaaren gestelt. 't Geheele gestel ftondt flegts op éénen voet, zoo dat zy alle op één been loopende, even als of zy dans-ten, met eene zeer levendige fnelheid het veld overliepen. Kort om, men zou gedagt hebben dat het waaragtige Mufiek-instrumenten waren, om de gelykheid der gedaante, zoo zy niet twee handen en twee armen hadden gehad. Met de eene hand hielden zy eenen ftrykftok, en met de andere ftrecken zy over de snaaren. Onze tolk, de inwoonders verzoekende met hen een mondgefprek te mogen houden,

*Vat met zyn linkerhand terstond de holle
bas,*

*Terwyl zyn regterhand den stryfstok al zoo
ras.*

*Aangreep; en in dien stand maakt hy 't Mu-
siektuig vaardig*

*Om 't oor te streelen, naar de konst, zoo juist
als aardig.*

Hy kreeg terstond antwoord door het geluid der snaaren, zoo, dat zy, beurt om beurt eenen geruimen tyd spelende, hunne meeningen uitdrukten. In 't begin speelden zy niet dan eene *Adagio*, en dat met eene genoegzame welluidenheid; dog straks daar op speelden zy met verscheiden toonen dat men baloorig wierdt. Eindelyk wierdt het Musiek besloten met eene zoetluidende en aangenaame *Presto*; en wanneer de onze dezelve hoorden, sprongen zy op van vreugde, zeggende dat men het thans al eens was over den prys der waaren. Straks bleek het dat de eerste *Grave* niet anders beteekende dan het begin des gespreks, en enkel bestondt in onderlinge groetingen; dog dat, zoo lang als de ongelykluidende Musiek

ſiek duurde, 'er gefchil was over den prys; en dat eindelyk de zoetluidende *Presto* de gelukkige overeenkomst in den handel te kennen gaf: want weinig tyds daar na wierdt het ſchip ontladen. Onder de waaren die derwaards worden overgevoert, was de harst van zeer veel aangelegenheid, waar mede de inwoners van 't Muſiekland de ſtrykſtokken of bogen, werktuigen tot het geluid, beſtryken; alwaarom ook, wanneer zy van eene misdaad overtuigt worden, hun tot ſtraffe by vonnis des Regters de ſtrykſtok wordt afgenomen; en eene geduurige berooving van den ſtrykſtok wordt by hen voor halsſtraffe opgenomen. Wanneer ik eens hoorde, dat 'er in zekere regtbank, die niet ver van ons vandaan was, eene regtszaake ſtondt uitgesproken te worden, liep ik derwaards om de wyze van een regts-geding in 't Muſiek-land te hooren. De Advocaten, in plaats van te ſpreken, begonnen de ſtrykſtokken te roeren, trekkende geluid uit de ſnaaren die over haaren buik waren gespannen. Zoo lang 't geding duurde, wierden 'er niet anders dan ongelykluidende klanken gehoord, invoegen dat in hunne afgeregte en ge-

baarmakende handen alle welsprekenheid gelegen was. Dog dat pleidooi geëindigt zynde, stondt de Regter op, vatte eenen strykstok, en speelde eene *Adagio*, 't geen het zelve is met een vonnis uit te spreken: want terstond kwamen zy toelooopen, die de sententie ter uitvoer moesten brengen, om den verwezenen den strykstok af te nemen. De kinderen vertoonen hier een soort van instrumenten, by ons *stok-fiolen* genoemd. Hun worden geen strykstokken gegeven, bevorens zy drie jaren oud geworden zyn. Wanneer zy in hun vierde jaar treden, worden zy naar de scholen gezonden, om van hunne meesters te leeren door 't op- en neêrstryken de klanken uit de snaaren te haalen, 't geen even het zelve is dat wy noemen in de letteren onderwezen te worden; en zy blyven onder 't onderwys hunner meesters, tot dat zy naar den eisch speelen, en, zonder kratzen, den strykstok naar boven stooten en naar beneden kunnen haalen. Wy wierden dikwils niet weinig van deeze jongens, die ons overal spelende vervolgden, geplaagt. Onze tolk, zig op de Musiek verstaande, zeide dat die spelende jongens by ons kwamen

bé-

bédelen om harst. Zoo lang zy bédelden, maakten zy een deftig geluid, of eene *Adagio*; dog wanneer zy wat gekregen hadden, gaven zy een vlug en fcherp geluid, of dat van eene *Presto*: want daar door wordt eene dankzegging uitgeduid. Dog wanneer zy niets komen op te doen, verdwynt ook welhaast die geheele Zangberg.

Onze zaken wel en naar wensch verrigt zynde, verlieten wy, omtrent het einde der maand *Cusan*, het Mufiekland, en na eenige dagen zeilens, zagen wy een ander ftrand, uit welks ftank wy gisfinge maakten dat het *Byglosfia* was. De inwoonders deezes lands zyn den menfchen niet ongelyk; hier in egter verfchillende, dat zy, geenen mond hebbende, door hun agterfte fpreeken. De eerfte die op ons Schip kwam, was een ryk koopman. Hy groette ons naar de wyze des lands, door zyn agterkwartier, en begon terftond met ons te handelen over den prys der goederen. Dog tot myn groot ongeluk lag onze barbier toen krank; waarom ik genoodzaakt wierd my van eenen *Byglosfifchen* baardscheerder te laten

fcheeren: want vermits deeze fnotveegers doorgaans nog grooter babbelaars zyn dan die van Europa, vervulde hy, terwyl hy my den baard fcheerde, de herberg met eenen ysfelyken ftank, zodanig dat wy na zyn vertrek genoodzaakt waren wierook te branden. Ik was nu aan de wonderbaarlyke zaken, en die tegen de natuur aanliepen, al zoo gewoon geworden, dat my niets meer vreemd voorkwam. Vermits ons nu het verkeer met die van *Byglosfia* zeer onaangenaam en moeilyk viel, ligten wy, onze reize verhaastende, een weinig voor den gezetten tyd onze ankers, voornamenlyk vermits wy van eenen ryken *Byglosfiaan* te gast waren verzogt: want op zyn verzoek haalden wy alle de fchouders op, en niemant wilde zyn woord geven, ten ware onder befprek van een geftadig ftilzwygen zoo lang de maaltijd duurde. Toen wy uit de haven voeren, wenschten ons alle de *Byglosfiaanen* op het ftand fttaande, eene gelukkige reize; en vermits wy met den landwind, die van 't ftand af kwam waaijen, vertrokken, verzogten wy hun door wenken en teekenen, dat zy tog hunne heilwenschen wilden fpaaren: want al te veel

be-

beleefdheid is ongemakkelyk. De waaren, welke de *Martinianen* derwaarts brengen, bestaan in roozen-water, balzem, en verscheide andere soorten van welriekende speceryen.

Hier van daan zetteden wy onzen koers naar 't Ysland, zoo gruuwzaam en afschuwelyk voor 't gezigt, dat ik, myns bedunkens, nooit land gezien heb, dat ongelukkiger en meer beklagenswaardig is, aangezien aldaar niet dan bergen, altoos met sneeuw bedekt, zig aan 't gezigt opdoen. Tusschen de toppen der bergten, alwaar de Zon nooit haare stralen schiep, vindt men hier en daar inwoonders alle van ys gevormt. Want al 't geen tusschen de kruinen der rotfen gevonden wordt, wordt door de verslindende koude en een altoosduurende vorst te ondergehouden. Hierom is ook aldaar eene eeuwige duisternisse, en, zoo 'er al eenig licht is, zoo wordt het veroorzaakt door de gryze ryp. Dog de beneden liggende dalen worden als door vlammen verbrand, en door heete dampen geroostert. Hier van daan is 't, dat de inwoonders niet in de valeijen durven afgaan, ten zy met betrokken lugt of

in donker weêr, en dat, zoo dra zy slegts het allermínste zonne-straaltje gewaar worden, zy, of naar 't gebergte te rug keeren, of in aller haast zig in de spelonken begeven. Dikwils gebeurt het, dat zy van 't gebergte komende, of onder weg versmelten, of eenig ander ongeluk ontmoeten; waarom ook de overtreders der wetten by duister weêr in een dal afgebragt zynde, aldaar aan eenen paal worden vastgemaakt en blootgesteld voor de hitte der Zonne. Dit land brengt allerhande slag van bergstoffen voort, uitgezondert alleen goud. Deeze bergstoffen worden, nog nieuw zynde, van de vreemde kooplieden uit dat land gevoert; want de inwoonders tegen de hitte niet bestand zynde, zyn niet in staat om die te smeden. Men wil dat de handel op 't Ys-land de voordeeligste is van allen die op de *Mezen-dorische* eilanden gedreven wordt.

Alle deeze Landen, waar van ik eene schets heb opgegeven, staan onder de gehoorzaamheid van den Keizer van het gewest *Mexendoria*, eigenlyk zoo genoemd; waarom ook de overige, door de Zeevarende lieden, gemeenlyk wor-

worden genoemt de *Mexendorische* eilanden, schoon zy door byzondere namen onderling onderscheiden worden, gelyk in deeze reisbeschryvinge is aangetoont. Dat niet minder groot dan wonderlyk Gebied, is ook het einde en het middenpunt deezer reize. Na eene vaart van agt dagen, kwamen wy aan de Keizerlyke hoofdstad, alwaar wy alles dat de Digtters ooit gezongen hebben, van de samenlevinge der dieren, boomen en planten, bevonden waaragtig te wezen. Want *Mexendoria* is als het algemeene Vaderland aller dieren, boomen en planten die met reden begaaft zyn, Elk dier en ieder boom kan aldaar het burgerregt verkrygen, zoo zy zig maar aan de regeering en wetten onderwerpen. Men zou zeggen, dat een mengzel van schepselen van zoo onderscheiden gedaanten en van zulk eene verschillende en tegenstrydige natuur, verwarlingen en opschuddingen zoude veroorzaken. Dog die tegenstrydigheid zelve brengt aldaar een zeer gewenscht gewrogt te weeg: en zulks wel door de zeer verstandige wetten en inzettingen, welken deezen onderengemengde onderdanen, naar hunnen aart en geneigtheid, zulke

bezigheden en bedieningen, als waartoe een iegelyk bekwaam is, opleggen. Zoo worden by voorbeeld uit het geslagt der Leeuwen, om hunner aangebooren grootmoedigheds wille, de Regeerders verkoozen. De Olifanten zyn aldaar, om hun schrander oordeel, Leden van den Grooten Raad. Tot alle bedieningen op 't Hof betrekkelijk, neemt men Cameleons, vermits die veranderlyk zyn en onbestendig. De Krygsmagt te Lande bestaat in Beeren, Tygers, en diergelyke strydbare dieren; dog tot de Zeemagt worden gebruikt Osfen en Stieren: want aangezien het zeevolk slegt en regt is; dog weinig gemaniert; maar koppig en onbuigzaam, leidende een leven dat met de ruuwe hoofdstoffe waar op zy leeven, overeenkomt; wordt hun de zeedienst opgedragen. Daar is ook een kweekschool van Hokkelingen, of aankomende Zeefoldaten (*Zee-Cadets*,) waar uit de Kapiteinen en Bevelhebbers ter Zee verkooren worden. De Boomen worden, om hunne aangeboren gematigheid, tot Regters verkooren. De Ganzen zyn Advocaten der Hooge Geregtshoven, en de Exters bepleiten de zaken in de lagere Regtbanken.

De

De Vosfen zyn 'er Gevolmagtigden, Gezanten, Confuls, Bewindsmannen, en Geheimschryvers der bezendingen. De Raven zyn 'er doorgaans Executeurs in de boedels, en Bestierders der nalatenschappen, die nog niet aanvaard zyn. De Bokken zyn 'er Wysgeeren, maar inzonderheid Taalgeleerden, en zulks zoo ten aanzien der hoorens, waar mede zy hunne tegenpartyders, zelfs om de allergeringste zaken, gewoon zyn aan te doen en op 't lyf te loopen; als ten opzichte der eerwaardige baarden, waar mede zy onder alle schefpelen uitsteken. De Paarden zyn 'er Burgermeesters en Raadsheeren in de Steeden. De Eigenaars of Grondheeren en Bouwers der Landeryen, zyn Slangen, Mollen, Ratten en Muizen. Vogels zyn 't, die aldaar het ampt van Postlopers en Boden bedienen. De Ezels om hun balkend geluid zyn 'er Diaconen. De Nagtegalen nemen het ampt van Voorzangers en Organisten waar. De Hanen zyn 't, die de Stadswagt waarnemen, en op schildwagt staan. De Honden zyn Poortiers. De Wolven zyn Ontvangers der Gemeene Middelen,

en

en Commiffen van den Tol; en de Haviken hunne Bedienden.

Door deeze voortreffelyke inzettingen is 't, dat 'er zeer veel zorgs gedragen is voor de bedieningen van 't Land, en alles zeer ftipt en in eene welgefchikte orde wordt uitgevoerd. Vervolgens moet dit Gebied tot een voorbeeld verftrekken, waar naar zig alle Wetgevers in 't grondvesten hunner Burgerftaaten, wel mogen rigten. Want wat aangaat dat 'er op andere plaatfen zulke flegte en tot de bedieningen onbekwame perfonen gevonden worden, dat koomt niet zoo zeer uit de plompheid, als wel uit de kwaade en verkeerde verkiezinge der vernuften voort: wanneer die naar behooren en zorgvuldiglyk gedaan wordt, en wanneer 'er verftandige en wakkere mannen, niet om deeze of gene verdienften, maar om hunne bekwaamheid, tot een zeker bepaald ampt, met het zelve worden begiftigt; zullen ook de Staatsbedieningen doorgaans by uitnemenheid wel waargenomen worden, en de bloei des Gemeenenbests ceuwig-

wigduurend zyn. Hoe heilzaam deeze instellinge zy, blykt uit het voorbeeld deezes Ryks. Men vindt in de Jaarboeken van *Mexendoria* dat, voor drie-honderd jaaren, door den Keizer *Lalak* deeze wet wierdt afgeschaft, en dat de staats-bedieningen zonder onderscheid aan allen en een iegelyk wierden gegeven, zoo hy anders maar iets voortreffelyks gedaan, of in deeze of gene zaken eenig talent van bekwaamheid hadt. Dog door zoodanig eene bedeeeling van eer-ampten, ontstonden 'er zoo veele en zoo zwaare beroerten, dat het scheen met den Staat naar 't einde te loopen. By voorbeeld: een Wolf, zig in 't bestieren der Geldmiddelen wel gekweten hebbende, beweerde, dat hem daar door grooter eer-ampt moest worden gegeven, en wierdt Raadsheer; en een boom die vermaard was een uitnemend goed oordeel te bezitten, wierdt om die reden 't bewind over 's Lands penningen toegestaan. Dog door die geheel verkeerde en averegtsche bevordering, wierden 'er tegelyk twee wakkere mannen voor den Staat onnut gemaakt. Ook stondt een Bok of Filosooph, die van de Taalgeleerden, om zyne onverzettelykheid in het koppig staande houden

den zyner stellingen, tot in den hemel geprezen wierdt, opgeblazen zynde door die loftuitingen, naar een treffelyk ampt; eischende en verkrygende de eerste bediening die 'er aan 't Hof open viel. Dog een Cameleon, die zeer wel wist te leeven en zig naar den tyd te schikken, wierdt om die zelve reden tot Hoogleeraar op de Academie, naar welk ampt hy gewins halven stondt, aangestelt. Hier door gebeurde 't, dat gene niet minder kwaad Hoveling wierdt, dan hy een wakker Philofooph was geweest, dog dees van een goed Philofooph in een zeer slegt en belachelyk Hoveling hervormt wierdt; want die onverzettelykheid in 't voorstaan zyner gevoelens, die hem als Philofooph niet kwalyk hadt gestaan, maakte hem tot eenen gantsch wanfchapen Hoveling; vermits ligtvaardigheid en wispelturigheid hoofddeugden aan 't Hof zyn, en een Hoveling, zig niet voegende aan de zyde van de waarheid, maar van de veiligheid, naar dat de inzigten van 't Hof zyn, veelerlei gedaanten aanneemt. Dog 't geen eene ondeugd in de Hoven is, wordt in de Schoolen voor eene deugd gerekent, alwaar de drift

om

om zyn stuk hardnekkig te beweeran, een ken-
teeken is van een gaauw en wakker man. Kort
om, alle onderdanen met malkanderen, en
zelfs de gene die door zekere gemoeds-gaven
boven andere hadden uitgeblonken, wierden
door die verandering der wet, onnut en van
geenen dienst altoos; en de Staat begon naar
zynen ondergang te hellen; waarom, ver-
mits alles in 't riet liep, zeker verstandig O-
lifant of Raadsheer, *Baccari* geheeten, den Kei-
zer zonder eenige bewimpeling een gezigt van
dat verval gaf. De Keizer, overtuigt van de
waarheid, nam vóór dat kwaad te stuiten, en
de hervorming geschiedde op deeze wyze: alle
wierden zy niet te gelyk van hunne bedienin-
gen afgezet; want dus doende zou 't genees-
middel erger zyn geweest dan 't kwaad zelf;
maar by 't openvallen der ampten, wierdt een
iegelyk, van het ampt, waar toe hy niet be-
kwaam was, afstand doende, een ander, dat
hem beter geleek, opgedragen. Om dezen
dienst aan 't Vaderland bewezen, en waar van
men terstond zulke heerlyké vrugten plukte,
wierdt, ter eere van *Baccari*, een Standbeeld
opgerigt, 't geen nog heden ten dage op de
markt

markt te *Mexendoria* gezien wordt; en zedert dien tyd werden de oude wetten heiliglyk onderhouden.

Onze tolk betuigde dat hem deeze geschiedenis verhaalt was door eenen Gans, waar mede hy zeer gemeenzaam verkeerde, en die gehouden wierdt voor een van de verstandigste Advocaten van de gantsche Stad. In dit gewest ziet men veele ongehoorde, ja zelfs verbaazende, verschynfelen, die de oogen der vreemdelingen en reizigers tot zig trekken. Het enkele gezigt van dieren van allerlei geslagt, als van Beeren, Wolven, Ganzen, Exters, enz. door alle wyken en oorden der Stad warende en praatende, verwekt by de gene die diergelyke vertooningen niet gewoon zyn, te gelyk verwonderinge en vermaak. De eerste die binnen boord van ons Schip kwam, was een magere Wolf, of Commis van den Tol, omstuwt met vier Valken of Bedienden, welke die van Eüropa *Opnemers* noemen. Deeze namen uit de koopmans goederen 't geen hen aanstondt, en gaven daar door genoegzaam te kennen, dat zy in de bediening, waar voor

zy fcheep kwamen, wel ervaren waren, en 't werk op hunnen duim hadden. De Schipper nam my, volgens zyne gewoonlyke goedheid, zoo dikwils hy aan land ging, met zig. De eerfte die ons ontmoette, na dat wy aan land gekomen waren, was een Haan, die, na dat hy volgens gewoonte, de oorzaak onzer reize en waar wy van daan kwamen, hadt afgevraagd, onze komst aan den Opper-tollenaar te kennen gaf. Van dezen wierden wy zeer beleefd ontvangen en tot het avondmaal genoodigt. Dog zyne huisvrouw, welke wy vernamen dat onder de Wolfinnen voor eene fchoone vrouw wierdt gehouden, was 'er niet tegenwoordig; en de reden daar van, zoo als wy uit andere verftonden, was de jaloersheid van haaren man, die niet raadzaam oordeelde eene vrouwe van zoo fchoone gedaante aan vreemdelingen te vertoonen, vooral aan Zeevarend volkje, die, door lange onthoudinge gretig en verhongert aan land komende, op vrouwen en jonge dogters plegen te loeren. Daar waren egter verfcheide andere vrouwen te gast genodigt, die aldaar verfchenen; en onder dezelve was de gemalin van zeker Be-

velhebber ter Zee (*Commandeur*), die eene witte Koe was, gestippelt met zwarte vlekken. Naast aan deeze zat eene zwarte Kat, te weten de vrouw van den Koninglyken Jagermeester, welke onlangs uit eene Provincie in de Stad gekomen was. Die onder de gasten 't naast aan my zat, was eene gevlake Zog, de huisvrouw van den Opzigter der Riolen (*Renovations-Inspecteur*); want tot diergelyke bedieningen worden gemeenlyk perfoonen uit het geslagt der Varkens verkooren. Deeze was wel morsfig, en at met ongewasfchen handen, 't geen onder dat geslagt wel meer gebeurt; dog zy schein my ook te gelyk zeer gediens-
tig te zyn, want zy diende my geduurig voor, uit den gemeenen schotel. Iedereen was verwondert over die ongewoone beleefdheid, voornamenlyk wyl de Zeugen juist de gemanierdste niet vallen. Dog ik had wel gewilt dat zy zoo hoflyk niet was geweest, vermits het my zeer tegen de borst was, spys uit de handen eener Zog te ontvangen. Hier staat te letten, dat de bewoonders van het *Mezendorische* Ryk, schoon zy, voor zoo veel aangaat de ligchaamsgestalte, den beesten gelyk zyn, egter han-
den

den hebben, en teenen, die aan de voorste voeten voor uit steken, waarin zy alleen van onze viervoetige dieren verschillen; en vermits derzelver ligchaamen met hair of veëren bedekt zyn, hebben zy geen kleederen noodig. De Ryken worden alleenlyk van de Armen onderscheiden door zekere versierselen, als, by voorbeeld, door halsbanden die van goud gemaakt, of met kostelyke gesteenten ingelegt zyn, of ook wel door hoofdsiersels rondom de hoornen geslingert. Het hoofd van de vrouw des Bevelhebbers ter Zee, was met zoo veele versiersels opgepronkt, dat men 'er byna geen hoornen aan konde zien. Zy verontschuldigde haars mans afwezigheid, zeggende dat hy om een Proces, waar in hy onlangs was ingewikkelt, t'huis moest blyven, en met twee Exters of Advocaten, die 's anderen daags zyne zaak stonden te bepleiten, moest befoigneeren.

Na de maaltyd sprak de gevlakte Zog, huisvrouw van den Opzigter der Riolen, in 't geheim met onzen tolk, betuigende zeer op my verliefte te zyn. Hy, haar vertroostende in

haar lyden, en 't hulpmiddel tegen haare kwaad-
 le belovende, begon my daar over aan boord
 te komen, en toen hy zag, dat 'er met woor-
 den niets te doen viel, raadde hy my te vlug-
 ten, als wel bewust zynde, dat Mevrouw he-
 mel en aarde zoude bewegen, om tot haar
 oogmerk te komen. Zedert dien tyd hield ik
 my fcheep: vooral, vermits ik verftond, dat
 een oude liefste van Mevrouw, te weten een
 Student in de Philofophie, door minyver ge-
 dreven, op myn leven loerde. Dog de ver-
 fchansing van 't Schip zelve kon my naauw-
 lykfs beveiligen tegen de verliefde aanvallen
 van Mevrouw; want nu trachtte zy eens door
 boden, dan door minnebrieven, dan wederom
 door verliefde gedigtjes, myn ongevoelig hart
 te vermurwen; en, zoo niet door onze opge-
 volgte fchipbreuk die brieven verlooren ge-
 raakt waren, ik zoude hier een staaltje der
 Varkens-poëzy kunnen opleveren. Dog ik ben
 alles vergeten, en in myn geheugen heb ik 'er
 niets meer van behouden, dan alleen dee-
 ze versjes, waar in zy haar afbeeldfel aldus
 opgeeft:

..... *Ei!*

... .. Ei! reeken 't my geen
 schande,

Myn glad-gemesten pens rondom te zien bezet
 Met harde borstels, die my puilen uit het vet.

Of zou het loof een boom dan langer niet
 versieren?

De trotsche maan', die 't paard hangt om den
 hals te zwieren,

Het leelyk staan? O neen! 't Lam past de
 bonten vagt;

De veëren 't Pluingediert': 'en, zeg my,
 wie veragt

Den man niet, aan wiens kin de baard niet
 wis gewasfen?

Waarom zou dan myn lyf geen ruige borstels
 passen?

De verruiling der koopmansgoederen geschiedde met zoo grooten haast, dat wy binnen weinige dagen weer konden onder zeil gaan; dog onze reize wierdt eenigzins opgehouden door een opgekomen geschil tusfchen ons bootsvolk, en eenige burgers van *Mezendoria*, zoo als wy stonden om 't anker te ligten. De oorzaak des geschils was deeze: zeker Koekoek

hadt een *Martiniaansch* matroos, .zoo als die by geval door de Stad ging wandelen, eenige scheldwoorden toegeworpen, en hem uitgemaakt voor een *Peripom*, zoo veel by ons te zeggen als tooneelspeeler: want aangezien de Aapen in dit gewest gemeenlyk de Jan Pottages en Comedianten zyn, hadt de Koekoek den matroos voor eenen tooneelspeeler aangezien. Dog dees dien smaad niet kunnende opkroppen, onthaalde den schimper op eene dragt stokslagen, en hem wakker toedekkende, ontheupte hy hem byna. De Koekoek terstond roepende: Burgers staat by, riep de omstanders tot getuigen, en bragt ze 's anderen daags voort om verhoort te worden. De getuigen verhoort zynde, bragt hy de zaak voor 't geregt der Stad. Hierom wierdt de matroos zig nog op de taal, nog op 't regt van *Mezen-doria* verstaande, genoodzaakt eenen Exter of Advocaat te huuren, om zyne zaak te verdedigen. Dus wierdt die zaak in den Raad bepleit, en binnen den tyd van een uur kwam 'er een vonnis op van deezen inhoud: *Dat de Koekoek, als aanrander, de straffe zoude dragen waar van hy de oorzaak was, en de kosten betalen.*

len van het Proces, welke egter, gelyk door-
gaans geschiedt, door het salaris van den Ad-
vocaat geheel en al wierden ingezwolgen. De
Raadsheeren, die over dit geding zaten, waren
Paarden, van welke 'er twee Burgermeesters,
en de vier andere Raaden wierden genoemd. Wy-
ders waren 'er even zoo veele veulens tegen-
woordig; dog die hadden slegts overwegen-
de, en geen besluitende stemmen, en wier-
den by diergelyke verrigtingen toegelaten, als
Aankomelingen en Candidaten in de Regten.
Ik verstond dat 'er ook zulke kweekscholen in
andere Vergaderingen waren, waar uit zy ge-
woon zyn de bekwaamste Aankomelingen te
nemen, om de opengevallen plaatsen weder te
vervullen.

Onzen koophandel naar wensch gedreven en
ons Schip met kostelyke waaren geladen heb-
bende, begonnen wy op ons vertrek te den-
ken. Na dat wy diep in zee gesteken waren,
begon het zoo stil te worden, dat wy geenen
voortgang meer maakten, waarom de een met
een elger, en de ander met hoeken begon te
vischen. Eerlang begon 't wat op te koelen;

. . . . . *Des draalden wy niet lang*
Maar rukten 't zeiltje by, en raakten aan den
gang:

Na dat wy langen tyd, voor den wind en
 met genoegzame koelte, de zeebaaren geklieft
 hadden, zagen wy nieuwe Sirenen,

. . . . . *Die, in de zoute plasfen,*
Zig staag begietende met water, 't ligchaam
wasfchen:

En 't scheen de Zee-meermin, nu duik'lend naar
den grond

Dan bovenkomende, geen klein genoegen vondt:

By poozen gaven ze een vervaarlyk geluid
 van zig, waar door het bootsvolk niet weinig
 verfehrikt wierdt, als door ondervindinge ge-
 leert hebbende, dat die treurige musiek een
 voorfpook is van onweêr en fchipbreuk.
 Hierom wierden terftond de groote zeilen in-
 genoomen, en een iegelyk op zynen post ge-
 ftelt. Naauwlyks was dit verrigt, wanneer
 de lugt met zwarte wolken wierdt overtrok-
 ken, en de zeegolven door de vervaarlyke

ruk-

rukwinden aangezet, zig tot aan den hemel verheften, zoo dat de Stuurman, die byna veertig jaaren de Onderaardsche zeeën beploegt hadt, heiliglyk betuigde, zig nooit in grooter onweër bevonden te hebben. Al wat tusfchen deks gelegen hadt, dreef nu bereids in 't water, dat wy, zoo door de instortende golven, als door de vervaarlyke flagregens met donderen blixem vermengt, in 't Schip gekregen hadden, invoegen het schein dat alle de hoofdstoffen te gelyk onzen ondergang hadden gezworen,

’t Schip gierde vast door holle zee:

De nagt kwam schielyk aangetogen

En rukte ons den dag uit d’oogen,

Het wierdt een weër dat ieder schrikken deed.

De blixem schoot door zwarte wolken heenen

En flikkerde in de lugt: het kraaken

Des donders schein elks hart te raaken:

Eerlang was alle hoop tot ons behoud verdweenen:

Wy wierden in den koers verbystert,

En vreeslyk door de zee geteistert.

Eerlang brak onze groote mast aan stukken, en de overige gingen den zelfden gang. Toen stondt iedereen' de dood voor oogen. Dees riep om zyne vrouw en kinderen, een ander om zyne vrienden en bloedverwanten, en het gantsche Schip weërgalmde van een naar gehuil. De Stuurman trachtte wel, schoon hy zelf wanhoopte, hen met woorden ter neêr te zetten, hen vermanende te bedaaren, en op te houden van klagten, die niets deden dan den moed benemen. Dog terwyl hy daar mede bezig was, sloeg hem de wind in zee, en toen men hem trachtte te redden, wierdt hy door eenen rukwind onder eene golf gesmeten, en hy verdronk. Drie andere ondergingen dat zelfde lot, waar van 'er de Opperkoopman een was, en de twee andere waren bootsgezellen. Ik alleen verdroeg dat algemeen ongeval met lydzaamheid, vermits ik, verdriet in myn leven hebbende, geenen lust hadt om weder te *Martinia* te komen, alwaar ik beide myne vryheid en agtinge verloren had, en vervolgens onder 't getal der genen was, welke voor

*Gebrek, nog opgeheven zwaart,
Nog kerker, zyn in 't minst vervaart.*

Alleenlyk was ik bewogen over onzen Schipper, om de gunst die hy my, geduurende onze geheele reis, bewezen hadt; en ik trachtte, met de beste woorden die ik bedenken kon, zyne verflagenheid op te beuren; dog ik stelde myne welsprekenheid te vergeefschi in 't werk, vermits hy niet ophieldt van zugten; en van even als een wyf te balken, tot dat hy door eene opkomende zwaare golf in zee gesmeten wierdt. 't Onweder gestadig toenemende, wierdt het Schip voor verloren gehouden. Mast en roer, riemen en touwen waren bereids weg, en het vaartuig wierdt als een holle romp door de golven herwaards en derwaards geslingerd. Drie dagen agter een, stonden wy deezen storm uit, in doodsvreeze en flaauw van honger. De lugt wierdt nu en dan wel eens wat helderder; dog de storm bleef gestadig aanhouden. Eindelyk schepten de nog overgebleven matroozen eenigen moed, toen zig van verre eenig land, dat berg- en klipagtig was, opdeedt; en vermits de wind

naar.

naar 't lager was, kreegen wy hoop eerlang aan land te zullen komen. Zonder fchipbreuk kon dat niet wel gefchieden, om dat het strand niet vlak was; dog daar was kans, dat zoo niet alle, egter de meeste, door behulp der dryvende luiken eenigen tyd hun leven zouden bergen. Dog terwyl wy ons met deze hoop vleiden, ftiet het Schip op eene blinde klip met zulken geweld te barften, dat het byna in honderd ftukken van een viel. In deeze verbaasdheid greep ik een luik, niet eens denkende op myne makkers, vermits ik alleen bedugt was voor myn eigen behoud: ook weet ik tot nog toe niet wat hun mag overkomen zyn. 't Is waarfchynelyk dat zy alle ellendiglyk zyn om hals geraakt, vermits ik niet vernomen hebbe, dat iemand daar aan land is gekomen. De vloed en baaren voerden my met eene groote fnelheid naar het strand, 't geen myn geluk was, want zoo ik wat langer in dien ftaat gebleven had, zoude ik, afgemat van honger en gebrek, zonder twyfel het leven daar by hebben ingefchoten. Na dat ik in eenen inham was geworpen, begon de zee te bedaren en haar geruischte verzagten, zoo dat

men

men ze flegts flauwlyk konde hooren. Dit gantsche gewest is bergagtig; hierom maken de kromten der bergen, de menigvuldige heuvelen, de gespleten kruinen der rotzen, en de holle bogten der valeijen, de lugt zeer ongelyk, waar door 't gebeurt dat op veele plaatsen de woorden worden wedergekaatst. Wanneer ik nu zag dat ik byna het strand bereikt had, gaf ik eenen grooten schreeuw, hopende dat de gene die naby 't strand woonden, op dat geroep zouden komen toeschieten en my helpen. Op myn eerste geroep hoorde ik geen tegengeroep; maar toen ik daar mede voortging, hoorde ik een geluid van 't strand komen, en zag dat de inwoonders des Lands uit het dichtste van het bosch te voorschyn kwamen, en in eene soort van boot vielen, om na my toe te komen. De boot was gemaakt van teenen van Haag-appelboomen en Eike-wisfchen, waar uit genoeg was af te nemen, dat dit geenszins het allerbeschaafdste volk was. Dog op het zien der roeijers wierdt myn hart met blydschap vervult, vermits dezelve ten opzigte hunner ligchaams-gedaante niets van de menschen verschilden; en zy wa-

ren ook de eenigste menschen, welke 't my hadt mogen gebeuren in myne gantsche Onderaardsche reize te zien. Zy gelyken zeer wel naar de bewoonders onzes Aardkloots die onder de linie zyn; want zy hebben zwarte baarden en gekroest hair, en de gene die blond en lang ongekrult hair hebben, worden onder de wanschepsels gerekent. Eindelyk kwamen zy aan het stuk van 't schip waar op ik dreef, en namen my, die hun ootmoedig de handen toestak, in de boot. En toen,

*Verkleumt van koud' en zonder kragt,
Wierd ik van hen op 't strant gebragt,*

Alwaar ik een weinigje met spys en drank, schoon raauw en gering, verkwikt zynde, (want ik had geduurende den tyd van drie dagen honger en dorst geleden,) eerlang tot my zelve kwam.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Komst op den Kust van Quama.

Midlerwyl liep 'er zeer veel volks by een; dat met my wilde spreken; dog hunne taal niet verstaande, wist ik hun niets te antwoorden. Nadien ik dagt dat de woorden *Dank Dank*, welke zy dikwils herhaalden, Hoogduitsche waren, antwoordde ik hen in die spraak: een weinig daar na sprak ik Deensch, en terstond daar op Latyn; dog zy toonden genoegzaam door 't schudden hunner hoofden, dat zy 't een zoo min als 't ander verstonden. Ik trachtte eindelyk myne gedagten in de Onderaardsche talen, te weeten in de *Nazarische* en in de *Martiniaansche*, uit te drukken; dog alles was te vergeefs. Hier uit giste ik dat dit een wild en woest volk was, en dat geen gemeenschap altoos hielt, of eenigen handel dreef met de overige Onderaardlingen, en vervolgens dat ik in dit gewest weder kinds zoude moeten worden, en leeren spreken.

Na

Na dat wy lang gepraat hadden, dog egter zoo, dat de een den anderen niet verstondt, wierd ik naar een hutje gebragt, dat van teenen gevlogten was: daar vondt men nog stoel, nog bank, nog tafel; want zy aten op den grond zittende, en vermits zy geen bedden hadden, bragten zy slegts ondereen op wat stroo leggende den nacht door, 't geen my des te meer verwonderde, aangezien in dat gewest zeer veele bosfchen worden gevonden, die wel met hout voorzien zyn. Hun eenige voedsel was melk, kaas, haver-brood en vleesch, 't geen zy lieten bevroezen, vermits zy zig niets met allen op de kokery verstonden. Kortom, zy waren byna even als de eerste ster-velingen,

Die, ruw en onbeschaaft, niet wisten van te ploegen,

Of van den dommen Os in het gareel te voegen

Om d'aard' te klieven, en in den gebroken grond

Te kweeken 't vette graan tot spyze voor den mond:

Die

Die plomp en ongewoon om schatten te vergaëren

Nog onbedrevener in die te houden waren;

*Maar die te vreedten met de vrugten van 't
geboomt',*

*Of 't geen de jagt hen gaf, steeds leefden
onbeschroomt.*

Om deeze redenen leefde ik hier eenen geruimen tyd een honden-leven, tot dat ik zoo verre in de taal vorderde. dat ik met de inwoonders spreken, en hen in hunne onweetenheid konde te hulp komen. En waarlyk myne allergeeringste lesfen wierden voor Godfpraken gehouden. Hierom kwamen zy alle uit de omgelegen Dorpen, door 't gerugt myns naams gaande gemaakt, met geheele troupen naar my, als tot een uitstekend Leeraar, die hen van den hemel was toegezonden, toevlocijen; en ik hoorde dat 'er eene nieuwe tydrekening, beginnende van myne aankomst af, by eenige van hen stand zoude grypen. Dit alles was my des te aangenaamer, vermits ik in *Nazar* en *Martinia*, by gene om myn al te vlug vernuft en schielykheid, by deeze on-

myne domheid, iedereen ten spot had verstrekt. Toen ondervond ik ook dat het spreekwoord waaragtig was, te weten: dat onder de blinden één-oog koning is; want ik was hier in een land gekomen, daar ik met een weinigje verstands, en met het gene byna niet genoemd mogt worden, my vermaart maken, en op den hoogsten trap des geluks konde klimmen. Ook had ik een ruim veld om te toonen wat ik doen konde, vermits dit gewest alles wat de mensch tot gebruik noodig heeft, rykelyk opbragt: want de aarde brengt 'er zeer veele dingen van zelfs voort, en vergelt den zaaijer met veelvuldigen woeker; verstrekkende zoo wel lekkernyen als noodig onderhoud. De inwoonders deezes lands waren wel niet onleerzaam, of in 't geheel van vernuft berooft; dog vermits zy nergens in onderwezen waren, zaten zy in eene diepe onkunde. Toen ik hen verhaalde myn Geslagt, Vaderland, Schipbreuk en andere zaken, welke my op de reis bejagent waren, wilde niemand daar geloof aan slaan. Zy geloofden liever dat ik een inwoonder der Zon was, en dat ik uit dat gesternte was nedergedaalt; waarom

zy

zy my ook gemeenlyk *Pikil-Su*, dat is afgezant der Zonne, noemden. Hen was niet onbekent dat 'er een God was; dog met de beooging van zulk een aangelegen leerstuk hielden zy zig niet zeer op, meenende genoeg te zyn, dat hunne voor-ouders dat zoo geloofd hadden. In dit leerstuk alleen bestaat hunne gantsche Godgeleerdheid. Wat aangaat het zedelyke, daar in kenden zy niet meer dan dat eenē gebod:

Wat gy niet wilt dat u geschied'

Doe dat ook aan een ander niet.

Zy hadden geene wetten: de wil des Keizers alleen was hunne wet, en om deeze reden wierden 'er geen misdaden, dan die tegen den Staat begaan waren, gestraft. Zoo iemand eenige andere euveldaden bedreven hadt, wierdt zyn bywezen van allen geschuwt, en die versmading viel den overtreders zoo finertelyk en ondraaglyk, dat 'er niet weinige, of van hartzeer stierven, of uit verdriet in hun leven, de handen aan zig zelve sloegen. In alle tydrekening waren zy gantsch onbedreven;

rekenende alleen hunne jaren van de Zon-eclips, welke voorvalt door de tusfchenkomst van de Planeet *Nazar*, invoegen dat, wanneer men 'er vraagde hoe oud iemand was, men ten antwoord kreeg, dat hy zoo veel eclipsen beleeft hadt. Hunne Natuurkunde was geheel mager en ongerymt; want zy geloofden dat de Zon eene gouden plaat, en de Planeet *Nazar* eene kaars was. Toen ik hen naar de oorzaak vraagde, waarom de Planeet *Nazar* op gezette tyden af- en toenam, gaven zy my ten antwoord, dat zulks hen onbekent was. Hun grootste rykdom en vermogen bestondt in varkens, welke zy in de boschen jagende, uit merken en kenteekenen onderkenden; en eens ieders vermogen wierdt gefchat naar het getal van zwynen dat hy bezat. De onvrugtbare boomen, en die geen eikels droegen, waren zy gewoon te geesfelen, vermits zy dwaaslyk oordeelden dat die onvrugtbaarheid voortkwam uit derzelve nydigheid en kwaadaartigheid.

- Dusdanig stondt het met dat erbarmenswaardige volk, 't welk ik in 't begin wanhoopte door

door een goed bestier en heilzaame lesfen tot
 beschaafde menschen te zullen brengen; dog
 my te binnen brengende:

*Wie is zoo woest, die niet gebragt wordt tot
 bedaren?*

*Heerscht niet de Reden zelfs ook onder de
 Barbaren?*

*'t Verstandig onderwys dryft alle woestheid
 uit:*

*Ten zy men voor de tugt baldadig d' ooren
 sluit;*

Stelde ik al myn verstand in 't werk, om
 dat barbaarsche volk te beschaven, en daar
 door wierd ik onder hen als voor een Godlyk
 man gehouden: ja zy hadden zulk een groot
 gevoelen van myne wysheid, dat zy geloof-
 den dat my niets onmogelyk was.

*Hierom was nooit by nacht een lam de kud-
 de ontstolen;*

*Geen schaap was afgedwaalt en slegts een
 dag verholen;*

Geen geit door ziekte hadt ooit het leven afge-
legt;

De langverwagte oogst den landman hoop
ontzegt;

Geen os was voor den ploeg ontydig dood ge-
vallen,

Of ik kreeg straks de weet: zy kwamen met
hem allen,

Zelfs in den hollen nacht, geloopen naar myn
hut,

En klaagden 't ongeval, Een' algemeenen stut
En steun verstrekte ik hen in hunnen
nood . . . . .

Ik zag eens eenen zekeren boer voor myne
deur op zyn aangezigt leggen, smeltende in
tranen, en zyne handen wringende dat de
leden kraakten, myne hulp verzoeken. Toen
ik hem naar de oorzaak daar van vraagde,
barstte hy uit in klagten over de halstarrige
onvrugtbaarheid zynér boomen; op het ne-
derigste verzoekende, dat ik door myn gezag
wilde te wege brengen, dat zy als naar ouder
gewoonte eikelen mogten dragen. Ik hoorde
dat dit gantsche landschap onder 't gebied ee-

nes

nes Konings stondt, wiens verblyf ter dier tyd agt dagen reizens af was van het Dorp, alwaar ik my toen ophield: ik zeg ter dier tyd, vermits de Hoofdstad verplaatsbaar was, en, in plaats van in vaste huizen, in tenten bestaat, welke te gelyk met het Koninglyke huisgezin en deszelfs onderhoorigen, uit het eene gewest in 't andere pleegen overgevoert te worden. De Koning, die toen op den thron zat, was een bedaagt Vorst, en wierdt *Casba* genaamt, 't geen zeggen wil, de Groote Keizer. Dit gewest verdiende wel te regt, ten aanzien der wyduitgestrekte landstreken waar uit het bestaat, een Koningryk genoemd te worden; dog om de onkunde der ingezetenen, welke hunne eigene kragten niet kenden, wierdt het van weinig belang geschat; waarom het ook, bloot gestelt voor de aanvallen en beschimpingen zyner nabuuren, dikwils genoodzaakt was schattinge te betalen aan onmagtige Natien.

Het gerugt van mynen naam en bekwaamheden wierdt weldra door alle gewesten verspreit; en de ingezetenen deden van dien

tyd af aan niets, ten zy men my eerst als eene Godsprake hadt raadgevraagt: ja zoo menigmaalen als eene ondernomene zaak kwalyk uitviel, dagten zy dat zulks by myne kwaadwilligheid of onverschilligheid toekwam. Hierom waren 'er, die mynen toorn met offerhanden trachtten te verzocnen. Alle de dwaasheden van dit domme volk zal ik niet verhalen; en het zal genoeg zyn daar van 't een of 't ander staaltje te melden, waar uit men van de overige ligtelyk zal kunnen oordeelen. Eene zwangere vrouw beeldde zig in, dat ik te wege konde brengen dat de vrugt die zy in haar ligchaam droeg, een knegtje gebooren wierdt: andere baden, dat ik hunne Ouders, die door ouderdom tot de voortteeling onbekwaam waren geworden, jeugd en jaren wilde byzetten: een derde verzogt my, dat ik hem door de lugt naar de Zon wilde voeren, om uit deszelfs schoot zoo veel goud te haalen als hy noodig hadt; en 't zelve verkregen hebbende, daar mede wederom te rug te keeren. Door deeze en veele diergelyke verzoeken menigmaal baloorig gemaakt, haalde ik hunne gekheid dikwils met strenge woorden door; nadien ik dagt, dan dit al te groot

ver-

vertrouwen van myne magt en bekwaamheden,
eindelyk op eene Godsdienstige cerbewyzing
mogt uitkomen.

*De maar' komt eindelyk den ouden Vorst ter
ooren,*

*Dat zeker vreemd' ling, nooit aldaar gezien te
voren,*

*Was in zyn' heerschappy gekomen: uit wiens
dragt*

*Genoegzaam bleek, dat hy uit een uitheemsch
geslagt*

En aan een ander oord geboren was; . . . . .

Dat hy gezegt hadt een afgezant der Zonne te wezen; en dat hy door zeer wyze en byna Godlyke lesfen aan eenige *Quamiten* (dus wierden de bewoonders van dit gewest naar deszelfs naam *Quama* geheeten,) te geven, zig betoont hadt, meer dan een mensch te wezen. Om deeze reden zondt de Vorst terstond afgezanten, met bevel om my te verzoeken naar het Hof te willen komen. Dat gezantschap bestondt uit dertig perfoonen, alle gekleed met tygerhuiden, welke dragt in

deezē gewesten voor de aanzienlykste werdt gehouden, nademaal niemant zig in dat gewaad mag kleeden, tenzy hy zig manhaftig hebbe gekweten in den oorlog tegen de *Tanachiten*, (een soort van Tygers, die menschelyk verstand hebben, en de grootste vyanden der *Quamiten* zyn). Midlerwyl had ik in 't gehugt alwaar ik toen myn verblyf hield, een huis van steen, twee verdiepingen hoog, naar de wyze der gebouwen in Europa, doen optimmeren. Dat huis wierdt als een verbaazend gevaarte, en 't geen menschen-kragten te boven ging; door de afgezanten bezigtigt, en daarom traden zy met eenen Godsdienstigen eerbied daarin, als in een heiligdom, om my's Keizers last bekend te maken. 't Ontwerp van hunnen last was byna in deeze bewoordinge vervat:

„ Nademaal de Groote Keizer *Casba*, hun
 „ zeer genadige Heer, van geslagten en voor-
 „ ouders afkomstig was van *Spynko*, zoon der
 „ Zonne, die de eerste was die te *Quama* ge-
 „ regeert hadt; was hem niets aangenaamer
 „ geweest, dan deeze bezendinge te mogen
 „ doen: vooral, nadien dezelve diende tot
 „ zeer groot nut van 't Ryk, en dat 'er ho-

„ pe

pe was, dat onder zulk een uitnemend Leer-
 aar, de gantsche heerschappy eerlang eene
 andere gedaante zoude krygen; weshalven
 hy hoopte, dat de afgezant des te liever
 ten Hove zoude willen komen, vermits hy
 aldaar meer en grooter gelegenheid zoude
 vinden, om zyne bekwaamheden in 't werk
 te stellen". Deeze aanspraak geëindigt zyn-
 de, bedankte ik de afgezanten ten hoogsten,
 en vertrok met hen naar 't Hof. Zy hadden
 veertien dagen op deeze reize onder weg ge-
 weest; dog op ons vertrek leiden wy die in
 vier dagen af, 't geen door myn toedoen wierdt
 te weeg gebragt; want nademaal ik bespeurt
 had, dat dit Land zeer yeele Paarden voort-
 bragt, en dat dezelve den inwoonderen eer
 tot last dan ten nutte verstrekten, vermits de-
 zelve als wild door de boschen liepen; wees ik
 hen de nuttigheid aan, welke zy uit het ge-
 bruik van die moedige dieren kondentrek-
 ken, en leerde hen de konst van die te tem-
 men. Eerlang waren 'er ettelyke Paarden mak
 gemaakt; en op de aankomst der afgezanten,
 had ik 'er bereids zoo veele in gereedheid die
 afgereggt waren, als wy op de terug-reize

noodig hadden. De afgezanten de Paarden ziende, stonden 'er over verbaast, en durfden geduurende eenen geruimen tyd, dezelve niet beklimmen; dog toen 'zy zagen, dat ik en andere die zonder vrees of gevaar, met toomen bestierden, en die met teugels bereden, schep-ten zy, na eene geringe proef genomen te hebben, moed, en schikten zig naar 't geen ten rytuig stondt te verstreken. En dit was de oorzaak, waarom de derwaards-reis drie-maal korter viel dan de herwaards-reis geweest was. Toen wy niet verre van de plaats waren, alwaar wy geloofden dat het Hof zyn verblyf hielt, vernamen wy dat de Hoofdstad naar een ander gewest was overgebracht. Hierom moesten wy terug ryden, en onze reize naar elders nemen.

't Is byna niet uit te drukken, met welk eene opgetogenheid de *Quamiten* ons, in dien toefstel reizende, stonden aan te kyken. Sommige van hen wierden zodanig door schrik be-yangen, dat zy de Hoofdstad dagten te rui-men. De Keizer zelf hieldt zig bevreest bin-nen zyne tente, en durfde 'er niet uitkomen,

eer

eer een der afgezanten van 't Paard flygende hem dat geheim geopenbaart hadt. Een weinig daarna wierd ik op eene plegtige wyze, en met een groot gevolg, in de tente des Keizers geleid. Daar zag ik *Casba* onder een behangfel van tapyten, midden onder zyne hovelingen zitten. Toen ik, binnen de tent tredende, met zeer eerbiedige woorden des Keizers weldadigheid verhefte, stondt die Vorst op, en vraagde my hoe 't de Monarch der Zonne, Stichter en eerste Stamvader des *Quamitischen* Huis, al maakte. Vermits ik noodzaak was de verouderde dwalinge der *Quamiten* te koesteren, gaf ik ten antwoord: dat ik van den Alleenheerscher der Zonne naar de Aarde was afgezonden, ^w om de ruwe en onbeschaafde zeden der *Quamiten* door heilzame lesfen te polysten, en hen zodanig in de wetenschappen te onderrigten, dat zy niet alleen de wreedheid der nabuurige Volkren zouden kunnen wederstaan; maar zelfs de palen hunnes gebiads uitbreiden; en dat myn last behelsde dat ik daar altoos moest blyven. Deeze aanspraak beviel den Keizer boven maten; terflond gaf hy bevel my eene tente op te slaan,

en

en dezelve digt by de zyne te stellen: ook wierden my vyftien dienaars tot mynen dienst toegeschikt, en de Vorst zelf stelde zig nergens in aan als myn Heer; maar zocht mynen dienst als een vriend.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Oorsprong der Vysde Monarchy.

Zedert dien tyd leidde ik my geheel en al toe, om dit gewest eene andere gedaante te geven, en de jeugd in den krygshandel te oefenen.

Een plein, wyd-uitgestrekt en voor de poort der stad

Gelegen, was de plaats die ik verkooren had

Ten school der jongling schap: hier leert men hen de Paarden

Beryden naar de konst: te handelen de zwaarden:

Hier

Hier ziet men hoe een held den oorlogswagen
ment:

Dáár, hoe een jonge kuaap in 't renperk wordt
gewent

Te dingen naar den prys; den stalen boog te
spannen

En, in zyn' frische jeugd, zelfs d'afgeregtste
mannen

Voorby te streven in behendigheit en kragt.

Men ziet 'er menig een die, naar vermogen,
tracht

De taaije werpspeer, met zyn' sterkgespiede
armen,

Te drillen. . . . .

Ik maakte een begin met hen de Paarden te
leeren temmen, en tot het gebruik des oorlogs
bekwaam maken; hoopende alleen door ruite-
ry de nabuuren in toom te zullen houden. Door
myne onvermoeide zorg en vlyt, wierden 'er
eerlang zes duizend mannen te paard, den Kei-
zer voorgesteld. En vermits de *Tanachiten* ter
zelfer tyd eenen nieuwen inval dreigden te
doen, om redenen dat de betaling der schat-
tingen wat lang agterbleef, waar van zy de

voldoeningen te vergeefsch vorderden; trok ik, op 's Keizers verzoek, met die nieuwe tuitery, ondersteunt door een leger voetknegten, den vyand tegen. 't Voetvolk had ik met pieken en werpschigten gewapent, waar mede zy van verre met de *Tanachiten* konden schermtuzelen: want tot nog toe hadden de *Quamiten* niet anders gebruikt dan korte zwaarden of dolken: waarom zy byna altyd met de vyanden, die sterker waren in lichaamskrachten, handgemeen wordende, met ongelijken kans gestreden hadden.

Ziende my nu tot Opperhoofd des Legers aangesteld, en merkende dat de *Tanachiten* niet ver van de grenzen onzes Ryks te yelde waren getrokken, voerde ik myn volk op hen aan. De *Tanachiten*, zoo onverwagt een leger op hen ziende aankomen, hielden zig in 't eerst zeer stil; dog de onze toetredende, hadt men niet zoo haast den stryd aangeboden, of zy gebruikten hunne pieken en werpschigten, en maakten, op die wyze veggende, eene zeer grooté slagtinge onder de Vyanden. Deeze verloren egter den moed niet; maar stort-

ten

ten met een groot geweld op ons Voetvolk. Dog toen ze door onze nieuwe Ruitery van ter zyde wierden aangetast, wierden hunne gelederen gescheurd, en zy zódanig op den vlugt geslagen, dat door dien aanval de geheele slag wierdt gewonnen. Toen wierdt een zeer groot getal der vyanden op de slagbank gebracht, en de Veldheer van het *Tanachitisch* Leger wierdt te gelyk met twintigduizend adelyke Tygers levendig door de onze gevangen genomen, om naar *Quama* in zeegepraal te worden gevoert. 't Is byna niet uit te drukken, hoedanig eene vreugde deeze zeer heerlyke overwinning door het gantsche Ryk verwekte, want in de voorgaande oorlogen hadden de *Quamiten* doorgaans het onderspit gedolven, en geenen vrede dan op zeer nadelige voorwaarden kunnen verkrygen. Aanstonds gaf de Keizer bevel, de gevangenen, als naar gewoonte, tot het ondergaan der halsstraffe weg te leiden; dog ik die gewoonte verfoeiende, ried aan, dat men ze in de gevangenis zoude bewaren, oordeelende dat de *Tanachiten*, waar mede men thans nog vrede nog oorlog hadt, zig wel zouden stil houden, tot dat

zy zagen wat 'er van de gevangenen zoude worden: voorts oordeelde ik, dat een bestand my noodig was, om andere zaken, welke ik bedagt had, ter uitvoer te brengen. Ik had gemerkt dat 'er hier te lande overvloed van salpeter was, en ik had 'er al bereids eene groote meenigte van vergadert, waar uit ik dagt buskruit te maken; dog ik had myn voornemen aan niemant dan alleen aan den Keizer te kennen gegeven, vermits ik zyn gezag nodig had om smitzen, waar in de busfen en diergelyke werktuigen zouden gefineet worden, te doen opregten; hoopende dat door die werktuigen eerlang alle de vyanden onzes Ryks zouden te onder gebragt worden. Na dat ik eenige honderden busfen met de noodige kogels daar toe had doen vervaardigen, deed ik eene openbaare proef van myne uitvindinge, waar over zy zig alle grootelyks verwonderden. Een bepaalt getal van Krygsvolk tot dit soort van krygsdienst van stonden aan uitgekoren zynde, wierdt dagelyks in den wapenhandel met de busfen onderwezen. Deeze proef gedaan en de Buschieters wel geoeffent zynde, wierd ik van den Keizer tot *Jachal*, dat

is Opper-veld-heer, des Legers aangestelt, aan wien alle de Opperhoofden van 't Voet- en Paarden-volk moesten gehoorzamen. Terwyl dit alles voorviel, had ik met den Veld-oversten der *Tanachiten*, *Tomopoloko*, wiens opregte inborst my met hem als met eenen vriend deede omgaan, verscheide samespraken: wilende de gelegenheid, inborst en zeden van die natie behoorlyk ondertasten. Ik bevond hem, niet zonder verwonderinge, eenen verstandigen, geschikten, en in de studien wel bedreven man: ik vernam ook dat in 't land der *Tanachiten* de konsten en wetenschappen niet maar ter loops wierden geleert: voorts gaf hy my te kennen, dat 'er oostwaards aan, een zeker strydbaar volk gevonden wierdt, om welks wille de *Tanachiten* genoodzaakt waren gestadig op hunne hoede te zyn: de inwoonders van dat Land waren wel van eene lage stature en in lichaams-kragten verre beneden de *Tanachiten*; dog zy waren snediger van oordeel, en gaauwer ter hand in 't werpen van schigten; en om die redenen hadden zy menigmaal de *Tanachiten* gedwongen, vrede te verzoeken. Eerlang vernam ik dat die natie

uit Katten bestondt, en dat dezelve onder alle de inwoonders des Firmaments, in staatkunde en oordeel vermaard was. Zeker ik hoorde niet zonder hartzeer, dat het verstand, de studiën en wellevendheid in alle de schezelen dezer Onderaardsche waereld wierden gevonden, en dat alleen de menschen, te weten de *Quamiten*, barbaarsch en woest waren. Dog ik hoopte dat die schandvlek weldra zoude worden uitgewischt, en dat de *Quamiten* dat gebied, 't geen de Natuur de menschen over alle schezelen gegeven heeft, weder zouden krygen.

Na de laatste nederlaag hadden de *Tanachiten* zig lang stil gehouden; dog toen zy door Verspieters hadden vernomen, den aart en hoedanigheid der nieuwe Ruitery, namenlyk dat die Centauren, die onlangs zoo groote vreeze verwekt hadden, niet anders waren dan getemde en geoeffende Paarden; schezpten zy weder moed, en bragten nieuwe troepen op de been, welke de Koning der *Tanachiten* in persoon tegen de *Quamiten* te velde bragt. De geheele Heirkragt bestondt in twintigduizend

Tygers, alle oud en goefferent volk, behalven twee Regimenten die onlangs gehuurt waren. Dog dat schielyk opgeraapte volk waren meer naam-dan hulp-troepen. Deeze dan, opgeblazen door de hoop van te zullen overwinnen, wendden hunne wapenen tegen 't Ryk van *Quama*. Twaalfduizend onzer Voetknegten, waar onder zeshonderd Buschieters, benevens vierduizend Ruiters, trokken hen te gemoet. En vermits ik niet twyfelde aan eenen goeden uitflag des gevegts, bad ik den ouden Vorst dat hy 't oppergebied over zyn volk wilde voeren, op dat hy van de glorie der overwinnige niet zoude berooft worden. Door dien schyn van zedigheit wierdt myne agting in geenen deele gekrenkt; nademaal het geheele Leger my aanzag voor hunnen waaren Veldheer. Daarop vond ik goed de Buschieters niet terstond te laten aanvallen, willende eerst eens onderstaan of de zege enkel en alleen door de Ruitery zonder hen niet te bevegten ware. Dog die raad stondt my duur; want de *Tanachiten* vielen met zulk eene woede op ons Voetvolk, dat zy het dwongen den vlugt te neemen: En, terwyl de Ruitery dien

aanval dapperlyk uitstondt, bleef de zege lang twyfelagtig, invoegen nooit verwoeder gevogten wierdt.

Nu stondt de uitkomst van den slag

Een' wyl tyds ongewis: men zag

Niet wie zou winnen of verliezen;

En de Overwinning van om hoog,

Met weifelende penmen vloog,

Niet wetende wat zydt te kiezen.

Toen ik myne Buschieters uitrukke en aan den vyand bragt, hielden zig de *Tanachiten*, op 't eerste vuurgeven verbaast zynde, zeer stil; want zy konden niet begrypen, waar dat gedonder en gebliksem van daan kwam; dog toen ze 'er de doodelyke gewrochten van bespeurden, stierven zy byna van schrik. Door deeze eerste begroeting lagen 'er tweehonderd Tygers met den neus in 't zand, waar onder twee Leger-papen, welke, terwyl zy de Soldaten eenen moed in 't lyf spraken, door de kogels der busfen getroffen zynde, sneuvelden. Hun dood wierdt door 't gantsche Leger zeer euvcl opgenomen, vermits dezelye onder de

bes.

beste en welspreekendste Predikers gerekent wierden. Zoo dra ik den schrik der vyanden bemerkte had, beval ik nog eens vuur te geven. Op de tweede begroeting volgde nog grooter slagtinge: eene groote menigte verloor, te ge'yk met den Koning, 't leven; derhalven al hun heil in de vlugt stellende, keerden ons de vyanden den rug toe. De onze zaten hen op de hielen, en deden 'er zoo veele over den kling springen, dat men, gemerkt de groote meenigte der verflagenen, die op het veld uitgestrekt lagen, byna niet voort konde komen. Wanneer de onze, de sryd geëindigt zynde, het getal der dooden opnamen, wierden 'er dertienduizend dooden bevonden, die in den sryd, of onder 't vlugten gesneuveld waren. Dus de vyand verflagenen en verstrooid, en het overwinnend Leger op den *Tanachitischen* bodem getrokken zynde, wierdt na eenige dagen het beleg geslagen voor de Hoofdstad. Dog zoodanig waren toen alle harten met schrik bevangen, dat, schoon de Stad door derzelver gelegenheid, vesten en versterkingen wel voorzien en sterk was, en 'er geen mond-behoeften ontbraken, egter de Magistraat,

op eene dèmoedige wyze, den Overwinnaars de Stads-sleutels kwam aanbieden. De Stad was niet minder door haare grootte, dan door de nette welgeschiktheid der straaten, en den luister der gebouwen aanzienlyk. En zeker, het was verwonderlyk, dat de *Quamiten*, aan alle zyden omringt van zulke beschaafde Volkeren, zoo lang in die onwetenheid hadden kunnen blyven leggen. Dog ik geloof dat het met hen geweest is, even gelyk met eenige andere Volkeren, die, met uitheemsche zaken zig niet bekommerende, alleen pryzen 't geen ze by hun zelve zien, en daarom afgesneden van allen handel met andere natien, altoos op denzelven droessem blyven berusten, 't geen uit de voorbeelden van eenige Volkeren in Europa gemakkelyk zoude kunnen worden aangetoont. Van deeze zwaare nederlaag hebben de *Tanachiten* een nieuw tydsbestek begonnen, en vermits dees beslissende slag, volgens hunne tydrekening, voorviel op den derden dag der maand *Torul*, wierdt dees dag by hen met eene zwarte koole geetekent. Op dien zelven tyd van 't jaar, te weten in de maand *Torul*, is de Planeet *Nazar*, wel-

welker loop om de Onderaardsche Zon de tyden regelt, en de jaargetyden onderscheidt, op haaren grootsten afstand van dit gewest des Firmaments. Ook draait het geheele Firmament om de Zonne; dog vermits de beweging der Planctenelder is, schynt *Nazar* toe- of afte nemen, naar dat zy nader aan 't een of 't ander half-rond komt. En uit de afneming of aanwas deezer Plancten, en teffens uit de Zon-eclipsen, worden de waarnemingen der Sterrenkykers geboren. Eens heb ik, tydverdryfshalven, de Almanachen der *Tanachiten* doorloopén, welke my niet onaangenaam geschikt, en zeer wel tezamen gestelt voorkwamen; d'nevyld myn grooten verwondering op te wekken van een

Op het overgaan van de Koninglyke Stad, volgde de overgifte van het geheele Ryk, zoodat de versmading, welke de *Quamiten* tot nog toe hadden moeten uitstaan, tot glorie oversloegten het *Quamitische* Keizerryk door den aanwas van dit overwonnen Volk; ten naastenby tweemaal zoo magtig wierdt. Derhalven, vermits zy alle dat geluk aan myne voorzigtigheid en wakkèrheid toeschreven,

ging de agting , welke zy my dus lang hadden toegedraagen , byna tot Goddelyke eerbewyzing over. De *Tanachitische* natie t'ondergebracht , en de bezettingen , waar door dat manhaftig volk by zynen pligt mogte worden gehouden , hier en daar in de Steden gelegte zynde , vattede ik myn begonnen werk weder by de hand ; trachtende de woestheid , waarin de *Quamiten* tot nog toe versmoort hadden gelegen , by den wortel af te snyden. Egter was het gevaarlyk dezelve terstond te zetten aan de vrye konsten ; want 't geen ik zelf in Europa geleert had , te weten de Latynsche taal , en eenigzamenraapzel van de Grieksche , bespeurde ik hier van geen nut altoos te zullen zyn. Hierom wierd ik genoodzaakt , uit 's vyands land , te weten uit dat der *Tanachiten* , twaalf geleerden te laten komen. Deeze , tot eerste Hooglceraars zynde aangestelt , kregen bevel , eene Universiteit , naar het voorbeeld der Hooge Schoolen in hun land , opterigten. Voorts beval ik , de Koninglyke *Tanachitische* Boekery naar *Quama* over te brengen. Ik had egter als by my zelve voorgenomen , om , zoo dra als de *Quamiten* in de

Let-

Letter-oeffeningen zoo verre zouden zyn gevordert, dat zy op hunne eigene wieken konden dryven; deeze vreemdelingen weder te rug te zenden.

Ik was zeer begeerig om de Koninglyke *Tanachi'ifche* Bibliotheek te zien, vermits ik van den gevangen Veldheer *Tomopoloko* verstaan had, dat 'er onder de Boeken, die met de hand gefchreven waren, een werk was, dat gemaakt was door eenen Schryver, die in onze Waereld was geweest, en daar van verfehede gewesten, voornamenlyk die van Europa, befchreven hadt, en dat de *Tanachiten* dat boek waren magtig geworden, terwyl zy in een afgelegen gewest den oorlog voerden; dat egter de naam van den Schryver verhoolen was, en dat men tot nog toe niet wist, uit wat land hy was, of op welke wyze hy in de Bovenaardsche gewesten was overgeweest. Het Boek doorsnuffelt hebbende, bevond ik waaragtig te zyn, 't geen my *Tomopoloko* van dat werk gezegt hadt; hierom ontdekte ik hem openhartig myn geflagt en vaderland, betuigende het zelve ook in den be-

gin-

ginne myner aankomste aan de *Quamiten* te hebben gedaan; dog dat die domme menschen aan myn verhaal geen geloof hadden willen slaan, en dat ze my liever geloofd hadden een Afgezant der Zonne te wezen; en in diedwalinge nog hardnekkig bleven volharden. Hier voegde ik by, vermits ik 't niet redelyk achtte dien ydelen tytel langer te houden, dat ik eindelyk besloten had, den waren staat myner geboorte hen te ontdekken, door welke ronde bekentenis ik geloofde, dat myne agting geenszins stondt te verminderen: vooral, wyk ik geloofde, dat het door het leezen van dat Boek alleen, stondt openbaar te worden, hoe verre die van Europa in verstand en bekwaamheid alle andere menschen overtreffen. Dog dat voornemen mishaagde dien voorzigtigen man, en hy openbaarde myn zyn gevoelen daar omtrent, met deeze woorden: „ Het is ten hoogsten noodig, door „ lugtig Held, zeide hy, dat gy eerst dat Boek „ inziet, 't welk gelezen hebbende, zult gy „ mischien van dat voornemen worden afge- „ trokken; want, of de Schryver is een leuge- „ naar, of de Boven aardlingen zyn menschen, „ die

„ die zotte en ydele gewoonten hebben; vol-
 „ gende wetten en inzettingen op; die veel eer
 „ belachens —, dan achtenswaardig zyn; dog
 „ 't werk gelezen hebbende, doe dan dat u
 „ behaagt: alleen vermaane ik u, dat gy niet
 „ roekeloos den tytel verwerpt, die den *Qua-*
 „ *miten* zoo groote agting voor u heeft in-
 „ gedrukt: want om de menschen by hunnen
 „ pligt te houden, is 'er niets bekwamer; dan
 „ dat opgevat gevoelen; 't geen 't gemeen volk
 „ heeft van iemants aart en hooge geboorte.”

Aan Tytel, Schyn en Wapen,

Wil zig 't gemeen vergapen.

Dien raad opvolgende, besloot ik, dat Boek te doorlezen en *Tomopoloxo* daarin voor tolk te gebruiken. De Tytel van't werk is: REISBESCHRYVING VAN TANIAN, (dien men geloofte een versierde naam te zyn.) OVER DEN AARDKLOOT, OF BESCHRYVING VAN GEWESTEN EN LANDEN, MAAR VOORNAMENLYK VAN EUROPA. Dog vermits dat Boek, lang stil gelegen hebbende, 'er haveloos uitzag, en doorlanghheid van tyd zeer verminkt was, wierdt 'er dat, te weten langs welken weg hy tot ons

opgeklommen en wederom tot de Onderaardlingen nedergedaalt zy , niet in gevonden.

De inhoud van dat werk bestaat hier in:

STUKKEN DER REISBESCHRYVING
VAN TANIAN, OVER DE AARDE, VOL-
GENS DE OVERZETTINGE VAN DEN
TANACHTISCHEN VELD-OVERSTEN,
DEN DOORLUGTIGSTEN, DAPPERSTEN,
EN EDELMOEDIGSTEN HEERE TOMO-
POLOKO.

* Dit landschap , (te weten Duitschland)
wordt genoemd het Roomsche Keizerryk ; dog
dit is alleen een bloote Tytel ; vermits de
Roomsche Monarchy al zedert eenige eeuwen
vernietigt is . De taal der Duitschers kan men
niet ligtelyk verstaan ; door de verkeerde orde
van styl ; want het geen in andere talen pleeg
vooraf te gaan , komt hier agter aan : zoo , dat
men niets verstaan kan , bevorens men geko-
men zy aan 't eind eener bladzyde . Het Re-
gerings-wezen is 'er zeer vreemd . De Duit-
schers

fchers gelooven dat zy eenen Koning hebben, en egter hebben zy 'er geen: men zegt dat Duitschland een eenig Ryk is, en egter is het in verscheidene Vorstendommen gescheurt, welke alle hun eigen meester zyn: zoo, dat 't een het andere menigmaal met goed regt den oorlog aandoet. Het Ryk wordt altoos toenemend genoemt, schoon het dikwils zeer vermindert, wordt: heilig wordt het genoemt, zonder iets dat heilig is te bezitten, onoverwinyk, schoon het dikwils open legt voor de invallen zyner nabuuren. Niet miader verbazende zyn de regten en vrydommen deezer natie, nademaal hen veel zaken van regtswegen toekomen; dog die hen verboden worden in 't werk te stellen. Over den staat van het Duitsche Ryk zyn oneindig veele geschriften uitgegeven, maar in zulk eene verwarde zaak zyn de Schryvers tot nog toe niet veel gevordert; want ***.

** De Hoofd stad deezes Ryks. (te weten van Frankryk,) welke zeer groot is, en Parys genoemt wordt, kan eenigermaten gezegt worden, de Hoofd-stad van Europa te zyn;

zyn; want zy oeffent een foort van geregtsdwang over de overige Volkeren van Europa, by voorbeeld, zy heeft het regt om dezelve regelen voor te fchryven, waar na zy hebben te leeven: zulks 'er geen foort van dragt zoo belachelyk of ongemakkelyk is, of alle andere Volkeren, zoo zulks flegts den Paryfianen aanftaat, zyn gehouden zig daar naar te fchikken. Op wat wyze egter, of wanneer, die van Parys dat regt verkregen hebben, is my onbekent: zoo veel weet ik egter, namenlyk dat zig dat regt niet uitftrekt tot andere zaken; want andere natien van Europa voeren dikwils oorlog met de Franfchen, en perfen hen dikwils harde vredes-voorwaarden af; dog die flaverny omtrent de wyze van kleedren en leeven, is altoosduurend, zoodanig dat al wat Parys in die dingen verfiert, het overige van Europa gehouden is heiliglyk na te komen. In vlugheid van begrip, in het trachten naar nieuwigheden, en in vrugtbaarheid van vernuft, verfchillen die van Parys niets van de *Martinianen*.

*** Hebbende Bononie laten leggen, ver-
trok-

trokken wy naar Rome. Deeze Stad staat onder de gehoorzaamheid eenes Priesters, die, schoon zyn gebied zeer naauw bepaalt is, eger gerekent wordt de magtigste te zyn van alle Koningen en Vorsten van Europa; want daar andere Vorsten slegts heerschen over de lichamen en goederen hunner Onderdanen, kan dees zelfs de zielen verderven. De Europeaanen gelooven doorgaans dat hy de sleutelen des Hemels in bewaring heeft. Ik was wel begeerig om zoo groot een heiligdom te mogen zien; dog ik deed vergeeffsche moeite; want wat gedaante dezelve hebben, of in wat kist zy bewaart worden, weet ik voot als nog niet: het regt dat hy zig aanmatigt en tevens oeffent, niet alleen over zyne eigene Onderdanen, maar zelfs over t'gantsche menschedom, bestaat voornamenlyk hier in; dat hy de gene die God veroordeelt, vryspreekt, en die God vryspreekt, kan veroordeelen: waarlyk een vreemd gezag, en 't geen onze Onderaardlingen zouden zweeren in geen Sterveling te kunnen plaats hebben. Dog het valt ligt de Europeaanen, zoo als men wil, by den neus om te leiden, en hen de allerongeryindste verzinzelen op te drin-

gen, schoon zy meenen dat zy alleen wys zyn, en, door die gedagten opgeblazen, alle andere menschen, wier zeden by hen barbaarsch zyn, met den nek aanzien. Zeker, ik wil de gewoonten en inzettingen onzer Onderaardlingen niet voorspreken; en ik zal alleen eenige manieren en zeden der Europeaanen aanhalen, waar uit het zal blyken, hoe veel ongelyks zy hebben in de inzettingen van andere Volkeren te berispen.

Doorgaans is het in Europa de manier, Pa-ruiken te dragen, en de kleederen met de vrugten der aarde, tot blom gestooten, die door de Natuur tot voedzel voor den mensch was geschikt, te bestrooijen. Deeze blom wordt gemeenlyk stof (*Poeijer*) genoemd, welke zy met grooten arbeid en moeite alle avonden door de buil jagen, om weder van voren af aan een versch gedeelte daar van te kunnen strooijen. Eene andere gewoonte, die my niet minder belachelyk toefcheen, is de volgende: Zy bedienen zig van een dekzel of hoed, waar mede zy hunne hoofden bedekken tegen de koude; dog die hoofddekzels dragen zy gemeenlyk, zelfs in den winter, onder den arm,

't geen

't geen my al zoo bespottelyk voorkomt, als of ik iemand zyn rok of broek door de Stad zag dragen, terwyl zyn ligchaam, daar hy ze voor gemaakt hadt, bleef blootgesteld voor de ongemakken der lugt.

De Leerstukken van die van Europa zyn waarlyk heilig, en overeenstemmende met de gezonde reden. De Boeken waar in 't geen men gelooven en betrachten moet, vervat is, bevelen, dat men dezelve nooit uit de hand moet leggen, en den waaren zin derzelve door naspeuren ontdekken: voorts vermanen zy toegevenheid te gebruiken tegen de afdwalenden en zwakken; dog zoo iemand de zaak anders opvat, wordt het meerdergedeelte der burgers met gevangenhuis, geesfelflagen, en zomtyds met de straffe des vuurs, om die zwakheid des oordeels, gestraft. Dit scheen my toe net eveneens te zyn, als of men eenen scheelen of leepoog met stokken ging afrosfen, alleenlyk om dat de voorwerpen, welke my rond voorkomen, hem vierkantig scheenen te zyn. Ik heb my laten zeggen, dat om deeze reden, ettelyke duizenden menschen door be-

vel der Magistraat onthoofd of verbrand zyn geworden. In de meeste Steden en Wyken zult gy menschen vinden, die op verheven plaatsen staan, en de zonden die zy zelve dagelijks begaan, in anderen ten strengsten doorhalen, 't geen even het zelve is, als of ik eenen dronkaard hevig hoorde uitvaren tegen de dronkenschap.

Die daar met een' bult, krom of mank geboren wordt, staat naar den tytel van welgeschapen (*Welgeboren*): die van 't janhagel uitgebroeit is, neemt den tytel aan van eene adelyke geboorte (*Edelgeboren*), 't geen al zoo vreemd is, als of een Dwerg een Reus, en een Grysaart een Jongeling wilde geheeten worden.

In de groote Steden is doorgaans de gewoonte doorgedrongen, dat de vrienden genoodigt worden op eenen drank van een zeker zwart sap, dat gemaakt wordt van gebrandde boonen. Dat sap wordt doorgaans Caffée (Koffy) genaamt. Naar de plaats daar men het zal gaan drinken, worden zy getrokken door twee sterke

ke dieren, zittende in eene doos die op vier wielen gestelt is: want de Europeaanen rekenen dat het weinig fatsoen is, te voet te gaan.

Op den eersten dag van 't jaar krygen zy eene ziekte, die aan ons Onderaardlingen onbekend is. De kenteekenen deezer ziekte zyn wonderlyke onstuimigheden en opschuddingen in de gemoederen: want niemant kan zig dien gantschen dag lang op eene en dezelve plaats houden. Als dan loopen zy als uitzinnige van 't eene huis in 't andere, zelve niet wetende waarom, of tot wat einde. Veele zyn veertien dagen agtereen met deeze ziekte bezeten. Eindelyk egter, door 't geduurig loopen afgemat zynde, keeren zy weder naar huis, en worden zoo wederom gebragt tot voorige gezondheid.

Nademaal de ziekten des geests, waar mede de Europeaanen geplaagt worden, ontelbaar zyn, zoo zyn 'er ook oneindig veele geneesmiddelen tegen uitgevonden. Veele bekruipt eene brandende begeerte om op zodanige wyze door de Stad te wandelen, dat hunne slij-

ker zyde altyd gekeert staat naar de regter zyde van anderen. Hoe gy nader aan 't Noorden komt, hoe gy ook die ziekte zoo veel te geweldiger zult bespeuren, waar door het blykt dat die kwaal haaren oorsprong heeft uit de kwalyk getemperde lugt. Die ziekte wordt verdreven door geteekende papieren, waar op eenige karakters worden gedrukt. Terwyl de zieken deeze papieren als toover-karakters dragen, worden zy allengskens gezond. Eene andere razerny is men gewoon uit te dryven door 't geluid van bellen of klokken. Op het geluid van deezen worden de onstuimige gemoederen bedaart, en hunne gistende driften ter nedergezet. Dog dit geneesmiddel is van korten duur: want twee uren naderhand komt het kwaad wederom en wordt erger.

In Italië, Frankryk en Spanje is in den winter eene zekere ontembare razerny eenige weken lang aan 't woeden. Deeze razerny wordt gestilt door het bestrooijen met asche op de voorhoofden der krankten. In 't Noordelyke gedeelte egter van Europa, heeft die asche geen kragt, invoegen die van 't
Noor-

Noorden alleen uit de natuur geneezen worden.

De meeste Europeaanen maken alle jaren drie- of viermalen een plegtig verbond met God, 't welk straks wederom staat te worden verbrooken, en 't geene zy de Communie noemen; dus zy dat alleen tot dat einde schynen te maken, om te betoonen dat zy besloten hebben, drie- of viermalen 's jaars hun verbond te verbreeken.

Wanneer zy hunne misdaden belyden, en God om ontferming smeeken, pleeg dat doorgaans te geschieden door eene zekere be-
fnoeiing van woorden, en met musiektoc-
nen: somtyds worden 'er fluiten, trompetten
en trommelen bygevoegd, naar mate dat de
misdaden, waar van zy de straffe door maat-
gezag afbidden, groot zyn.

Byna aan alle Natien van Europa is het opgelegd, de leer, welke zeker heilig Boek be-
helst, te belyden; dog het leezen van dat
Boek, is in de Zuidergedeelten geheel en al

verboden, zoo, dat de menschen gehouden worden zaken te gelooven, welke zy niet mogen leeren nog inzien, zonder misdaad.

In die zelve gewesten is het verboden, God te eeren of te aanbidden, ten zy in eene onbekende taal, invoegen die gebeden alleen voor regtmatig en Gode aangenaam worden gehouden, die van de gene gedaan worden, die niet weten wat zy doen.

In de groote Steden worden byna alle de gene die tot eerampten en waardigheden verheven worden, beroert, zulks zy, even als geraakte lieden, op rosbaren, op de wyze als busfen gemaakt, langs de straaten worden gedragen.

De meeste Europeaanen scheeren hun hoofd-hair met een scheermes af, en dekken hunne kaalheid met vreemd hair, 't geen op hunne hoofden nooit gegroeit is.

De Geschilftukken, welke gemeenlyk in de Europische Schoolen verhandelt worden, zyn
over

over zaken, welke natuur te onderzoeken, den menschen geen voordeel aanbrengt, nog welke het menschelyk verstand bevatten kan. Dog de geleerdste stoffen, waar over de Europeaanen schryven, zyn over de schoeizels, schoenen, halsfieraden, laarzen of tabbaarden van zekere oude en lang uitgestorven Natien. Verder over de gewyde en ongewyde Wetenschappen laten de meeste zelfs niet eenmaal hun oordeel gaan; maar hangen hun zegel aan dat van andere. Want op hoedanig eene Wetenschap zy ook als door eenen storm mogen zyn gevallen, blyven zy daar aan als aan eene klip hangen; want aangaande dat zy zeggen, dat zy alles toevertrouwen aan den genen, welken zy oordeelen wys te zyn geweest, zoude ik dat kunnen voor goed keuren, zoo de dommen en ongeleerden dat hadden kunnen doen; maar daar wordt een wys man toe vereischt, om van een wys man te kunnen oordeelen.

In de Zuidelyke gedeelten worden ronde koekjes of taartjes door de Steden en Dorpen

omgedragen, welke de Priesters zeggen God te zyn; en, daar gy 't allermeest over verwondert moet staan, zelfs de Bakkers, die 't meel vertoonen waar van dezelve gemaakt zyn, zullen zweeren dat die koekjes de waereld geschapen hebben.

De Engelschen zyn byzondere liefhebbers der vryheid, en aan niemant dienstbaar, dan alleen aan hunne Vrouwen. Zy zelve verwerpen heden dien Godsdienst, welken zy gisteren beleden, en dien, welken de geheele Natie gisteren verwierp, omhelzen zy heden alle te zamen. Deeze veranderlykheid schreef ik toe aan de gelegenheid des gewests, te weten, om dat de Engelsche Eilanders aan Zee zyn gelegen, en zeer veel van den aart van die veranderlyke en onstandvastige hoofdstoffe overgeërft hebben.

De Engelschen vragen den genen die hen ontmoet, zoo zorgvuldig naar zynen welvaart en gezondheid, dat men zoude zeggen dat zy alle geneesheeren waren. Maar de vraag:

How

How do you do? of, hoe vaart gy? is alleenlyk een bloot spreekwoord, en een klank zonder eenigen zin.

In dat zelve Eiland wordt de geest en de kracht des vernufts, met zoo veel zorg geslepen en gepolyst, dat ze dien eindelyk in 't geheel kwyt raken.

Naar het Noorden toe hebt gy eene Republyk, te zamen gestelt uit zeven Provinciën. Die Provinciën worden de Vereenigde genoemt, schoon 'er niet 't allerminste teeken van Vereeniging of Eendragt in te vinden is. 't Gemeene volk geeft aldaar breed op van hun vermogen, en dat by hen de hoogste magt in de Republyk berust; daar in tegendeel nergens het gemeene volk zoo zeer van 't behandelen van Staatszaken wordt geweert, en de klem der Regeering enkel en alleen onder eenige Familien berustende is.

De inwoonders deezer Provinciën vergaderen, met den uitersten vlyt en yver, rykdommen, waar van zy egter geen gebruik maken,

invoegen zy met volle beursen en ledige buiken loopen; want het fchynt als of zy alleenlyk van den rook leeven, welken zy door pypen of buizen van pyp-aarde inzuigen.

Men moet van deeze Natie zeggen, dat zy de netste is van alle volkeren: want zy wuschen alles zorgvuldiglyk, uitgenomen alleen hunne handen.

In de Steden en Dorpen van Europa zyn Nagtwakers, welke, terwyl zy met hunnen zang, of liever met hun gebalk, de slapenden rust toewenschen, dezelve ter aller uure wakker maken.

Elk gewest heeft zyne eigene wetten: het heeft ook zyne gewoonten, meerendeels regelregt ftrydende met de wetten. Dus moet, by voorbeeld, de vrouwen den man, volgens de wetten, onderdanig zyn; dog, volgens de gewoonte, heerscht zy over den man.

Zeer veel worden ze onder de Europeaanen geagt, die rykelyk leeven, en eene goede

de keuken houden: alleen die het aardryk bebouwen, en die gulzigaards de spyze verzorgen, worden niet veel geagt.

Hoe veele en hoe groote kwaade neigingen die van Europa onderhevig zyn, blykt uit de galgen, raden, en galge-velden die overal gezien worden. Elke Stad heeft haaren Scherpregter; behalven egter in Engeland, alwaar ik geloof dat men geen Scherpregters heeft, vermits de inwoonders zig zelve ophangen.

Ik zou byna denken dat die van Europa Menschen-eeters zyn; aangezien zy eenè groote menigte klokke en fterke menschen in besloten plaatfen, Kloosters geheeten, zetten, om geen andere redenen als om die daar vet en glad te mesten: want zoo lang als zy in die groene Hooven bewaard worden, zyn zy ontslagen van allen arbeid, en zorgen niet anders dan voor hun keelgat.

De Europeaanen zyn gewoon 's morgens water te drinken, om de hitte hunner maag

te

te verkoelen; dog naauwlyks is hun lyf door dien koeldrank verfrischt, of zy drinken sterken drank om wederom verhit te worden.

De Godsdienst van Europa wordt in twee Secten verdeelt: eene der Protestanten, en de andere der Roomschegezinden: de eerste bidden maar eenen, de laatste zoo veele Goden en Godinnen aan, als 'er Steden en Dorpen zyn. Alle deeze Goden en Godinnen zyn schepzels van den Roomschen Opper-priester; en hy zelf wordt geschapen door Priesters die Kardinalen genoemd worden. Hier uit kan men afnemen hoe groot een regt de Kardinalen hebben, aangezien zy de Scheppers zyn van den Schepper der Goden.

De oude Italiaanen hebben de gantsche Waereld te ondergebracht, en waren zelve onderdanen van hunne wyven; dog de hedendaagsche Italiaanen zyn de Tyrannen van hunne wyven, en veragte slaaven van byna alle Natien.

De Dieren in Europa worden onderscheiden in Zee- en Land-dieren. Men vindt 'er ook die

die 't beide zyn, als de Kikvorschen, de Dolfyns en de Hollanders; want die bewoonen ook de moerasfen.

Land of Water 't is om 't even:

Holland kan op beide leeven.

Die van Europa gebruiken het zelfde voedsel dat wy hebben. Dog de Spanjaards leeven van den wind.

De Koophandel blocit doorgaans door geheel Europa, en daar zyn zeer veel dingen te koop, die hier niet verkogt worden. Dus verkoopen de Romeinen den hemel; de Zwitserz sigzelve.

In *** worden Kroon, Scepter en Koninglyke waardigheid, in 't openbaar aan den meestbiedenden verkogt.

In Spanje kent men een fatzoenlyk man aan zyne luiheid, en daar is niets dat den Adel zoo zeer verheft als 't slapen.

Vreo-

Vroome en waare Geloovigen worden genoemd de gene die niet weten wat zy gelooven, en die 't geen zy hooren niet der moeite waardig agten te onderzoeken. Daar zyn 'er ook die door enkele ledigheid, flosheid en onagtzaamheid, in 't getal der Heiligen worden gestelt; dog eeuwig verdoemden worden gerekent de gene, die, bekommert over hunne zaligheid zynde, om dieswille dat zy alles naauwkeurig onderzoeken, van zeker heerschend gevoelen verschillen.

Wyders gelooven de Europeaten doorgaans, dat de toekomstige gelukstaat of eeuwige verdoemenis niet voortvloeit uit de werken of oeffeninge van deugd en Godsvrucht, maar alleen uit de geboorte-plaats: want alle bekennen zy, dat byaldien zy op eene andere plaats en van andere Ouders geboren waren, zy ook van eenen anderen Godsdienst zouden zyn. Hierom schynt het my toe, dat zy iemand verdoemen, niet zoo zeer om den Godsdienst zelf, als wel om de plaats en 't lot van iemants geboorte. Dog hoe dat gevoelen overeen te bren-

brengen is met de Goddelyke goedheid en regtvaardigheid, kan ik niet zien.

Onder de letter-oeffenaars worden meest gegagt de gene, die de natuurlyke orde der woorden zoo verdraaijen, dat zy al 't geen uit zig zelveu klaar en onderscheiden is, verdonkeren en bezwagtelen. Deeze worden Poëeten geheeten, en die verplaatzinge der woorden, Poëzy. Dog de bekwaamheid eenes Poëets bestaat niet alleen in die omkeeringe des styls; maar daar wordt wel inzonderheid vereischt, dat hy een doortrokken letigenaar zy. Hierom wordt den ouden Poët Homerus byna Goddelyke eere bewezen, nademaal hy 't kunstje in beide zoo wel verstondt. Dees wordt in 't omkeeren der spreekwyzen, en in de waarheid geweld aan te doen, van veelen nagevolgt; maar niemand heeft hem kunnen bereiken.

De Europeaansche letter-oeffenaars koop-
pen zeer gretig Boeken; dog niet zoo zeer om
de stoffe, als wel om 't formaat en de net-
heid; waarom ook de Boekverkoopers, bespeu-
rende dat de geletterde koopers vermaak schep-

pen in poppegoed, en is 't geen meer het oog dan den geest voldoet, de Boeken in andere formaten, andere drukken, letters en figuren verfmēden, en honderdvoud duurder verkoopen; want de vrije konsten worden verkogt, en onder de fynste Kooplieden worden gerekent de Philosophen en de makers van Boeken. De Gekken schryven de meeste Boeken, als of zy bedugt waren, dat het gerugt hunner gekheid anders niet tot de nakomelingen komen mogte.

De Academien in Europa zyn de winkels of kraamen van geleerdheid en eer-ampten, alwaar de Eere-trappen, Promotien, Waardigheden, Tytels van geleerdheid in allerlei Wetenschappen, en alle andere geleerde Waaren, die niet zonder zweet, en door lange jaaren zig dag en nacht met allen vlyt te oefnenen, in onze Onderaardsche waereld, verkregen worden; voor een rede'lyk of matig prysje te koop staan. Leeraars worden ze genoemd die tot den hoogsten top van geleerdheid gestegen zyn, of die, gelyk de Europeaanen zeggen, op den top van eenen zekeren Parnasfus berg, by negen Maagden

den bewoont, geboren zyn. Na deeze volgen de Meesters, die door een weinigje minder kosten de tytels van geleerdheid verkrygen, en daarom wat minder geleerd zyn. Hier uit ziet men hoe groot eene genegenheid de Bovenardsche Schoolen het menschdom toedragen, wanneer zy het zelve den weg tot geleerdheid zoo effen en zoo gemakkelyk maken. Wyders vallen de Noordelyke Schoolen in dit stuk wat moeilyker; aangezien dezelve die hooge waardigheden niet toestaan, dan na voorgaand onderzoek.

De Geleerden worden van de Ongeleerden in zeden en dragt, dog vooral door den Godsdienst, onderscheiden; nademaal deeze alleen een eenigen God, dog gene verscheiden Godden en Godinnen eeren. De voornaamste Godheden der Geleerden zyn, Apollo, Minerva, de Negen Zanggodinnen, en andere mindere Godheden, welke de Schryvers, en inzonderheid de Poëten, wanneer zy beginnen razend te worden, gewoon zyn aan te roepen. De geleerden zelve worden in verscheidene Classen, naar de verscheidenheid hunner studien,

verdeelt; want of zy zyn Philosophen, of Poëten, of Taalgeleerden, of Natuurkundigen, of Overnatuurkundigen, en wat dies meer is.

Een Philosoph is een gelettert Koopman, die voor eenen zeekeren prys de lesfen van zelfs-verloochening, van matigheid en van armoede te koop veilt, en zoo langen tyd met mond en penne uitvaart tegen de rykdommen, tot dat hy zelf ryk is. De vader der Philosophen is een zekere Seneca, die op zulk eene wyze, koninglyke schatten heeft weten te verkrygen.

Een Poëet is iemand die geprezen wordt om zyne grollen en leugens. Hierom is razerny de lof, welken men den Poëeten van 't hoogste bordje gewoon is toe te schryven. Want alle de gōne die zig slegts eenvoudig en klaar uitdrukken, worden geoordeelt niet waardig te zyn, dat hun 't hoofd gelauriert worde.

De Taalgeleerden maken op zigzelven eene soort van krygsvolk uit, dat de gemeene rust

ver-

verstoort. Zy verschillen van alle andere oorlogslieden hier in, dat ze in plaats van eenen krygsrok, eenen tabbaart dragen, en in plaats van zwaarden, de penne gebruiken. Deeze stryden al zoo hardnekkig voor letters en lettergrepen, als andere voor hunne vryheid, goed en bloed. Ik geloof dat zy van de Mogenheden tot geen ander einde en oogmerk onderhouden worden, dan om in tyd van vrede het menschdom door al te groote gerustheid niet te doen vadzig worden. Zomtyds egter, wanneer die oorlog op zyn allerhoogste is, stelt de Raad zyn gezag tusfchen beiden, zoo als ik gehoord heb dat nog onlangs te Parys geschied is, alwaar het verschil onder de Leeraren over de letters Q en K zeer hoog gerezen zynde, het zeer voortreffelyke Parlement het gebruik van beide die letters heeft toegestaan.

Een Natuurkundige is, die de ingewanden der aarde, de natuur der tweevoetige, der viervoetige, mitsgaders die der kruipende en bloedelooze dieren onderzoekt, en die alles kent behalven zig zelve.

Een Overnatuurkundige is, aan wien alleen bekend is 't geen voor anderen verborgen is, en die het bestaan der geesten, der zielen, en wezens, en geen wezens, kent, beschryft en bepaalt; dog die door een al te scherp gezigt niet verder ziet dan zyn neus lang is.

Dus is 't gestelt met den staat der geleerdheid in Europa. Ik zou hier meer van kunnen zeggen; dog het zal genoeg zyn 't voornaamste te hebben aangeroert, waar uit de lezer gemakkelyk zal kunnen oordeelen of de Europeaanen gelyk of ongelyk hebben in te gelooven dat zy alleen wys zyn.

Dit moet men egter den Leeraaren en Meesters in Europa nageven, dat zy in 't onderwyzen der Jeugd veel snediger zyn dan onze Onderaardsche, want men vindt 'er Meesters in konsten en taalen, die niet alleen anderen onderwyzen in 't geene zy zelve geleert hebben; maar die zelfs anderen onderwyzen in 't geen, waar van zy niet de minste kennisfe hebben. 't Is al eene zwaare zaak om andere naar den sisch lesfen te geven in 't geene waar in wy
zel-

zelve onderwezen zyn; maar nog zwaarder is het, anderen te leeren 't geen wy zelve niet weten.

Daar is 'er onder de geleerde Europeaanen die zig in de Godgeleerdheid en in de Philosophie met even groote drift oeffenen. Deeze, voor zoo veel zy Philosophen zyn, twyfelen aan alles; dog, voor zoo verre zy Godgeleerden zyn, durven zy niets ontkennen.

De Europeaanen hebben dezelve zugt tot de letter-oeffeningen als onze Onderaardlingen; dog zy worden vry wat eerder geleerd, en zulks om een zonderling en byna tooveragtig verzinzel, waar door 't geschiedt, dat zy honderden Boeken op éenen dag kunnen doorlezen.

De Bovenwaardlingen zyn zeer Godsdienstig, en volharden in geloften en gebeden. Dog den tyd hunner gebeden regelen zy niet naar hun zielsverlangen; maar naar 't geluid der klokken, en naar de uur- en zonnelyzers, zoo, dat hunne Godvrugtigheid geheel en al werk-

tuiglyk is, als die veel meer door uiterlyke teekenen, op zekere uren, door gewoonte, en op gezette tyden, dan op de innerlyke bewegingen des harten, gebooren wordt.

Hoe zy volhardende zyn in den gebede, blykt hier uit, dat veele van hen, terwyl zy hout hakken, de vaten wasfchen, en andere handwerken doen, geestelyke liederen zingen.

Toen ik in Italië was gekomen, zag ik my zelve aan voor Heer van dat gantsche Gewest, want al wie my tegenkwam, noemde zig myn slaaf (*Schiavo*); maar toen ik van die slaafsche gehoorzaamheid, welke zy voorgaven, eene proeve wilde nemen, beval ik des waards Huisvrouw op zekeren nagt by my te brengen; dog hy, daar over in toorn ontfteeken, beval my myne spullen te pakken, en toen ik daar mede sammelde, stootte hy my buiten de deur.

In de Noordsche Gewesten zyn de inwoonders zeer begeerig naar tytels van zaken die zy niet in haare magt hebben. Voorts.....

Tot

Tot hier toe had ik naarstig toegeluistert, maar thans moeilyk wordende, viel ik den Leezer in, zeggende, dat het fabelen waren, en hersenschimmen van eenen Schryver die met de zwarte gal gekwelt was geweest. Dog toen de eerste furie wat over was, begon ik een veel zagzinniger oordeel over die Reisbeschryvinge te vellen, nademaal ik zag dat de Schryver, schoon hy in veele zaken wat leugenagtig en partydig viel, egter niet geheel en al mis was, maar in veele zaken den spyker-op 't hoofd hadt geslagen. Voor 't overige volgde ik den raad van *Tomopoloko*, en hield de *Quamiten* zorgvuldig in den waan van myne doorlugtige geboorte; vermits ik oordeelde dat het meer in myn kraam diende, door te gaan voor een buitengewoon Afgezant der Zonne, dan voor een inboorling van Europa.

Na dat onze Nabuuren zig langen tyd hadden stil gehouden, en ik in 't genot van eenen gewenschten vrede de zaken van Staat naar mynen zin geschikt had; kregen wy eindelyk de tydinge dat drie magtige Volkeren hunne

wapenen vereenigt hadden tegen de *Quamiten*. Die Volkeren waren de *Arctoniers*, de *Kispucianen*, en de *Alectorianen*. De *Arctonische* Natie zyn beeren, begaaft met reden en spraak, en worden voor eene wreede en ftrydbaar Natie gehouden. De *Kispucianen* zyn Katten van eene ongewoone grootte, die, om hunne doortraptheid en fchrander oordeel, onder de Onderaardlingen zeer geagt zyn. Hierom hielden zy, niet zoo zeer door hunne lichaamskrachten, als wel door hunne afgeregtheid in 't stuk des oorlogs, magtige vyanden in den teugel: En de *Alectorianen*, vermits zy niet alleen te land, maar zelfs in de lugt, den oorlog voerden, gaven hunnen vyanden genoeg te doen. Deze waren Haanen, gewapent met bogen en werpſchigten, in vergift gedoopt, welke zy met eene wonderlyke handigheid uitschietende, daar door doodelyke wonden toebagten.

Deeze drie Volkeren, gaande gemaakt door den ongewoonen uitſlag en gevaarlyken naſleep van den *Tanachtiſchen* oorlog, hadden een verbond aangegaan, trachtende om de aan-

wasfende magt der *Quamiten*, eer die nog meer toenam, met vereenigde kragten te beteugelen. Dog eer zy egter den oorlog verklaarden, zonden zy Gezanten naar *Quima*, om te eischen dat de *Tanachiten* in vryheid zouden worden gestelt, of, zoo de Keizer zulks kwam te weigeren, hem op eene plegtige wyze den oorlog aan te kondigen. De Gezanten verigtten hunnen last, en kregen op myn aanraden dit antwoord: Dat de *Tanachiten*, verbrekers des verbonds en des vreedes, het hunne eigene dwaasheid en hovaardy te wyten hadden, dat zy in die rampen waren geraakt; dat de Keizer befloten hadt, den eigendom van 't geen hy door 't regt van oorlog verkregen hadt, met al zyne magt, tegen wie hem ook daar in mogt tegenstaan, standvastiglyk te verdedigen; en eindelyk dat hy de dreigementen der verbondene Volkeren weinig vreesde. Met dit antwoord kregen de Gezanten hun afscheid, en wy maakten ons gereed tot den aanstaanden oorlog. Eerlang had ik een leger van veertigduizend mannen, waar onder agttienduzend Ruiters en tweeduizend Busfchieters waren, op de been. De Keizer zelf, schoon

hy

hy een afgeleeft Vorst was, wilde dezen togt bywonen, en wierdt zodanig tot eer en glorie aangeprikkelt, dat hy nog door my, nog door zyne gemaalinne en kinderen, daar wy egter de handen inéénfloegen om hem van dat halfstarrig opzet af te brengen, van zyn voornemen konde worden omgezet. 't Geen my in dien stand van zaken de meeste bekommring baarde, was, dat my de trouw der *Tanachiten* onzeker en verdagt voorkwam, en dat ik vreesde, dat zy, deeze nieuwe slaverny ongewoon, by de eerste gelegenheid dat jok afschudden, en zig aan de zyde der vyanden mogten voegen. En ik was in myne meeninge niet bedrogen; want niet zoo dra was die plegtige oorlogs-verklaring gedaan, of wy kregen tyding dat twaalfduizend *Tanachiten* de wapenen opgevat hebbende, in 't vyandlyke leger waren aangekomen. Hier uit bespeurde ik, dat wy vier magtige vyanden te gelyk op den hals slonden te krygen.

Ons leger van al het nodige voorzien zynde, kreeg in het begin van de maand *Kilian* bevel, om den vyand te ontmoet te trekken,

en

en de vyandlykheden te beginnen. Onderweg zynde, wierdt ons door de Spions berigt, dat het leger der Bondgenooten bereids in het land der *Tanachiten* was gerukt, en voor de sterke *Sibol*, gelegen op de grensen der *Kispucianen*, het beleg hadt geslagen. Die sterke wierdt met zodanig een geweld aangegrepen, dat de Bevelhebber al bereids begon te denken om dezelve over te geven. Dog toen de vyanden van onze aannadering verwittigt wierden, braken zy het beleg op, en wendden 't naar ons toe. De slag viel voor in een vlak veld, niet wyd van de belegerde sterke, waarom men dien ook den naam gaf van den *Sibolschen* slag. De *Arctoniers*, die op den linker vleugel stonden, op onze Ruitery aanvallende, bragten daar eene groote slagting onder; en vermits de wederhoorige *Tanachiten* dien aanval ondersteunden, hadden wy byna de nederlaag gekregen. Dog wyl de Buschieters de onzen, die 't te kwaad kregen, in den rug stonden, en met tweemaal los te branden de vyandlyk gelederen over hoop wierpen, veranderde het gevegt terstond van gedaante, zoo dat de gene die even te voren

als

als Overwinnaars, onze Ruitery op de lendeneri zaten, 't nu zelve te kwaad krygende, weeken, en eindelyk genoodzaakt wierden het hazen-pad te kiezen.

Midlerwyl hadt ons Voetvolk veel te lyden van de *Kispucianen*; want die streden met zoo veel geluk en afgeregtheid met haare werpspiesen, dat binnen korten tyd zeshonderd *Quamiten* of doodelyk gewond wierden, of aan hunne ontvangen wonden sneuvelden. Dog de Ruitery te gelyk met eenige Busfchieters toefchietende, dwong hen de hielen te ligten; maar egter zoo, dat zy met gefloten gelederen eer fcheenen te wyken dan den vlugt te nemen, 't geen zy te danken hadden aan de ervarenheid en voorzigtigheid van hunnen Veld-overften *Mansonius*, een man, die te dier tyd voor niemant der Onderaardsche Veld-heeren, in 't fluk van krygskunde, te wyken hadt. Nu stonden de *Alectorianen* nog pal, en het viel bezwaarlyk hen de zege te betwisten; want zoo meenigmalen als de onze met hunne Busfen op hen aanleiden, vlogen zy met hunne wicken in de lugt, en fchoten van daar met zulk

zulk eene afgeregtheid hunne pylen op de onze, dat 'er weinige, zonder te treffen, op den grond vielen. Deeze deeden altyd gewisse schooten, nademaal dezelve ligter en gemakelyker van boven naar beneden, dan van beneden naar boven werden gedaan; daar de onze, om 't opvliegen, en de gestadige beweginge der vyanden, dikwils te vergeefs vuur gaven. Midden in de hitte van 't gevegt, en terwyl zig de Keizer als een dapper Krygsman kweet; in de spitze zyner benden stondt, en zig overal bevondt daar 't heet was, wierdt hy met eenen vergiftigden pyl aan den hals gekwetst, waarop hy van 't paard vallende, uit het gevegt gedragen, en in zyne tente wierdt gebragt, alwaar hy eerlang kwam te overlyden. In dien onzekeren toestand dagt my geraden, allen die deezen beklaglyken val gezien hadden, stilzwygen op te leggen, op dat de moed der genen, die den vyand het hoofd boden, door den dood hunnes Keizers niet kwame te bezwyken. Ik beval hen dan goeds moeds te zyn, zeggende, dat de Keizer wel door de schielyke wonde als verdooft was geworden; dog dat de wonde niet diep was; dat

dat men van dezelve het geronnen bloed afgewasfchen en die bezigtigt hadt; dat alles wel stondt, en zy naár alle gedagten hem eerstdaags weder zien zouden. Dus, terwyl de meeste niet wisten wat den Keizer was overgekomen, wierdt het gevegt vervolgt tot dat het duister werdt; dog toen de *Alectorianen*, afgemat zynde door wonden en vermoeidheid, weder binnen hunne legerplaats waren getrokken, trof ik met den vyand eenen stillstand van wapenen, voor zoo veele dagen als wy noodig hadden om de dooden te begraven. Midlerwyl, nadien ik bemerkte had, dat ik iets nieuws moest uitdenken om de *Alectorianen* te onder te brengen, deed ik de kogels der busfen tot hagen vergieten. Deeze uitvinding was van zulken gewenschten uitflag, dat de *Alectorianen* in het volgende gevegt even als vliegen uit de lugt nederwaards stortten, en wel de helft van hun leger in de pan gehakt wierdt. Hier door leiden de overige de wapenen neder, en smeekten ootmoedig om vrede. De *Arectoniers* en *Kispucianen*, dat voorbeeld volgende, gaven zig, met hunne wapenen, steden en sterkten, aan ons over.

De zaken aldus gelukkig vertigt zynde,

Na dat de Grootte Raad nu was byeen
gekomen,

En men, op myn bevel, den Adl hadt
vernomen

Te zyn vergadert, riep ik hen in het Paleis:

Zy komen op het Hof, voldoende aan mynen
eisch,

Met ligantsche scharen; en naauw hieldt
men op van spreken,

Of ik begon aldus:

„ Ik twyfele geenszins, zeer doerlugtige,
„ edele en dappere Mannen, of eenigen van
„ ulieden zal ter oore zyn gekomen met hoe
„ veel zorg en vlyt ik onzen altoos onver-
„ winnelyken Keizer deezen togt hebbe afge-
„ raden. Dog zyne aangeboren dapperheid en
„ onverschrokken moed, wilden niet toelaten
„ dat hy t'huis bleef, terwyl wy den vyand
„ onder de oogen gingen zien. Ik kan be-
„ tuigen, dat dit het eenigste verzoek is ge-
„ weest 't geen my van zyne Keizerlyke Ma-
„ jesteit is geweigert geworden. Ach! hadt

E e

„ die

„ die onverwinnelyke Vorst; in my veele
„ andere zaken toe te staan, wat moeily-
„ ker en alleenlyk hierin wat gemakke-
„ lyker gevallen; zoo zouden wy in dit
„ ongeval, veroorzaakt door zynen onver-
„ wagten dood, niet zyn geraakt; maar
„ onze wederkomst in de Keizerlyke Stad
„ zoude waarlyk zegepralend, en onze blyd-
„ schap, over zoo veele treffelyk uitge-
„ voerde zaken, volkomen, en door geene
„ smert gestoort zyn geweest. Ik kan nog
„ mag dat smertelyk geval niet langer verber-
„ gen, waar door ons een zoo zwaare slag is
„ toegebracht. Weet dan, dat de Keizer,
„ dapperlyk vegtende, door eenen pyl in den
„ stryd gewond, en kort daar aan overleden
„ is. Hoe veel droefheid en hoe veele ang-
„ stige zorgen zal dat verlies niet naar zig
„ sleepen! Uit myne eigen droefheid kan ik
„ genoegzaam afnemen, hoedanig gylieden te
„ moede zyt. Dog laat egter den moed niet
„ zakken; wyl het geen sterven kan genoemd
„ worden waar door de sterfelykheid van zoo
„ groot eenen held meer dan zyn leven ge-
„ ëndigt is. Gy kunt niet zeggen dat uw

„ Kei.

„ Keizer geheel en al voor ulieden gestorven
 „ is, die u twee volwasfen Prinzen heeft na-
 „ gelaten, hunnen overleden Vader in allen
 „ deele gelykvormig, en niet minder erfgena-
 „ men van 's Vaders deugden dan van zyne
 „ Ryken. Gy zult dan niet zoo zeer van Kei-
 „ zer, als van des Keizers naam veranderen.
 „ En nademaal de oudste Prins *Timuso*, door 't
 „ regt van geboorte, zyns Vaders throon moet
 „ beklimmen, behoude ik het gebied des Le-
 „ gers onder zyn gezag. Hy is 't aan wien
 „ wy den eed zullen doen, en wien wy alle
 „ trouwe en gehoorzaamheid zullen bewy-
 „ zen”.

V E E R T I E N D E H O O F D S T U K .

K L I M *Onderaardsch Monarch.*

Na dat ik myne redenvoering geëindigt had, riepen zy alle overluid: *Wy willen Pikilfu tot Keizer hebben!* Ik, dit met verbaasheid hoorende, barstte uit in traanen, bidden-

de hen alle ernstlyk , dat zy gedagtig wilden zyn de trouwe , die zy 't Keizerlyke Huis schuldig waren , en niet vergeten de weldaden waar mede de overleden Vorst hen alle in 't gemeen , en ieder van hen in 't byzonder , aan zig verbonden hadt , waar van het vergeten , hun in hunnen goeden naam eene vlek stondt aan te wryven , die nooit uitgewischt zoude worden. Hier voegde ik by , dat zoo hen door my eenige dienst konde geschieden , zy dat van my , als van een particulier persoon , te wagten hadden. Dog dat zeggen hielp weinig :

*Myn weig'ren is vergeefs , en dient slegts
om te styven*

*'t Besluit der Oversten : zy meenden myn' be-
dryven*

*Verdienden ruim de Kroon. 't Gemeene krygs-
volk hcort*

*Zoo dra niet kunnen wil , of 't geeft al mee
zyn woort.*

Doordien nu de gemeene Soldaten het zelfde riepen , groeide 't geschreeuw der Hoofden aan , zoo , dat de geheele Legerplaats door
dee-

deze dikwils herhaalde woorden weërgalmde. Ik begaf my dan hier van daan, myn hoofd bedekt hebbende, naar des Veldheers tent, bevelende myne bedienden, dat zy 'er niemant zouden laten binnentreedden, aangezien ik hoopde dat het krygsvolk tot bedaaren zoude komen, wanneer de eerste hitte een weinig zoude verkoeld zyn. Dog de Legerhoofden, te gelyk met de gemeene Soldaten, met geweld in myne tente dringende, hingen my, hoe zeer ik ook daar tegen worstelde, de Keizerlyke Sieraadiën om, en riepen my, onder 't geschal van trompetten, en 't geluid van trommels, uit, voor Keizer van *Quama*, Koning van *Tanachi*, *Arctonië*, *Alectorië*, en Grootvorst der *Kispucianen*. Waarop ik, ziende dat het tog niet anders wezen mogt, my niet langer tegen 't geluk stelde, maar den stroom volgde. En ik moet bekennen, dat het niet geheel en al tegen mynen zin was, dat ik tot dat toppunt van eer verheven wierd; want een Keizerryk, met drie Koningryken, en een Grootvorstendom, zyn zaken die elkeen zouden doen watertanden. Ik zond dan wel van stonden aan Afgezanten naar den Prias, om hem van

al het voorgevallene kennis te geven, en hem aan te zetten, dat hy 't geen hem by geboorte toekwam, manmoedig wilde verdedigen, en deeze nieuwe gedane verkiezing, als tegen de wetten zynde, nietig verklaaren; dog: ik had egter by my zelve een vast besluit gemaakt, om het Gebied, dat my van zelf in de hand gevallen was, niet ligtelyk over te geven, invoegen die bezending veel eer geschied was ten einde den Prins de pols te voelen. Deeze, gelyk hy een jongeling van eenen zeer voortreffelyken aart was, en die een zeer schrander oordeel bezat, wist genoeg hoe veele schuilhoeken en agterdeuren de gemoederen der menschen hebben; en deeze gemaakte zedigheit wel bevroedende, maakte hy zeer voorzigtiglyk van den nood eene deugd, en, volgende het voorbeeld van het Leger, deedt my ook in de Keizerlyke hoofdstad voor Keizer uitroepen. Eerlang wierd ik, omstuwt van de Hoofden des Legers, onder toejuichingen des Volks, in zegepraal geleid, en de kroon naar plegtige gewoonte op myn hoofd gezet. Dus, van eenen elendigen schipbreukeling in eenen Monarch hervormt, nam ik, om

de

de *Quamiten*, welke ik zag dat het oude Vorstelyke Huis alle liefde en agtinge toedroegen, aan my te verbinden, en myn gezag, zoo wel door raadgevingen van Staat, als byzondere overwegingen, vast te stellen, ten huwelyk, de Dogter des overleden Keizers. Zy wierdt *Ralac* geheeten, en was

Een' frische jonge Maagd, in 't prilste van haar jaaren,

En daar me een' zieke Bruid wel meé hadt kunnen spaaren.

Zoo veele en zulke gewigtige zaken verrigt hebbende, bedagt ik nieuwe uitvindingen, waar door ik dit Ryk tot den oppersten, en voor de geheele Onderaardsche Waereld gedugten, top van grootheid konde brengen. Ik stelde terstond al myn verstand in 't werk, hoe ik de onlangs overwonnen Volkeren by hunne trouwe en pligt zoude houden; ten welken einde ik doorgaans in alle vaste plaatsen, sterke bezettingen lei; stellende my goedertieren aan tegen de overwonnenen, en eenigen van hen tot groote eerampten, zelfs in de hoofdstad, bevorderende.

Maar vooral begunstigde ik de gevangen Veldheeren *Tomopoloko* en *Mansonius* zoodanig, dat deze gunst onder eenige der *Quamiten* afgunstaarde, schoon zy hunne verontwaardiging voor eenen tyd bedekt hielden; want de vonken bleeven lang onder de asche verborgen, tot dat zy eindelyk, zoo als straks gezegt zal worden, in eene volle vlam uitbarstten. Wat aangaat de binnenlandsche zaken; ik trachtte de letter-oeffeningen, en de zaken, rakende 't krygswezen, tot de hoogste volmaaktheid te brengen. En nadien dit gewest zeer veele groote boschen heeft, houts genoeg verschaffende om eene vloot aan te leggen, en oorlogschepen naar de wyze van Europa te bouwen; stelde ik daar zoodanig myn verstand aan te werk, dat, schoon ik door de veelheid der bezigheden zeer verstrooid was, ik egter my nergens anders mede scheen op te houden. In dien toestel bediende ik my voornamenlyk van de *Kispucianen*, nademaal dezelve in Zeezaken zeer bedreven waren, en ik stelde den Veldheer *Mansonius* aan tot Opper-admiraal.

Terstond viel men aan 't boomen vellen,
aan

aan 't smeden van allerlei timmermans gereedschap, en ik bevorderde het werk met zoodanige vlyt, dat 'er binnen den zestigsten dag, na dat men het werkhout in gereedheid hadt gebragt, eene Vloot van twintig Schepen zeilreê lag. Dit alles naar wensch verrigt zynde, zag ik my zelve niet anders aan, dan voor eenentweeden, Onderaardschen, Alexander, die alhier dezelve bewegingen maakte, welke deze eertyds op onze waereld gemaakt hadt. De dwaaze heerschlust kruipt tot in 't oneindige voort, en vindt geen plaats daar ze gestuit wordt. Eenige jaren te vooren, was een Diakens-, Schryvers-, of Clerks-plaats, een klein bedieningtje zeeker, het hoogste van myn verlangen, en ik stond naar niets grooters; maar nu scheenen vier of vyf Koningryken my te naauw te zyn: zoo, dat ik, ten aanzien der heb lust, die met rykdom en vermogen steeds vermeerdert wierdt, nooit armer of behoeftiger geweest ben.

Wanneer ik door de *Kispuciaansche* Zeelieden van de gelegenheid en aart, zooder Zeeën als der omleggende Landen, onderrigt was, en

van hen vernomen had, dat men met eene voorspoedige reis, in den tyd van agt dagen konde komen op de kusten van het Ryk *Mezendoria*, van waar men door bekende, en onlangs door my doorgeroeide, Zeeën, gemakke-lyk konde oversteken naar *Martinia*, beval ik de reize te verhaasten. En *Martinia* was het voornaamste oogwit waarop ik doelde: zoo wel de onmetelyke schatten en rykdommen van die Natie, als het aankweken en voortzetten der Zeevaard, waarin de *Martinianen* zeer bedreven zyn, waren zoo veele prikkelen in myn gemoed, vermits ik zoo groote zaken voornemende, lieden nodig had die zig des verstonden. Daar was nog een andere prikkel, namenlyk de wraaklust, welke my aanporde om die Natie te onder te brengen. Van de twee Keizerlyke Prinsfen nam ik den oudsten mede op deeze reize, voorgevende, dat Zyne Hoogheid, geduurende dezelve, een ruim veld zoude vinden om zyne dapperheid en bekwaamheden te oeffenen. Dog myn waar oogmerk was, om aan hem eenen Gyzelaar en Waarborg van de trouw der *Quamiten* te hebben. De jongste Prins bleef wel t'huis; dog de regeering des

Ryks

Ryks was, by myn afwezen, overgelaten aan de Keizerin, die al bereids bezwangert was. De geheele Oorlogsvloot bestondt uit twintig, zoo groote als kleine, fchepen, alle gebouwt naar de *Martiniaansche* wyze, en naar den raad, en onder 't opzigt van den *Kispuciaanschen* Veldheer *Mansonius*, welken ik het gantsche bewind over de Zeezaken had toevertrouwt, en die ook alle de teekeningen met eigen hand gemaakt hadt; want de *Martinianen* waren onder de Onderaardlingen, 't geen eertyds die van *Tyrus* en *Sidon* waren, of 't geen de Engelschen en Hollanders by onze tyden zyn; zig 't gebied der Zee toeschryvende. Dog toen wy in *Martinia* kwamen, bespeurde ik welhaast, hoe zeer wy in 't oorsprongelyke hadden misgetast.

Wy gingen onder zeil in dat jaargety, wanneer de Planeet *Nazar* half vol was, of 't eerste quartier uitmaakte. Na dat wy drie dagen op Zee gekruist hadden, ontdekten wy een groot eiland, welks inwoonders, vermits zy eenenig en in partyfchappen verdeeld waren, ligt het jok was op te leggen: en wyl zy geene wapenen hadden, nog het gebruik daarvan

ken-

kenden, alleen streedden met schelden, en lasteren. Daar in bestondt by hen alle strafen alle oorlogs-geweld. De overtreders der wetten worden 'er in hegtensise gezet, waar uit zy, na dat de misdaad onderzocht is, naar de Gerechtsplaats worden gebragt, en aldaar voor scheldwoorden en beschimpingen ten toon gestelt. Om die bedieningen waar te nemen, zyn eenige personen aangestelt, die *Sabuti* of Beschimpers en Lasteraars, geheeten worden, en dezelve zyn even als onze Scherpregters en Dief-leiders. Wat aangaat hunne lichaams-gedaante; zy verschillen alleenlyk hier in van de menschen, dat de vrouwen baarden hebben, en 't manvolk zonder baard is. Daarenboven gaan zy agterwaards uit, en niet als alle andere menschen, voor uit. Na dat wy hier eene landing hadden gedaan, kwamen ons omtrent driehonderd *Canaliskén*, (dus worden de inwoonders genoemd,) te gemoet. Deeze ons vyandelyk besprongen hebbende, gebruikten hun gewoon geweer, bestaande in 't uitbraken van scheldwoorden en smadelyke bejegeningen. Met zodanige scherpe uitdrukkingen, (zoo als wy van zekeren *Alectorier*, die de *Canaliskische* taal magtig was, ver-

verstonden,) waren de scheldredenen, welke zy ons naar 't hoofd wierpen, opgesteld, dat zy genoeg te kennen gaven, dat zy in dit soort van vegten, dappere helden waren, en voor de Taalgeleerden in onze waereld niet te wyken hadden. Dog ik al te wel wetende dat

Granschap zonder bloedvergieten,

Niet dan Wyven kan verdrieten,

beval op die ongewapende Natie geenen aanval te doen, maar alleenlyk, om 'er schrik onder te maken, een stuk geschut los te branden; 't geen niet zoo haast geschied was, of zy vielen op hunne knieën, en baden om vergiffenisfe. Terstond kwamen 'er eenige van de voornaamsten des eilands in alle ootmoedigheid zig zelve met hunne onderdanen aan ons overgeven, zeggende, dat het hen tot geene schande konde strekken; overwonnen te worden van den genen, welken het niet behoorlyk was te overwinnen, nog dat het betamelyk was, dat hy, welken de fortun boven alle andere verheven hadt, aan iemant wierde onderdanig gemaakt. Aldus dit
ci-

eiland, door welks verovering myne magt wel-toegenomen, dog egter myne glorie, om de lafhartigheid der inwoonders, niet vermeerderd was, onder tribuit gezet hebbende, ligttten wy de ankers, en kwamen, na eene gelukkige reize van ettelyke dagen, op de kusten van *Mezendoria*. Toen deed ik krygsraad van de Scheeps-hoofden beleggen, om te onderstaan wat best gedaan ware; en of het raadzamer zoude zyn, terstond de vyandelykheden te beginnen, dan door eene bezendinge den Keizer de pols te voelen, of hy genegeen was, om, mits zig overgevende, vrede te houden, dan of hy den oorlog verkoos. De meeste waren van gevoelen dat het betamelyker en veiliger was, dat eenige Gemanten werden derwaards gezonden; waarom ik die bezending aan vyf perfoonen oplei, te weten: aan eenen *Quamiter*, eenen *Arctoniër*, eenen *Alectoniër*, eenen *Tanachiter*, en eenen *Kispuciaan*. Deezen, binnen de Hoofdstad gekomen, wierdt uit den naam des Keizers door den Stadvoogd afgeyraagd:

*Wat zoekt gy? Wat mag 't zyn, dat uwe vlygge
kielen*

*Door 't schuimend pekelnat in onze havens vie-
len?*

Hier op gaven zy ten antwoord :

. . . . . *Geene baaren,*

*Nog stormen dwongen ons aan uwe kust te
varen,*

*Nog 't heeft aan kennis van gestarnte of strand
gefeilt :*

*Wy komen herwaard, niet uit onze streek ver-
zeilt ;*

*Maar wel met vryen wil, en voorbedagten
roade.*

En terstond gaven zy aan den Keizer eenen
Brief over, van den volgenden inhoud :

„ KLAASKLIM, Afgezant der Zonne, Kei-
„ zer van *Quama*, Koning van *Tanachi*, van
„ *Arctonië*, van *Alectorië*, Groot-Hertog der
„ *Kispuciaanen*, en Heer van *Canaliska*, groet
„ *Miklopolatu*, Keizer van *Mezendoria*. Het
„ zy

„ zy u bekend, dat door een onwederroepel-
 „ lyk besluit der Goden, vastgesteld is, dat al-
 „ le Ryken en Heerschappyyen aan het *Quami-*
 „ *tische* Gebied onderworpen zullen worden;
 „ en nademaal het besluit der Goden onver-
 „ anderlyk is, zoo moet volgen, dat ook uw
 „ Keizerryk het zelve noodlot ondergaa. —
 „ Wy verzoeken u dan, dat gy u zelve goed-
 „ willig overgeeft, en wy vermanen u, dat
 „ gy uwe Ryken niet bloot stelt aan de ge-
 „ vallen des oorlogs, door u roekelooslyk aan
 „ te kanten tegen onze overwinnende wape-
 „ nen: u zelve by tyds overgevende, zult gy
 „ veel onschuldig bloed bespaaren, en uwe ei-
 „ gen zaken in beteren staat stellen. Gegeven
 „ op onze Vloot, den derden der maand *Ri-*
 „ *mat*”.

Na dat eenige dagen verloopēn waren, kwa-
 men de Gezanten te rug met een trotsch en hoog-
 moedig antwoord. Hierom, alle hoop van
 vrede aan eenen kant zettende, deden wy
 de landing. Onze troepen aan land gebragt
 en in slag-orde gestelt zynde, zonden wy ver-
 spieders uit, om te zien wat toefsel de vyand
 maak-

maakte. Eerlang kwamen zy te rug, tyding brengende, dat het vyandelyk Leger, bestaande uit zestigduizend Leeuwen, Tygers, Olifanten, Beeren en Grypvogels, kwam aanrukken. Hierom sloegen wy ons op eene voordeelige plaats ter neêr, besluitende den vyand af te wagten. Alles nu gereed, en het teeken van aan te vallen gegeven zynde, wierden van de vyandelyke zyde, vier Vosfen als Afgezanten gezonden, om met ons over vrede te handelen. Dog na dat dezelve eenige uuren met onze Bevelhebbers gesproken hadden, scheidten zy onverrigter zake. Eerlang bleek het, dat zy veel eer verspieters dan Gezanten waren geweest, en nergens anders toe afgezonden waren, dan om den staat van ons Leger op te nemen. Zy gaven wel vóór, eerlang met breeder last te zullen wederkomen; dog toen wy kort daarna het geheele vyandelyke Leger in aller haast op ons zagen aannaderen, bespeurden wy dat 'er van den vrede niets te wagten was, waarom wy ons tot den aantogt gereed maakten, en als op een drafje naar den vyand liepen. Daar wierdt lang en fel gevogten, met' even groote hardnekkigheid van bei-

de zyden. Want schoon onze Busfchieters al met den eerften aanval eene groote slagting maakten, bleven egter de Olifanten standvastig met gesloten gelederen; om de hardheid hunner huid geen kogels ontziende. Dog toen men 'er grof geschut begon onder te branden, en de Olifanten daar van het doodlyk gewrogt bespeurden, droopen zy, met grooten schrik bevangen zynde, doorgaans af, en schroomden niet om,

*Door schandlyk 't hasenpad te kiezen,
En eer en zege te verliezen.*

In dit gevegt sneuvelden drie-en-dertigduizend *Mezendoriërs*, en tweeduizend vielen levendig in onze handen. Die uit den stryd ontkwamen, begaven zig naar de Hoofdstad, eene zeer sterke plaats, en vervulden daar alles met schrik en vreeze. Dog wy onze overwinninge vervolgende, kwamen in drie optogten voor de Koninglyke stad, waar voor wy zoo met onze zee- als landtroepen het beleg sloegen. Terwyl wy in 't aannaderen waren, ontmoette ons eene nieuwe bezending,
met

met voordeelijker voorwaarden van vrede. De Keizer verzogt, dat ik zyne Dogter, de schoonste aller Leeuwinnen, ten huwelyk zoude nemen, en boodt my tot bruidſchat aan, het halve Ryk. Die voorwaarde ſtondt my niet aan, vooral voor zoo veel die dat huwelyk raakte: want het ſcheen my nog veilig nog eerlyk te zyn, my aan eene Leeuwin te verbinden, en de Keizerin, die bereids bezwangerd was, te verſtooten. Hierom kregen de Gezanten hun aſſcheid zonder eenig antwoord. Terſtond lieten wy 't grof geſchut op de wallen der Stad ſpeelen, die, ſchoon ze van ſteen opgemaakt waren, egter op veele plaatſen aan ſtukken en ter neder wierden geſchoten. En vermits de Stad met allerlei dieren vervult was, ging 'er een wonderbaarlyk gekryt van brullen, huilen, loeijen, balken, blaeten en ſchuifelen op. De Slangen pakten zig weg in de spleeten der aarde:

*Zy kroopen in de diepſte holen,
En bleven lang door vrees verſcholen.*

't Gevogelte, op zyne wieken in de lugt zwee-

vende, begaf zig, de Stad eindelyk belegert zynde, naar de rotsen en verheven plaatsfen. De Boomen beefden van angst, en de straaten der Stad wierden bedekt met derzelver afval- lende bladeren. Ons kwam ter ooren dat by- na twintig Staat-juffers van 't Hof, die roozen en leliën waren, op den eersten kogel- vlugt van verbaasdheid schielyk verwelkten. Een grooté toevloed van allerlei slag van Gedier- te benaauwde boven mate, door zorge en kom- mer, zoo Burgers als Landlieden, in die nauwe huizen in een gepakt; en zoo wel arbeid als besmetting maakte de ziekten algemeen. De Olifanten hielden zig wel moediger;

*Dog eindelyk meê verbaast door 't bald'ren van
't geslutt,*

*Verlaten zy de Stad, daar elk in zyne hutt'
Van angst byna versmagt.*

Waarom de Keizer van *Mezendoria* wanho- pende aan ontzet, den Raad vergadert heb- bende, aldus begon:

O Bur-

*O Burgers ! sprak de Vorst , wy krygen met
de Goden :*

*Een onverwin'lyk volk , zyn' vyand nooit ont-
vloden ,*

*Dingt naar ons leven : 't is een volk dat , on-
vermoeit ,*

*Alleen vermaak schiept daar het oorlogs - onweér
loeit :*

*Ja dat , men neem' 't eens zoo , al wierdt het
overwonnen ,*

*Ons staag bevegten zal , en nimmer rusten
konnen .*

*Des overweegt het stuk , en geeft my goeden
raad ,*

*Zoo anders 's Lands behoud u regt ter harte
gaat .*

Hierop riepen zy alle uit eenen mond :

In 't oorlog is geen heil gelegen :

Wy zyn al t'zaam tot vree' genegen .

Hierom gaf zig de Keizer met alle zyne on-
derhoorige gewesten over , zoo , dat ik my op
eenen dag een wyd uitgestrekt Keizerryk met

byna tien Koningryken en Vorstendommen onderworpen maakte. Want het voorbeeld des Keizers volgden alle onderhoorige Ryken, met de Oversten der Landschappen na, voegende zig als om stryd onder onze bescherming.

Na zulk eenen verbazenden uitflag, gaf ik bevel den gevangen Keizer, eene bezettinge van zeshonderd Buschieters in de Hoofdstad gelegd hebbende, over te brengen op onze Vloot. Hy wierdt op deze reis met alle vriendelykheid bejegend, en, na dat wy in *Quama* wedergekeert waren, begiftigt met eene geheele Provincie, waaruit hy zoo veele inkomsten trok, als genoegzaam toereiken konden tot onderhoud eenes gevangen Vorsts. Onze ankers geligt hebbende, voeren wy langs de kusten van *Mezendoria*, en eischten onder weg van de meeste volkeren, die onder het gebied des Keizers *Miklopolatu* gestaan hadden, gyzelaars; invoegen dat ik, voorwendende alle steden te willen aantasten, in 't kort den *Mezendorischen* naam te onderbragt. Die volkeren waren byna alle dezelve waar van ik een schets hebbe opgegeven in myne *Martiniaansche* reize.

ze. Eindelyk de kusten van *Mezendoria* verlaatende, namen wy onzen koers naar *Martinia*, welks kusten wy ten laafien, na eene gelukkige, dog langduurige reize, in 't gezigt kregen. Nooit kwam eenig Land myn gezigt aangener voor; en wanneer ik my te binnen bragt, dat ik thans als Keizer en Verwinnaar veel volkeren, naar een Land ging, alwaar ik onder de flaven tot de galei was gedoemd geweest, fprong myn hart als van vreugde op. In 't eerst had ik befloten my zelve bekend te maken, om daar door de *Martinianen* te grooier fchrik aan te jagen; dog ik liet dat voornemen varen, vermits ik raadzamer oordeelde, de oude dwaling, aangaande myne geboorte, die eens onder de overwonnen volkeren verfpread was, te koesteren, en my aan te fteilen als Afgezant der Zonne.

Ik hoopte wel, dat ik in 't kort, en met weinig moeite, de *Martinianen*, wier lafhartigheid my bekend was, zoude t' onderbrengen. Want dat volk, altoos geneigt tot wellust, was niet alleen vol van gantsch bedorven zeden, maar zweimmende als in eenen overvloed

van alle dingen, door de aanlokfelen van allerlei vermaken, door eenen langduurigen voorſpoed, zoo te water als te lande; en dooreene milde toegeevenheid van de Fortuin, dartel geworden. Dog de ondervinding deedt my zien, dat die zaak vry wat voeten in de aarde hadt, aangezien zy door den Koophandel, welken zy wyd en zyd in de Onderaardsche Waereld dreven, onmetelyke ſchatten hadden vergadert, waar door zy de hulpe van zeer ſtryd- baare Naticn altoos op hun wenken tot hunnen dienst gereed hadden. Voeg hier by, dat in 't ſtuk der Zeevaart, de *Martinianen* toen ter tyd voor geene der Onderaardsche Volkeren te wyken hadden, en dat onze ſcheepen, by die der vyanden, log en lomp waren: want het is gemakkelyk te bevroeden van wat deugd de vaartuigen konden zyn, die van een *Baccalaureus* in de Philoſophie ter loops waren opgetimmert, en wat 'er de Hollanders, Engelfchen en Deenen van zouden gezegt hebben, byaldien zy daar over 't oordeel hadden moeten vellen. Dog dit gebrek wierdt overvloediglyk vergoed door 't geſchut dat de onze voerden, en't geen tot nog toe den *Martinianen* onbekend was.

Eer ik egter iets vyandlyks ondernam, zond ik Afgezanten aan den Raad, byna met dezelve vredes-voorwaarden, welke ik onlangs den Keizer van *Mexendoria* had aangeboden. Maar toen wy antwoord waren verwagtede, zagen wy eene wél toegeruste Vloot, en hoedanig eene wy niet verwagt hadden, met volle zeilen op ons aankomen. Hierom onze Vloot, zoo veel de haast toeliet, in slagorde gefchikt hebbende, gaven wy het teeken van den Zeeflag te beginnen. Daar wierdt wederzyds lang en met gelyken moed en dapperheid gevogten. De *Martinianen* hadden, in plaats van gefchut, werktuigen waar mede zy zeer zwaare fteenen wierpen, en waar door zy onze fcheepenniet wéinig fchade toebragten. Wyders hadden zy branders met pik, lym, zwavel en andere brandstoffe gevult, waar door ons grootste fchip wierdt aangestoken, en tot aan 't water afbrandde. Des ftondt de kans lang twyfelagtig, fttaande de onze lang in beraad of zy vegten of vlugten wilden. Dog door 't vreeslyk blikfemen van ons gefchut, lieten de *Martinianen* eindelyk den moed zakken, zoo, dat zy uit het gevegt fcheidten, en de haven inliepen.

Wy kregen egter niet een vyandlyk schip in onze magt, vermits dezelve, veel gezwin- der zynde dan de onze, binnen korten tyd uit ons gezigt geraakten. De slag geëindigt zynde, ontscheepten wy onze landtroepen, en trokken met de uiterste snelheid naar de Hoofd- stad *Martinia*. Op deezen togt kwamen onze Afgezanten weder by ons, welke zeer trots van den Raad ontvangen, en met dit antwoord te rug waren gezonden:

*Vertrekt op staande voet; zegt uwen Koning
aan:*

Ik voer de Watervork: de Zeevoogdyen staan

*By lotinge aan my: hem zyn ze niet bevo-
len.*

*Hy mag, vindt hy het goea, gebiën in uwe
holen,*

*En byst're storm-spelonk: die kent hem voor haar
heer.*

Want de *Martinianen*, zig de heerschappy der Zee toeschryvende, hadden den eisch van eenen Berg-vorst met verontwaardigin- ge opgenomen. Zy bragten egter met zeer
veel

veel zorg en vlyt een Leger op de been: want behalven hunne gehuurde troepen, wierdt al wat *Martiniaan* heette, en bekwaam was om de wapenen te dragen, opöntboden.

Naauwlyks waren wy eenige stadiën voortgetrokken, wanneer wy een talryk Leger, bestaande uit allerlei volkeren, regt op ons zagen aankomen. Die welgemoedheid der vyanden, zelfs na hun verlies ter Zee, baarde ons geene geringe bekommering. Dog die troepen waren niet anders dan hovelingen der lugt, die zoo haast verdwynen als zy verschynten, en die

. . . . . *Byna van vrees verzinken*

*Zoo dra men 't hol geschal der krygstrompet
hoort klinken.*

Eerlang namen de *Martinianen*, na dat men hen de eerstemaal met grof geschut begroet hadt, de vlugt. Wy, hen op de lendenen hangen blyvende, maakten eene groote slagtinge daar onder. Hoe veele 'er toen van de vyanden sneuvelden, blykt uit het getal der *Pa-*
rui-

ruiken, welke wy na den slag by een bragten; want naar het getal, dat wy daar van opge- maakt hebben, maakten wy staat, dat 'er om- trent vyfduizend *Martinianen* verflagen waren. Zy hadden derzelver fatzoenen na myn ver- trek verandert, want ik bevond meer dan twintigerlei verscheide fatzoenen van Parui- ken, vermits zulk eene gantsch vernuftige Na- tie nooit uitgeput is in nieuwe verzinzelen uit te denken.

Na dien gelukkigen slag, of liever nederlaag, sloegen wy het beleg zonder eenigen tegen- stand voor de Hoofdstad *Martinia*. Dog toen alles om dezelve aan te tasten vervaardigt, en het geschut gesteld was, kwamen die van den Raad zelve met alle ootmoedigheid in ons Le- ger, en gaven hunne Stad te gelyk met den gantschen Staat aan ons over. Waarop eer- lang de vrede volgende, traden wy als in ze- gepraal binnen die heerlyke Stad. Toen wy onze intrede deden, was 'er nog die opschud- ding, nog die bedeesdheid, die doorgaans in overwonnen steden gezien wordt; maar een droevig stilzwygen, en eene neêrslagtige droef- heid

heid hadt alle gemoederen zoodanig verflagen gemaakt, dat zy door vrees niet wetende wat zy laten, of wat zy zouden met zig nemen; en t'einde raad zynde, de een den anderen om raad vraagde, nu eens op den dorpel staande om te vertrekken, dan eens het gantsche huis doorlopende, als of zy dat voor de laatstemaal zien zouden. Dog door de overgifte wierdt de Stad voor plundering verschoond, waar door de droefheid in vreugde verkeerde. Toen ik de Gemeene Landskasfe bezag, stondt ik verbaasd over den grooten schat, en deelde 'er een gedeelte van uit onder het krygsvolk, bevelende 't overige in myne Schatkist te brengen. Na dat 'er eene bezettinge in *Martinia* gelegd was, wierden eenige Raadsheeren tot Gyzelaars op de Vloot gebragt. Onder dezelve was de Vice-president met zyne Huisvrouw, die my met de misdad, waar over ik verwezen was, betigt had. Ik nam egter geen wraak over dien smaad, agtende het onbetaamlyk te zyn voor een groot Monarch, wraak te nemen van het ongelyk, eenen lastdrager aangedaan.

De *Martinianen* te ondergebragt zynde, nam ik vóór, ook de nabuurige volkeren het jok op te leggen. Dog nú gereed staande tot den togt, kwamen 'er Afgezanten van vier Ryken, welke zig myner heerschappy onderwierpen. Nu heerschte ik over zoo veele Landschappen, dat ik het niet der moeite waard agtte derzelve namen op te nemen, te vrede zynde, dat dezelve onder den algemeenen tytel van *Martiniaansche* Ryken wierden begreepen.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Droevige Uitgang deezer Geschiedenis.

Zulke groote zaken verrigt, en onze Vloot met de Schepen der *Martinianen* merklyk versterkt zynde, zeilden wy naar 't Vaderland: alwaar aangekomen zynde, zegepraalden wy met de uiterste pragt, zoodanig, dat nooit de Romeinen daar by hebben kunnen reiken. En waarlyk, wy hadden zulke groote dingen uitgevoerd, dat, hoe groot de vreugdebedryven en de pragt ook wezen mogten, dezelve eg-
ter

ter niet overtollig konden fchynen. Want wat kon 'er doorlugtiger, wat meer naar heldendaden gelykende genoemd worden, dan een volk, dat nog onlangs in zulke veragtinge was, en bloot ftondt voor de aanvallen van elk een, tot Koning en Gebieder van de geheele Onderaardsche Waereld in zoo korten tyd, hervormd te hebben? Wat mensch kon my, onder zoo veele fchepfelen van een ander geflagt levende, meer tot glorie ftrekken, dan aan het menschdom herftelt te hebben het gebied, dat de Natuur aan het zelve over alle andere fchepfelen gegeven heeft. De heerlykheid deezer zegepraal, waarin ik door een iegelyk van allerlei ftaat en ouderdom, zoo door my te komen tegenloopen, als door my hunne genegenheid te bewyzen, ontvangen wierdt; kan in geen geheel boek, laat ftaan in dit klein beftek, worden uitgedrukt. Zedert dien tyd bragt ik eene andere tydrekening in de Gefchiedeniften, zulks 'er thans vyf Monarchyen kunnen worden opgetelt, te weten: de *Afyrifche*, de *Perfifche*, de *Griekfche*, de *Romeinfche* en de *Quamitifche* of Onderaardsche; en deze laafte fchynt alle voorgaande in grootheid

heid te overtreffen. Hierom weigerde ik niet den tytel van *Koblu*, dat is de Grootte, welke, zoo door de *Quamiten*, als door de overwonnen Volkeren, my als om ftryd wierdt opgedragen, aan te nemen. Ik beken dat *de Grootte* een verheven en trotsche naam is, maar als die oude Helden, Cyrus, Alexander, Pompejus, en Cæsar, die den lof van KLIM geenszins kunnen evenaren, zig met my zullen willen vergelyken, kan deeze tytel niet anders dan gering en laag voorkoomen. 't Is waar, Alexander heeft het Oosten te ondergebracht; dog met welke krygsbenden? Met oude Soldaaten en die als in het vuur gehard waren, gelyk zekerlyk de Macedoniërs waren ten tyde van zynen vader Philippus. Dog ik heb meer en vry wat ontembaarer volkeren dan de Perfen waren, in minder tyd, met een onbeschaafd en barbaarsch Volk, 't geen ik zelf beschaafd hadt, myn gebied onderworpen gemaakt. De tytel, welken ik naderhand voerde, was dees: KLAAS DE GROOTE, AFGEZANT DER ZONNE, KEIZER VAN QUAMA EN MEZENDORIA, KONING VAN TANACHI, VAN ALECTORIE,

RIE, VAN ARCTONIE, VAN DE ME-
ZENDORISCHE EN MARTINIAANSCH
KONINGRYKEN, GROOT-HERTOG VAN
KISPUCIE, HEER VAN MARTINIA E^W
CANALISCA, ENZ. ENZ.

*Nu stondt myn magtig Ryk gegrondvest, en
het schein*

*Myn droeve ballingschap in enkel vreugd ver-
dween.*

*Maar ach! 't Geluk dat staat op losse en zwak-
ke voeten:*

*Men kan nooit sterveling voor regt gelukkig
groeten,*

*Ten zy wanneer men ziet zyn Uur-glas loo-
pen uit,*

*En dat de bleeke dood zyn stervende oogren
sluit.*

Want na dat ik tot dat toppunt van geluk
en grootheid, 't geen naauwlyks een mensch
met wenschen kan bereiken, gestegen was;
kwam my al het zelve over, 't geen hun,
die van een laage en veragtte geboorte zyn,
te beurt valt. Want vergetende mynen vori-

gen staat, begon ik trotsch te worden; en, in plaats van 's volks gunst en agtinge te bejagen, stelde ik my wreed en woest aan, en wierd een verdrukker van groot en klein: myne onderdanen, welke ik tot hier toe met beleefdheid en gedienschtigheid aan my verbonden had, begon ik nu als myne slaaven te veragten, zulks niemant my meer konde te spreken komen, ten zy 'er eene soort van aanbiddinge ware voorafgegaan; en die dan nog al gehoor kregen, wierden op eene stuursche wyze, en als met den nek aangezien. Dit deed eerlang alle gemoederen van my vervreemden, en de genegenheid, tot verkoelinge en afkeer over slaan. Hoedanig hart myne onderdanen my toen ter tyd toedroegen, vernam ik kort daar na uit het verzoek, of liever uit het bevel, dat ik den *Quamiten* door een Koninglyk placcaat had laten aankondigen. De Keizerin, die ik bezwangert had gelaten, hadt, geduurende myn afwezen, eenen Prins ter waereld gebragt. Zeer verlangende om dezen Prins verklaart te zien tot myn Opvolger, deed ik de Staaten, zoo der *Quamiten* als der overwonnen volkeren, vergaderen; nodigende dezelve om den

jon-

jongen Vorst plegtiglyk te huldigen. Niemand durfde dit bevel wederstreeven, zulks de huldiging met de uiterste pragt voortging. Dog ik kon gemakkelyk bespeuren, dat hun gelaat met geveinsdheid gevernist, en al de vreugde, welke zy voorgaven te hebben, niet anders dan gemaakt was. Myn argwaan wierdt versterkt door de Schimpfschriften, die ter zelve tyd, zonder dat men de maker daar van wist, wierden verspreit, waarin het ongelyk, 't geen den Vorst *Temuso* door deeze verkiezinge werdt aangedaan, op eene geestige wyze werdt aangetoont. Dit baarde zodanig eene beweging en bekommering in myn gemoed, dat ik niet konde rusten alvorens ik dien braaven Vorst om hals had geholpen. 't Scheen my egter niet geraaden den Zoon eenes Keizers, waar aan ik zoo groote verpligtinge had, in 't openbaar van kant te helpen; waarom ik heimelyk eenigen bestelde, welke hem van verraad moesten beschuldigen. En nademaal Vorstelyke schelmstukken nooit aan helpers of handhavers gebrek hebben, ontbraken 'er geen die onder eede verklaarden, dat de Prins een kwaadvoornemen hebbende, opschuddingen zocht te verwekken, en op myn leven toelei. Hier

op wierdt hy gevangen genomen en van de Regters, waar van ik de meeste had omgekogt, veroordeelt zyn hoofd te verliezen. Dat vonnis wierdt egter heimelyk in den kerker, om geene opschudding te verwekken, ten uitvoer gebragt.

Wat aangaat de jongste Prins, nademaal dezelve nog in zyne kindsche jaaren was, stelde ik den tyd, die bepaalt was om hem om te brengen, uit. Dus was hy die zig niet kon verlaten op het regt, eenigen tyd in veiligheid om zyne jonge jaaren. Dog toen ik nu myne handen met dien moord bezoedelt had, begon ik zoo streng en toomeloos te regeeren, en ging myne wreedheid eindelyk zoo verre, dat ik 'er verscheide, zoo *Quamiten* als andere, welke trouw my verdagt was, om hals deed brengen. Daar ging geen dag voorby dat 'er geen bloed gestort wierdt, 't geen den opstand, welken de Grooten lang in den zin hadden gehad, verhaastte, zoo als straks zal gezegt worden.

Ik beken dat die rampen, welke ik naderhand

hand heb moeten ondergaan, my niet onverdiend zyn overgekomen. Zeker het zou eerlyker en voor een Christen-Vorst betamelyker zyn geweest, die onbeschaafde en barbaarsche Natie tot de kennisse des waaren Gods te hebben gebragt, dan, den eenen oorlog uit den anderen smedende, myne handen te bezoedelen met het bloed van die onnoozele volkeren. En het zoude my gemakkelyk gevallen hebben de geheele Natie te bekeeren: want alles wat ik voorstelde, wierdt greetig aangenomen, en myne lesfen waren als zoo veele Godspraken. Dog God en my zelve vergeten hebbende, dagt ik nergens anders op, dan op eene ydele en nietige glorie, en op de vermeederling myner grootheid.

*Niets zweefde my voor 't oog, dan wapens,
moord en bloed;*

*En 't geen den fellen kryg of oorlogsvlammen
voedt.*

Daarenboven, my van de allerergste raadgevingen bedienende, schepte ik meer genoegen in alle reden van aanstoot te vermeederen,

dan die uit den weg te ruimen, even als of de mislag, die door onregtvaardigheid begaan was, door strengheid konde worden verbeterd. Op de vermaningen myner vrienden was ik gewoon tot antwoord te geven:

Myn nieuw gegrondvest Ryk, en d'akeligheid der zaken

My, tegen wil en dank, een' strengen Keizer maken.

By 't eene ongeluk kwamen nog oneindig veele andere, en ik geraakte in zodanig een verval van zaken, dat de Stervelingen uit myn voorbeeld kunnen leeren, hoe groot de verandering in de waereldsche zaken; en van hoe korten duur eene wreede en geweldige regering is.

Met de strengheid myns gebieds vermeerderde ook de koelheid myner onderdanen, zoo wel die der *Quamiten* als die der overwonnen volkeren; en toen zy bespeurden dat de ondeugden, waaraan ik was overgegeven, niet overeenkwamen met eenen Goddelyken oorsprong,

ſprong, oneigen aan een hemelſch mensch, en niet paſſende waren aan eenen Afgezant der Zonne; begonnen zy alles, en wel voornamenlyk de oorzaak myner aankomſte aldaar, en den ſtaat waarin ik my bevond, toen ik eerst op die kuſten gekomen was, naauwkeuriger te onderzoeken. Zy zagen dat die verbaſende dingen, welke ik had uitgevoert, veel meer aan de domheid der *Quamiten*, dan aan myne bekwaamheid moeſten worden toegeſchreven: vooral wanneer zy beſpeurden, dat ik, de dikſte wolken van onwetendheid nu overgedreven zynde, in veele en verſcheide zaken had misgetaſt. De *Kispucianen*, een volk dat doorzigtig en van een ſchraander oordeel was, waren de ſnedigſte bedillers myner verrigtingen. Deeze hadden opgemerkt dat onder de placcaaten, die ik had laten afkondigen, 'er verſcheide zoo kwaalyk voegende en onbeſchaaft waren, dat zy klaarlyk te kennen gaven eene diepe onkunde in Staatszaken: ook was die aanmerking niet ongegrond; want vermits de beſtierders van myne zeden en leven, nooit hadden kunnen droomen, dat ik eene Kroon dragen en den Scepter zoude

zwaaijen , had ik een onderwys gekregen , meer passende aan eenen Proponent of toekomstenden Diaken , dan aan eenen Vorst die stondt te heerschen ; en myne Letter-oeffeningen , die niet verder dan tot een samenstel van Godgeleerdheid , en alleenlyk tot eene zekere bepaalde hoogte in de Overnatuurkunde konden reiken , pasten zeer weinig by mynen tegenwoordigen staat , waarin het op het wél regeeren van twee Keizer- en byna twintig Koningryken aankwam .

Wydere hadden de *Martinianen* opgemerkt , dat de oorlogschepen welke ik gebouwt had , zoo ruw en lomp waren , dat zy in eenen slag tegen wélgeschikte vlooten , van geen gebruik altoos waren ; en men dierhalven die overwinningen ter Zee alleen aan de uitvinding van 't geschut hadt toe te schryven . Deeze en andere scherpe aanmerkingen waereldkundig makende , bragten zy zig ook te binnen de maniere op welke ik aan die kusten gekomen was ; namentlyk dat ik op een luik van een vergaanschip , met gescheurde kleederen , byna dood van honger en dorst , van de gene die

die aan 't strand woonden, gevonden was, welke toestand gantsch niet overeenkwam met eenen Afgezant der Zonne. Voeg hier by, dat diezelve *Martinianen*, zeer bedreven zynde in de Sterrekunde, en eenige beginselen van die wetenschap onder de *Quamiten* verspreid hebbende, daarin aangetoont hadden, dat de Zon een onbezield ligchaam was, van den Almachtigen Schepper in 's Hemels middelpunt geplaatst, om licht op de Waereld te geven, en door haare warmte de Schepselen te koesteren; en dat vermits haar aart in vuur bestondt, zy geen verblyfplaats kónde zyn voor eenige aardfche Wezens.

Door deeze en andere nadeelige gerugten reed ik dagelyks over de tong. Dog 't bleef slegts by gemompel, vermits niemant, uit vreeze myner magt, uit de borst spreekende, of zyne gedagten in 't openbaar durfde úiten. Hier door wist ik in langen tyd niet, dat de kwaadwilligheid myner onderdanen zoo hoog gestegen was, dat zy myne geboorte betwistten, tot dat eindelyk zeker Boekje, in de *Canaliskische* taal opgesteld, onder den tytel van DE

6 ELUKKIGE SCHIPBREUK, my de schillen van de oogen aflagte. Ik heb bereids boven gemeld dat de *Canalisken* zeer afgeregt waren in iemant schimpreden en naar 't hoofd te werpen, aangezien hunne felste oorlogen enkel en alleen met scheldwoorden gevoert werden. Dit Boekje behelsde alle die beschuldigingen, waar van ik boven eene schets hebbe gegeven, en was opgesteld met scherpe en stekende bewoordingen naar den aart der *Canalisken*, welke in dat soort van schryven groote meesters zyn.

Dog zoo weinig konde ik toen my zelven bedwingen, en zoo groot was myn vertrouwen op myne magt, dat ik door geene vermaningen bewogen, of tot bedaarder gedrag konde worden gebragt; want de allerheilzaamste raadgevingen dienden veel eer om myne gestrengheid aan te wakkeren, dan om die te stuiten; waarom ik eenige, welke meest by my verdagt waren, by den kop hebbende laten vatten, dezelve door uitgedagte folteringen dagt te noodzaken, den maker van dat Boekje te melden. Dog zy slonden alle die

tor-

tormenten met eene verwonderlyke standvastigheid uit, zulks 'er door die wreedheid niets anders wierdt uitgeregts, dan dat myn haat tot razerny oversloeg. Zoo veel sterker was 't noodlot dan de raadgevingen, en ik liep gewillig in myn verderf.

In deezen toestand van zaken besloot ik de handen te leggen aan den nog overig zynde Vorst *Hikoba*. Dit voornemen openbaarde ik den Groot-Cancelier *Kalac*, op welken ik my 't meest vertrouwde. Hy, my alle help en gehoorzaamheid beloofte hebbende, ging van stonden aan uit, om myn besluit te volvoeren. Dog heimelyk dat voornemen verfoeiende, ontdekte hy den Prins de lagen; en zy begaven zig beide op het zeer sterk kasteel der Stad, alwaar zy de bezetting byeen geroepen hebbende, den tegenwoordigen toestand van zaken ronduit aan dezelve vertoonden, en, vermits de traanen en zugten van den gevaarloopenden Vorst niet weinig gewigts aan zyne redenvoeringe toebagten, namen zy alle de wapenen op, beloovende voor 't behoud hunnes Vorsts hun leven te zullen wagen. De
door-

doorslepen Cancelier, gebruik willende maken van die gistende gemoederen, deedt hen alle in 's Vorsten eed overgaan, en liet terstond boden afgaan naar andere, welke hy wist op my gebeten te zyn; hen aanzettende om de wapenen op te nemen tegen den Dwingelant, die den ouden Koninglyken Stam by den wortel trachtte af te snyden. Vervolgens,

*Al wie op den Tyran te lydig was gebeten;
Of voor zyn dwingelandy van bystere vrees be-
zeten;*

Loopt straks in 't harnas,

en voegt zig by de bezettingen.

Terwyl ik des Cancelliers wederkomst verwagte,

*Komt daar in aller haast een Bode van de reis,
De Stad in, en vervult zelfs 't Keizerlyk Paleis
Met schrik en vrees. Men vraagt hem: Wat
's uw melien?*

*„ Leef lang, ó groote Vorst! men ziet veel
duizend helden*

„ 't Na-

„'t Nabuurig veld beslaan: zy eischen 's Keizers
hoofd

Tot straf." Zoo sprak hy. . . . .

Toen was het dat *Tomopoloko* my den raad gaf van my by tyds naar *Tanachi* te begeven: Kom aan, zeide hy, laat ons een Leger in myn Vaderland op de been brengen, en deeze razerny, waar door nu alles in den brand staat, zal welhaast ophouden. Dit hoo- rende, wierdt myn onstandvastig gemoed ver- scheidenlyk geflingert, en beurtelings door vreeze en hoope, nu herwaards dan derwaards, gedreven. Eindelyk luisterde ik naar zynen raad, en verliet *Quama* zonder veel moeite, terwyl de oorzaak der voortkruipende opschud- ding nog aan de meesten onbekend was. Ge- komen zynde op de grenzen van *Tanachi*, ont- bood ik allen die de wapenen dragen konden. Hier door een Leger van veertigduizend koppen, meest *Tanachiten*, op de been gebragt hebben- de, keerde ik te rug, hoopende met den toe- vloed der *Quamiten* die getrouw gebleven wa- ren, myne troepen zeer te zullen versterken. Dog ik maakte verkeerde rekening: want in
plaats

plaats van hulptroepen te krygen , gelyk ik my dwaaslyk inbeeldde , ontmoette ik eenen Afgezant met eenen brief uit 's Prinsen naam. Hierin verklaarde hy my , als een bedrieger en Ufurpateur , den oorlog , doende my teffens weten , dat myne Gemaalin met mynen Zoon , dien ik by haar had , in hegtenis waren gebragt. Naauwlyks was de Gezant vertrokken , of wy zagen 't Leger der *Quamiten* met den wederhorigen Prins aan deszelfs hoofd. En vermits dat heir rykelyk voorzien was van geschut , durfde ik den slag niet wagen , eer ik nog meerder troepen had gekregen , waarom ik daar stil hield , en myne legerplaats met wallen en verschansingen versterkte. Dog toen ik vernam dat myn volk heimelyk tot den vyand overging , en dat het vyandelyk Leger nog meer troupes tot versterkinge afwagtte ; besloot ik , op het aanraden myner Legerhoofden , zonder dat *Tomopoloko* zig daar tegen stelde , den slag te wagen. 't Gevegt viel voor op die zelve vlakte , daar de *Tanachiten* eenige jaaren te voren in dien beslissenden slag de nederlaag hadden gekregen. 't Vyandelyk geschut wierp terstond onze slagorde overhoop ,

en

en het smertte my niet weinig door myne eige uitvinding aangetast, en door de wapenen die ik zelf gesmeed had, overwonnen te worden. Myn volk stondt egter eenen geruimen tyd het geweld der wederhoorigen uit, tot dat *Tomopoloko*, dapperlyk vegtende, van eenen kogel getroffen, dood nederviel. Toen namen wy den vlugt, en verftaken ons in de holen der bergen en bosfchen. Ik zelf op eene rotze geklommen, daalde van daar nederwaards in de onderleggende valleije. My aldaar eenigen tyd ftill houdende, befchreidde en bezugtte ik al te laat myn ongeval, of liever myne dwaasheid; en ik was in zoodanig eene verwarde gemoedsgeftalte, dat ik myne kroon of hoofddekzel, pronkende met zonnestralen, en die my hadt kunnen verraden, verzuimde af te nemen. Na dat ik nu byna een half uur lang al bevende en bevreesd in die valleije gebleven was, hoorde ik eenige ftemmen van de gene die de rotze beklommen, en, met gemurmer, straffe over den gevlugttten wenschten te oeffenen, waarom ik hier van daan zoekende te vlugten, naar eenen fchuilhoek omzag.

Daar

Daar was een somber bosch, met schaduw-
agtige eiken.

En doornen dicht bezet: geen licht kon daar
bereiken

Den onbebouwd den grond: de uitgang werd
omringt.

Van struik en haag.

Terwyl ik daar naar toe liep,

Bragt my een enge weg op zeer verholten
paden.

En deedt my dwalen

tot aan eene spelonke, voor welker ingang
ik een weinig staan bleef, kunnende byna
door 't loopen mynen adem niet haalen; dog
straks daar na kroop ik, even als eene Slang,
die met haar ligchaam opening in den grond
maakt, daar binnen; en toen ik bespeurde
dat de spelonk zeer diep en afloopende; dog
egter niet steil was, nam ik vóór tot aan
derzelve einde toe te gaan. Dog naauwlyks
was ik honderd schreeden wyd gevordert,
of ik kwam aan eenen afgrond, waarin ik,

als van den bliksem geflagen, nedertuimelde, en door eene dikke duisternisse en altoosduurenden nagt heengerukt wierd, tot dat eindelijk

*Een soort van schemerlicht deez' ongebaande
baan*

*Gantsch flauw verlichten kwam, als een be-
trokken Maan.*

Naar maate dat dit licht vermeerderde, verminderde ook de geweldige aandrang des vāls, invoegen ik gantsch zagkens, en als uit het water opkomende, onbezeert nederkwam tuschen eenige rotzen, welke ik met de uiterste verbaasdheid zag dezelve te zyn, van waar ik eenige jaaren geleden in de Onderaardsche gewesten was nedergestort. Aangaande nu diēn allengskens vertragenden aandrang; ik bemerkte, myne gedagten daar over eene wyle tyds hebbende laten gaan, dat dezelve veroorzaakt wierdt door den dampkring onzes Aardkloots, die door zyne zwaarte wat meer persfende is, dan die der Onderaardsche waereld: want in geval dat de onze zwaarder ware, zoude ik, ook in

het opklimmen dat gene ontmoet hebben, wat my in 't nederdalen bejegende, en ligtelyk door de lugt naar boven tot aan 't gewest der Maan zyn gevoert geweest. Dog deeze stelling zal ik overlaten aan een ryper onderzoek der Natuurkundigen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Wederkomst in 't Vaderland, en einde der Vyfde Monarchy.

Langen tyd lag ik buiten verstand tuschen de rotzen, aangezien zoo wel de val zelf, als die wonderlyke herschepping, waar door ik my binnen zoo korten tyd uit eenen stichter der Vyfde Monarchy in eenen armen en bedelenden *Baccalaureus* zag hervormt, eene groote bedwelmdheid in myne harsenen veroorzaakte. En, om de waarheid te zeggen, dat geval was zoo verbazend en zoo poeëtisch, dat het de allerbestgeschikte harsenen ligtelyk konde beroeren. Ik begon dan my zelven

te ondervragen, of het wel waaragtig was 't geen ik zag; dan of myn gezigt bedroogen wierdt door droomen. Na dat de eerste ontsteltenis een weinig over, en ik wat tot my zelve was gekomen, volgde, op de verbaasheid, smart en verontwaardiging:

*Ik hief myn handen t'zaamgevoegt op naar
de Wolken*

*En sprak: Almagtig God, Gy Schepper al-
ler Volken!*

*Wanneer heb ik zoo zwaar tog tegen u mis-
daan,*

*Dat gy besluiten moest, my te doen onder-
gaan*

*Zoo wreede straffen? Ach! van waar ben ik
gekomen,*

En waar ga ik naar toe?

En in de daad, laat de Jaarboeken en de Geschiedenissen, zoo oude als hedendaagsche; opgeslagen worden, men zal 'er naauwlyks een voorbeeld van zulk een geval in vinden, ten zy mogelyk in *Nabuchodonozor*, die, van den grootsten Monarch der aarde, in een wild dier,

zig in de bosfchen ophoudende, is hervormt ge-
 weest. Even alzo heb ik voor een fchouw-
 fpel des geluks verftrekt. Binnen weinige uu-
 ren wierden my ontnomen twee groote Kei-
 zerryken met byna twintig Koningryken, waar-
 van my niets anders dan alleen de fchaduw
 en verbeelding waren overgebleven. Onlangs
 was ik een Monarch, nu konde ik naauwlyks
 op een Schoolmeesters-amptje in myn Vader-
 land hoopen: ik wierd Afgezant der Zonne
 genaamt; dog thans dugtte ik uit armoede de
 Dienstknecht van deezen of genen Bifchop of
 Proost te zullen worden; onlangs wierd ik
 omringt van de glorie, de hoop, 't welvaren en
 de overwinninge; dog thans van de zorg, de
 ellende, 't hartzeer, de traanen en 't huilen.
 Eindelyk ik was 'er, even als het kruid dat
 binnen eenen dag fterft, voor een korte wy-
 le geweest: fchielyk was ik opgekomen, haas-
 tig was ik te ondergegaan. Met een woord,
 de finert, de verontwaardiging, de kommer,
 de toorn, en de wanhoop veroorzaakten my
 zoo veele gemoeds-bewegingen, dat ik

*Nu eens besloot een zwaart my zely' in 't hart
te drukken;*

dan wederom geen zwaarigheid maakte om
my in de spelonke, waaruit ik gevallen was,
wederom van boven neder te storten, om
te onderstaan, of een tweede togt naar de
Onderaardsche gewesten beter voor my zou-
de uitvallen.

*Driewerf maakte ik 't besluit om beide t' onder-
nemen:*

Dog driewerf stapte ik af van beide . . .

Allermeest wierd ik van dat opzet afge-
bragt door de zorg voor myne ziel, en door
het beginzel des Christelyken Godsdiensts,
welk niemant, die niet ter dood verwezen
is, verbiedt zyn leven af te leggen eer de
tyd daar is.

Ik trachtte dan, langs 't hobbelige en enge
pad naar *Sandwyk* loopende, van den berg af te
komen; dog vermits ik gantsch opgetogen
was in diepe overdenkingen, struikelde ik tel-

kens onder weg; want myne gedagten speelden geduuriglyk op die Vyfde Monarchy. Deeze waarde my met ydele, en egter gestadig nieuwe, inbeeldingen, zoo onophoudelyk in de zinnen, dat ze my geheel en al buiten my zelve bragt. En om de waarheid te zeggen, 't verlies in myn gezag en vermogen was zoo groot, dat ik oordeelde het zelve in myn Vaderland door geene winsten te kunnen vergoed worden. Ik stelde my al eens voor, dat men my gaf de Landvoogdy over de Provincie van Bergen, ja, dat meer is, over gantsch Noorwegen: maar welke eene vergoeding was dat? en welk een troost voor eenen die nog zoo onlangs Stigter en Monarch van zoo veele Ryken was geweest? Ik besloot egter, om, zoo my eene Landvoogdy in 't Vaderland mogte worden opgedragen, dezelve niet geheel en al van de hand te wyzen. Na dat ik nu den weg half afgelegd had, kreeg ik eenige jongens in 't gezigt, welke ik, met wenken naar my toelokkende, verzogt my behulpzaam te willen zyn, met deeze woorden: *Jeru Pikel Zalim*, 't geen in de *Quamitische* taal zeggen wil: *wyst my het voetpad*. Dog de jongens op het gezigt eenes

mans,

mans, die met zulke vreemde kleederen gekleed was, en eenen hoed op had, met Zonne-stralen blinkende, bevreesd zynde geworden, liepen met 'er haast van de rotzen af, zoo, dat zy my, die langzaam voortging, en wien langs de afgebroken rotzen de afgematte beenen nasleepten, vooruitliepen, en een geheel uur eer te *Sandwyk* kwamen, alwaar zy het geheele Dorp met schrik vervulden, zwerende dat zy, tusfchen de rotzen, den dwalenden Jerufalemschen Schoenmaker hadden gezien, schitterende van de stralen der Zonne, en door gestadig zugten zyn hartzeer te kennen gevende. Toen de Dorpelingen vraagden, waar uit zy wisten, dat het de Jerufalemsche Schoenmaker was, antwoordden zy, dat ik zelf mynen naam en vaderland genoemd had. Ik giste dat die dwaling ontstaan was uit het kwalyk verstaan der woorden *Jeru Pikei Zalim*. Hier door geraakte het geheele Dorp op de been, wyl niemant meer aan de zaak twyfelde; voornamenlyk nadien onlangs dat spreukje van dien wandelenden Schoenmaker weder op de been was gekomen, en hy gezegt

wierdt nog onlangs te Hamburg gezien geweest te zyn.

Toen ik met het vallen van den avond te Sandwyk kwam, zag ik alle de inwoonders van die geheele Landstreek byeen vergadert; van alle kanten te zaamgeloopt zynde, uit de aangeborene drift om wat nieuws te zien. Deeze den nieuwen gast zullende inhaalen, hadden lang staan wagten aan den voet des bergs; dog zoo dra zy my hoorden spreken, liepen zy alle, als door eenen schielyken schrik getroffen, weg, behalven alleen een oud man, die, stouter zynde dan de andere, staan bleef. Terstond sprak ik hem aan, vragende of hys aan eenend verdwalden wel herberging wilde geven. Hierop vraagde hy my: *et ne ved et nenyet too* - *in geene Geschiednissen een voorbeeld te vin-*
Wie zyt gy? Van wat volk? Van waan? Ei-
nie, skid u zeg my wat ge hand en dragt mye
Waarhenen legt de reis? Ave ge vrede
Landhieden die op ieder ongewoon gezigt
als op het verschynen eener Staatlente heeft
als op het verschynen eener Staatlente heeft
 Toen

Toen zag ik nog immer

. . . . . Zogte ik op dit vragen,

Uit et binnenst' van myn hart, en zei: mo'!

Zou ik gewagen, ges.

Van it eerste tot het laatst, myn deerlyk

ongelyk

En ramp; en hadt gy tyd te hooren, de

ikronyk

Van myne zwaarigheên, ó Man! om dit te we-

ten, v

Ik zag de Zon gedaalt en eer den dag gesle-

chten,

Eer ik aan 't einde was; dog wanneer gy

my huisvesting zult geven, zal ik u eene

reeks van ongevallen verhalen, die allén ge-

loof schynen te boven te gaan, en waar van

in geene Geschiedenisfen een voorbeeld te vin-

den is. De Grysaard, nieuwsgierig, nam my

by de hand, en bragt my in zyn huis, niet

wel te vreden over de ontydige vrees zyner

Landlieden, die op ieder ongewoon gezigt,

als op het verschynen eener Staartsterre, beef-

den van schrik. Zoo haast ik binnen 's huis

was gekomen, eischte ik een dronkje waters om mynen dorst te leschen. Terstond bragt hy my eenen beker met bier, terwyl nog zyne Huisvrouw nog zyne Dienstmaagden van vrees durfden binnen komen. Zoo dra ik den beker geleeft en mynen dorst wat geslecht had, begon ik aldus te spreken: „ Gy „ ziet hier eenen man die jammerlyk door het „ nood-lot gefolt is, en die zoodanig de speel- „ pop der Fortuin is geweest, dat nooit iemand „ iet diergelyks gesmaakt heeft. Het is wel „ eere waarheid dat dikwils het gelaat der „ grootste zaken in een punt des tyds wordt „ omgekeert; dog wat my bejagent is, gaat al- „ le geloof te boven.

Myn ongeval, helaas! is weinigen bekend:

*Ook is 't wat ongemeens: de reeks van myn
ellend'*

*Is geenszins van dat soort, waar meé 't For-
tuin, verbolgen,*

*Vermaak schiept, onverdiend den sterv'ling te
vervolgen,*

Hier op gaf myn Huiswaard ten antwoord,
dat

dat zulks het noodlot was der genen die lang zwerven! En aan hoe veel wisselvalligheden en toevallen staat eene reize van zestienhonderd jaaren niet bloot! Ik begreep niet waar hy heen wilde, waarom ik hem vraagde wat hy door die zestienhonderd jaaren verstonde. *Mag men, zeide hy, aan de Geschiedenissen geloof staan, is het thans zestienhonderd jaaren geleden, dat Jerusaleem verwoest is: en ik twyfel niet, zeer eerwaarde man, of gy waart te dier tyd al bereids op uwe dagen: want, by al dien 't geen van u gezegt wordt, waaragtig is, moet gy bintrent geboren wezen onder de Regeringe van den Keizer Tiberius.* Door deeze woorden wierd ik als verstonde, meenende dat het den ouden bloed in den bol schortte, zeggende daar op, dat het een Oedipus moest wezen, die dien knoop konde losmaken. Nog bragt hy een schildery te voorschyn, waarop het beeldfel des Tempels van Jeruzalem uitgedrukt stonde, vragende my al met eene, of het beeldfel veel verscheelde van het oorspronkelijke? Hier op kon ik, hoe bedroeft ik ook was, my niet langer van lachen onthouden, vragende teffens naar de oorzaak van zulke

verwarde redenen. Zyn antwoord was: „Of
 „ ik het wel of mis hebbe, weet ik niet, 't
 „ volk dezer plaats zegt, dat gy de, zoo zeer
 „ in de Geschiedenissen berugte, Jeruzalemsche
 „ Schoenmaker zyt, die zedert de tyd van Chris-
 „ tus door de geheele waereld dwaalt; dog
 „ hoe ik u nader bezie, hoe ik meer in myne
 „ gedagten brenge, zekeren ouden vriend,
 „ die, nu twaalf jaaren geleden, op den top
 „ deezes bergs is om hals geraakt.” Op dee-
 ze woorden vielen de schillen van myne oog-
 gen af, en ik kende mynen ouden vriend *Abe-
 linus*, in wiens huis ik te *Bergen* zoo gemeen-
 zaam had omgegaan. Terstond viel ik hem
 om den hals, en, hem drukkende in beide my-
 ne armen, „ heb ik u vóór, myn waarde *Abe-
 linus!* zeide ik: ik durf naauwlyks myne
 oogen of handen betrouwen. Hier ziet gy
 uwen *Klim* van den dood verreezen: ik ben
 dezelve man, die voor twaalf jaaren in dat
 hol nedertuimelde.” Hy, verzet zynde door
 dit onverwagt verschynzel,

Stonds

Stondt even eens als die van 't hemelsch vuur
getroffen

Verbysterd en bedwelmid, schrynt daadlyk neêr te
ploffen

Al suizebollende; en die, schoon dat hy leeft,
Nogtans in twyfel trekt of hy wel leven heeft.

Ik zie, zeide hy, het wezen van mynen
Klim, en ik hoor zyne welbekende stem;
want

Dus was zyn handgreep, dus de opslag zynêr
oogen,

Niet anders zyn gelaat; of schyn lieft my
bedroogen.

Dog schoon ik nooit iemant zag die meer naar
Klim geleck, kan nog moet ik egter myne
oogen niet gelooven; want thans staan de
dooden niet op. Ik moet derhalven kragtiger
getuigen en bewysredenen hebben om aan uwe
woorden geloof te kunnen geven.

Om dan zyne ongeloovigheid weg te ne-
men, herhaalde ik hem in 't lange en breedte
al

al 't geen ooit of ooit tusfchen ons beiden was voorgevallen. Dit gehoor hebbende, verdwenen eindelyk alle de nevelen die zyn verftand verduisterden, en hy viel my af fchreiende om den hals, luidkeels uitroepende :

„ Nu zie ik den man zelf; wiens fchim ik
 „ meende te zien; dog verhaal my, bid ik u,
 „ waar gy u zoo lang hebt opgehouden, en
 „ waar gy dien wonderbaarlyken en barbaar-
 „ fchen opfchik hebt van daan gehaalt”. Toen
 ging ik hem alles, 't geen op mynen val ge-
 volgd was, verhaalen, en hy luisterde zeer aan-
 dachtig naar myne redenen, tot dat ik begon
 op te haalen van de Planct *Naxar*, en van
 de boomen die fpreken konden en met reden
 begaaft waren; wanneer hy het niet langer
 dulden konnende, uitriep: „ wat voor zotter-
 „ nyen de droomen ook kunnen verzin-
 „ nen, de gekheid te zamenknoopen, of de dron-
 „ kenschap raaskallen, dat alles ziet men in u
 „ by malkanderen: ik zou eer met ons flegt
 „ volkje kunnen gelooven dat gy in de handen
 „ der bytebauwen zyt gevallen geweest, want
 „ zulke janhagelfche vertellingtjes zyn nog
 „ waarfchynlyker dan uwe Onderaardfche
 „ Reis”.

„Reis”. Ik verzogt hem, allervriendlykst, dat hy my tog met lydzaamheid wilde hooren, tot dat ik myne redenen, die ik begonnen had, zoude hebben geëindigt; en hy my belooft hebbende te zullen zwygen, ging ik voort met het verhaal der dingen die my in het Onderaardsche bejagent waren, der verscheiden wisselvalligheden die ik had ondergaan, en eindelyk dat ik de Stigter was geweest van de allergrootste Monarchy die ooit op aarde geweest was. Dit alles diende nergens anders toe, dan om zyn gevoelen, dat hy opgevat had van myne verkeerung met de Satyrs en Bosch-goden, te versterken, en hy geloofde, dat ik, door derzelve beguichelingen by den neus omgeleid, geloofd had dat de Katten Gansen-eijeren leggen. En om te zekerer te weten hoe verre myne betoovering of vergiftiging gaan zoude, of tot wat hoogte myne gekheid gestegen was; begon hy my van den staat der gelukzaligen en der verdoemden; van de Elyzeefche velden, en van meer diergelyke zaken te ondervragen. Ik, ziende waat die praatjes op uitkwamen, gaf hem ten antwoord: „ik neem u awe onge-
 „loo-

„ loovigheid niet kwalyk af, aangezien myn
 „ verhaal aan elkeen verdigt, en als gefchoeit
 „ op den leest der Poëeten kan voorkomen :
 „ want het gene my bejegt is, is zoo won-
 „ derbaarlyk, dat het het menfchelyk geloof te
 „ boven gaat. Dog ik verklaar u heiliglyk,
 „ dat ik 'er niets toe doe, of byhange; maar
 „ dat ik u alles zuiver en eenvoudig, zoo als
 „ 't gebeurt is, verhaalt hebbe”. Dog hy, in
 zyne ongeloovigheid voortgaande, verzogt
 my, dat ik eenige dagen zoude uitrusten, ho-
 pende dat midlerwyl die dampen uit myne
 harsfencn zouden uitwafemen.

Na dat ik geheele agt dagen ten zynen huize
 verbleven had, viel myn Huiswaard, meenen-
 de dat ik nu tyds genoeg gehad had om van
 myne gekheid weder te komen, wederom op
 de Onderaardsche Reize. Toen hoopte hy, dat
 de Vyfde Monarchy met de twintig onderhoo-
 rige Koningryken en Vorstendommen zoo ge-
 heel en al in rook zouden zyn verdwenen,
 dat 'er niet het allerminfte afbeeldzel van eeni-
 ge Stad of Dorpje meer zoude zyn overgeble-
 ven. Dog toen hy vernam, dat ik al 't zelfde
 van

van 't begin tot het einde, en in die zelve orde, herhaalde, en dat ik hem by 't slot myns verhaals, zyn hardnekkig ongelooft verweet, en hem daarenboven nog eenige stukken te voorschyn bragt, welke hy my moest toestaan; te weten: dat ik over twaalf jaren in dien afgrond was neêrgetuimelt, en dat ik in een vreemd en onbekend gewaad weder in myn Vaderland was gekomen; begon hy te twyfelen, niet wetende wat hy daar op zoude antwoorden. Terwyl hy in die opgetogenheid was en reeds begon te aarfelen, drong ik aan, hem vertoonende, dat zyne stelling van wanscheppels en bytebauwen, die de spelonken der bergen bewoonden, vry wat ongerymder was dan deeze Onderaardsche Reis, aangezien die enkele droomen waren, en onder de spreekjes der oude besjes te rekenen; dog dat verscheiden Wysgeeren van naam, vastgesteld hadden, dat de waereld hol, en 'er nog een andere Aardbol in den onzen besloten was; en dat ik de waarheid deezes gevoelens met 'er daad ondervonden hebbende, aan myne eigene oogen geloof moest geven.

Door deeze bewyzen eindelyk overwonnen zynde, zeide hy : „ uwe standvastigheid in't „ bevestigen der zaken, uit welke te ver- „ digten gy geen nut altoos kunt trekken, „ heeft eindelyk myn ongeloof vermeestert”. Aldus dan van de waarheid overtuigt, deedt hy my dat alles wat breeder uitleggen. Wonderlyk behaagde hem 't geen ik van de Planeeet *Nazar* verhaalde, en vooral van 't Vorstendom *Potu*, welks wetten en inzettingen hy zeide 't rigtsnoer te wezen, waar naar alle Staaten dienden geschikt te worden. Zeer wel hadt hy opgemerkt dat de beschryving van een wel-geregelt Prinsdom niet kon voortkomen uit de harsfenen van eenen Quidam; want dat die lesfen meer godlyk dan menschlyk schenen, waarom hy; ten einde 't geen hy van my gehoord hadt, hem niet weder uit de gedagten ginge, alles, zoo als ik 't hem voorzei, in geschrifte bragt.

Na dat ik bespeurt had, dat hy nu geheel en al van de waarheid overtuigt was, vraagde ik hem, bekommert met my zelven, wat my in dien toestand van zaken voorts te doen stondt,

stondt, of welk noodlot hy my in myn Va-
 derland, na zoo veele zaken in de Onderaard-
 sche waereld te hebben uitgevoerd, toelei?
 Daar op zeide hy: „ ik rade u dat gy aan nie-
 „ mant, wie hy ook zy, uwe gevallen open-
 „ baart; want

„ *Gy werd een spreukje op de straat,*
 „ *En kwam by elk een op de praat*”.

„ Kent gy de driftigheid onzer Geestelyken
 „ niet? Deeze, gewoon alle de gene te ver-
 „ doemen die stellen dat de Aardkloot om de
 „ Zon draait; en dat in tegendeel de Zon stil
 „ staat, zullen u, die voorgeeft dat 'er eene
 „ Onderaardsche Zon, en Onderaardsche Pla-
 „ neten zyn, voor eenen Godverzaker, en
 „ die in eene Christen-stad niet behoorde ge-
 „ duld te worden, uitmaken. Hoe veel wa-
 „ ters zal onze Meester *Rupertus* alleen niet
 „ vuil maken, en hoe veele blikfemen, zal
 „ hy tegen u niet uitschieten? Hy die nog
 „ verleden jaar eenen Burger openlyk tot
 „ schuldbekentenis heeft doen verwyzen, om
 „ geene andere redenen, dan om dat hy ge-

„ zegt hadt dat 'er Tegenvoeters waren; hy
„ zal zeggen dat die nieuwe leer waardig is
„ met den brandpaal gestraft te worden. Ik
„ vermaane en raade u derhalven, dat gy dee-
„ ze zaken voor eeuwig in uw hart begraaft,
„ en dat gy u hier by my, eenigen tyd ge-
„ duurende, stil houdt”. Van stonden aan
deedt hy my myne Onderaardsche kleederen
uitschudden, en met anderen verwisfelen:
weerende wyders alle de gene, die kwamen
toelopen om den Jeruzalemschen Schoen-
maker te zien, zorgvuldiglyk van zyn huis
af, met te zeggen, dat die Schoenmaker zig
fchielyk hadt te zoek gemaakt. Des niet te-
genstaande verspreidde zig dat gerugt eer-
lang door het geheele gewest, en alle de
Predikstoelen en Kanfels daverden van voor-
zeggingen en voorspellingen van ongelukken,
die op deeze verschyningen stonden te vol-
gen. Want men zeide, dat de Jeruzalemsche
Schoenmaker, de verkondiger van 's Hemels
gramschap, te *Sandwyk* was aangekomen, om
t volk tot boetvaardigheid te vermanen. En,
vermits het gerugt gewoon is al voortkruipende
aan te groeijen, wierdt by dat vertel-
ling-

lingtje niet weinig bygehangen. Dus verhaalden eenige dat de Schoenmaker voorzegt hadt dat de waereld op St. Jansdag zoude vergaan, en dat op dien tyd, ten zy de menschen zig bekeerden, alles in den brand zoude staan, en wat diergelyke meer is. In eene zekere Parochie maakten die voorzeggingen zodanig eene opschuddinge, dat de Boeren het land niet meer wilden bebouwen, aangezien zy, om't vergaan der waereld, geenen oogst meer te wagten hadden. Waaron de Pastoor vandie Parochie, Meester *Klaas*, vreczende dat hy van zyne tienden en andere inkomsten zoude ontzet zyn, aan de Dorpelingen zeide, dat de dag des laatsten oordeels tot het volgendejaar was uitgesteld waar door zy geene zwarigheid maakten om hun gewoon werk wederom by de hand te nemen. En vermits de oorzaak deezer beuzelingen alleenlyk aan my en mynen Huiswaard bekend was, hadden wy daar door geduuriglyk stofte van lachen.

Eindelyk, vermits ik niet voor altoos in eens anders huis wilde verblyven, en ik ten laatsten op de straat moest komen; verzon myn

Huiswaard dat ik een Student van *Throntheim*, zyn nabestaande, en onlangs in die Provincie gekomen was; en beval my eerlang, zoo met woorden als met brieven, zoo hartelyk aan den Bisfchop van *Bergen*, dat die zeer eerwaardige man my eindelyk toezei het eerste openvallende Rectorfchap in de Schoolen aldaar. Dat amptje ftondt my zeer wel aan, vermits het eenige overeenkomst fcheen te hebben met den staat waar uit ik was uitgebonst; want een Rectorfchap is als eene afbeelding en tafereel van eene Koninglyke Heerfchappy. De plakken der Schoolmeesters worden dikwils met de fcepters vermengt, en hunne floelen niet zelden Throonen of Ryks-zetels genoemd. Net van pafte ftierf eerlang de Koster van de Kruiskerk, wiens opvolger ik door den Bisfchop verklaart wierd. Het fcheen wel eene belachlyke bevordering voor eenen die nog zoo onlangs Monarch van zoo veele Ryken was geweest; dog vermits niets de menschen meer belachelyk maakt dan armoede, en het loutere dwaasheid is van dorst te verfmagten, als men, al ware 't maar enkel water, wordt aan-

geboden, wees ik dat bedieningetje, my zoo gulhartig opgedragen, geenszins van de hand, en ik worde 'er ook voor als nog, stil en gerust, oud en grys in. Niet lang na die gedaanteverwifeling wierdt my een eerlyk huwelyk opgedaan met de Dogter van eenen zekeren Bergfchen Koopman, welke *Magdalena* wierdt geheeten. 't Meisje stondt my niet kwalyk aan; dog vermits het waarschynlyk was dat de Keizerin van *Quama* nog in levenden lyve was, dugtte ik, dat ik, *Magdalena* trouwende, my met de misdaad van Veelwyvery mogte bezoedelen. Dog myn Heer *Abelinus*, in wiens schoot ik al wat op myn hart lag, pleeg uit te boezemen, nam my die bekommerdheid weg; wederleggende de ongegrondheid myner twyfeling met zoo veele bewysredenen, dat ik niet langer zwarigheid vond, om van dat Meisje myne Bedgenote te maken.

Met deeze *Magdalena*

*Begaf ik, wel te vreên, my in den egten staat.
Zy was myn ander ik, myn troost, myn toever-
laat.*

*Wy waren zes jaar lang de allerbest gepaar-
de,*

*En hadden, vergenoegt, een' hemel hier op
aarde.*

Ik wagtte my egter wel van haar myne On-
deraardsche ongevallen te kennen te geven;
dog vermits ik dat toppunt van cere, waar uit
ik was uitgebonst, niet geheel en al uit myn
geheugen kon uitwischen, zyn 'er zoo nu en
dan nog wel eenige teekentjes en daaden voor
den dag gekomen, die op mynen tegenwoor-
digen staat niet al te zeer pasfen. Uit deezen
egt zyn gesproten drie Zoonen, *Christiern,*
Jan en *Caspar*, zoo dat ik in 't geheel vier
Zoonjes hebbe, zoo anderszins de Prins van
Quama nog in leven is.

Tot dus verre loopt het Handschrift van

K L A A S K L I M.

* * *
* *
*

Nu volgt het Byvoegfel van ABELINUS.

Klaas Klim heeft geleefd tot het jaar 1695 toe; en geduurende dien tyd alle en een iegelyk door opregtheid en zuivere zeden aan zig verpligt. De Pastoor van de Kruis-kerk is nu en dan wel eens op hem verstoort geweest om zyne al te groote deftigheid, welke hy meende voort te spruiten uit hoogmoed en veragtinge. Dog ik, die den man en wat hem bejegt was in den grond kende, verwonderde my eerder over zyne zedigheid, nederigheid en lydzaamheid, waar mede hy, zynde geweest een Monarch van zoo veele Ryken, zulk een flegt bedieningtje waarnam. Egter wierdt hy by andere, welken 's mans verbaazende staatsverwifeling onbekent was, geheel en al van verwaandheid verdagt gehouden. Hy was gewoon, op gezette tyden des jaars, zoo lang zyne kragten het toelieten, op den berg te klimmen, en aldaar die spelonke, waar uit hy weder te voorschyn was gekomen,

men, met lust te aanschouwen. Zyne vrienden hebben opgemerkt, dat hy, met een betraant aangezigt, en met gezwollen oogen, gewoon was van daar te komen, en zig eenen geheelen dag in zyne studeerkamer alleen op te fluiten; brengende aldaar dien dag over zonder eenig mensch te zien. Ook betuigde zyne Gemaal in dat hy, 's nagts droomende, van Legers en Vlooten sprak: ja zyne verrukkingen van gedagten gingen zoo verre, dat hy zelfs eenmaal den Landvoogd over de Provincie van *Bergen* beval tot hem te komen. Zyne Huisvrouw dan denkende dat deeze gemoedsontsteltingen hem overkwamen uit eene al te groote oeffeninge in de Studiën, was zeer bekomert over zyne gezondheid, welke zy oordeelde zeer zwak te wezen. Zyne Boekery bestondt meerendeels uit Staatkundige Schryvers; en vermits men geloofde dat een opschik van zulke Boeken weinig met eens Koster's staat overeenkwam, liep hy ook ter dezer zake in 't oog. Van deeze Reize, die met des Aucteurs eigen hand geschreven is, is niet meer dan één enig afschrift

schrift te vinden, het welk ik in myne bewa-
ring hebbe. — In myn voornemen, om dit
werk door verscheide drukken gemeen te ma-
ken, ben ik door veele en gewigtige beletsels
verhindert geworden.

E I N D E.

BY DE UITGEEVERS DEEZES ZYN OOK
NOG DE VOLGENDE WERKEN VAN
DEN BEROEMDEN HEER BARON
L. VAN HÖLBERG, GEDRUKT
EN TE BEKOOMEN, ALS:

- I. VERZAMELING van BRIEVEN, over
verscheidene *geschied- staat- bovennatuur- en*
zedekundige, wysgeerige en boertige Stoffen,
V. deelen, in 8vo.
- II. AARTIGE en VERMAAKLYKE BLY-
SPELEN, VI. deelen, in 8vo. *versierd met*
eene uitmuntend fraaije Tytelplaat, Tweede
Druk.
- III. *Vergelceekene* GESCHICHTEN en DAA-
DEN van *verscheidene, zoo Oosterfche als In-*
difche, GROOTE HELDEN en BEROEM-
DE MANNEN, naar het voorbeeld van Plu-
tarchüs, II. deelen in 8vo.
- IV. LEVENSBESCHRYVING, en SLEU-
TEL tot de beroemde ONDERAARDSCHIE
REIZE van KLAAS KLIM. In eenige
Brieven: behelzende, naast zyne gedaane
Reisen door *Engeland, Holland, Frankryk,*
Italiën en Duitschland, veele weetenswaar-
dige dingen, geestige invallen, en gepaste
aanmerkingen, omtrend zaken van studie.
Door HEMZELVEN, in het *Latyn,* be-
schreeven. In eenen vryën styl vertaald,
en met des Vertaalers Aanmerkingen en
het *Afbeeldfel* van den beroemden Schryver
verrykt. In 8vo.

